

1. Alevi Çalıştayı

03-04 Haziran 2009

ANKARA

Dizgi & Grafik

DNA Medya Tanıtım

Fevzi Çakmak Sokak No: 11/12 Kızılay - Ankara

Tel: 0 312 230 77 55 • Fax: 0 312 229 76 39

www.dnamedya.com

Baskı

Anadolu Bulvarı Meka Plaza No:5/15

Gimat – Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 397 16 17 • Fax: 397 03 07

www.basakmatbaa.com

1. Alevi alıştayı

03-04 Haziran 2009
ANKARA

Recep Tayyip ERDOĞAN

Başbakan

Hükümeti devraldığımız 2002 yılı sonundan itibaren ekonomiden ulaştırmaya, eğitimden sağlığa, dış politikadan turizme kadar hemen her alanda Türkiye'nin yaşadığı birçok kronik ve yapısal soruna kalıcı çözüm üretmenin gayreti içinde olduk. Bu çabalarımız kısa zamanda meyvelerini verdi ve birçok alanda Cumhuriyet tarihinin en büyük başarılarını elde ettik, büyük mesafeler kat ettik.

Bunun yanında demokratikleşme, şeffaflaşma, hukukun üstünlüğü, insan hakları, özgürlükler, birlik ve bütünlüğümüzün pekiştirilmesi gibi hususlarda da kararlı adımlar attık. Bu alandaki en büyük adımlarımızdan biri, "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" olarak adlandırdığımız Demokratik Açılım sürecidir. Bu süreçte farklı toplumsal kesimleri ilgilendiren tüm sorun alanlarını masaya yatırarak en geniş şekilde tartışıyor, hal yoluna koymaya çalışıyoruz.

Bu kapsamda, ilki 3-4 Haziran 2009'da, sonuncusu da 28-30 Ocak 2010 tarihlerinde gerçekleştirilen ve toplam yedi etaptan oluşan Alevi Çalıştayları, "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" çerçevesinde başlattığımız girişimler içinde çok önemli bir yer tutuyor.

Alevi Çalıştayları, Alevi vatandaşlarımızın sorunları konusunda ilgili tarafların görüşlerine doğrudan kulak vermek, sorunları doğrudan tespit etmek, çözümü konusunda bilgi eksenli adımlar atmak ve ko-

nunun enine boyuna tartişilmesini sağlamak bakımından çok yararlı olmuştur. Bu açıdan, ilgili Devlet Bakanlığımızın himayesinde gerçekleştirilen bu çalışmaları, ortaya çıkarması muhtemel hayırlı sonuçları itibariyle kayda değer bir girişim olarak görüyor ve değerlendiriyorum.

şunu net olarak ifade etmek gerekir ki, açılım süreci ve çalıştaylar, devletimizin Alevi vatandaşlarımıza ilişkin tarihsel hafızasını gözden geçirme hatta yeniden oluşturma konusunda bir milattır. İnanıyorum ki, bu süreç sonunda lkemizdeki her bir vatandaş kendini daha özgürce ifade edebilecek, milli birlik ve bütünlüğümüz daha da güçlenecektir.

Bu vesileyle başta Devlet Bakanımız Faruk elik olmak üzere çalıştayların gerçekleşmesini sağlayan herkesi ve sürece katkı veren tüm vatandaşlarımı en içten dileklerle kutluyor, yayınlanan bu tuta-nakların devlet-vatandaş buluşmasının önemli unsurları arasında yer alacağına olan inancımı ifade ediyorum.

Faruk ÇELİK

Devlet Bakanı

Kamuoyunda “Alevi Açılımı” olarak bilinen ve Alevilerin belli başlı sorun ve taleplerini demokrasi ve insan hakları temelinde yeniden ele alıp değerlendirme amacı güden Hükümet girişiminde, Bakanlığımız himayesinde bir dizi çalıştay gerçekleştirilmiştir.

Bu çalıştaylarda şimdiye değin farklı platformlarda görüş ve düşüncelerini ifade eden Alevilerin sorun ve taleplerinin belirlenip, bu çerçevede atılacak adımların net bir şekilde belirlenmesi hedeflenmiştir. Düzenlenme ve uygulama aşamalarında, tüm katılımcıların genel kamuoyunda bilinen söylemleriyle tebarüz etmiş olmalarına dikkat edilmiştir. Böylece çalıştay üyelerinin Alevi kamuoyunun örgütsel çeşitliliği içinde ortaya çıkan parçalılığı yansıtmaması kadar, aynı şekilde sorunun çözümüne yönelik kuşatıcı dil ve önerileriyle de bilinmiş olmalarına özen gösterilmiştir.

Esasen değişik mahfillerde dillendirilen ve yer yer sert unsurlarla takviye edilen söylem ve çıkışların soğukkanlı bir şekilde ele alınması için olayın belli başlı taraflarını kademeli olarak bir araya getirmek ve ardından da ulaşılan diyalog zemininde gerçek ve sahici çözümleri devreye sokmak gerekmiştir. Bu bağlamda konunun içine Alevileri STK’ları, akademik ve siyasal çevreleri, gazetecileri ve ilahiyat çevrelerini de dahil etmek problemin çözüm noktalarını ülkenin ortak gündemi olarak belirlemek gerekmiştir.

Kabul etmek gerekir ki devlet bugüne kadar Alevilerin sorunlarını çözmek, taleplerini karşılamak ve kendileriyle iletişim kurma konusunda tatminkâr bir açılım sunmada yeterli bir mesafe alamamıştır. Bu

toplantıların amacı temsil değeri yüksek bir buluşma ortamı sağlayarak sorunların çözümünde herkese söz hakkı vermek ve katılımcı demokrasinin gereklerine uygun bir müzakere süreci başlatmaktır. Uzun soluklu bir girişime sağlam ve kalıcı adımlarla başlamak mesafe almak açısından yararlı olacaktır.

7 aşamalı olarak gerçekleştirilen çalıştayların ilki 3–4 Haziran 2009'da sonuncusu ise 28-30 Ocak 2010 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştaylara Alevi sorununa duyarlı pek çok kişi davet edilmiş, katılımcılar bu süreçte söylemsel farklılıkları esas alınarak sürece katkı sunmuşlardır.

Yaklaşık 40'ar kişinin katılımıyla gerçekleştirilen her bir çalıştayda geniş ölçekte bir müzakerenin sağlanması için gayret sarf edilmiş ancak az da olsa kimi davetliler farklı gerekçeleriyle bu toplantılarda yer alamamışlardır. Bununla birlikte genel toplam açısından bakıldığında, Alevi sorununun bütün boyut ve sınırlarıyla birlikte ele alınması konusunda gerçekleştirilen bu çalıştayların, mevcut durumun netlik kazanmasında bir hayli verimli olduğunu belirtmek gerekir.

Çalıştaylar birer ay aralıkla gerçekleştirilmiş, bu bağlamda her bir buluşmanın kamuoyu ve medya dünyasındaki yansıma ve geri bildirimlerini almak, sürecin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi açısından oldukça besleyici olmuştur. Toplumsal birlik ve kardeşlik düzeyinde yeni fırsat alanları yaratan müzakere süreçleri, karşılıklı anlayış, hoşgörü ve diyalog alanındaki beklentileri de çoğaltmıştır.

Gerçekleştirilen bu oturumlarda her konuşmacı kendi görüş ve kanaatini çekincesiz, hiçbir müdahaleye maruz kalmaksızın, karşılıklı güven ilişkisi içinde ifade etme olanağı bulmuş, bu çerçevede ortaya çıkan kimi sıra dışı tartışmalar bile ilgili taraflarca birer katkı olarak değerlendirilmiştir. Kökleri yüzyıllara uzanan ve bugün kapsamlı bir sorun olmakla kalmayıp adeta gündelikleşen bir gerçeklik hakkında birbirinden farklı görüşlerin olmasının pek de yadırganacak bir yanı bulunmamaktadır.

Öte yandan bu çalıştaylarda ortaya çıkan görüşlerin toplumun farklı kesimlerdeki yorumlarına ulaşmak üzere özellikle Alevi olmayan inanç ve temsil gruplarıyla da görüşmeler yapılmış; kamuoyunun bil-

gisi dâhilinde gerçekleştirilen bu toplantılarda da sorunun ele alınması noktasında, anlaşılabilir bir dile ve zemine yönelik ihtiyaç bilhassa vurgulanmıştır.

Bu bağlamda Alevi inanç rehberleriyle de bir araya gelinmiştir. Çalıştaylarda ana gövdeyi oluşturan katılımın önemli ölçüde örgütsel yapılardan oluştuğu göz ardı edilemez. Bu nedenle, başlı başına geleceği temsil eden inanç rehberlerinin mevcut gelişmeler karşısındaki kanaatlerini de dikkate almak gerekiyordu. Aynı konsept içinde Sivas'ta da belli başlı sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla özel bir toplantı düzenlenmiştir. Bu iki toplantının tutanakları da diğer çalıştay kayıtlarıyla birlikte yayınlanmaktadır.

Yaklaşık 500 kişinin aktif katılımını yansıtan bu çalıştaylarda hemen herkesin üzerinde uzlaşacağı görüş ve düşünceler olduğu gibi pek çok kişiyi pekâlâ rahatsız edebilecek görüş ve düşünceler de olmuştur. Bu vesileyle dile getirilen yaklaşımların, niteliği ne olursa olsun, bunların hiçbirinin ilgili Bakanlığımızı bağlamadığını bu vesileyle belirtmek gerekir. Sorunun ele alınışında ortaya çıkan görüşlerin ılımlı, agresif, sıradışı, fantastik ya da makul olmaları tartışma kültürümüzün sınırlarını yansıtmaları açısından dikkatle incelenmeyi gerektirmektedir. Buna karşılık Bakanlığımız, çalıştaylar sürecinde ilerde bu toplantılarda neler olup bittiği konusunda ortaya çıkabilecek polemiklere meydan vermemek için, sorumluluğunun bir gereği olarak bu verileri kamuoyuyla paylaşma kararlılığını her fırsatta dile getirmiştir. Aslında bu metinler, konunun mahiyetini öğrenmek ve çözüm noktasında gelinen noktaları görmek için vazgeçilmez bir arşiv değeri de taşımaktadır. Her vesileyle vurgulandığı gibi bu kayıtlar gerçekte hem devlet hem de toplum nezdinde yaygın kabul gören Alevi algısı açısından da ciddi bir referans değeri taşımaktadır.

Alevilerin talepleri arasında en başta ayrımcılığın ortadan kaldırılması gelmektedir. Alevi kimliğinin tanınmasını isteyen Aleviler eğitim ve öğretim müfredatında kendi inançlarına daha geniş bir şekilde yer verilmesini, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın pozisyonunun ideal laiklik normları içinde yeniden ele alınmasını istemektedirler.

Alevilerin sorun ve taleplerinin doğrudan değerlendirildiği çalıştaylar sonucunda hazırlanan raporda tüm bunlara ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir. Rapor, Alevi taleplerinin ele alınıp karşılanması konusunda bir yol haritası işlevi görecektir.

Sürecin başarıyla sürdürülmesinde Alevi ve Sünni kamuoyunun sunduğu katkılar da önemlidir. Yanı sıra medyada da çoklukla konu, süreci tıkayıcı hatta baltalayıcı bir dil üzerinden değil, aksine rahatlatıcı ve geliştirici bir dil üzerinden ele alınıp işlenmiştir. Bütün bu katkılar, tarihsel bir sorunun bugün her vesileyle ağırlığı hissedilen bilançosunun sorgulanmasında ciddi ve kolaylaştırıcı rolleriyle teşekkürü hak etmektedir.

Bu bağlamda Devlet Bakanlığı'nın her düzeydeki personelinin sürecin işleyişindeki katkılarını burada anmak isterim. Bu bağlamda süreci başından beri gerek koordinatörlük gerekse moderatörlük rolüyle başarılı bir şekilde yöneten Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Necdet Subaşı'na özellikle teşekkür borçluyum.

Aynı şekilde çalıştayların sekreterliğini üstlenen Süleyman Bayraktar'a ve organizasyonların kusursuz bir şekilde gerçekleştirilmesinde katkılarını gördüğüm Altus Organizasyon'dan Dilan Karakoyun'a da teşekkür ederim.

Gerek bu tutanakların gerekse hazırlanacak raporun Alevi vatandaşlarımızın sorunlarının çözümünde kayda değer bir fonksiyon icra edeceğine içtenlikle inanıyorum. Yayınlanan bu kayıtların toplumsal sorunlarımızın aşılması noktasında sorumluluk kaygısı güden her vatandaşımız için kayda değer açılımlar sunacağını umuyor, tüm katılımcılara ve emeği geçen herkese şükranlarımızı sunuyorum.

1. Alevi alıştayı Toplantı Programı

1. Gün

09:00 – 09:30	Açılış Konuşmaları
09:30 – 11:00	Genel Konular ve Sorunun erevelendirilmesi
11:00 – 11:30	Ara
11:30 – 13:00	Din-Devlet İlişkileri
13:00 – 14:30	Ara
14:30 – 16:00	Cemevleri
16:00 – 16:30	Ara
16:30 – 18:00	Eğitim

2. Gün

09:00 – 10:30	İnanç Önderleri
10:30 – 11:00	Ara
11:00 – 12:30	özm Arayışları
12:30 – 13:00	Kapanış

Açılış Konuşması

**03 - 04 Haziran 2009
Ankara**

1. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Sayın Bakanım, değerli konuklar alıştayımıza hoş geldiniz.

Buęün çok önemli bir girişimi, çok önemli bir toplantıyı başlattığımızı dūřunuyoruz. Bu çalışmanın verimli geçmesini, Türkiye için, Alevi toplumu için Türk toplumu için yararlar sağlamasını umuyoruz.

şimdi açılış konuşmasını yapmak üzere Sayın Bakanımız Faruk elik'i sunuyorum.

Sayın Bakanım buyrun.

1. Alevi alıştayı

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK'İN

AÇILIŐ KONUŞMASI

Değerli Konuklar, Değerli Basın Mensupları;

Bugün burada kamuoyunun Alevi açılımı diye adlandırdığı, değerlendirdiği, tarihsel açıdan öneme sahip her kesime sorumluluk yükleyen bir alıştay için toplanmış bulunuyoruz.

Davetimize katılan siz değerli konuklarımıza gönülden teşekkür ediyorum. Hepiniz hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Bu alıştayda karşılıklı saygı, sevgi hoşgörü ve diyalog çerçevesinde ortaya konacak düşüncelerin, önerilerin, dilek ve temennilerin, kardeşlik ve vatandaşlık bağlarımızı daha da güçlendireceğine inanıyorum.

Değerli Katılımcılar;

Bu topraklar yüzyıllar boyu medeniyetlerin buluşma ve kaynaşma noktası olmuştur. Tarih boyunca çeşitli ırk ve dinlerden, farklı dillere farklı geleneklere anlayışlara farklı inanışlara ve kültürlere sahip toplumlar Anadolu'nun bereketli topraklarında birlikte yaşamışlardır.

Bugün var olan birlikte yaşama arzusunu güçlendirici adımlar atma zamanıdır. Gayemiz toplumsal dokumuzu besleyen bu zenginliğimizi koruyarak ortak hedefler doğrultusunda millet olarak ülkemizin gücüne güç katmaktır. Bu çerçeveden bakıldığında açılışını yapmakta olduğumuz çalıştayın önemi bir kat daha artmaktadır.

Ortak bir geçmişi paylaştığımız, geleceği de birlikte inşa edeceğimiz Alevi inancına sahip vatandaşların çeşitli sorunları olduğunu hepimiz bilmekteyiz.

1. Alevi Çalıştayı

Pek çoğu tarihsel arka plana sahip olan bu sorunlar maalesef karşılıklı ön yargılar, ihmaller, göz ardı etmeler ve ilgisizlik neticesinde çözümsüz kalmıştır. Bu durum sorunların zaman içerisinde daha da karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hal almasına neden olmuştur.

Bu anlamda hamın pişmesine katkı sağlamayanlar, pişmiş ham etmekten geri durmamışlardır.

Tüm bunlar Alevi toplumunun bazı kesimlerinde kendini ötekileştirme ve mahrumiyet psikolojisiyle bütünleşme gibi olumsuzluklara yol açmıştır. Bu sorunlar her ne kadar sadece Alevi toplumunu ilgilendirir gibi görülse de sonuçta bütün toplumun, hepimizin ortak sorunlarıdır.

Bu sebeple hem toplumsal huzurumuz, birlik ve beraberliğimizin devamı hem de temel hak ve hürriyetler açısından sorunların bundan sonrada da çözümsüz kalması kabul edilebilir değildir.

Alevi kardeşlerimizi sadece sorunları olan ve bu sorunlarına duyarsız kalınan bir toplumsal kesim olarak görmek ciddi bir eksiklik ve haksızlıktır.

Evet, Alevilerin sorunları vardır. Ancak bu sorunlar insan hakları ve demokrasi perspektifinden ele alındığında, çözüme daha yakın olma şansını elde etmiş olacağız.

Maalesef bugüne kadar sorunların çözümsüz kalması bir yana, zaman zaman gündeme gelen politik beklentiler dışında Alevilere yeterince kulak verildiği söylenemez.

Oysa insan haklarının temel öncelik olduğu günümüzde artık toplumsal taleplere duyarlı olunması ve insan merkezli politikaların hayata geçirilmesi modern yönetim anlayışının da gereğidir.

Değerli Konuklar;

Hükümet olarak her alanda olduğu gibi Alevi kardeşlerimizin sorunları ve talepleri konusunda da ihmalkâr yaklaşımları kesinlikle benimsemiyoruz.

1. Alevi alıştayı

Konuya siyaset ve partiler üstü yaklaşan Hükümetimiz, sorunlara kalıcı çözümler bulunması, taleplerin değerlendirilmesi noktasında inisiyatif kullanma kararlılığındadır.

Nitekim seçimlerden önce gündeme gelmesine rağmen siyasi malzeme konusu yapılmaması ve sağlıklı bir tartışma ortamının oluşması açısından bu toplantılar seçim sonrasına bırakılmıştır. Bu da konuya yaklaşımımızdaki samimiyetimizin inaniyorum ki bir göstergesidir.

Çünkü Alevi topluluğunu göz ardı eden politik yönelimler ne kadar yanlış ve tehlikeli ise, sorunlarını ve taleplerini istismar eden yaklaşımlarda aynı oranda yanlış ve tehlikelidir.

O nedenle konu niteliği itibariyle sadece siyasi idarenin inisiyatifiyle değil, insan haklarına duyarlı herkesin özellikle de Alevi kanaat önderlerinin samimi katkılarıyla çözümü kavuşabilir.

Toplumsal taleplere duyarlı ve insan merkezli politikaların gereği olarak bu çalışmayı sizlerle birlikte gerçekleştiriyoruz. Bunu da yaparken olabildiğince geniş bir temsil ortamını oluşturmayı arzuladık.

Hükümet olarak sağlam ve tam okunabilir bir Alevi fotoğrafına ulaşmak istiyoruz.

Biz samimiyiz, çözümden yanayız, herkesi de çözümün ortağı olarak görmek istiyoruz. Çünkü ülke benim, ülke senin değil; ülke hepimizin.

Değerli Konuklar;

Bu girişimimiz ile demokratik, laik, sosyal hukuk devleti ilkelerine bağlı kalarak vatandaşlarımızın sorunlarını çözmek ve toplumsal barış için tehdit üreten engelleri aşmak istiyoruz.

Bu istek doğrultusunda Alevi topluluğunun sorunlarını ve beklentilerini pek çok açıdan ele almak amacıyla Alevi kardeşlerimizi dinlemeye hazır olduğumuzu bir kez daha ifade ediyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Ayrıca konuya ilgi gösteren sivil toplum örgütlerinin, akademisyenlerin, aydınların da katkılarını beklediğimizi ifade etmek istiyorum.

Bunu yaparken sadece dinlemekle yetinmeyeceğimizi, ön yargısız empati eksenli ve her şeyden önemlisi çözüm odaklı bir yaklaşım içerisinde olacağımızı da ifade etmek istiyorum.

Gecikmeler telafi edilebilir, ihmallerin ürettiği aksaklıklar giderilebilir, yeter ki herkes samimi bir şekilde çözüme odaklansın.

Artık Türkiye'nin enerjisini içe harcayarak zaman kaybetme lüksü yoktur.

Türkiye bölgesinde güçlü, uluslar arası alanda söz sahibi olmak istiyorsa, insan haklarını her alanda hâkim kılarak toplumsal barışı ve huzuru daha da güçlendirmek zorundadır.

Bu da ancak farklılıkları zenginlik gören, çoklukta birliği sağlamayı amaçlayan bir yaklaşımla mümkün olabilir.

Değerli Konuklar, Değerli Katılımcılar;

Farklılıkları aynı uzaklıkta değil, aynı yakınlıkta gören bir bakış açısı ile hep birlikte korumak zorundayız.

Gelin dünün ve bu günün sorunlarını yarının sırtına yüklemeyelim.

Ortak kimliğimiz, ortak değerlerimiz olan ülkemizi çok daha güçlü bir şekilde yarınlara taşıyalım.

Bu ülke hepimizin, bu ülkeyi hep birlikte kurduk, birlikte yaşıyoruz ve hep birlikte yaşatacağız. Bu amaçla bir olalım, iyi olalım, diri olalım diyorum.

Enerjimizi iç çekişmelerle tüketmek yerine dünya sathında en ileri, en güçlü, devletler liginde olmak için gayret gösterelim. Enerjimizi bu alana harcayalım diyorum. Bu konuda herkesin, bütün kesimlerin

1. Alevi alıştayı

gerekli hassasiyeti ve duyarlılığı göstereceğine inancımızın tam olduğunu hemen konuşmamın başında ifade etmek istiyorum.

Bu vesile ile alıştayımızın milletimize hayırlı olmasını, birlik ve beraberliğimize katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Teşriflerinizden dolayı ayrı ayrı tekrar hepinize hoş geldiniz diyorum, hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum, sağ olun, var olun.

1. Alevi alıştayı

1. Alevi alıştayı

Alevi alıştayı Moderatörü (Necdet Subaşı)

Sayın Bakanım teşekkür ederiz.

Değerli konuklar saat 9:30'da alıştayımız başlayacak. Buraya kadar ben size alıştay hakkında, alıştayımızın nasıl işleyeceğine dair birtakım bilgiler vermek istiyorum. Bu arada konuşmaların tamamlanmasından sonra da sayın basın mensuplarının salondan ayrılmalarını rica edeceğiz. Çünkü alıştayımız basına kapalı olarak gerçekleştirecek. 9:30 itibariyle basın mensuplarının ayrılmalarını talep ediyoruz.

Bu alıştayı hazırlık aşamaları oldukça uzun bir sũreye dayanıyor. Geçtiğimiz eylũl ayından itibaren bu konuda bir hazırlık yapılmaya başlandı.

Bir nceki Bakanımız Prof. Dr. Sait Yazıcıoğlu'nun başlattığı, Sayın Faruk elik beyin devam ettirdiği alışma.

Gerçekte hepimizin bilgisi olan bir sorunu doğrudan ele almaya ve bu sorunun taraflarıyla mũzakereyi, konuşmayı ve bunların bir Şekilde ve her koldan dile getirdikleri sorunlarına artık belli bir ereve içinde, belli bir format içinde kulak vermenin gerekliliğinden kaynaklanan bir hazırlık oldu.

Bu alıştayı çok verimli geçmesini ve sonuçlarının Aleviler için özellikle yararlar getirmesini umuyoruz. Çünkü böyle bir imkânı eğer yanlış bir Şekilde kullanırsak bunun sonuçlarından, bunun yaratacağı sıkıntıdan hepimizin pay alabileceği, hepimizin buna ortak olacağını dũnũyorum.

1. Alevi alıştayı

Burada hepimizin daha 6nceden geliştirdiğimiz bir takım form6ller var. 'Alevi toplumunun çıkarları neyi gerektirir' t6r6nden hepimizin ayrışmış bir takım talepleri, kalıp yargıları, eğilimleri var. Bunların hepsini burada tekrar tekrar dile getirmenin de çok faydalı olduğunu sanmıyorum.

Burada birlikte, Alevi s6ylevinin, taraftarlarının elden geldiğince belli noktalarda uzlaşı sağlayacak şekilde, sorunlarını bir dile ortak bir dile d6n6řt6rmesini arzu ediyoruz.

Bu konuda, biz bu çalıştaya katılan 6yeleri nasıl tespit ettiğimiz konusunda kamuoyunda sorular y6neltildiği için dile getirmek zorundayım.

Siz de çok iyi biliyorsunuz ki, Alevi toplumu çok parçalı bir yapı 6retiyor; dernekler, federasyonlar, çatı 6rg6tleri vs. ve bunların içinde de birbirlerinden 6zellikle s6ylem d6zeyinde, fikir d6zeyinde ayrışmış gruplar var.

Biz Alevi toplumunun içinde yapılanmış t6m d6ř6nceleri buraya yansıtmaya çalıştık, buna 6zen g6sterdik. Yani şu arkadaşımız hangi gerekçeyle burada var. 6nk6 onun bir s6ylemi var ve onun gibi d6ř6nen arkadaşlarımız var. şu arkadaşımızda ne var ve onun gibi d6ř6nenler de var.

Biz daha çok d6ř6nce odaklı, s6ylem odaklı bir yapılanmayı yararlı bulduk.

Bu doğrultuda Alevi 6rg6t6 içindeki temsil değerleri oranlarına bakılmaksızın, Alevi toplumunun içinde dolaşan ne kadar s6ylem varsa istiyoruz ki, bu s6ylemler burada kendilerini dile getirsinler, ifade etsinler. Bir araya gelme olanağı bulmamış t6m Alevi toplumu 6rg6t ya da temsilcilerini de burada birbirlerine kulak vermeye, yani burada sadece devlet size kulak verecek değil, aynı zamanda burada, ayrıca, Aleviler de birbirlerine kulak versinler, birbirlerinin 6nerilerini dinleyecekler dikate alacaklar.

1. Alevi alıştayı

Bunun çok verimli bir sonuç yaratacağına olan inancımızın tam olduğunu ifade etmek istiyorum.

Öte yandan bizim bütün bir Alevi toplumuna ilişkin atılımlarımızın arkasında yatan temel gerekçe, yeni bir dil kurmak ve bu dil üzerinden de bu toplumun sorunlarını yeni bir mecra içinde, yeni bir güzergâh içerisinde tartışmaya açmaktır.

Çok konuşulmuştur, çok dile getirilmiştir. Aleviler söylemlerini her platformda, her vesile ile dile getirmişlerdir.

Bugün burada devlet, bu dille getirilmiş, çeşitlenmiş söylemlere kulak verme noktasındadır. Zaten Hükümetin de bu konudaki kararlılığı, daha doğrusu yönelimi önemli ölçüde Türkiye’de demokrasiyi zenginleştirmek, güçlendirmek ve toplumdaki tüm unsurları toplumun harcını oluşturan tüm yapıları güçlendirmektir.

Bu nedenle sizlerin katkı sağlayacağınızı umuyoruz. Tekrar bu sorunlar üzerinde yoğunlaşmak yerine, artık somut sonuçlar üzerinde konuşmak isteriz.

Hepinizden burada katkı sunarken, kuşkusuz hepimizin ajandasında bir şeyler varmiş gibi gözüküyor, bunları bir tarafa bırakarak Alevi toplumunun ortak çıkarları için siz değerli katılımcıların ne sunabileceğini, bu konuda önerilerinizi masaya yatırmak ve bütün Alevilerin ilgisi-ne, duyarlılığına seslenerek ortaya koymanızı arzu ediyoruz.

Bu alıştayın işleyişi hakkında bilgi vermek istiyorum. Aslında toplamda 35 kişi olarak belirlenmiş bir katılımcı listemiz var. Bu 40’a kadar da ulaşabilir. Son anda yapılan düzenlemelerde mümkün. Ancak burada şu anlaşılıyor ki, herkes ancak 15 dakika kullanabilecek. Biz aslında başlangıçta bir gün belirlemiştik. Fakat Sayın Bakanım bunun bir güne yetmeyeceğini, bunu bir buçuk güne uzatmamız gerektiğini önerdiler. Doğruda oldu. Dolayısıyla bu uzatma içinde hepimize ancak 15’er dakikalık bir süre düşüyor.

1. Alevi Çalıştayı

İsteyen bu programda, elinize verilen programda, sözü edilen herhangi bir konuya ağırlık vererek o toplantıda, o oturumda bilgi verebilir, o konuda bilgi vereceğim size. İsteyen de konuşma süresini değişik oturumlarda kullanarak bu konuda bize bir katkı sağlayabilir. Fakat benim önerim şudur:

Biz her oturumda 15 kişi alalım. 15 kişinin konuşmasına fırsat verelim ve her arkadaşımız konuşmaya katılmak isteyen arkadaşlarımızda hangi oturumda söz alacağı konusunda kendisi bir belirleme yapsın ve bizim kayıtlarımıza da o şekilde yansısın.

Öte yandan çağrışımlar üzerine bir tartışma yürütmek istemiyoruz. Diyelim değerli konuklarımızdan birisi konuşurken bir başkasının aklına gelebilecek bir şey, bu tartışmanın ekseninde ciddi bir kaymaya yol açabiliyor. Bunun için önce, önceden belirlediğimiz 15'er kişiyi konuşuralım. Zaman artarsa bunu daha da artırabiliriz. Ondan sonra da bunun müzakeresini yoğun bir şekilde gerçekleştirmeye çalışalım.

Bu toplantı sırasında cep telefonları ile ilgili de bir uyarı yapmam gerekiyor. Bu toplantının ahengini bozacak herhangi bir sorun yaşanmaması için bu konuda dikkat etmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Hepimiz konuşmasını biliyoruz. Bu konuda kimsenin kimseye nasıl konuşması gerektiği konusunda bir dayatmaya ihtiyacı yok. Yanlış var, düşüncelerimizi netlik ile ortaya koymaya çalışalım. Oldukça net bir şekilde ortaya koymaya davet ediyorum. Bu konuda bizim dinlerken bir çekincemiz olmadığını düşünmenizi arzu ediyorum. Fakat aynı zamanda bunun örgüt içi gerilimler ve çelişkiler yüzünden de bir kargaşaya da yönelmesini istemeyiz. Bu nedenle hepimizin asgari düzeyde birbirimize hitap ederken, tartışmayı yürütürken, belli bir saygı temelinde bu tartışmayı yürütürsek, kamuoyu da Alevilerin bu toplantıda sergiledikleri havadan olumlu anlamda etkilenecektir. Zaten son zamanlarda Alevilerin girişimleri tüm kamuoyunda da olumlu bir hava estirmiş bulunmaktadır.

1. Alevi alıştayı

şimdi sayın basın mensuplarının salondan ayrılmalarını rica ediyorum. Bir beş dakika ara verelim, ondan sonra toplantımıza başlayacağız.

Zamandan kazanmak için oturumlar hakkında bir genel bilgi vermek istiyorum. Basın mensuplarının kayıt yapmamasını rica ediyorum. Birinci oturumda söz almak isteyen konuklarımız ellerini kaldırarak, butona basarak, isimlerini ifade ederlerse, değerli arkadaşım Süleyman Bayraktar bey, çalıştayın sekteri olarak listeleyecektir.

Evet... teşekkür ederim, yani evet bunları ben basın mensupları çıktıktan sonra aıklayacaktım zaten. Çok teşekkür ederim katkılarınızdan dolayı.

Biz bu görüşmelerin bütün tutanaklarını yayınlamayı düşünüyoruz. Dün Sayın Bakanım zaten bu konuda kayıt altına almamız gerektiğini ve bunları da bir şekilde kamuoyuyla paylaşmamız gerektiğini ifade ettiler. Zaten burada söylenen her şey burada kayıt ediliyor. Bunları ifade edecektim, ama medya içinde bunları konuşmak istemedim.

şimdi birkaç temel nokta, bir yandan da birinci oturumda söz almak isteyen konuklarımızın isimlerini Süleyman Bey yazacak. Bir kaç temel nokta, Nusayrileri ve Caferileri bu toplantıya dahil etmedik. Çünkü Türkiye Aleviliğinin ana damarı, Aleviliğin sorunlarıyla Caferilerin ve Nusayrilerin sorunlarını aynı celsede aynı bağlamda ele almak biraz işi ...

İzin verirseniz bu konudaki değerlendirmelerimizin birkaç günlük bir değerlendirme olmadığını, bunun uzun bir zamana yayılan değerlendirme olduğunu ifade etmek isterim.

Öte yandan biz elden geldiğince bu çalışmalar hakkında doğrudan size bilgi verme arzusundayız. Ama medya ile bir şekilde paylaşıldığı zaman, onun bizim kontrolümüzden çıktığını sizlerde takdir edersiniz.

Biz de medya üzerinden siz değerli katılımcıların bazı görüşlerinden haberdar oluyoruz, ancak biz bunlara hiç önem vermiyoruz. Doç-

1. Alevi alıştayı

rudan görüşmelerimizi zaten hepimiz biliyorsunuz. Doğrudan bir bağlantı kurmuş durundayız. Bunun dışındaki her hangi bir bilgi akışını doğrusu ciddiye almıyoruz. Ama tabi ki kamuoyuna deklare edilmiş, mesela dn birkaç Alevi rgtnn kamuoyuyla paylaştığı şeyler var. Resmi açıklamalar, bunları biz de ciddiye almak zorundayız. Ama onun ötesinde bireysel bir takım beyanatları çok fazla ciddiye almıyoruz. Çünkü burada biz doğrudan konuşma şansına sahibiz. Bunu da bir verimlilik olarak görüyorum.

Bir kaç noktaya daha değinmek istiyorum. şimdi bu toplantıların arkasından en sonuncu toplantıda tekrar geri dönülüp sizlerle bir toplantı yapılması fikri değerlendirilebilir. Ama bizim planımız, böyle bir planımız şu anda yok. Bunu da ifade etmek isterim. Ama sonuçta bütün bir alıştay sürecini sizinle başlattığımıza göre, sizin de bu sonuçlardan bir şekilde haberdar olmanız gerektiği kanaatindeyiz. Bu bizde de olumlu etki yaratıyor. Bunları değerlendirmemiz için bize fırsat verirseniz olumlu, sizin ıkarınıza uygun şeyler geliştirme konusunda çaba göstereceğimizi ifade etmek isteriz.

şimdi altı oturum yapıyoruz değerli konuklar. Bu oturumların ilkinde genel sorunlar ve Alevi sorununun boyutlarını ayrıntılı olarak ele alacağız.

Genel bir yaklaşım olarak, ondan sonra din devlet ilişkileri, ben her oturumun başında kısa bir ereve konuşması yapacağım. Tartışmanın da o ereve konuşması etrafında şekillenmesini arzu ediyoruz.

nc konuşmamız cemevleri, din, devlet ilişkileri; önemli ölçüde işte devlet ile Aleviler arasındaki sorunları, işin Diyanet tarafını, diğer bölümleri falan konuşmamızı gerektiriyor. Cemevleri zaten biliniyor artık, buna bir içerik koymanın bir anlamı da yok.

Eğitim konusu, zorunlu din dersleri bağlamında, din dersleri, Alevilerin eğitimi, Alevilerin Aleviliği nasıl öğrenecekleri konusundaki her tür soruyu, her tür sorunu paylaşmamızı gerektiriyor.

1. Alevi alıştayı

Yarınki ilk oturumumuz dedeler üzerine olacak. İnanç önderleri üzerine olacak ve son oturumumuz da daha somut adımlar atmak konusunda bir girişim, daha somut ve dolayısıyla bugün bu oturumlar arasında geliş gidişler olabilir.

Bu konular arasında kaymalar olabilir, yani ister istemez genel sorunları konuşurken birden bire dedelik sorununa dahil olabiliriz. Ama yoğunluğun orda olması gerektiğini özellikle söyleyeyim. Yani ağırlığımızı belirlerken, doğrudan konuya odaklanırsak, bu konuda çok daha iyi bir yol almış olacağız.

Şimdi isimleri 15 ile sınırlandıralım. Buyrun lütfen.

KATILIMCI - Bu konuları içeren tek bir konuşma ile hadiseyi özetlemenin büyük yararı var. Yoksa birinci konu ile üç beş saat, ikinci konuda beş dakika konuşacak.

MODERATÖR - Onu söyledim zaten.

KATILIMCI - Yani hepsini de içeren 15 dakikalık bir konuşmanın yararı var gibi geliyor.

MODERATÖR - Herkes bir kere mi konuşsun diyorsunuz. Bu bazen sorun yaratabiliyor.

KATILIMCI - Ama onu nasıl hesaplayacaksınız.

MODERATÖR - Ayarlarız biz onu.

ERCAN GEÇMEZ - 'İnanç özgürlüğü konusunda ben beş dakika konuşmuştum, alacağım var' gibi bir şeye düşebilirler...

MODERATÖR - Tabi tabi isteyen bütün süresini kullanabilir. Şimdi birinci oturumu başlatıyorum. Birinci oturumu başlatıyorum efendim.

Tamam Ercan Bey, o oturumun başına geldiğimizde ben zaten çerçeve konuşması yapacağım, içeriklendireceğim. Şu anda genel, çalışmamızın akışına ilişkin bilgi veriyorum. İsterseniz her oturum baş-

1. Alevi Çalıştayı

langıcında o oturumun nasıl şekilleneceği konusunda biraz yoğunlaşalım. Şimdi, şu anda birinci oturumun temel konusu genel sorunlardır ve ...

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Efendim tekrar hepiniz hoş geldiniz. Gerekli ön bilgiler sizlere takdim edildi. Öncelikle bir kez daha bu kapalı toplantıda bu toplantının hayırlı olmasını diliyorum. Teşriflerinizden dolayı da gerçekten teşekkür ediyorum.

Şimdi bir birimizi çok iyi tanımıyoruz. Medya yolu ile birbirimizi tanıyoruz. Dolayısıyla toplantıya başlarken mutlaka hepimizin kafasında da ön yargılar vardır. Belki bazı arkadaşlarımız diyebilir ki, “bu Bakan tabi Hükümeti temsil ediyor. Benim Hükümetle sorunum var. Bu Bakanı da vesile kılarak kendime göre burada söylem geliştirebileyim” diyebilir. Çok saygı değerdir. Saygı duyarız. Bunu kenara koyuyorum bir.

İki; belki kendi aranızda, dernekler arasında bir sorun vardır. Cevap teşkil etsin diye bunu söyleyeyim. Söyleyebilirsiniz bu da saygı değerdir. Bunu çeşitlendirmemiz mümkün.

Ben size, sizlere net bir şey söylüyorum. Bütün samimiyetimle söylüyorum. Hepimizin bir bekrauntu var. Hepimiz sosyal hayatın içinden geliyoruz. Hepimiz bu toplumun içinde yaşıyoruz. Ben bu Bakanlıktan önce Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olarak sivil toplum örgütleri ile günlerce, saatlerce, bıkmadan, yorulmadan, hatta konuşmadan bazen tahammül ederek çok önemli şeyler başardığımızı inanıyorum.

Bunu şunun için söylüyorum. Türkiye’de sosyal güvenlik reformu gibi kangren olmuş bir olayın ele alınması ve sosyal taraflarla bir noktaya gelmesi kolay bir iş değil. Bunun gibi çalışma hayatıyla ilgili önemli olaylar yaşadım. 20 ay içerisinde gecelerin gündüz olduğunu söyleyebilirim.

Bunu niye söylüyorum. Reklam için söylemiyorum. Şimdi Alevilik konusunun önemi açısından bunu ifade ediyorum. Çok önemli bir konuyu hep birlikte ilk olarak bu boyutta, bu düzlemde masaya yatırmış bulunuyoruz.

1. Alevi alıştayı

Bunu konuşmaya başlarken şunu bilmenizi istirham ediyorum. Kesinlikle her türlü n yargılardan arınmış bir şekilde burada oturduğumu bilmenizi istiyorum. Amaç... kim kime nasıl karşı ise, kim kime nasıl kızyorsa, tüm o ideolojik ve politik değerlendirmeleri kapının dışında bırarakarak Alevilik konusunda net fikirlerimizi, net düşüncelerimizi ve çözüm odaklı, hatta bizi, siyasi idareleri, bugnkn, yarınkini gerçekten çıkış kapısı bırakmayacak bir noktaya, zme öyle bir odaklanmamız gerekiyor ki, “ıkış kapısı yok, hadi git bakalım nereye gideceksen” noktasına getirmeye dönük iten fikirlerimizi, samimi fikirlerimizi, çözüme dönük fikirlerimizin üzerine yoğunlaşmamızın çok önemli olduğu inancındayım.

şunu söyleyerek bitiriyorum. Sizi sabır ile dinleyeceğiz, kaç saat isterseniz. Toplantılar bir kez daha gerekiyorsa bir kez daha dinlemeye hazır olduğumuzu bilmenizi istiyoruz. Ama bir şeyin çıkmasını da istiyoruz.

İşte Türkiye Cumhuriyeti Devleti önümüzde, içinde yaşıyoruz. Sorunlarımız önümüzde, içinde biliyoruz. Bu sorunları bu sistem içerisinde nasıl bir zme kavuşturacaksa, buna yoğunlaşırsak, buna dönük olursak çok güzel bir alıştay gerçekleştirmiş oluruz.

Hayır, az önce medya ile ilgili konuşursak, bunu medya da konu da yapar arkadaşlar, inanın bundan da rahatsız olmayız. Ama bunun bu sürece katkısı olacaksa, bu bahsettiğimiz ölçüde bu da fevkalade isabetli bir şey olur. Ama o değil de ben merkezli bir Hükümet olarak ben çıkıp, “bak ben neler yaptım, neler yapıyorum, nasıl bir araya getirdim, ne büyük bir adam mışım” tarzında bir yaklaşım içerisinde günü birlik bir rant elde etme, günü birlik iki kere fotoğrafımın fazla basılması anlamında, bir yaklaşım içerisinde isem, dediğim gibi buna da biz saygı duyarız.

Fakat hep o zaman kendimiz ile baş başa kalacağız; “ne katkı sağladık bu sürece, ben bir toplumu, bir kitleyi temsil ederek ne artı sağladım” diye o sorgulamayı da kendi içimizde yapma zorunluluğumuz var. Onun için de nötr başladık.

1. Alevi Çalıştayı

Hemen ilk konuşmalara, ilk değerlendirmelere arkadaşlarımız geçerken çok rahat, çok objektif, çok içten geldiği gibi ben şahsen görüşlerinizin ifade edilmesini çok doğru buluyorum.

Bilemiyorum, konuşmamın ayrıtıllarında bir şeyler yakaladınız inancındayım. Devlet net fotoğraf çekmek istiyor. Bir yol haritasında kararlılığımız var. Bunun sizlerin, ağırlıklı olarak sizlerin öncülüğünde gerçekleştirilebilecek bir tablo olduğunu da ifade ediyorum.

Çok teşekkür ediyorum teşekkürlerinizden dolayı, sağ olun, var olun efendim.

MODERATÖR - Şimdi Ercan bey teşekkür ederim. Sizi buraya çağırın irade, sizin burada olmanızı arzulayan iradeyi lütfen dikkate alın tabi yani. Ben bütün söylemlere açık olduğumuzu ifade etmek istedim. Bunları tartışma konusu yaparsak işin içinden çıkamayız.

Burada bulunan arkadaşlarımızın hepsini, tek tek her birine, siz Osman beyi kast ettiniz ama ... şeye konuşan arkadaşlarımız mikrofonlarını kullanırlarsa, çünkü ses kayıt edilmiyor.

Evet, şimdi başlıyoruz. Birinci oturumumuzun konusu genel sorunlar ve konunun çerçeveselendirilmesiydi. Burada aslında şu çerçevede bir konuşma yapılmasını arzu ediyoruz. Türkiye’de Alevi olmak ne demektir? Aleviler laiklikten ne anlıyor? Alevi sorunlarının hangi temelde ele alınması onların çıkarlarına uygun bir gelişme yaratabilir? Laiklik, insan hakları, demokrasi, siyaset; Aleviliğin sorunlarını nasıl tanımlayabiliriz? Sorunların limitleri nedir? Bu yönde, aşılması yönündeki girişimlerin sık sık başarısızlığa uğramasının nedenleri nedir? Bu konuda devletin kusuru nedir? Alevilerin kusuru nedir? Sorunu çift taraflı olarak ele almamız gerekiyor. Aleviler kendilerini bugün nasıl hissediyorlar? Bu hissetme konusuna, kamuoyunda çok sık tekrarlanan, mahalle baskısı ekseninde de değinilebilir. Yani bir Alevi kendini Türkiye’de bir yurttaş olarak nasıl hissediyor? Bunu çok net olarak, almak istiyoruz resmi.

Aleviler sorunlarını yeterince dile getirebiliyorlar mı? Sorunlarının maliyeti nedir? Kendilerine, topluluklarına, hem ailelerine hem de kültür

1. Alevi Çalıştayı

olarak inanç olarak maliyeti nedir? Aleviler ile diğer vatandaşlarla ilişkilerde. Burada diğer vatandaşlar diye ifade ettiğim Sünniler olduğunu tahmin ediyorsunuz. Bu gerilimden, aralarındaki gerilimden uzlaşmaya kadar varabilen, çeşitlenebilen farklılıklar nasıl çeşitleniyor? Yani ana damar nedir? Bu gerilimi besleyen ya da bir yerde uzlaşma alanı yaratılmış ise, bu imkânı yakalamak istiyoruz. Nereden, bu imkân nasıl oluyor? Hangi yapı ve tercih uzlaşmaya bir kapı aralıyor? Hangi sorunlar gerilimi besliyor? Alevilerin kendi aralarındaki sorunların günlük hayattaki gerçek karşılığı nedir? Maliyetleri ile birlikte ele alınması gerekiyor.

Türk laikliği açısından, Türk laikliği diye özellikle vurguluyorum. Çünkü laiklik kavramının genel geçer tanımı ile Türkiye'nin gelenekselleştiği ve bizim artık Türk laikliği dediğimiz bu formasyon arasında bir gerilim var. Bu çerçevede Aleviler, Türk laikliğinin 85 yıllık uygulamasını nasıl gözlüyorlar, nasıl görüyorlar, nasıl değerlendiriyorlar? Alevilik önemli ölçüde kırsaldan şehre transfer olmuş, göçmüş, şehir hayatında Aleviliği yeniden inşa etmeye çalışan bir gelenek. Şehir hayatında tutunmaya çalışan bir gelenek, dolayısıyla kırsal yapı içinde yapılandığı ortaya koyduğu formları pek çoğu şehir yaşamında yeniden ortaya koymak, yeniden düzenlemek gerekiyor.

Bu konular etrafında söz alan arkadaşlarımızın katkı yapmalarını arzu ediyoruz. Tabi ki bunlar bizim bir sınırlama, sınır koyma çabamız değil. Siz bu zemin üzerinde kendi görüşlerinizi, istediğiniz netlikte ortaya koyabilirsiniz. Şimdi Ali beyden başlıyoruz. Sayın Ali Balkız...

Beşer dakika mı? Nasıl... Karar verdik. Yani bu oturumda herkes 5 dakika mı konuşsun, yoksa siz tam onu ....

ALİ BALKIZ - Ben bu oturumda 5 dakika konuşmak istiyorum.

MODERATÖR - Tamam o zaman beşer dakika bazen yol almak için şey olabilir.

ALİ BALKIZ - Diğer konularda da beş dakika hakkımın olduğunu da bildirmek isterim.

1. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Tabi efendim, buyrun.

ALİ BALKIZ - Sayın Bakan, değerli arkadaşlar, Alevi Bektaşi Federasyonu adına hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Çalışmamızın ölkemizin yararına, demokrasimizin yararına olması gerektiğini, olacağı ümidini taşıyorum. Çok teşekkür ediyorum federasyonumuz adına böyle bir çalışma düzenlediğiniz için.

Sayın Bakanım, ısrarla “samimiyetimizden emin olunuz” sözünü de senet kabul ediyorum.

Efendim evet, Tekin arkadaşımız ve Ercan arkadaşımız değindiler. Biz de gerçekten bu düşüncelelere katılıyoruz ve çok önemli bir eksiklik olduğunu düşünüyoruz. Biz burada henüz arkadaşlarımızın kimler olduğunu yüzlerine bakarak tanıdıklarımızdan biliyoruz. Keşke bu çalışmaya katılanların listesi kamuoyuyla ve bizlerle paylaşılsaydı. Bunu çok önemli bir eksiklik olarak kabul ediyoruz. şu çalışma tartımınız, şimdi açıkladığınız alıştay yönteminizin daha önceden bizlere bildirilmiş olması gerekti. Daha verimli olacaktık, kendimizi iyi hazırlayacaktık, belki aramızda iş bölümü yapacaktık, zamanı tasarruflu kullanacaktık, bunu önemli bir eksiklik olarak kabul ediyoruz.

Buradaki her katılımcı arkadaşımızın çok saygın, çok sevgili, çok emek sahibi, hizmet sahibi insanlar olduğunun biz bilincindeyiz, kabul ediyoruz. Ama kabul ediniz ki, evimizi sizlerden daha iyi biliriz. Ev içimizi. Katılımda ... derken, şu 35 kişilik listeyi oluştururken, yurtdışında yıllardır 20 yıldır, 25 yıldır faaliyet gösteren ve her ölkede federasyonlaşmış olan, sonuçta federasyonlaşmaların oluşturduğu Alevi Bektaşi Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu'nun ki, arkadaşlarımız gerçekte Avrupa'da el kapılarında yaban ellerinde; kültürümüzü, inancımızı, sesimizi, şiirimizi semamızı yaşatmaya çalışıyorlar. Kültürümüzü var etmeye çalışıyorlar. Önemli işler başardılar. Almanya'da Alevi dersleri okutmak gibi, okunabilir kılmak gibi bir başarıya da imza attılar. Onların çok güzel tecrübeleri var, deneyleri var, onlardan yararlanmak gerekir ki, arkadaşlarımızın burada olması gerekirdi. Çok büyük bir eksiklik olduğunun altını izahla iziyorum lütfen.

1. Alevi Çalıştayı

Keza Hacı Bektaş deyince, Hünkâr Hacı Bektaş-i Veli deyince bizim aklımıza Hacı Bektaş Veli kasabası gelir. Ser çeşmemiz. Sayın belediye başkanımız burada hoş geldiler. Ancak sayın belediye başkanımız burada bir politikacıdır. Siyaset insanıdır. Burada sivil bir inisiyatif var. 1963'lerden beri Dergahın müze olduğu tarihten buyana faaliyet gösteren, adı ilk aşamalarda Hacı Bektaş Turizm Derneği olan, bütün bu etkinlikleri yıllar boyunca her 15-16 Ağustosta düzenleyen, halende hizmetlerini sürdüren, Hacı Bektaş kasabamızda kurulu Hacı Bektaş Kültür ve Tanıtma Derneği'nin değerli temsilcilerinin de burada olmaları büyük bir eksiklik. Yanına çokça örgütümüzü ekleyebilir, ama Ankara Cem ve Kültür evleri, Çankaya Cem ve Kültür evleri, Şahkulu buruda mı bilmiyorum.

Şu an burada olduğunu öğreniyoruz o zaman. Bu tür eksikliklerin altını lütfen çizmek isteriz. Davetleri belirlerken aldığınız ölçüler sizin subjektif ölçüleriniz. Bizim kendi ölçülerimiz, yani Aleviliğe yaptığı hizmetler, yaptığı etkinlikler, yaptığı hizmetler, oluşturduğu ortamlar, süreklilik, devamlılık, çoğulculuk, çokluk ve kitlesellik açısından da burada bir eksiklik, bir aksaklık olduğunun altını çizmeme lütfen izin veriniz. Sorunuza geçecek olursam ki, buraya kadar olan her şey o beş dakika içinde değildir. Bu bir şaka.

Efendim Türk tipi laiklik dediniz. İşte o Türk tipi laiklik der ki; Bizi bugün 85 yıl sonra şu masada karşı karşıya getiren uygulamadır. Laiklik evrenseldir. Elbette her ülkenin kendi normlarına, kendi kültürlerine, kendi dini amaçlarına, kendi bekraunduna, tarihine, coğrafyasına, sosyolojisine bağlı olarak şekillenebilir. Ama değişmez koşulları vardır. Değişmez normları vardır. Bunların başında devletin, din işlerinden elini eteğini çekmesi temel prensibi söz konusudur. İnanmak bir haktır. Başka bir şeye inanmak da bir haktır. Hiç inanmamakta bir haktır. İnsan olmanın getirdiği doğuştan gelen bir haktır bu. Bunu sonraki yaşamındaki kişinin bir başkası tarafından belirlemesi hele hele devlet tarafından belirlenmesine izin vermemek lazım. İnanmak kutsal bir iş. İnananla, inanılan arasında hoş bir muhabbet alanı diye tanımlıyoruz. Buraya kimsenin girmesine, bunu tarif etmesine hakkı yoktur. Hele hele devletin, resmi makamların hiç hakkı yoktur.

1. Alevi Çalıştayı

Bizim sorunumuzun temel kaynağı buradan kaynaklanarak geliyor. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Anayasasını hepimiz ezberledik. Sayın Bakan da değindi. Sosyal, laik, demokratik, hukuk devleti. Ama bu işte, o laiklik dediğimiz şeye baktığımız zaman “gerçekten ülkemiz laik mi” diye kendi kendimize soru sorup yanıtını aramaya kalkıştığımızda, normlara başvurduğumuz da ne yazık ki laik olmadığımızı görüyoruz ve biliyoruz.

Öylesine biliyoruz ki biz 85 yıldır Cumhuriyetin başlangıcından bu güne biz Aleviyiz, biz Tanrıyı kendimizce yorumluyoruz. Biz kendimizce kurumlar oluşturmuşuz. Cemevleri bizim ibadethanemiz demişiz. Pir Mürşit, Dede Talip bizim yol önderlerimiz demişiz. Biz cemevlerinde cem yapıyoruz. Ve hala bakınız hala, işte o Türk tipi laiklik dediğiniz şeydir ki biz bugün ayağa kalkıyoruz. 9 Kasım 2008 Sıhhiye büyük Ankara Alevi yürüyüşü eşit yurttaşlık hakkı talebi ile başlayan yürüyüşte dile getirdiğimiz üzere cem ve kültür evlerimiz yasal statüye kavuşturulsun diyoruz.

Cemevleri bizim ibadethanemiz diyoruz ya da diğer istemlerim. İşte Türk tipi laiklik dediğimiz şeyin bizim başımıza açtığı husus budur. Devletin gecikerek de olsa, evet gecikerek de olsa, bu kadar da çok uzun zaman gecikerek de olsa belki de tarihimizde Selçuklu’yu Osmanlı’yı kendi tarihimiz kabul edecek olursak, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez böyle bir oluşum, böyle bir çalışma, böyle bir yüz yüze gelme söz konusu.

Basın üzerinden, demeçler üzerinden, ekranlar üzerinden görüşmek, konuşmak bazen vitrine oynamayı da herkes ve herkes açısından. Burada yüz yüzeyiz, yüz yüze konuşacağız. Bir birimizi çok daha doğrudan direk anlayacağız, direk algılayacağız o anlamda, yararlı olacağını da düşünüyorum, bunca eksikliklerine karşın. Biz....

MODERATÖR - Süreniz doldu.

ALİ BALKIZ - Bir iki cümle daha ekleyeyim lütfen, hoşgörünüze sığınarak. Bu, bundan böyle dileklerimiz için. Ama mevcut Hükümetin

1. Alevi alıştayı

bu ikinci döneminde son iki yıldır Alevi açılımlı diye önüne açıp koyduğu bu ajandasında. Ajandasını okuduğunda ve buna ilişkin pratikte yaptıklarına, patikteki kimi davranışlarına baktığımızda. Yani neydi onlardan biri. Muharrem ayında iftar, Alevi iftarı, Muharrem iftarı düzenlemek. Bu bizim geleneğimizde olan bir Şey değildi. Bizim yas tuttuğumuz, matem kabul ettiğimiz, ağıt yaktığımız dönemlerde Şöyle Őasilerin altında ramazan iftarları alışkanlığı nedeni ile olsa gerek, iftar etkinliği düzenlemeyi biz hoş karşılamadık ve doğru bulmadık.

Keza devletten, Sayın Bakandan, onun Hkmetinden bizlere böylesine bir kül olarak bütün olarak arzu ediyoruz. Siz de biliyorsunuz ki burada bütün arkadaşlarımızın Şu sorunlarına karşılık sorunları tanım-lamaya ve çözüm önerilerine dair farklı farklı görüşleri var. Bu da çok doğaldır. Eğer Alevilik, Aleviler bu ülkede 20 milyon civarında diyoruz hep, belki gerçek sayıyı sizler çok daha iyi biliyorsunuz. Devlet biliyor en azından, biz bilmiyoruz...

MODERATÖR - Evet, isterseniz tamamlayın.

ALİ BALKIZ - Bu tür farklılıkların olacağı çok doğaldır ve gerçektir. Buradan yararlanarak geçmiş iktidarlar bunu çok yaptılar, “hele gidin aranızda bir anlaşın gelin, ondan sonra sizi ciddiye alalım” gibi Sayın zal böyle yaptı, Sayın Ecevit böyle yaptı, Sayın iller böyle yaptı, Sayın Yılmaz böyle yaptı. Bundan kaçınmanızı rica ediyoruz. Bize bir Alevilik tanımı yapmayınız lütfen.

Hele de “Alevilik İslamiyet’in neresindedir” gibi bir tanımı bize bırakınız. Devlet böyle bir tanımdan uzak dursun. Bizi tanımlamasın. Bizim ne olduğumuzu, kim olduğumuzu kendimiz biliyoruz. Teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Tabi bu soruların bizi ilgilendiren boyutlarına tek tek cevap verirsem, sizin konuşma hakkınızı yemek gibi bir durum Ő konusu olacak. Bunları ayak stde konuşabiliriz. Bence bunların üzerinde durmayalım. Ancak ben Şunu çok iyi biliyorum, bu Sünni İslam’da Kur’an mahlk mudur, değil midir tartışması nasıl bir fitne yarattıysa,

1. Alevi Çalıştayı

Alevi dünyasında da Alevilik İslam'ın içinde midir, dışında mıdır sorusu aynı provokatif havayı yaratmıştır. Bu benim kişisel akademik bir görüşümdür. Onu da size bir kanaat olarak, sizinle paylaşmak istiyorum. Tabi ki bu çok detaylandırılmış bir tartışma yaratmaktadır. Şimdi Sayın İzzettin Doğan Bey'e söz hakkı vermek istiyorum. Buyrun sayın hocam.

İZZETTİN DOĞAN - Sayın Bakan, sayın divan, çok değerli katılımcılar, ben de şahsım adına hepinizi en içten sevgilerle, saygılarla selamlıyorum.

Doğrusunu isterseniz böyle bir organizasyonu yaptıkları için Sayın Bakana ve Hükümete teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Ama bu herhalde bir Hükümet ile yapılacak olan toplantılara benim katılacağım son toplantıdır. Bu Hükümetin 7 yıldan beri Alevi sorununun çözülmesiyle, Alevi yurttaşların isteklerinin yasal bir çerçeveye oturtulmasıyla ilgili olarak uzun süre ilgisiz kaldığını ve bu yıl sadece Dolmabahçe'de yapılan bir toplantıyla konunun ciddi bir biçimde Sayın Başbakan tarafından gündemine alındığını gördüğüm için ben bu toplantıya katıldım.

Neden, çünkü aşağı yukarı 20 yıla yaklaşıyor, bu ülkeyi yöneten tüm Hükümetlerle, bu konuyu tartıştık ve halka inmeden çözümün akılcı ve anayasal çerçevede çözüme kavuşturulması ve halkın birbirine girmemesi açısından bir çözüm bulunması konusunda epeyce uğraşmalarımız oldu. Nihayet hatırlayacaksınız 1997'de Hacı Bektaş'ta Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, başında Sayın Cumhurbaşkanı olmak üzere Başbakanla birlikte Hacı Bektaş'ta yapılan bir toplantıda medya aracılığıyla tüm dünyanın önünde Türk halkına şu sözü verdiler; cemevi de bizimdir artık, cami de bizimdir. Bundan böyle din hizmetlerine genel bütçeden herhangi bir pay ayrılacak olursa, bu pay tüm yurttaşlar arasında hakça paylaşılacaktır.

Ondan sonra da bu iki vaadin hiç birisi gerçekleşmedi. Yani şunu söylemek istiyorum. Tabi ki Sayın Bakanın Hükümeti temsilen ve siz değerli divanı oluşturan dostlarımızın samimiyetle ve ciddiyetle eğildiği için bu toplantıyı düzenlediklerini biliyorum.

1. Alevi alıştayı

Biliyorum, ama bir başka konuyu da biliyorum. Sadece devletler hukukunun değil, i hukukunda çok önemli bir kuralı olarak, devletin sürekliliği esastır. Devlet adına verilen sözler onu veren hükümetleri değil, sadece devleti ve kendinden sonra gelen tüm hükümetleri bağlar.

Bu itibarla bu toplantıda mesela daha önceki hükümetin verdikleri, halkın önünde verdikleri sözlerin bu Hkmete neden takip edilmediğini sormak gibi bir soruyu, bize sordurma hakkını da içerir.

Diyelimki olan olmuştur, ama Mevlana'nın deyimi ile "Dn söylenenler dnde kalmıştır. Bugün yeni şeyler söyleyelim" diyoruz. Burada Alevi yurttaşların istekleri açıktır. Yani bu toplantının en verimli şekilde geçmesini sağlamak için bu yaklaşımı benimsedim. Ve doğrudan doğruya öyle kişisel değerlendirmelerden filan çok, toplumsal değerlendirmeler ile Sayın Bakanın ifade ettiği gibi mutlaka buradan bir şeyin, pozitif bir şeyin toplumsal barışa katkı sunan Türk hukuk hayatının belki de yeniden düzenlenmesine katkı sunacak bir sonucun çıkmasını sağlamaya bende katkı sunmak istiyorum.

Onun için doğrudan doğruya giriyorum. Alevi yurttaşların istekleri şu ya da bu derneğin, şu vakfın kendi istekleri doğrultusunda değil. Türkiye'deki hemen hemen toplanarak oy birliği ile kendi aralarındaki müthiş çekişmelere, 1200 delegenin çekişmesine ve zaman zaman kıırıcı noktaya giden çekişmelere rağmen oy birliği ile mutabık kaldıkları altı nokta Alevi yurttaşların istekleridir.

Onun için Sayın Bakana özellikle kıymak istemedim, ama yani bu istekler belli, bu isteklerin ne olduğu belli. Hükümetin bu yaklaşımın, yani Sayın Subaşı "herkes olsun istedik" dedi özetleyerek. O  kelime ile özetlenen cümlelerde herkes olsun istedik, ama halk var. Yani o büyük kitle için, onu mutlu etmek için buradayız ve onların da temsilcileri 2002 yılında İstanbul'da yaptıkları bir toplantıda 6 noktada isteklerini belirttiler. Bunlar şunlardır, müsaade ederseniz tekrar söyleyeyim kısaca.

1. Alevi Çalıştayı

Alevi yurttaşlar bu ülkenin eşit haklarına sahip yurttaşlarıdır. Yani bu kimsenin takdirine tabi değildir. Bu ülkede devleti beraber kurduk, devleti beraber götürüyoruz, Alevilik ve Aleviler tanınmasa bile hukukken, ama fiilen beraber götürüyoruz Bunun anlamı nedir? Askerliğini yapıyor, vergisini ödüyor, her türlü devletin vatandaşı olma mükellefiyetini yerine getiriyor. Bunun karşılığında genel bütçede toplanan paralardan, din hizmetleri için ayrılanlardan bir tek kuruş dahi pay almıyor. Bu Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni böyle bir utançtan bir an önce kurtarmalıdır bir kere. Bu işin alfabesidir.

Bir Hükümetin iyi niyet ile Alevi meselesine bakmalarının birinci önceliği budur. Eşit yurttaş statüsünde kabullenmektir Aleviliği ve onun içinde kendisine verdiği vergiden kendisine tekrardan dönüşünün yapılmasının sağlanmasıdır.

İkincisi Aleviliğin ders kitaplarında öğretilmesidir. Alevi yurttaşların yine eşit yurttaşlar olarak kendi çocuklarına din dersleri mecburi kaldığı sürece, eğer kaldırılıbiliyorsa, mecburiyeti ki doğrusu odur. Ona hiçbir itirazımız olmaz. Ama o bir anayasa değişikliğini gerektiriyor. Ya da bir yargı kararını gerektiriyor ki, o yargı kararı da var. Zorunlu ders olmaktan çıkartılabilir. Ama zorunlu ya da zorunlu olmaksızın din derslerinde Alevilik verilmelidir ve Alevi yurttaşlar çocuklarını okulu yolladıklarında Alevilik ile doyurucu bilgilerin, bunun İslami anlayışın neleri içerdiğini, unsurlarını vesairesini öğretme olanağına kavuşturulmalıdır.

Bu açıdan Sayın Başbakanın kamuoyunun önünde ciddi bir söz aldık. O oruç açma olayında İstanbul’da kendileri “Hocam biz 32 sayfalık bir metin hazırladık Hükümet olarak, Alevi yurttaşlarımızla ilgili olarak. Eğer siz mutabık değil ise niz, sizler hazırlayın.” “Sizler hazırlayın” İzzettin Doğan, sen hazırla” demedi. Yanlış yansıtıldı medya aracılığı ile “sizler hazırlayın biz onu aynen koyacağız” dediler.

Bir hayli, bu konuda çok pozitif bir gelişmenin arifesinde olduğumuz söyleyebilirim. Onun için de Sayın Bakan aracılığı ile Hükümete teşekkür ediyorum. Biz onların hazırlığını bir komisyon marifeti ile sağ-

1. Alevi Çalıştayı

lamaya çalıştık ve son rötuşlar yapılıyor, ama çok titiz bir çalışma içinde olduk. Buna katkı sunmak isteyen tüm kamuoyundaki düşünürlere açık olduğumuzu da ifade ettik, ama ciddi konular geldiği zaman bu belkide Türk milletinin hasretinde var. Öyle fazla ciddiye geldiği zaman kimse oturup yazmak, çizmek vs. şeye pek katlanmıyor. Ama yinede açık hala kapanmış değildir. Kitaba son nokta konmuş değildir.

Televizyonlarda ve radyoda Alevi İslam anlayışı ile ilgili bilgilerin Muharrem ayı boyunca verilmesini ve mümkün ise de Alevi-Sünni kardeşliğinin geliştirilmesi açısından sadece Muharrem ayında değil, gerektiğinde şu anda gördüğümüz gibi zaman zaman tanık oluyorum, çok güzel programlar hazırlıyorlar. Onların içinden bir tanesi de sevgili Osman hocamızdır. Kendilerine huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Çok değerli katkılar sağlıyorlar. Yani ilahiyat kökenli olması bizim acımızdan bir sakınca oluşturmuyor. Önemli olan doğru ve sağlıklı bilgileri vermesidir kamuoyuna. Ama bunun bir kural haline dönüşmesi Alevi yurttaşların devletin haiz olduğu, sahip olduğu radyo ve televizyon kanallarında Sünni kardeşlerimize tanınan haklar ölçüsünde, o hakların tanınması... Kendi düşüncelerini, inanç sistemlerini kamuoyuna anlatmalarının sağlanmasını üçüncü nokta olarak önemli buluyoruz ve Alevi yurttaşların istekleri arasında düşünüyoruz.

Dördüncüsü cemevlerinin hukuki statüye kavuşturulmasını, ben sadece beş dakika ile konuşacağımı söylemedim Subaşı, onun için müsaade ederseniz 15 dakika içinde kalacağım ve konuşmamı tamamlamak istiyorum. Sadece konuşmak içinde konuşmayı doğru-sunu isterseniz şey yapmadım. Cemevlerinin hem hukuki statüye kavuşturulmaları daha doğrusu yasal statüye kavuşturulmaları, çünkü cemevleri zaten yasaldir. Hukuku bilmeyenler, hukuk ile ilgisi olmayanlar, efendim cemevleri yasal mıdır, değil midir tartışmasını yapıyorlar. Cemevlerinin yasallığı 1997’de Hacı Bektaş’ta Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin kendi açık ifadeleri ile zaten meşru ve hukuki bir yapıya kavuşmuştur. Temele kavuşmuştur. Orada söyleyen.....

MODERATÖR - Biraz açar mısınız burayı?

1. Alevi Çalıştayı

İZZETTİN DOĞAN - Tabii orada sadece İzzettin Doğan ya da herhangi bir sıradan vatandaş konuşmadı. Türkiye Cumhuriyeti adına oranın Sayın Başbakanı, Sayın Cumhurbaşkanının huzurunda ve diğer Hükümeti oluşturan ortakların huzurunda beraberce ki, Sayın Başbakan bundan böyle “Cami de bizimdir, cemevi de bizimdir. Her ikisinin arasında hiçbir fark bulunmamaktadır” demek istediler. O saatten sonra da Hacı Bektaş’ta bunu yürürlüğe koymak üzere de Cem Vakfı’na tahsis edilen 40 dönümlük bir yerde bir cemevinin temeli de Sayın Başbakan ile birlikte atılmıştır.

Bunun anlamı Türkiye’nin her hangi bir yerinde bir cemevinin temeli atıldığı zaman en yüksek mülki amirlerin huzurunda ve onların da harç koyması ile temele bunun yasal statüsü böylece halk nazarında kamuoyunda sağlanmış oldu. Onun belki siyaseten Hükümetlerin zayıf olmaları, koalisyon Hükümetleri olmaları, bir yasa hükmüne bağlanma cesaretini gösterememişlerdir. Ama fiilen orada Hükümet olarak bir cemevinin temelini ... koymak suretiyle, bugüne kadar 1000 üzerinde yapılanmakta olan Türkiye Cumhuriyeti hudutlarındaki cemevlerinde en ufak bir müdahale söz konusu olmamıştır.

Dedelerin durumu ile dede ve babaların durumu ile ilgili olarak hukuki bakımdan hiçbir sakınca yoktur. Genelde 776 sayılı kanun hükümlerinden söz etmektedirler, ama bu eğer maksatlı değil ise, bilmezlikten geldiği için ya da bilinmediği için söz edilmektedir. Bu yasada cemevlerinin yasak olduğuna dair hiçbir hüküm yoktur sevgili Subaşı. Yani bu konuda başka ibadethane türleri Osmanlı hükümetleri dönemindeki tekke, zaviye gibi kurumlar kapatılmış ama cemevi kapatılmamıştır. Cemevi diye bir kelime de zaten yoktur o yasada. Yani yasaklananlar arasında. Bazı unvanlar ilgasıyla ilgili hükümler vardır.

Ben bir hukukçu olarak hep hukuka saygımdan dolayı da hiçbir zaman şu dede ya da bu baba dememişimdir. Alevi-Bektaşilerin arasında dini inanç önderi deyimini kullanmışımdır. O da temel bir hak. Hiç kimse, hele hele devlet, bir kimsenin kendisinin kullanamayacağı unvanları belki söyleyebilir, ama kullanacağı unvanları söyleyemez. Ni-

1. Alevi alıştayı

tekim bizim toplumumuz da şu kadar yıldan beri emekli olmuştur, ama gördüğünüz zaman "paşam nasılsınız" dersiniz. Çünkü emekli paşadır. Ya da bir Sayın Başbakana, ayrılmış bile olsa, Sayın Başbakan diye hitap ediliyor. Onun için dede babaların özellikle Alevi, Bektaşi, Mevlevi, Msavilerin aynı kategoride değerlendirilmesi lazım.

O konuda parantez içinde müsaade ederseniz ben de eleştirilerimi yöneltmek istiyorum. Msavilerin bu toplantının dışında, Mevlevilerin bu toplantının dışında tutulmasını ben sağlıklı bir gelişme olarak kabul etmedim. Haksızlık yapılmıştır. Çünkü Msavilerin dini lideri durumunda olan özellikle Hatay, Mersin, Adana bölgesindeki Alevi kardeşlerimiz Nasreddin Eskiocak, Alevi İslam din hizmetlerinde başkanları, ikinci adamıdır ve başkan yardımcısıdır. Mevlevilerin Hasan çıkar dede yine ikinci başkanıdır, dört başkan yardımcılığından bir tanesi onlarındır. Onların da buraya davet edilmiş olmaları, listelerin tamamlanması açısından doğru olurdu. Ama onlar olmasa da din hizmetleri başkanı Sayın Ali Rıza Uğurlu buradadır. Onların hakları ile ilgili kendi haklarımız neyse, onları zaten ayırmıyoruz. Ve onları da aynı savunma varlığı şeyi içinde kabul ediyoruz.

Dede ve babaların özlük haklarının tanınması yani onların bilgi edinebilmesi için başka bir şey ile uğraşmamaları ve onun için normal bir gelirlerinin bulunması ve bu gelirleri aracılığı ile hem bilgi artırmalarını sağlamak hem de toplumda giderek de zayıflamakta olan bu kurumun, çünkü ekmek peşinde koşarken birisinin aynı zamanda da bilgi toplamaya çalışması ve kendisini o istikamette has etmesi, kabul etmek gerekir ki çok zor olaydır. Onun için dede ve babaların özlük haklarının mutlaka ...

Bir okulun aılmasında fayda görüyoruz, dede ve babaların yetiştirilmesi açısından. Bunu daha önceki hükümetler ile tartışmıştık. "Bir formül söylenebilir mi bize" dendiği zaman kendilerine, çünkü biz hiçbir zaman hkmetlere sorun gtrmedik. Sorun ile birlikte çözümlerini de takdim ettik. Olabilir mesela ilahiyat fakültelerinin tasavvuf bilimleri bölümü açılabilir ve bu bölüm daha çok Alevi İslam anlayışının

1. Alevi Çalıştayı

tanıtılmasına ve buradan yetişecek olan Alevi dede ve babaların çocuklarının ya da halktan istekli olanların, yetenekli olanların buralarda yetiştirilerek, toplumun hizmetine sunulması imkan dahiline sokulabilir.

Bütün bunlar tabi Sayın Subaşı, Sayın Bakanım bütün bunlar Türkiye'nin hukuk hayatında yeni bir düzenlemeyi bana sorarsanız zorunlu kılar. Nedir o? Türkiye'de din hizmetleri Anayasa tarafından düzenlenmiştir. 136. madde bu düzenlemede yetersiz kalmaktadır. Bu düzenlemede yetersiz kalmaktadır. Alevileri dışlayan bir sonuçla sonuçlanmış oldu bu düzenleme. Oysa Diyanet'in yeniden ama A'dan Z'ye yeniden yapılandırılarak demokratik bir yapıya kavuşmasını istiyoruz. Bazı dostlar bunun kaldırılması gerektiğini söyler. Bu hali ile ben de katılıyorum ama bu abesle iştirigaldir. Neden abesle iştirigaldir? Çünkü bendeniz tüm siyasi başkanlar ile birer birer yaptığım görüşmelerde, ne kendisine sağ etiketi yapıştıran partiler ne de sol etiketi yapıştıran partiler hiç birisi Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılmasını istemediler ve isteyemezler de. Sayısı 100 bini aşan camide 100 bin küsurlük bir kadro ile faaliyet gösteren bir kurum, siyasal bir potansiyel güce sahiptir. O gücün karşısında demokrasi, çünkü siyasi partilerle yürüyen bir sistemdir, hiç bir siyasi parti, bu kurumu karşısına almak istememektedir.

Bu Hükümetin zannediyorum en zor işlerinden bir tanesi budur. Yani Diyanet'i olması gereken yere oturtmaktır. Demokratik bir yapıya kavuşturmaktır. Orada tüm inanç gruplarının, kendi yoğunlukları oranındaki temsillerine imkân tanıyabilmektir. Böylece hem demokratik bir din hizmetleri hem de siyasetten mümkün oldukça elini çeken... Toparlıyorum sayın başkan, bunun mutlaka sağlanması gerekiyor.

Bunun Hükümet açısından çok zor olduğunu biliyorum ama Sayın Bakanın marifetlerini de biliyorum ve inanıyorum ki, o kendilerinin bahsettikleri sabırlarıyla belki de Diyanet'i de aşarak bugüne kadar hiçbir başbakan aşamadı, mevcut Sayın Başbakanımız dahil. Onu açık yüreklilikle söylemek istiyorum. Eğer aşılabılırsa Türkiye'de Alevi yurttaşlarımızın sorunları çözüme kavuşur.

1. Alevi alıştayı

Alevilik şu ya da bu şekilde kendini bilen, bilmeyenlerin elinde bir siyasi istismar aracı, bir dini istismar aracı olmaktan çıkar ve Türkiye batı standartlarını yakalamış bir demokrasi ile yola devam eder. Yoksa bugünkü Türkiye’de yaşadığımız, gördüğümüz demokrasi total bir demokrasidir. Bir ayağı noksan bir demokrasidir. En fazla söyleyebileceğimiz Sünni bir demokrasidir. Alevilerin olmadığı Alevilerin bulunmadığı bir demokrasidir. Böyle bir demokrasi yani total bir demokrasi ne Kopenak kriterlerine uygun bir demokratik yapıdır, ne de Avrupa Birliğı’ne girebilmek şansına sahip bir ülke olur. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz bizde. Sayın İzzettin Doğan konuşmasında aslında çok zihin açıcı şeyler söyledi. Mesela dede babalar ile ilgili hukuki düzenlemeler yok ama fiili meşruiyet var. Ben böyle anladım. Bu da bir şeydir sorunun tanınmaması ve aşılması için. şimdi İzzettin Bey tabi bütün vaktini kullandı. Diğer katılımcı konuşmacılara yine beşer dakika olmak üzere Murtaza beyden, Murtaza Demir bey buyrun.

MURTAZA DEMİR - Sayın Bakanımız Faruk elik Beyefendi, oturma yöneticimiz Sayın Necdet Subaşı ve değerli büyüklerim, değerli Veliyettin Beyefendi, değerli İzzettin Doğan dede ve tüm katılımcıları saygıyla selamlıyorum.

Bu toplantının sorunlarımızın çözümü noktasında bir başlangıç olmasını içtenlikle niyaz ediyorum. Öncelikle arkadaşlarıma seslenmek istiyorum. Arkadaşlar buraya Hükümet temsilcilerinin karşısına çıkmadan önce yöntem saptayamadık. Fakat yine de bu gerçeğimizi ne çıkararak tarihi bir sonuç almak istediğimiz, bir sonuç almak istediğimiz bu toplantının olumsuzlukla sonuçlanmasının nedeni olmayalım diyorum. Takdir elbette sizlerindir ama unutmayalım ki üzerinde çalıştığımız konu mayınlı arazi gibidir. Dikkat ediniz trbanı gerekçe gösteren ve bunu dahi inanç özgürlüğünün bir parçası sayarak kıyamet koparan ve trbana dair argümanlarını anlatarak iktidar olan Hükümet, inançları tümüyle yok sayılan Alevi-Bektaşileri tam yedi yıl görmek bile istemedi.

1. Alevi alıştayı

Ancak sorunun ABD ve AB gibi emperyalist devletlerin güya insan hakları raporlarına girmesinden sonra harekete geçti ve bir vaka olduğunu kabul etti. Bu gerçeğe karşın yinede Hükümetin yaklaşımını değerli bulduğumuzu ve bunu değerlendirmek gerektiğini arz etmek isterim.

Esasen bu gelişmeyi şöyle okumanın doğru olacağını düşünmekteyiz. İ ve dış etkenlerin zorlaması ile birlikte talebimizin meşruiyeti ve masumiyeti Hkmete zm zorlamaktadır ama AKP tabanı, Diyanet, cemaatler ve benzerleri gibi çok güçlü lobiler bırakın Alevi-Bektaşinin meşruiyetini, Hükümet ile aynı masaya oturmamıza dahi karşı çıkmaktadırlar.

Hükümetin masaya hangi saiklerle geldiği önemli olmakla birlikte, bundan daha önemlisi görüşmeler yapmak üzere şimdi burada olmasıdır. Bu çok gecikmiş bir hakkın iadesi anlamında hem bir n kabul hem de bir adımdır. Dolayısıyla diplomasi biriminde bu bir kazanımdır ve sonuçta da iyi bir şeydir. O halde bu kazanımın farkında olmak, yaklaşımı iyi değerlendirmek, herhangi bir nedenle masanın terk edilmesine izin vermemek, buna neden olmamak gerekir.

Evvela bu alıştayı uzun etapları olan bir süreç olduğunu bilinmesinde yarar vardır. Hükümetin çeşitli gereçleri ileri sürerek ya da bizlerin olumsuzluğunu bahane ederek süreci tıkasması veya uzatması durumunda bunun tekrar başlaması en az beş yılı bulacaktır. Bu yüzden makul ve zme odaklı olmak, işe kolay ve karşılanabilir taleplerden başlamak, hem mşklmzn üzümünü daha kolay kılacak hem de elde edilecek muhtemel sonuçlar gelecek için umut verecektir. O halde bu genel bakışımızda önemlidir ama ezberlerimizde ve değişik Alevi tanımlarımızda bir birimizi yormak yerine, talep ve zme yoğunlaşarak mesaimizin yararlı kullanılmasının engellenmesinde izin vermemek gerekir.

Değerli heyet bizim korkularımız var. Korkularımız var o halde ilk olarak iktidarın ayrımcı uygulamalarından, tekileştirilmekten, bürokratik engellerden, laik-latik engellerden, mahalle baskısında korku

1. Alevi Çalıştayı

duyduğumuzu, laikliğin tümü ile tasfiye edilmesi endişesi taşıdığımızı söyleyelim. Bu durumda ise, ülkemizde yaşama olanağı bulamayabileceğimizi düşündüğümüzü ve huzursuz olduğumuzu ilave edelim.

Tarih bilimi bizlere dünyamızda ve bölgemizde mezhep ve cemaat birliğinden ibaret olan ve bilim, sanat, çoğulculuk, tolerans gibi çağdaş değerlere sırtını dönen ulusların kendi inanç ya da ırk mensubu saymadığı herkesi ötekileştirdiği ve sonuçta dışladığına dair yüzlerce örnek, binlerce veri sunmaktadır. Bunlardan biri de ne yazık ki bizim ülkemizdir. Kültürlerin ana karası olan coğrafyamızda yaşayan farklılıkların neredeyse tümü dışlanmış, kovulmuş kalanlar ise, asimile edilerek egemen mezhep lehine dönüştürülmüştür. Ama toplum daha zengin, ülkemiz daha huzurlu olmamıştır.

İşte Sayın Başbakanımızın farklılıklara uygulanan faşizan baskıdan kast ettiği de bu olsa gerek. Bu tespitin, devleti yöneten ayrımcı ve eşit yurttaşlık temelindeki sorunlarından haberdar olduğunu göstermesi bakımından umut verici olduğunu; İçinin doldurulması halinde çok yararlı sonuçları olacağına inanmak istiyoruz.

Hükümetlerin görev ve sorumluluklarından biri de olumlu kamu iklimi yaratarak sorunları çözmek ve emperyalizmin kaşıyacağı, kullanacağı alan bırakmamaktadır. Bilindiği üzere emperyalizm ve dış güçler ülkemizde etnik ve mezhep kavgaları istemekte, bunu temin etmek için olağan üstü çaba göstermektedirler. Bu çerçevede eğer dünyamızdaki insan hak ve özgürlüklerin en vahşi gaspçısı olan, halkları birbirine düşüren ABD ve AB ülkeleri bizim haklarımızı savunmaya soyunmuşlarsa gerçekten yandık demektir. Çünkü Kore'yi, Vietnam'ı, Afganistan'ı, Yugoslavya'yı, Güney Afrika'yı, Bosna Hersek'i, Filistin'i ve benzeri halkların dramını anımsamak ve bu koruma masalının aslında iyi bir şey değil, iç barış açısından bir tehdit olduğunu kabul etmemiz gerekir. Hak ve özgürlüğümüzün tehdit altında olduğu, eşit ve adil davranılmadığı tespitleri gerçektir ve yerden göğe haklıdır ama bu gerçeğin ABD veya AB'nin el atmasını değil, devletimizi yönetenlerin görmesini ve demokratik unsurlarla çözmesini tercih ediyoruz.

1. Alevi Çalıştayı

Sorun bugüne değin hükümet liderlerinin bu gerçeği görmemesi ve inkârcı davranmasıdır. Alevi-Bektaşilerin sosyal ve psikolojik ruh hallerini ve Sünni yurttaşlarımızın Alevi-Bektaşi diye yaklaşımını inceleyen ve ülkemizde yapılan son akademik araştırmalardan biri olan Prof. Dr. Sayın Binnaz Toprak'a ait araştırma sonuçları gerçekten tüyler ürperticidir. Huzursuz olmamak için bundan daha vahim bir endişe kaynağı olabilir mi? Birbirimizle bölüştüğümüz, korkularımızı hatta bir bakıma sırrımızı hep birlikte burada da ifade ederek Hükümet temsilcileri ve kamuoyu ile bölüşelim.

Bizler Sivas faciasını yaşayan vakfın yöneticileri olarak bu kaygılarımızın Hükümet ve devlet adına kayıt altına alınmasını resmen istiyoruz. Bu bizim talebimizdir. Kangren olması ihtimali yüksek olan ve Alevi-Sünni herkesi çok yakından ilgilendiren bu sorunun çözümüne tarafların samimi yaklaşımları durumunda, her şeye rağmen kolaylıkla çözüleceği inancını taşıyoruz. Çünkü devlet kurumları ile Alevi-Bektaşiler arasındaki sorun Anayasadan, devletin niteliklerinden ve temel doğrultusundan değil, bu doğrultunun saptırılmasında ve çelişkiyi taşıyan ve nemalanan siyasi çıkar şebekelerinin nizam dışı tutum ve uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Bunlar toplumu şucu-bucu diyerek kamplara bölen ve geleceğini bu bölünmüşlük üzerine uygulayan ve bunun devamını isteyen siyasetçilerdir ve siyasi partilerdir. En başta bunlardır. Bu tespitimin muhatabı herhangi bir parti değil, iktidar alternatifi olan tüm partilerdir. Dış güçlere bağımlı gayri resmi cinayet şebekeleri ve kışkırtıcı ajanlardır. Mafya ilişkileri ile iç içe geçmiş tüm siyasi aktörlerdir. Bir de ilimi eline geçirdiği, akıl almaz büyüklükteki siyasi ve ekonomik gücü bölüşmek istemeyen Diyanet çevreleridir. Diyanet gerçeği...

MODERATÖR - Süreniz yalnız dolmak üzere.

MURTAZA DEMİR - Hayır hocam, okuyarak tartarak geldim ve gerçekten kestim fazlasını. Gerçekten müzakere ettiğimizde, sorunu tahlil ettiğimizde, bizleri devlet adına iyi niyetle dinleyen Hükümet temsilcilerinin iki temel paradoksu bulunduğunu görmemiz gerekir.

1. Alevi alıştayı

Muhatabımız demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti adına hareket eden devlet iradesini mi temsil ediyor, egemen Sünni çoğunluğun sosyal, siyasal ve inançsal menfaatlerini mi? Buradan bir sonuç alınabilirse, bu sonuçlar Diyanet kadrolarının onayına sunulacak mı? Devletin Türk-Sünni olarak formüle edilen teki yaklaşımı, farklılığı ve oğunculuğuda kapsayan demokratik devlet, Hükümet politikasına devredilebilecek mi?

Bizlere egemen olan korku ve kuşkunun kaynağı şudur. Hükümet gerçekte demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti değerlerinin yaşama geçilmesinden yana taraf değildir. Öyleyse bu müzakereden murat ettiği nedir? Görüşmelerin olumlu sonuçlanması için taraflardan birinin geleneksel yaklaşımını gözden geçirmesine ve değiştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ya bizler bir cemaat ya da mezhep adı altında btceden Diyanet'ten pay talep edeceğiz ki, bu durumda Diyanet çatısı altında eriyip yok olacağız ya da ilkesel davranıp laik, demokratik, devlet istemlerine devam ederek sonuçlarına katlanacağız. Ya da devletin geleneksel politikaları değişecek, sadece Alevi-Bektaşilerin değil, herkesin sorunu çözülmüş olacak.

Bize göre devlet, Diyanet kamburundan ve etkisinden kurtulamadığı sürece, burada verdiğimiz mesainin dostlar alışverişte görsün anlamından öteye bir yarar olmayacağını üzülerek söylemek zorundayım. Çünkü Diyanet'in konumuzla ilgili 1381999/227 sayılı yazısında ve çeşitli açıklamalarında ileri sürdüğü görüşü bilenmektedir. Diyanet'in bu yazıda cemevlerinin ibadethane yeri olmadığına dair resmi görüşü vardır. Bunu okumak istemiyorum ve geçiyorum.

Değerli başkan, Diyanet kendisini yürütme organının üzerinde te-lakki etmektedir. Yürütmenin kararlarını etkilemektedir. Eğer Diyanet yürütme organının ve hukukun teslim ettiği bir hakkı, kendisini bir üst yargı kurumuna koyarak geçersiz saydırabiliyorsa, o ülkede hukukun üstünlüğü ilkesi değil, şeriat yasaları geçerlidir. Peki, biz şeriat devleti miyiz? Bu durum hukuk devleti olarak bildiğimiz lkemizde bir hukuk skandalı değilse nedir? İnançlarını özgürce yaşamak isteyen, istemle-

1. Alevi Çalıştayı

rinin önündeki en büyük engel Diyanet gibi görülmesine karşın bunu devletin temel tercihini ve zihnetini örgütleyen bir unsur, bir araç olarak algılamak daha doğru olur diye düşünüyoruz. Ve felsefi anlamda bir din kurumu gibi değil, toplumu karanlığa götürmek üzere teşkilatlanan dünyanın en büyük en acımasız misyoneri kurumu gibidir. Alevi yerleşim birimlerinin cami yapma kampanyasının imarıdır. Teşkilat ve kadro yapılandırılmasını bilimsellik karşısı üzerine kurduğu için ıslahı da çok mümkün görülmemektedir. Kamu kurumu olarak tanımlanması ve ulusal bütçeden en yüksek, en büyük payı almasına karşın sadece Sünni yurttaşlarımıza hizmet vermekte ve kadrosunda Alevi-Bektaşiliğe mensup olan tek kişiye dahi yer vermemektedir.

Laik devlet kurumsallığı içinde yer almaması gereken Diyanet, Aleviliğin inanma biçimine, ibadethanesine karşı çıkarak sorun çıkarmaktadır. Veya var olan soruna çözüm üretmek yerine, daha da bu sorunları büyütmektedir. Yürütme organı olan Hükümet şayet çözümden yana ise, bu olumsuzluğunu bertaraf etmekle de sorumludur. İncancımız odur ki, Alevi-Bektaşilik kemal etme yetkisi ve bilgi olmayan Diyanet'in enterne edilmemesi durumunda sorunumuza çözüm üretme imkânı zorlaşacak ve hatta hiç mümkün olmayacaktır.

Bir başka temel sorun zorunlu din dersi ve ahlak dersleridir. Biz Alevi- Bektaşiler çocuk, genç ihtiyar denilmeden sırf İslamiyet'e farklı inanıyor olmamız ve çağdaş demokratik değerlere yatkınlığımız nedeni ile devlet yetkililerimiz tarafından ayrımcılığa tabi tutulmaktayız. Daha çocukluğumuzda zorla din dersi zulmü ile başlayan bu ayrımcılık, iş yaşamından bürokrasinin bütün kademelerine hatta bir ömür boyu gelmediğimiz halde son ... gelmek zorunda bırakıldığımız caminin tenişir tahtasında bile devam etmektedir. Mezhap dayatması bir kamu görevlisi olan öğretmenın sorgulaması ile başlar değerli Bakanım. Alevi misin diye sorar. Hayır öğretmenim. Yaşam serüvenimiz böyle başlar ya yalan söyler, bir sürede olsa aşağılanmaktan, din dersi öğretmenın baskısından kurtuluruz ya da doğruyu söyleyerek itilir kakılırız. Gerçekten böyledir; okuldan atılır, yurttan kovulur, sicili bozulur, terfisi engellenir, inancı, ibadetimiz aşağılanır. Ana bacı bilmezler diye hakaret görürüz.

1. Alevi Çalıştayı

Özetle “incinsen de incitme” mesajını düstur edinen bizleri hedef alan devlet ve çoğunluk tahakkümü, çocukluğumuzda başlayıp mezara kadar devam eder. Dolayısıyla biz Alevi-Sünni diğer farklılıklara mensup yurttaşlar olarak sorunları yaratan değil, yaratılan sorunların sonuçlarından zarar gören masum vatandaşlar durumundayız.

Baktığımızda şu zorunlu din dersi virüsünü Alevi-Sünni öğrenciler arasına sokanlar kimler ve hangi bağlantılar var? 12 Eylül darbesinin gerçekleştiği dakikalarda dönemin ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Türkiye masası sorumlusu Poll Hens, ABD başkanını telefonla arar ve müjdeyi verir: Bizim çocuklar başardı. İşte 12 Eylül ihanet cuntasının ve ABD emperyalizminin başımıza bela ettiği zorunlu din dersleri zulmü böyle bir şeydir.

Böl, parçala ve sömür ne acı değil mi arkadaşlar? Cemevleri ile bitiriyorum sayın başkanım. Değişmeyen tek şey değişimdir teorisi ile ... yapan tüm inançlar gibi Alevilik için de geçerlidir. Değişime açık olan ilim ve teknolojiyi rehber eden dinlerin mensupları evrenimizi yönetir duruma gelmişken, “din de reform olmaz” diye yeniliğe ve bilime ayak direnen İslam uleması, İslam toplumlarının geri kalmasının baş sebebi olmuştur. İslam’ın Anadolu Türkmen yorumu olan Alevilik, günümüze çeşitli inanç ve kültürlerden etkilenecek ve değişim geçirerek intikal etmiştir.

Alevi-Bektaşiliğin ibadethanesi cemevidir. Bunun tartışma konusu yapılması, İslam’da cemevi diye bir mabet yoktur iddiası, ona da değil şuna da inanın denilmesi, kitabınız ne, peygamberiniz kim sorularının sorulması bir insanlık ayıbıdır. Bu soruları soranlar iyi bilmelidirler ki inançları ulu orta tartışmaya açmanın, aşağılamanın, inkâr etmenin kimseye yararı olmadığı gibi birliğimize ve dirliğimize zarar vermektedir. Kaldı ki inanç tartışılacak bir kavramda değildir. İddia edildiği gibi Aleviler arasında Aleviliği farklı yorumlayanlar vardır. Ama Sünni teologlar arasında aynı farklılıklar hatta daha fazlası yok mudur? Diyanet çevresiyle Zekeriya Beyaz hoca, Yaşar Nuri Öztürk hoca, Mehmet Cemil Kılıç hoca ve daha yüzlercesi aynı yorumu mu yapmaktadır?

1. Alevi Çalıştayı

İslam dini otoriteleri Hz. Peygamberin ölümünden sonra derlenen Kur'an'ın en azından titizlikle derlenmediğini, kimi ayetlerin alınmayıp kimilerinin eklendiğine, sahabe tarafından hadis uydurma yarışına girildiğine ve bu uydurma hadislerin peygamber sözüymüş gibi derlenerek İslam alemine sunulduğuna, camiye, namaz vaktine, oruca dair yüzlerce iddiayı konuşup yazmaktadırlar. Bunları ileri sürerek inananları rencide etmenin kime yararı var?

Din ve inanç özgürlüğü kişinin dilediği inancını seçme, siyaset ve ticarete karıştırmadan, yönetime ve kamuya egemen kılma çabasına girmeden yerine getirme özgürlüğüdür. Ülkemizin resmi ve gayri resmi kimi odakları Alevi inancı ile herhangi bilgileri ve ilgileri olmadığı halde, Alevilerin yerine geçerek, cemevinin ibadethane kapsamında olup olmadığını tartışarak, karar mercilerini ve kamuoyunu etkilemeye çalışıyorlar. Kimin, nasıl yaşayacağını tartışılması, dini kanaatlerinden dolayı suçlanması ve ayrımcılığa tabi tutulması Anayasanın 10. maddesine göre suçtur. Bu aleni suç, Türkiye'de Cumhuriyet Savcılarının gözleri önünde işlenmektedir. Devletimiz ve Hükümetimiz olarak işlenmektedir.

Hükümetimizin değerli temsilcileri, bizler Alevi ve Sünni ailelerden gelen yavrularımızın ayrışmasına neden olan din ve ahlak bilgisi derslerinin tamamen kaldırılmasını, Hacı Bektaş ilçesinde, Sivas Yıldızeli Banaz köyünde ve Antalya Abdal Musa köyünde Alevi enstitüleri açılmasını, cemevlerimize ibadethane statüsünün yasallığını verilmesini, Sivas Madımak otelinin müze olarak düzenlenmesini ve birlik beraberliğimizin önündeki en büyük engellerden biri olduğuna inandığımız Diyanet'in kamu kurumu niteliğinin iptalini istiyoruz.

Bu duygularla burada bulunan herkesi muhabbetle selamlıyor, üzerimizdeki faşizan baskıların kaldırılmasını diliyor, rahmetli anacığının dediği gibi; işiniz işleğiniz kolay gelsin, Ali yoldaşınız, Hızır kardeşiniz olsun diyorum saygılarımla.

MODERATÖR - Çok teşekkür ederiz. Alevi hissiyatını çok net olarak kamuoyuna ifade ettiniz. Şimdi Cafer Bey ne kadar süre kullanacaksınız. Beş dakika diyelim mi?

1. Alevi alıştayı

CAFER SOLGUN - Beş dakika dememi bekler gibisiniz onun için ben de beş dakika diyeceğim, daha sonra sanırım kullanacağım diğerini.

MODERATÖR - Buyrun teşekkür ederim. Tanıyor musunuz konuklarımızı, bazen tanıtma gereği duyabiliriz.

KATILIMCI - Sayın başkan, bu bölümde kimler söz kullanacak, onu bilebilir miyiz?

MODERATÖR - Buyrun siz Cafer Bey, sonra...

CAFER SOLGUN - Toplumsal Olayları Araştırma ve Yüzleşme Derneği başkanıyım. Alevi meselesi ile ilgili çeşitli yazıları, makalelerim ve Alevilerin Kemalizm ile imtihanı başlıklı bir kitabım var. O çalışmamı da sürdürüyorum.

Özellikle ben de diğer konuşmacılar gibi ilk defa devleti temsilen, Hükümeti temsilen, Bakan düzeyinde temsilen ve Alevi örgütlerini, en azından savunulan düşünceler itibariyle burada temsil eden böyle bir çalıştayın düzenlenmesi nedeni ile teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum.

şüphesiz böyle bir çalışmanın sonucunda ortaya çıkacak olan sonuçlar son derece karmaşık bir mesele haline gelmiş, getirilmiş olan Alevi sorununun çözümü yönünde gerek yakın vadede gerek uzak vadede meselenin çözümüne hizmet edecek bir yol haritasının ortaya çıkmasına hizmet edebilir. Bu daha gerçek, daha doğru bir yöntemle hareket etmenin başlangıcıdır diye düşünüyorum.

Bunun altını izmemdeki amaç şu; son yıllarda açılım konusu, Türkiye’de oldukça açık ifade etmek gerekirse ucuzlatılan bir kavram haline getirildi. Açılım adı üzerinde, var olan hakim olan bir duruma başka bir durum yaratarak karşılık vermektir. Veya var olan bir duruma demokratik manada son vermektir. Yani reformcu bir anlamı, reformcu bir içeriği vardır. Fakat şu ana kadar açılım sözcüklerinin kullanıldığı meselelere şöyle bir baktığımızda bu anlamın ne kadar ucuzlatıldığı-

1. Alevi Çalıştayı

nı da görmüş oluyoruz. Özellikle seçimlerden önceki süreçlerde, işte daha çok CHP'den gelen böyle açılıma doymuyor gibi hava yaratılan. Artık espri konusu olmuştu. Vıcık vıcık seçim yatırımı kokan bir takım adımlar atmakla, efendim filanca partinin Alevi açılımı, filanca partinin çarşaf açılımı gibi yaratılan tabloların söz konusu sorunları çözme konusunda bizi bir adım bile ileri götürmeyeceği bir gerçek. Bırakalım bir adım ileri gitmeyi, tam aksine meselenin çözümü ile ilgili gerçekçi uygulanabilir adımlar atmamıza hizmet etmediği için o sorunun ağırlaştırılmasına objektif olarak hizmet eden bir etki yarattığının da altını çizmek isterim.

Kuşkusuz Alevi sorunu söz konusu olduğunda daha çok yapabileceğim uygulanabilir bir takım talepler üzerinde durmak, bunlar üzerinde konuşmak yönünde bir eğilim sahibiyiz. Ama izin verirseniz ben meselenin biraz daha hassas diyebileceğimiz ve bunu bir sorun olarak günümüze kadar getiren birkaç noktaya sadece değinmek isterim.

Alevi sorununun içerisinde şekillendiği uzun bir tarih süreci olduğunu biliyoruz. Fakat şimdi Osmanlı'dan Yavuz'dan bu yana neler oldu bitti gibi hepimizin şu veya bu şekilde bildiği ya da yorumlayabileceği şeyleri burada yenilemek istemiyorum ama özellikle Cumhuriyet tarihi açısından Cumhuriyetin kuruluş mantığı açısından bizim böyle bir sorunumuz olmasını koşulla yani bazı nedenlerimiz olduğunu dikkatinize sunmak isterim. Artık bu gerçekleri, Türkiye'nin bu gerçekleri yüksek sesle konuşması gerektiğine inanıyorum.

Cumhuriyetin kuruluş mantığına yön veren resmi ideolojinin üç tane temel esası vardır. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan vatandaşlar etnik olarak Türk'tür. İnanç olarak Sünni'dir. İdeolojik duruş olarak da Kemalist'tir. Bunun ötesinde Türkiye toplumu ile ilgili işte sınırsız, kaynaşmış, imtiyazsız bir kitle tanımı yapılmıştır. Şimdi mesele budur.

Şimdi buradaki yani bunları bir sorun olarak gündemimize getiren bu resmi ideoloji mantığının yol açtığı sorunlardan bir tanesi hepimizin

1. Alevi alıştayı

bildiği gibi Kürt sorunudur.1924'ten önce bu ülkede, bu coğrafyada yaşayan bir takım insanların etnik olarak Kürt olmalarında herhangi bir problem yoktu. Fakat 1924 Anayasasıyla beraber Kürt olmak yasaklandı. Bunun dışında yani Osmanlı dönemleri boyunca işkence gören, eziyet gören, baskıya, katliama, uğramış olan Aleviler elbetteki ne bileyim şeriatla, hilafetle yönetilen bir rejimdense, bütün inançlara eşit duracağını varsaydıkları Cumhuriyet rejimine ve Cumhuriyet reformlarına destek verdiler.

Fakat ben açık yüreklilikle söylemek durumundayım. Çok diplomatik sözcükler kullanmadığım için beni bağışlamanızı rica ederim. Cumhuriyet Aleviler için bir hayal kırıklığıdır. Bakınız yakın dönemlere kadar Türkiye'de darbeci zihniyete sahip olanların darbenin koşullarını olgunlaştırmak için, hazırlamak ve olgunlaştırmak için ilk kaşıdıkları, kaşımayı planladıkları bunun üzerine senaryolar oluşturdukları mesele nedir? Alevi-Sünni atışması yaratmak. Bütün darbe dönemlerinde biz bu senaryoyu çok kötü ve çok kanlı bir şekilde yaşadık.12 Eylül öncesinde biz çok sayıda katliam yaşadık ama bir örnek olarak 22-24 Aralık 1978 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta yaşanan Alevi katliamının çok acıdır ki yani böyle şeylerin belgesi olmaz ama bunun belgesi de var.

Dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'e MİT tarafından devletin resmi istihbarat kuruluşu tarafından iletilen bir bilgi notunda Maraş katliamının MİT içerisindeki MHP kanadıyla lkclerin ortak tertibi oldukları yönünde, cümle aynen budur, bir bilgi iletilmiştir. Peki neden? Yani biz o yıllarda bir oğumuzda o yılları şu veya bu şekilde yaşayan insanlarız. Belki de en genlerinizden biri benim. O yıllarda sağ sol, işte faşizm geldi, bilmem halkların kurtuluşu gibi bir takım sloganlarla kendimizi ifade etmeye çalışırken, meğerse yaratılan o Türkiye tablosu içerisinde Türkiye'nin geleceği ile ilgili farklı hesaplar içerisinde olanlar varmış.

12 Eylül 1980 darbesi gerçekleştiğinde biz bunu görmüş olduk. Yakın dönemde de bu Ergenekon adı verilen soruşturma içerisinde ortaya çıkarılan bir takım bilgiler tüyler ürperticidir. Bu sadece yani po-

1. Alevi Çalıştayı

lisiye bir vaka olarak ele alınmaması gerekiyor. Alevi meselesini biz çözemediğimiz müddetçe birtakım karanlık planların, birtakım karanlık hesapların, senaryoların peşinde olanlar, bu alanda Türkiye'yi, Türkiye toplumunu karıştırmak istemeyi sürdürecektir. Yakın zamana kadar da sürdürmek istemeleri gibi.

Biz böyle bir sorundan bahsediyoruz. Yani böyle resmi ideoloji ile ilgili boyutları olan, Diyanet'le ilgili boyutları olan, şüphesiz ki yasal bir takım düzenleme yapmak ile ilgili boyutları olan ama şunun da altını çizmek isterim. Aslında toplumsal barışa hizmet edecek boyutları da olan bir sorundan bahsediyorum. Bu nedenle örneğin cemevlerinin yani şu an fiilen yasal olarak bir sorun olmadığı yönünde görüşler de dile getirildi ama bir ibadethane olarak resmen ve yasal olarak kabul edilmiş olması halinde Alevi sorunu çözülecek midir? Hiç şüphesiz politik ve psikolojik olarak sorunun çözümü yönünde çok önemli bir adım atılmış olacaktır ve bunu yapmak mümkündür. Örneğin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması ile ilgili ya da kaldırılmasının bilinen nedenler ile çok zor olduğu söylendi. Anayasal bir kurum işte, Cumhuriyet reformları çerçevesinde getirilmiş olan bir kurum. Bunun yeni bir anlayış ile düzenlenmesi halinde Alevi sorunu çözülmüş olacak mıdır?

Ben daha fazla uzatmadan kendi sorduğum sorulara şöyle bir yanıt vereyim; Hayır, çözülmüş olmayacaktır. Çünkü meselenin toplumsal barış ile çok önemli ve bizim göz ardı edemeyeceğimiz boyutları vardır. Bizler inanç olarak, öğretisi olarak hiç kimseyi düşman gören, kin, nefret düşmanlık duyguları besleyen insanlar değiliz. Ama eğri oturup doğru konuşalım, Alevi toplumu içerisinde Sünni çoğunluğa karşı sebepleri olan, sebepsiz bir şekilde ortaya çıktığını kimse iddia edemez, sebepleri olan bir tedirginlik vardır. Bir korku vardır. Kaygılar vardır. Murtaza Bey bunlardan bazı örnekler verdi. Aynı şekilde Sünni toplumdandan da Alevilere karşı hepimizin bildiği ve burada ağza almak istemediğim büyük bir çoğunlukla hakaretimiz olan, rencide edici olan, ön yargılar vardır. Alevi-Sünni iç savaşı çıkarmak isteyenler bunu elbetteki başaramadılar. Hayatın gündelik dinamikleri içerisinde insanları birbirlerine karşı düşmanlaştıramadılar. Ama bu ön yargıların halen de etkili

1. Alevi alıştayı

olduğunu hepimiz biliyoruz. Halen Alevi deyince byle kafasında 40 tane soru işareti uyanan insanlarımız olduğunu biliyoruz. Bu meseleyi de bizim çözüme kavuşturmamız gerekiyor.

Bu nedenle Alevi sorununda açılım derken, meselenin burası zor alandır, burası kolay alandır gibi ayrımlar içerisine girmeden, aslında tarihi bir yeni sayfa açmak üzere olduğumuzun ya da verdiğimiz kararın byle bir anlamı olduğunun bilincinde ve farkında olarak bu adımı atmak durumundayız diye düşünüyorum.

Son cmler bu bölümde şu, umarım beş dakikayı geçmedim. Pardon o zaman yinede son cmlerimi söylemiş olayım. Meselenin gerçek zm; Türkiye toplumunu oluşturan bütün inançları, bütün sosyal, siyasal grupların yaklaşımlarını, önerilerini de kapsayan, dikkate alan, sivil demokratik, zgrlk bir anayasadır. Alevilerin de kendini güvende hissetmelerinin Türkiye'nin de bir bütün olarak geleceğe daha güvenli bakabilmesinin yolu budur. Bu rneklendirdiğimiz önlemleri almayı dışlamadan söylüyorum bunu, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Evet Cafer Beye teşekkür ediyoruz genel olarak resmi söylem ve Alevilik sorununu ele aldılar. İşte resmi söylem bağlamında Aleviliğin nasıl bir çerçevede ele alınacağın. Biz çok hızlı bir şekilde hareket etmek zorundayız. Sayın Ali Rıza Selmanpakoğlu bey, beş dakika diye... Özür dilerim Ertuğrul bey, Ertuğrul Aslan Bey ondan sonra sayın başkan...

ERTUĞRUL ASLAN - Sayın Başkan, çok değerli hazirun. Abdal Musa Kültürünü Araştırma Vakfı adına sizleri en içten duygularla selamlıyorum.

Sevgili dostlar; Cem Vakfı kuruluş çalışmaları sırasında yıllar önce mutfağında yer alan birisi olarak İzzettin Beye "Alevilik nedir" diye sormuştum. Kendisi "ayrımcılığı reddeden inanç sisteminin adıdır" demişti. Düşündüm ve doğrulamak için dünyada hakkında en fazla kitap yazılmış yüce insan Mevlana'ya, Hacı Bektaş-i Veli'ye ve Yunus Emre'ye baktım. Ve söylediği lafın doğrulandığını gördüm. Aleviler, Bektaşiler

1. Alevi Çalıştayı

yüzyıllardır tek bir olayını adliyeye, zaptiyeye intikal ettirmeden yaşamış, sorunları dedesi, babası, piri, mürşidi huzurunda çözmesini bilmiş bir inanç topluluğunun adıdır.

Bizlerin yaşadığı sorunları gören, ancak çözüm üretmede kendini var etmeyen iktidarların, bugün bir ilki gerçekleştirerek bizleri bir araya getirdiğini görüyoruz. Ancak bizim önemseydiğimiz bu toplantıyı Sayın Başbakanın dünkü genel kurulda bir fasılda olsa bahsetmesi gereğine riayet etmemesini de üzüntü ile karşılıyorum. Bunu bahsetmeliydi diye düşünüyorum.

Sayın Bakanım bizler çözümü çözmek şeklinde anlamayıp duruşumuzu bozmadan tüm iyi niyetimizle huzuruza geldik. Bugünlere gelişimizde bizlerin ödediği bedelleri anlatarak bu güzel günü germeyi düşünmüyorum. Ankara’da 100 bin insanı toplayan ve bir insanın burnunu kanatmadan evlerine geri dönüşünü sağlayan dernek-vakıfların yaptığı organizasyonu çok önemsiyorum. Ayrıca diyalog kapısının aranmasında tüm karşı çıkışlara rağmen vakfımızın gerçekleştirdiği Muharrem ayı oruç açma merasimini de çok önemsiyorum. Bugün bizi bir araya getirenin bu diyalog arayışının cevapsız bırakılmamak olduğunu unutmamız gerekir diye düşünüyorum.

Alevileri “maraba” görenlerin sadece yönetenlerin olmadığını görmekten de üzüntü duyuyorum. Türkiye Cumhuriyeti’ni tanımlayan temel metin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’dır. Anayasanın 10. ve 24. ve 136. maddeleri demokratik ve laik bir ülkede devletin inanç farklılıklarına yaklaşımı tam anlamıyla çağdaş bir şekilde ortaya koymaktadır. Ancak ne yazık ki uygulama burada açık bir dille ortaya konulan ilkeler ve değerler istikametinde olmamaktadır. Anayasanın ilgili maddelerinde benimsenen yaklaşıma aykırı uygulamalar, toplumsal hayatımızdaki inanç sorunlarını çözmek yerine çoğaltmakta. Toplumsal bütünleşme ve barış içinde yaşama kültürüne hizmet etmek yerine, çatışma ve kutuplaşma kültürü yaratmaktadır. Bunun en önemli nedeni Anayasada yer alan inanç özgürlüğü yaklaşımının kanun, kurumsal düzenleme ve uygulama seviyesinde yeterli dayanaklara sahip olmamasıdır.

1. Alevi Çalıştayı

Bizim geliştirmemiz gereken çözüm modelinin amacı; devletin vatandaşlarının bireysel ve sosyal kimliklerine saygı göstermesini, tarafsız davranmasını, dini kimliklerini özgürce ortaya koyabilecekleri idari ve hukuki tedbirler almasını, farklılıkları bir zenginlik dinamiği olarak görmesini, inanç kümelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirleri uygulamaya taşımasını sağlamak olmalıdır.

Yine devletin vatandaşlarının kültürel, dini kimliklerini görmezden gelmesinin ve tavrını sürdürmesinin bir tür yok sayma olarak anlaşılacağı açıktır ve bu temel bir sorun olarak ülkemizin gündemindedir. Birey devlet ilişkisinde bu ahenksizlik ve karşılıklı güven eksikliği tüm inanç kesimlerini ulusal birliğin güçlendirici bir ögesi olmak yerine, bazı ideolojik ve örgütsel organizasyonların nesnesi durumuna getirebilmektedir.

Devlet vatandaşlarının birey ve bir sosyal kümenin mensubu olarak kültürel kimliklerini tanıyacak ve saygı gösterecektir. Bu temel şarttır.

Devlet vatandaşlarının kültürel kimlikleri karşısında tarafsız davranacak ve eşit mesafede duracak.

Devlet vatandaşlarının kültürel dini kimlikleriyle özgür ve güvenli yaşayabilmeleri için hukuksal ve idari tedbirleri alacaktır.

Devlet kültürel ve dini kimlik çeşitliliğinin sosyal ayrımcılığa, çatışma dinamiğine dönüşmesi ve dini ya da kültürel saiklerle sosyal, hukuksal, siyasal düzenin tanzim edilmesi eğilimlerine karşı duyarlı ve tedbirli olmalıdır.

Devlet kültürel çeşitliliğin bir arada, barış içinde ve bir zenginlik dinamiği olarak yaşayabilmesi ve sürdürülebilmesi için gereken özendirici ve yapıcı tedbirleri alacak, bu yönde girişimlerde bulunmalıdır.

Devlet vatandaşlarının inanç, kültürel kimlik ya da mensubiyetleri gereği ortaya çıkan ibadet, tören, kutlama, anma, eğitim ve öğrenme ihtiyaçlarının sosyal alanda özgürce ve nitelikli imkanlarla karşılanmasını sağlamalıdır. Bu yolda tarafsız, eşitlik ve adalet prensiplerinden sapmamayı özen göstermelidir.

1. Alevi Çalıştayı

Temel sorunlarımıza gelince; devlet vatandaşlarının seçmen, vergi mükellefi, öğrenci, asker, malik vs gibi kimliklerini, hukuki ve idari düzen içerisinde tanımak ile birlikte, tek başına ya da bir veya birden fazla sosyal kümenin üyesi olarak etnik, dini vs. kültürel kimliklere sahip birey esasını açık bir biçimde tanımaktan kaçınmaktadır. Elbette bu iki düzey birbirinin karşılığı değildir. Ancak insanların kimlik özelliğini oluşturan ve bir şekilde hayatlarına etki yaratan bu tür kimliklerin tarihsel müktesabatının ve medeni dünyanın temel ilkeleri esasında tanınması olağandır.

Devletin mevcut tutumu kimlikleri reddetmek, inkar etmek anlamını taşımasa da bir tür görmezden gelme ve giderek yok sayma algılamasını beslemekte ve güçlendirmektedir. Bu tutum birey devlet ilişkisinin sağlıklı ve güven temelinde sürdürülebilmesi bakımından, vatandaş çoğu kez kültürel kimliğine sahip çıkma sarılma ve giderek demokratik toplum düzeninin ve kendi vatandaşları arasında yansız, güven veren ve emniyet üreten, barış içerisinde sürdürülebilir bir yaşama evreni sağlayan, kaynaştıran bir devlet yerine, uygulama ve yaklaşımlarıyla tehdit algılayan ve ayrıştıran ve kendinden uzaklaştıran bir devlet yapısının varlığı, sorunun bir başka yapısına işaret etmektedir.

Kendi vatandaşlarının temel inanç ve ibadet ihtiyaçlarını görmezden gelen devletin, sorunun temel aktörü olduğunu düşünmektedir. Çünkü Anayasaya rağmen tarafsızlığını koruyamayan, vatandaşlarına eşit imkânlar sağlayamayan kendi eğilim ve alışkanlıklarını dayatan, yasaklayıcı ve engelleyici tutumlar takınan ve kendi vatandaşlarının inanç kimliklerine saygılı davranmayan bir devlet tutumu ile karşı karşıyayız. Doğal olarak bu tip bir tutum devletin vatandaşları arasındaki, 15 dakikayı kullanacağım ben, doğal olarak bu tip bir tutum devletin vatandaşları arasında farklı inanç guruplarına karşı kamusal sorumluluklarını yerine getirmemesine neden olmakta ya da laiklik ilkesinin bir gereği olan inançlar karşısındaki yansızlığına gölge düşürmektedir.

Öğretici, aydınlatıcı bir din eğitimi veremeyen, yeterli din hizmetleri üretemeyen, inanç guruplarının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü,

1. Alevi Çalıştayı

din adamını yetiştiremeyen bir devlet uygulaması, sorunların türediği temel eksen olarak kendini göstermektedir. Kendi vatandaşlarının kültürel dini kimliklerini tanıyan, onlara etkili ve verimli hizmet sağlanmasının hukuki zeminini hazırlayan, ibadethane ihtiyacını karşılayan ve o inancın sürdürülebilirliğini temin edecek eğitim ve öğretimi kurumsal ölçülerde sunan bir çözüm projesi ortaya konmalıdır.

Çözüm yaklaşımı. İnanç ve kültür farklılıkları tanınmalı, farklılıkların toplum hayatındaki varlığı kabul edilmeli, farklılıklara saygı gösterilmelidir. Farklı inanç gruplarının hizmet ihtiyacı karşılanmalı, söz konusu hizmetler hukuki ve idari bir yapılanmayla gerçekleştirilmelidir. Farklı inanç grupları, inanç hizmetleri veren kurumlarda temsil edilmelidir. Diyanet İşleri Başkanlığı inanç hizmetleri kurumu veya başkanlığı adıyla yeniden yapılandırılmalıdır. Kurumun idari mali yapısı laiklik ilkesi gereği diğer devlet idari örgütlenmelerinde olduğu gibi şekillendirilmelidir. Ancak din hizmetleri yüksek kurulu ve içtihat kurulları biçiminde özel bir yapılanma gerçekleştirilmelidir.

İnanç hizmetleri kurumunun iki önemli yapısal unsurundan biri başkanlık yönetimindeki idari mali işler birimleriyken, bundan daha önemli ve yönlendirici üst kurumlar olmalıdır. Bunun nedeni bir yandan kurumun demokratik ve laik düzen içerisinde özerkliğini, diğer yandan din hizmetlerinin doğasından kaynaklanan özgürlüğü sağlamaktır.

Amacımız inanç hizmetlerinin, devlet düzeninin müdahalesi altında yürütülmesini sağlayarak, her türlü suistimal girişimini önleyici bir yapı geliştirirken, aynı zamanda inanç özgürlüğünü teminat altına alacak sivil inisiyatiflere alan tanımaktır. Bu bağlamda Sünni inancı içtihat kurulu, Alevi-Bektaşî inancı içtihat kurulu gibi çeşitli kurullar, çeşitlilik gösteren inanç kümeleri devlet aygıtı içinde temsil edilebilecektir. Kurullar temsil ettiği inanç kuruluna hizmet edecek olmalı, birbirinden bağımsız ve ast-üst ilişkisi olmadan çalışmalıdır. Üniter devlet yapısı ve milli bütünlüğün korunması açısından kurulların aynı kurum içinde yapılanması zorunlu olmalıdır.

1. Alevi alıştayı

İbadethaneler. İbadethaneler konusu ayrımcılığa ve tartışmalara açık bir potansiyele sahiptir. Camilerin İslam dinine mensup tüm inananların Sünni, Alevi, Şii vs ortak mabedi sayılması yönündeki anlayış ile Alevi-Bektaşi inancı mensuplarının cemevlerinin de müstakilen ibadethane sayılması yönlerindeki talepleri yapıcı ve yaratıcı bir yaklaşım-la ele alınarak zgr bir toplumun sivil iradesi esası üzerinde uzlaşılan bir çözümü kavuşturulmalıdır.

Bu manada uygulamaya konulabilecek yollardan birisi, hukuksal düzlemde 3194 Sayılı İmar Kanunundaki ibadethane ibaresinin yanına "inanç merkezi" ibaresinin eklenmesidir. Camiler ortak ibadethaneler olarak ibadethane statüsünü korurlarken mescitler, cemevleri, meydan evleri ve benzerleri de inanç merkezleri tanımı içerisinde ele alınarak konu çatışmasız ve yapıcı bir çözüme kavuşturulabilir.

Aralarındaki temel fark birincisinin genel ve herhangi bir tanımlı sosyal kümeye tahsis edilmemiş merkezi ve merkeze kayıtlı nitelikte iken, ikincisinde yani inanç merkezleri tanımı merkezinde sosyal kümenin olmasıdır. İnanç merkezleri yereldir ve doğrudan doğruya sunduğu hizmetlerden yararlanan vatandaş kümesine odaklı olacak. İnanç merkezleri bir yerleşim biriminde yaşayan, o inanca mensup kişilerin girişimi ile onların ihtiyacını karşılamak üzere onlar tarafından kurulur ve işletilir ve yaşatılır.

Merkezi otoritenin görevi desteklemek ve gözetmek olmalıdır. Yerel ve merkezi devlet organlarınca ibadethanelere sağlanan destekler aynı Şekilde inanç merkezlerine de sunulmalıdır. Arsa tahsisi, inanç merkezinin inşaati, ihtiyaçlarının karşılanması, din hizmetlilerinin atanması gibi.

Türkiye'de Alevilik-Bektaşilik ve Alevi-Bektaşi vatandaşlarımızın sorun ya da çözüm arayışları gündeme geldiğinde, sürekli ve ısrarla bir nokta vurgulanır. Bu husus Őudu: Siyasetçiler bu meseleye dinsel değil, sosyal bir hadise, olarak yaklaşmalı ve konuyu böyle ele almalıdır. Moderatrmzn, bir sosyologun, sosyologun da Necdet Subaşi olmasını da bu anlamda çok nemsemiğimizi belirtmek istiyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Ayrıca tarihçi-yazar Reha Çamuroğlu'nun da burada olmamasının da bir eksiklik olduğunu dile getirmek istiyorum.

Alevi-Bektaş ve Sünnilik konusu olduğunda yüzlerce yıldır devam ede gelen ilahiyat tartışmalarının mevcudiyeti hepimizce bilinir. İlahiyat tartışmalarında da tarafların bir birlerini ikna ettiklerine nadiren rast gelir. Söz konusu tartışmalar daha yüzlerce yıl devam edebilir ve bunda da bir sakınca aramaya gerek yoktur. Ama sosyal sorunlar çözüm beklerler. Çözülmeyen, çözülemeyen sosyal sorunlar birikir ve genellikle de yeni sorunlar üretirler. İşte cemevleri ile ilgili tartışmada bu duruma bariz bir örnektir.

Dünyanın herhangi bir demokratik ülkesinde, herhangi bir demokratik hükümet binlerce, yüz binlerce vatandaşın “biz bu mekânlarda ibadet ediyoruz, bu yaptığımız ibadet, bu mekânlarda birer ibadethanedir” şeklinde ortaya çıkan tanımlamasını tartışma konusu dahi yapmaksızın kabul eder ve gereğini yerine getirir.

Dünyanın hiçbir Hıristiyan ülkesinde, bir Protestan kilisesi, Katolik kilisesinden onay alınarak kurulmaz, kurulamaz. Kaldiki binlerce vatandaş adı sanı duyulmamış bir dine bile sahip olabilir ve bununla ilgili taleplerinde bulunabilirler. Demokratik ülkelerde siyasetçilerin görevi, bu gibi durumlarda vatandaşlarının taleplerini dinlemek ve bunların gereğini yerine getirmektir. Önümüzdeki sorun budur, değinilir ya da değinilmez, itikadımıza uyar ya da uymaz. Toplumun önemli bir kesimince cemevleri ibadethane görülmekte. Cemevlerinde ibadet yapmakta ve bu vatandaşlarımız da mevcut hükümetlerden hizmet beklemektedirler.

Din hizmetleri. İnanç merkezlerinde görev yapacak din hizmetleri, işin niteliği esasında ve bölgede mukim olan halkın görüşleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu kişilerin kimlerden seçileceği, yeterli kısıkaçların neler olduğu konusunda ilgili kesimlerin görüş ve değerlendirilmelerinden faydalanılmalıdır.

Eğitim öğretim. Din eğitimlerindeki amaç her şeyden önce vatandaşların öğrenme ihtiyaçlarının etkili ve verimli olarak karşılanmasıdır.

1. Alevi Çalıştayı

Din ve inanç konusunun hassas doğası nedeni ile temel yaklaşım bu ihtiyacın başka arayışlara gerek kalmaksızın devlet eli ile karşılanması ile olmalıdır. Devletin bu hizmetleri yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda tarafsız ve verimli bir biçimde sürdürebilmesi, hem bir gereklilik hem de sosyal barış açısından imkândır.

Bugünkü zorunlu din dersi uygulaması kaldırılarak din kültürü ve ahlak bilgisi müfredatı; hayat bilgisi, yurttaşlık bilgisi, tarih, edebiyat, felsefe, sosyoloji derslerinin içinde verilmeye devam edilmelidir. Bu uygulama müstakilen bir inancın ve onun gereği ibadetlerin öğretilmesi anlamına gelmeyecektir.

Vatandaşların inanç ve ibadetlerini öğrenme ihtiyaçlarının dini ve pedagojik gereksinimleri bir arada gözetlenerek, seçmeli ve aşamalı olarak örgün eğitim kurumlarında öğretilecek ve bu bağlamda içtihat kurullarıyla kanaat önderlerinin uygun görüşleri alınarak müfredat içeriği Milli Eğitim Bakanlığı gözetiminde seçmeli ders uygulaması olarak hayata geçirilmesi olmalıdır.

İnançlar konusunda ülkemizin sosyal realitesini esas alan bu yaklaşım, vatandaşlarımızı devlet dışı mekanizmalar tarafından yanlış bilgilendirmelerden ve yönlendirmelerden kurtaracağı gibi demokratik toplum ve laik hukuk düzeninin gereklerine uygun bir din eğitiminin önünü açacaktır.

İlahiyat fakültelerinde her inanç grubu ile ilgili ana bilim dalları kurulmalıdır. Bu fakültelerden mezun olan kişiler isterlerse din hizmetlisi olarak görev yapabilmelidirler.

Dini yayınlar. Devletin görsel ve yazılı yayın organlarında Alevi, Bektaşî, Sünnî, Caferî, Mevlevî ve diğer inançlar ile ilgili yayınlara içtihat kurulları ve kanaat önderlerinden oluşan bir kurulun belirleyeceği çerçevede eşit ve yansız olarak yer verilmelidir. Hadisenin İslam inancında ve Allah, Muhammet ve Ali üçgeninde tutulması mutlak zorunludur. Aksine bir davranışın adı zaten Alevilik ve Bektaşîlik olmaz,

1. Alevi Çalıştayı

olamaz. Ancak Aleviliğin başında yer bulmuş ve dersine iyi çalışmış insanların rol aldığı bir inançsal hareket olmaktan çıkartılması zorunluluğu yanında, inanç önderlerinin, örgütlenmiş bu yapıların esaretinden kurtarılması da acilen gerekmektedir. Bunun için Alevi-Bektaşî İslam inancı araştırma enstitüsü kurulmalı. İnanç önderlerinin bir müfredat çerçevesinde yetişimi ve sosyal güvenceye kavuşturulması sağlanmalıdır.

Dede babadan aldığı tam yetki ile toplantımıza katılan Bedrettin Noyan dede babanın oğlu Kurtçebe Noyan beyin Bektaşîlik adına söyleyeceklerini de çok önemsiyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz. Şimdi bir mola vereceğiz ama Sayın Selmanpakoğlu'na da söz hakkı vermek istiyorum. Arayı 15 dakika ile sınırlandırsak ilk oturumda. Zaten bir şeyimiz var, çayımız var herhalde. Buyrun Sayın Selmanpakoğlu.

ALİ RIZA SELMANPAKOĞLU - Sayın Bakanım, çok değerli organizasyonun düzenleyicisi ve yürütücüsü olan Sayın Subaşı ve çok değerli katılımcılar.

Kuşkusuz şu ana kadar Alevi-Bektaşîliğin Türkiye'deki yaşam biçimini irdelerken ve de sorunlarını ortaya koyar iken, konuşmacılarımızın tümü tarihi önem taşıyan konulara değindiler. Ayrıntılara fazla girmek koşulu ile her yıl 16 Ağustos Hacı Bektaş-ı Veli'yi Anma ve Kültür Sanat etkinliklerinde de belirttiğim gibi Alevi-Bektaşîlerin sorunlarını yakın çevremde görüştüğüm dernek, vakıf ve federasyon temsilcilerinin beyanatlarını ve söylemlerini de dikkate alarak belirli bir ölçüde toparlayarak ifade ediyordum.

Şimdi burada şunu belirtmek istiyorum. Bir defa her şeyden önce biz Alevi ve Bektaşîler Cumhuriyet ile beraber nefes aldık. Cumhuriyet dönemi ile beraber nefes almamızla, Anayasanın 2. maddesinde Cumhuriyetin tanımı ile netlik kazanmıştır. Eğer yanlış uygulamalar oluyorsa Atatürk'ten sonra adım adım eksikliklerin veya Atatürk'ün ilke

1. Alevi Çalıştayı

ve devrimlerinin kök salması konusundaki ihmalkârlıkların sonucu diye değerlendiriyorum. Yoksa Cumhuriyeti asla “Biz Alevilere zarar verdi” şeklinde düşünmeyi dahi aklımızdan geçirmeyi dahi kabul etmemiz mümkün değildir.

Şimdi, siz olabilirsiniz efendim.

Neden ikinci maddesine bakıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti’ni tanımlarken laik, demokratik, insan haklarına saygılı, sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanmıştır. İşte bizim Cumhuriyetimizde bu şekilde bir tanımlama var iken ve buna uyma zorunluluğu var iken, uymayan kişiler Cumhuriyeti kötüleme veya Cumhuriyetin eksiği olarak tanımlama noktasına gitmesi, sanıyorum konuya biraz değişik açıdan bakmak diye düşünüyorum. O zaman uygulamalardaki noksanlıklar ve aksaklıklar bizi bugüne kadar getirmiştir.

Alevi ve Bektaşilerin sosyo-kültürel açıdan çevreye ve etrafa bakışı ile toplumun ve çevrenin onlara bakışının arasındaki ayrıcalıkları da yaratmıştır.

Laiklik anlayışına baktığımızda elbetteki çok önemli tanımlar ortaya konuyor ve geliştiriliyor. Ama Anayasamıza girmiş olan laiklik tanımı ve kavramı içerisinde en önemli husus eşitlik ve demokratik hak ve özgürlüklere sahip olan insanların kendisini ifade etmesidir.

İşte olaya böyle baktığımız zaman Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bu konudaki yaklaşımı eşitlikçi mi diye sorgulamamız gerekir. Şu koşullarla, şu aşamada, şu hali ile eşitlikçi olmadığını bütün konuşmacılar ifade etmiştir, bunda en ufak bir tereddüt yoktur. Hangi konuda eşitlikçi değildir?

Bir defa devletten alınan devletin verdiği vergilerle yürütülen Diyanet İşleri Başkanlığı’nın ortaya koymuş olduğu sosyo-kültürel ve inanç boyutundaki görevlerini yerine getirirken yapmış olduğu harcamalar Sünni anlayış içerisindeki yurttaşlarımıza götürdüğü hizmetler ile Alevi-Bektaşilere götürmüş olduğu hizmetlerin eşit olduğunu ve dengeli

1. Alevi Çalıştayı

olduğunu ve aynı paydan devlet bütçesinden de Alevi ve Bektaşilerin yeteri kadar yararlandığını söyleyebiliyorlar mı, söyleyemiyorlar mı? Eğer buna “evet, yaralanabiliyorlar” diyorlarsa lafımız yok. O zaman itirazımız var, ama bunu söyleyemezler.

Şimdi ben Hacı Bektaş Belediye Başkanı olarak Hacı Bektaş'ta Türkiye'nin en mükemmel cemevinin yapılmış olmasını arzu ederim. Bunu da bütün Aleviler arzu eder. Çünkü bir milyonun üzerinde insan geliyor her yıl Hacı Bektaş'a bu gelen bir milyon üzerinde insanın 800 bine yakını Aleviler teşkil ediyor. Tabi gönül ister ki bir 800 bin de Sünni kardeşlerimiz gelsin. Ama onlar da her geçen gün ziyaretlerini artırıyorlar, gelen sayı olarak baktığımızda.

İşte biz küçük küçük kendi kendisine yeterli olan üç beş kişinin, 25 kişinin, 30 kişinin kalabileceği konukların evlerinin bir alt katında da işte 20-30 kişinin toplanacağı bir yere de cemevi deyip geçip gitmek zorunda kalıyoruz. Bunun neresi eşit? Cemevleri statüsünün bir defa fiziki yapısından tutunuz, inanç boyutu açısından baktığınız zaman, kültürel boyutu açısından baktığınız zaman, sosyal boyutu açısından baktığınız zaman ve toplumsal hizmete baktığınız zaman yapı olarak çok farklı olması gerekir. Böyle bir yapıyı oluşturmak devletin ancak katkısı ve gücü ile olur veya Diyanet İşleri Başkanlığı'nda biriken bir takım imkânların buralara aktarılmasıyla olur. Bu anlamda ben bir eşitlik göremiyorum.

Diğer bir konu, yine Diyanet İşleri Başkanlığı açısından baktığımızda eşitlikçilik var mıdır? Şöyle düşünüyorum; Diyanet İşleri Başkanlığı yapmış olduğu bütün yayınlar, bildiriler ve eğer fetva niteliğinde diyorsak yani değişmez kural niteliğindeki ifadeler kullanıyor ise de ki kullanıyorlar, zaman zaman tamamen Sünni anlayışın ifadeleridir bunlar. O zaman Diyanet İşleri Başkanlığı'nı kaldırmak şu aşamada mümkün olmadığına göre ve doğru da olmadığı kanaatine inanan birisi olarak ifade ediyorum, yeniden kesinlikle yapılandırılmalıdır. Eşitlik anlayışına, demokrasi anlayışına ve de söylem birliğinde ülkenin birlik ve beraberlik bütünlüğü konusunda hiçbir tereddüd yok zaten. Ama öbür taraftan

1. Alevi alıştayı

sosyo-kültürel yapıdaki ayrışmaları gereksiz yere bytmeme anlayışı içerisinde Diyanet İşleri Başkanlığı mutlak yeniden yapılandırılmalı. Nasıl bir işleve gireceği konusu ise, bir başka belki de çalıştayın çalışma konusu olabilmelidir. Tabi bu konularda da benim görüşlerim var, ama çok uzun onun için zamanınızı almıyorum. Ayrı bir alıştay konusu olabilir Sayın Subaşı.

Efendim zorunlu din derslerinin kaldırılması konusu. 1930 yılına kadar biliyorsunuz din dersleri zorunlu idi. 30 yılında önce şehirlerden, 33 yılında da köylerden zorunlu din dersleri kaldırılmıştır. Ta ki 12 Eylül'e gelinceye kadar. Bu demektir ki, demek ki, zorunlu din derslerinin kaldırılmasından sonra Alevi, Sünni olayı ve atışması büyük bir boyutlar da değil iken, zorunlu din derslerinin konması ile o belli seviyedeki olan çatışmanın artma ve eksilmesi konusu da ayrıca bir inceleme konusudur, diye düşünüyorum.

Konuya böyle baktığımız zaman büyük bir fayda getirmemiştir zorunlu din dersinin getirilmesi. Ancak büyük bir zarar getirdiği kanaatindeyim. Neye zarar getirmiştir? Birlik ve beraberliğimize, ulusal btnlğmze belirli ölçüde zara getirmiştir. Çünkü masumane duygularla bir ilköğretim ğrencisi Alevi çocuğu ile Sünni çocuğu bir araya geldi ve aynı sırayı paylaşıyor ise, aynı simiti orada paylaşıyorlar ise, birbirinin ailesinin koymuş olduğu o beslenme çantasındaki yiyecekleri paylaşıyorlar ise, bundan daha güzel bir mutluluk olabilir mi? Bundan daha büyük bir birlik, beraberliğin temel taşlarının oturduğunun, yerinde olduğunun görüntüsü olabilir mi? Elbetteki bu mükemmeldir. Ama din dersine geldiğimiz zaman, din dersini derste kimler veriyor, ona bakmamız lazım.

şimdi Alevi-Bektaşi olayında Tanrı'ya yaklaşım, Kuran-ı Kerim'in yorumlanması batılı anlayışla veya diğer bir anlayışla, felsefi bir anlayışla yorumlanıp, değerlendirilmesi başkadır. Motomot kalıplanmış bir kural olarak Sünni anlayışla din derslerinde verililişi başkadır. Bir başka örnek verirsek kısa zamanınızı almamak için. Ben bunu bir tahteravalliyeye benzetiyorum. Tahteravallinin bir ucuna sevgiyi koyunuz, bir ucuna

1. Alevi Çalıştayı

korkuyu koyun. Sevgi yükseliyor ise, korku aşağıya iner. Korku yok olur. Korku yükseliyor ise, sevgi aşağıya iner, yok olur. Hergün çocuğunu döven, çocuğunu aşağılayan, çocuğunun psikolojisini bozan bir yapı içerisinde olan ebeveynin o çocuğun gelişmesi üzerindeki katkısı ne kadar olabilir ki? Ama sevgisinden mahrum etmediği ve o sevgi ile birçok sorunları çözüm yoluna gittiği bir aileyi düşünürsek, elbetteki tercih edilen aile olur, konuya böyle baktığınızda. Kur'an-ı Kerim'de bana bir tane sure gösterebilir misiniz ki bazı ayetlerinin içerisinde korku olmasın.

İşte o korkuyu Sünni anlayışındaki yorumu yapan din dersi öğretmeni farklı yorumlayabilir, ama bir Alevi-Bektaşî önderi öyle yorumlamaz. O korku bir endişedir, o korku Tanrı'ya olan korku değildir. İnsanlığa olan, güzelliğe olan, dürüstlüğü olan ve de birlikte yaşamının mutluluğunu yaşamaya olan bir kaygıdır o. İşte Alevi-Bektaşî önderi konuya böyle bakar. O zaman ben niye korkuyum Tanrı'dan sayın hocam? Ben Tanrı'ya sevgi ile bağlıyorum dediği zaman acaba yanındaki arkadaşı konuya nasıl bakacak? Yanındaki arkadaşı derseki, "Hayır sen dinsizsin, sen Alevisin, bak Tanrı'dan korkun bile yok" derseki, bunu ona nasıl anlatacak?

Bu demek ki, öğrenciler arasında bile ayrışmaya gider. Örneğin Hacı Bektaş-ı Veli der ki; "Hararet nardadır, sacta değildir. Keramet baştadır, taçta değildir. Her ne arasan kendinde ara, Kudüs'te, Mekke de hacta değil." Burada Kudüs'ü, Mekke'yi hacı bilmeyin anlamını taşıyor. Burada şunu taşıyor. Bunları bilin, ama oradaki insanlarda ne ararsan kendinde ara, kendini yetiştir. Sen kendi kendini tanımazsan, kendini geliştirmezsen topluma ve çevrene yararlı olamazsın anlamına geliyor.

O zaman derseki bizim bir Alevi çocuğu, "Ben her şeyi kendimde arıyorum, akılda arıyorum, bilimde arıyorum hocam, kusura bakmayın benim dinim de Müslümanlıktır, Peygamberime de inanıyorum ama benim yorumum budur" dediği zaman, büyük sorunlar ile karşılaşırız. Şeytanı kalkıpta ikide bir ortaya koyan, bugün televizyon kanallarında

1. Alevi Çalıştayı

cinlerden, perilerden bahseden. Koca koca insanların da okumuş yazmış veya aydın dediğimiz birçok insanların da bu cinlerle, perileri de kovan kişilerle programlar yaptığını gözümüzün önüne getirirsek, böyle bir medya baskısı altında bir Alevi çocuğu “Ben cine, periye inanmam. Ben akla ve bilime inanırım” dediği zaman, yanındaki arkadaşı ile ayrışır mı, ayrışmaz mı?

İşte bütün bunlara baktığımız zaman Aleviliğin din dersinde okutulmasını ben son derece sakıncalı ve gereksiz ve anlamsız buluyorum. Bu lütfen yanlış anlaşılmasın. Alevilik okutulacaksa felsefe dersinde okutulsun. Felsefede tartışmalar yapılır, değerlendirmeler yapılır, felsefenin hocası da kendisini zaten ona göre eğitmiş, o eğitmeden geçmiş, gelmiş insandır. Zaten o tartıştıracak o dersi yürütür. Tartıştıracak yürüttüğü zamanda o insanlara “Ben böyle düşünüyorum, sen böyle düşünüyorsun, ama ben seni seviyorum, sen de beni seviyorsun” diyerek, birlik, beraberlik konusunda, ulusal bütünlük konusun da hiçbir ayrışma, hiçbir kuşkuya meydan vermeyecek şekilde konular irdelenmiş olabilir diye düşünüyorum.

Efendim çok daha fazla sözü uzatmadan biraz da Avrupa Birliği meselesine getiriyorum. Sayın Murtaza Demir’in tespiti çok yerinde ve çok önemseydiğim bir tespittir. Yani AB, artık bizim Alevi-Bektaşî sorunlarına, çok affedersiniz kafasını yormasın. Biz, burada bugün bir Sayın Bakanımızın, bu kadar dernek başkanları ve vakıf başkanlarının katıldığı, ileride belki de daha büyüklerinin olacağı toplantılara katılabiliyor ise, ülkemiz içerisinde kendi sorunumuzu kendimiz çözebiliriz. Kendi sorunlarımızı diyalogla, birbirimizi ikna yöntemiyle ve olmazsa olmaz paydalarımızı ortaya koyarak çözebiliriz. Avrupa Birliği’nden icazet alarak Alevilerin sorunlarını çözüyorum diye Türkiye’de yeni bir azınlık, Alevi azınlığı yaratma projesini, tamamen poretesto ediyorum burada huzurlarınızda.

Efendim AB neden bu işlere karıştı, bunun detaylarına girmek burada şu anda konumuz değil. Ama şu kadarını ifade etmek isterim ki, 17 Aralık 2004 İlerleme Raporunda Alevileri sanki bu Anadolu’nun, bu Cumhuriyet’in kurulmasında, oluşmasında asli unsur olmamış ve de-

1. Alevi Çalıştayı

ğilmiş gibi bir ifade ile “azınlık” diye göstermesi bizi derinden yaralamıştır. Derinden üzmüştür. Karışmasınlar bizim işimize. Biz, hükümetlerimiz ne olursa olsun, hangi iktidar olursa olsun, onlar ile bir araya geliriz bu konuları tartışırız, konuşuruz, beğeniriz veya beğenmeyiz, ama kendimiz çözeriz. Bize yeniden Türkiye’de yeni bir azınlık harekâtı yaratmaya kimsenin hakkı yoktur. Buna da hiçbir şekilde devletin ilgili kurumlarının ve de sözcülerinin ya da yetkililerinin, ilgili makamların yani bakanlıkların, Avrupa Birliği ilişkilerinde hassasiyet göstermesini de bekliyoruz ve bu bizim en önemli beklentilerimizdir.

2004 yılındaki bu azınlık bildirisine yani ifadesine biz şimdi tam da karşımda oturuyor, Sayın Şakir Keçeli Bey ile birlikte 64 Alevi derneğin katılımıyla ve onların bize imza vermesiyle bir protesto bildirisini hazırladık. Bu bildiriye Ankara’da kamuoyuna sunduk. Basında çok önemli yer aldı. Bazı gazeteler manşetten verdi. Bu anlamda da daha sonrasına baktığımızda 2006 ve 2007 İlerleme Raporlarında AB, Alevileri azınlık olarak açıkça ifade etmedi.

Demekki bu bildiriler yerine ulaşmış ama beyinleri değiştirmemiş. Kafalar aynı kafalar. Bakın bu 2006-2007 raporlarında Alevileri azınlık diye ifade etmiyor, ama azınlıklarla ilgili bölümde ifade ediyorlar. Dikkatinizi çekerim, Sayın Subaşı, mutlaka gözünüzden kaçmamıştır, bir sosyal bilimci olarak, azınlıklar bölümünde Alevilerden bahsediliyor. Evet, sözümona güya azınlık değil diye ifade etmemiş oluyor. Bunlara da dikkat edelim.

Şimdi bu yine Cumhuriyetin kavramı içerisinde baktığımızda, sosyal hukuk devleti anlayışı içerisinde acaba Aleviler hukuken tam eşit midir? Kanun önünde eşittir. Peki, biz kanun önündü eşit iken, biz kanun önünde Diyanet İşleri Başkanlığı’nda temsil edilmek istiyoruz ve Alevilerin de Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yeniden yapılanması konusunda dava açsak, acaba bizim kanun önünde eşitliğimiz kanıtlanabilecek mi? Bu konudaki açılmış olan davalar ve çabalar hangi noktaya gelmiştir? Neden ağır işlemektedir? Bunlara da bir el atmakta yarar var diye düşünüyorum Sayın Subaşı. Dolayısıyla hukuk hepimize lazımdır.

1. Alevi alıştayı

Bir ülkenin varlığının temel taşı olduğunu hepimiz biliyoruz. "Adalet mülkün temelidir" derken Atatürk hukukun herkese ait olduğunu, herkesin olmazsa olmazı olduğunu ifade etmiştir. Hukuk olmayan yerde, adalet olmayan yerde anarşinin olacağını ve orada toplumların bölünüp parçalanacağını hepimiz biliyoruz. şu halde yine Cumhuriyetin Anayasadaki tanımından konuyla baktığımız zaman sosyal hukuk devleti olmak anlamı ile yine Cumhuriyetimizin bize vermiş olduğu görevi dikkate aldığımızda görüyoruz ki, Alevilere karşı bir mahalle baskısı da diyebilirsiniz, toplumsal baskısı diyebilirsiniz, büyük bir adaletsizlik vardır. Bunun yolu, bir bütünün temel taşlarının yerine oturtulması ve o zmlenecekse, o temel taşlarından kaynaklanması ve onların zlmesinden geçer. Bu da zorunlu din dersleri konusundaki görüşümüzün dikkate alınmasıdır temel taşı. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeniden yapılandırılmasıdır temel taşı.

Cemevlerinin de bir önemli statüye kavuşturulması veya kavuşturulmaması konusu biraz önce belirtildi, sayın büyüğümüz tarafından. Statüsü var denildi. Buna da çok memnun oldum ben şahsen. Ben ve benim gibi düşünen birçok kişi bunun yasal statüsü yok diye biliyor idik. Ama İzzettin Doğan hocamız bunu çok net açıkladılar. Kendilerine de ayrıca çok teşekkür ediyorum bu konuda. Biraz daha rahatladık bu konuda. Eğer böyleyse, devlette böyle görüyor ise, şimdi demekki cemevleri konusu gibi, evet hemen sözümü bitiriyorum efendim. Eğitim konusunda biraz önce belirttiğim gibi.

Peki, bir Hacı Bektaş Belediye Başkanı olarak, biz devletin bu imknlarından Hacı Bektaş'a bu kadar Alevi Bektaşi'nin geldiği bir ilçenin yollarını, efendim kanalizasyonunu, evre sorunlarını acaba zrebildik mi? Hayır zemedik. Bu bile adaletsizliktir bence, ama hep Yunus Emre'den bahsediyoruz. Yunus Emre kim? Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli'nin yetiştirdiği öğrencisidir. Yunus Emre'yi bu kadar ne çıkartıyoruz. Hacı Bektaş Veli'yi bu kadar ne çıkartıyoruz. Bu kadar Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli sevenlerin ziyaret ettiği ilçeye devletin yatırımı yeteri kadar yapmamasını da ben bir adaletsizlik olarak görüyorum. Teşekkür ediyorum ve bunları bekliyorum, Sayın Bakanım ve Sayın Subaşi.

1. Alevi alıştayı

MODERATÖR – Bizde teşekkür ediyoruz. Çok sağ olun. Sayın Selmanpakoğlu. Şimdi bir mola vermek durumundayız. Bu oturum oldukça uzun oldu, açılış ile birlikte tamamlandığı için. Yarım saat bir mola veriyoruz. Saat 12.00’de başlayacağız. Tam saatinde burada olursanız verimli geçer toplantımız.

.....

MODERATÖR - Değerli konuklar, Sayın Bakanımızın tüm oturumları doğrudan izleme kararlılığı olduğu için kendisini beklemek durumundayız. Kusura bakmayın. Yazılı metni olanlar... Hazırlıklı geldiğinizden eminim, ama bize bir kopyasını verirseniz, onları değerlendirmede kullanmak isteriz. Konuşmanızdan sonra bize mutlaka iletin.

KATILIMCI - alıştay bittikten sonra hazırlamış olduğumuz raporu size arz ederiz, zaten çok ciddi anlamda raporlarla geldik.

KATILIMCI - Necdet hocam, Fermani beyin görüşleri çok bilindiği için başlayabilir aslında. Hükümet açısından bir...

MODERATÖR - Sayın konuklar ikinci oturumu başlatıyoruz, ama birinci oturumda bazı problemler var. Onlar üzerine sunumlar ile ilgili bazı vurgular yapmam gerekiyor.

Őimdi doğal olarak hepimiz birer hazırlıkla geldik. Metinlerimiz var, onları sunmak istiyoruz, ama bu biraz muhabbetin ve müzakerenin dilini zorluyor. Onun için elden geldiğince konuşarak, metinden bağımsız, bu bağlamın içinde dűřüncelerimizi dile getirerek yani o oturumda odaklanmış sorunları dile getirerek bu alıştayı sürdürürsek verimli olur.

Bir de doğal olarak her hazırlık, bu alıştayı tamamında ele alınması gereken konuları ele alıyor. Bütün sunumlara dikkat ederseniz, bütün başlıklar ele alındı. Bizim belli başlı ne kadar sorunumuz varsa, bir çırpıda bunları konuştuk. Onun için biraz yavaş yavaş gidelim. Yavaş yavaş, biraz sindire sindire, anlaya anlaya, kavraya kavraya.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi bu oturumda doğal olarak bir önceki oturumdan sarkan konuşmacılar var. O konuşmacılara söz vereceğim, ama ikinci oturumda konuyla ilişkilendirerek, isterseniz oraya doğru gidelim.

Biz aslında bu oturumda din devlet ilişkilerini tartışmak istiyoruz. Din devlet ilişkilerinin çok değişik boyutları var. Ali bey bunun çerçeveselendirilmesinde eklemeler yaptı. Sayın İzzettin Doğan bu başlığın ne tür bir tamamlanmaya ihtiyacı olduğunu söyledi. Biz aslında burada şunları söylemek istiyoruz. İsterseniz kısaca bir özetleyeyim.

Laiklik tanımı hakkında ne tür tanımlamalarımız var? Hangi tanımlama bizim Alevi toplumumuz açısından işlevseldir? İşe yarar mı, tırnak içinde? Aleviler için nasıl dünya tasarrufu söz konusudur? Nasıl bir dünyanın peşindeyiz? Yaşamak istediğimiz alanı nasıl belirlemek istiyoruz? Bu tasarruf dünyasının limitlere, din ve devlet ilişkileri açısından nasıl meşrulaştırılabilir? Din ve devlet ilişkileri çerçevesinde bunu nasıl temellendireceğiz? Aynı zamanda bu tanım Sünnilere nasıl bir yaşam alanı verecektir? Yani böyle bir toplum, vatandaşlık üzerine konuşmamız gerekiyor.

Türk laiklik uygulamalarının geleneksel çerçevesine dikkat edildiğinde bu uygulamalardan kaynaklanan Alevilerinin sorunları nelerdir? Yani Türk laikliğin açığa çıkardığı Alevilik sorunları... Bize özgü uygulamalardan kaynaklanan. Alevilik din mi, kültür mü, inanç mı? Bu soru bizim kurcaladığımız bir soru değil, bu sorunun etrafında dolaşmıyoruz. Ancak biz fark ediyoruz ki, buradaki eğilimler Alevilerin güzergâhını da farklılaştırıyor. Yani Aleviler bu konuda farklı bakış açısı geliştirerek aslında kendi aralarında da önemli ölçüde bir değişik çizgi üretiyorlar.

Bu tartışma herhangi bir din ile organik ortaklığı olmayan devlet açısından önemli bir soru değildir. Ancak bu soru tanımlanma arzusu duyan, muhatap olmak isteyen Alevilerin sorunudur. Aleviler bu tanımlamayı kendileri yapmak zorundadırlar. Devlet herhangi bir din ile kendini tanımlayamaz. Ancak Aleviler ne olduklarını ifade etmek zorunda-

1. Alevi Çalıştayı

dır. Çünkü bazen bu tür müdahalelerden doğal olarak, haklı olarak söz ediyoruz, ama Alevilik nedir sorusu yakıcı bir sorudur. Bu soruya Alevi heyetinin temsilcilerinin konuşarak katkı sunması gerekir.

Bir soruda şudur: Bir gelenek yeni de olsa, oluşturulan yeni yapılandırılması, Alevi dili, Alevi söylemi bu modern yaşamın saldırılarına karşı nasıl dayanır? Nasıl direnebilir? Alevilik nasıl inşa edilebilmelidir ki, içinde yaşadığımız dünyamızın yoldan çıkarıcı ilgalarına karşı bir direnç üretiriz? Bu saldırılar her yerden gelebilir. Biz bunu cemaat içinde değişik bağlamlarda konuşuyoruz. Yani Alevi toplumunun buna ilişkin çok farklı şeyleri var. Mesela Sünniler tarafından heder edilen topluluk. Bir yaklaşım, devlet tarafından heder edilen topluluk. Bir yaklaşım çocuklar, Alevi kültürü ile hiçbir şekilde kontak kuramıyorlar, modern yaşamın çekiciliği onları gelenek ile her şeyle koparıyor.

Ama bir başka problemde şu; gelenek bizim için neyi ifade ediyor? Aleviliği nasıl tanımlayacağız? Yine geliyor dolaşılıyor Aleviliğin niteliğine dair soru etrafında oluşuyor. Yani Aleviliği semboller ile gösterişli ayinler ile sürdürmeyi göze almıyorsak bir otorite, bir dini yapı, bir söylem, bir gelenek, yani bütün bir tasavvur, bir teoloji, ne bileyim içeriği çok zenginleştirilmiş bir yapı olarak tasarlıyorsak, o zaman bunun yeni kuşak Aleviliğin son derece yararlı olduğunu ifade etmek istiyorum. Ama bu yine Alevi toplumunun düşüneceği, tartışacağı, karar vereceği şeylerdir.

Aleviler Diyanet İşleri Başkanlığı'na, zaten bütün Alevi topluluklarının üç aşığı beş yukarı Diyanet konusunda ortak eleştirileri var. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın lağvedilmesi yönündeki talepler, laikliğin daha kurumsal, daha inanılır bir çerçevede olması beklentisinden kaynaklanıyor. Ama bunu şu andaki gerçeklik açısından makul görmeyen, örneğin Sayın İzzettin Doğan, biraz gerçekçi olmak lazım, bir takım kişisel tanıklıklarını da dile getirdiler. Bu tanıklıklar ekseninde de bu mevcut durum içerisinde nasıl bir yol alınabilir? Biraz daha buna yoğunlaşmamız gerektiğini düşünüyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Alevilerin son olarak kendi tanımlamalarına uygun bir yaşam biçimi, ne tür bir yapılandırmayla sağlanabilir? Bu tartışma zemininde bunları ele almayı planlıyoruz. Bu sorular zayıf olabilir, sizin geliştirmenizi arzu ediyoruz. Şimdi Sayın Fermani Altun, yalnız süre konusunda isterseniz şu 15 dakika kullanımından vazgeçelim. Çünkü 15 dakika uzun bir zaman. Beş dakikada görüşlerimizi özetleyelim. Çok sağ olun Fermani Bey, buyrun.

FERMANİ ALTUN - Sayın Hükümetimizin desteği ve Sayın Bakanımızın ve zati alilerinizin bu toplantıyı düzenlemenizden dolayı çok teşekkür ediyoruz, Allah razı olsun diyoruz. Ayrıca tüm Alevi temsilcilerini burada toplayarak ortak görüşlerini almanız... Bununla yola çıkmanızda en doğru yolu seçtiğiniz için tekrar sağ olun diyoruz.

Bugüne kadar aynısını ben savunuyordum ve Sayın Başbakanla da çok defalarca görüşmelerde de Alevilerle diyalog kurun, Alevi kuruluşları ile diyalog kurun, Alevilerle bir araya gelin önerilerini sunuyor. Yani kalkıpta, yok ben görüşüm diye 40 yıldır bütün Başbakanlar, Cumhurbaşkanı ile görüşülüyor. Herkes her sözü söyler. Yani bir arkadaşımız diyor ki, 20 yıl evvel Mesut Yılmaz ile görüşüm... Görüş yahu, ben hepsi ile hergün görüşüyorum, önemli mi yani? Yok, şu söyledi, bu söyledi değil.

Bugün Alevilerin sorunları var. Sistemden kaynaklanan sorunları var. Alevilerin Sünniler ile sorunu yok. 85 yıllık Cumhuriyet döneminde Alevi dergâhları kapatılmış, Alevi ilmi zeminden koparılmış, Alevi inancından koparılmış, yok sayılmış, katliamlar yaşanmış.

Mücadelenin içinden geliyorum ben. 1938'lerde Dersim katliamı yaşanmış. 70 bin Alevi öldürülmüş, 50 bin aile sürülmüş. Bu ailelerden birisi de benim ailem. Üç tane amcam kurşuna dizilmiş. Arkasından geliyoruz Diyanet ve okullar aynı şekilde tek mezhep üzerinde oluşturulmuş. Geliyoruz Cumhuriyet dönemi devam ediyoruz. Ara rejimler gelmiş, komünist misin, Alevi misin diye işkenceye tabi tutulmuş. 90 yaşındaki yaşlı dedelerimiz, benim öz dedem götürmüş sakalını yolmuş, 90 yaşında, Alevi misin, komünist misin diye.

1. Alevi Çalıştayı

Geliyoruz 12 Eylül'e, ondan sonra üç K; Alevi misin, Kürt müsün, yok bilmem komünist misin? Bu muameleye tabi tutuldu. Demek ki Alevilerin sorunları büyük. Bugün son 10 yıllardan sonra perde aralandı. Bir duvar yıkıldı, Aleviler kendi inanç kimliği arayışı içinde. Neden sorun yaşanıyor Alevilerden? Yaşanmasının sebebi, 85 yıldan beri ilmi zeminden koptu efendim. Üç dört tane akrabam mesela tüm yakın Sünni köylerine Kur'an kursu verirdi. Neden, bunlar Hacı Bektaş Dergâhı'na gelip yani 1925'den önce ilmi ihtisas yapmışlardı. Yani böyle gruplar halinde gönderirdi, böyle Ehlibeyt öğrenirdi, inancını öğrenirdi, Kur'an-ı, yani bizler öyle o insanlara hizmet ederdik.

Şimdi Alevilik nedir? Alevilik İslam'ın bir tasavvufi yorumudur. İslam'ın içinde Allah'ı tanıyan, peygamberi, 12 imamları tanıyan ve medeniyet değerleri tanıyan. Şimdi biraz önce bir arkadaşımız dedi ki, dünya bize niye karışıyor? Tabi ki karışacak kardeşim. Bugün dünyada bir hayvan bile bir yerde mağdur oluyor, bütün insanlık harekete geçiyor. Sen bugün dünyada inancından dolayı ezilen belki de tek toplumsun.

Ben altı ay önce, Güney Kore'de Birleşmiş Milletler toplantısında Alevilik tartışıldı. Alevilerin ezildiği ortaya kondu. Yine Şubat 15'te Birleşmiş Milletler New York'ta 180 ülkenin katıldığı toplantıda Alevilik tartışıldı. Tabi ki tartışılacak. Yani insanlık evrenseldir. Avrupa Birliği tartışacaktır, doğrudur.

Türkiye'de on yıllar önce işkence yapılıyordu. Devlet inkâr ediyordu, ama yapılan yasal düzenlemelerle bu işkenceler ortadan kalktı. Devletimizin yararına değil midir? Bugünde yani Hükümet, Sayın Bakanımız ve arkadaşlarımız el atmışlardır. Allah razı olsun. Bugün sadece söylemde Aleviler kurtuldu. Sarılın Cumhuriyete! Sarılın laikliğe! İşte olmayan bir laikliğe, olmayan Cumhuriyet değerlerine bize sarılın demişlerdir. Ben bu laikliği kabul etmiyorum. Ben 30 sene önceki mücadelede de bunu koydum. Böyle bir laiklik olmaz. Gerçek laiklik devletin inançlara karışmamasıdır. Devletin inançlar karşısında eşit muamele yapması lazım. Devletin taraf olmamasıdır laiklik.

1. Alevi Çalıştayı

Bunun için Diyanet teşkilatı da Avrupa Birliği normlarına göre, Avrupa Birliği standartlarına göre yeniden yapılandırılmalıdır. Yahutta bağımsız olması gerekiyor. Yüce rabbimiz insanlara özel manevi değer vermiş; sevgi ve inanç. Benim sevgi ve inancıma hiç kimsenin karışmaya hakkı yoktur. Devletinde karışma hakkı yoktur. Onun için Alevilik inanç kimliğini aramada haklıdır. Kuruluşları sorunları ve çözümleri arasında hiçbir fark yoktur. Sorunlar aynıdır.

Biraz önce bir arkadaşımız diyor ki, cemevleri statüsünde hiçbir sorun yok. Niye toplandık o zaman? Cemevleri Türkiye’de halen dergâhların kapatılmasıyla yasaktır. Kültür evleri olarak açılıyor. Yarın bir sivri zekâlı gelse, bir ara rejim gelse hepinizi yargılar. Cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması gerekiyor ve ibadethane olarak.

Alevilerin inanç önderleri yetiştirmesi için okulların olması gerekiyor. Biz hiçbir alanda ileri değildir ... bir Suudi Arabistan bir de Türkiye. Son 85 yıldan beri binlerce reform yapılmıştır. İnanç adında hiçbir reform yapılmamıştır. El sürülmemiştir. Türkiye’nin çok önemli bir sorununa bugün parmak basılıyor.

Onun için Alevilik demek ki muhabbete dayalı, sevgiye dayalı, hukuka dayalı, insanlara insan diyen ortak değerlere dayalı bir inanç ekolüdür.

Bugün Aleviliğin sorunları yalnız Alevilerin sorunu değildir. Sünni kardeşlerimiz de bu muhabbetle, bu sevgide, bu tasavvufi anlamdaki çalışmalarda, hizmetlerde aslında büyük pay alması gerekiyor. Yavuz Sultan Selim’den önce Anadolu’da Alevilik, İslam yayılırken bu olgu ile yayıldı. Alevilik, Sünnilik yoktu. Yavuz Sultan Selim’den sonra maalesef bu mezhep ayrımları, Suudi Arabistan’dan getirilen ulemaların bu oluşumları yaptığını görüyoruz.

Dünyada büyük bir tehlike yaşanıyor. İnançların yanlış bilinmesi, eksik bilinmesi, insanlar için bir felakettir. Ama doğru bilinmesi insanlar için kurtuluştur. Bugün dünyada son 12 yılda 10 milyon insan din

1. Alevi Çalıştayı

adına bir birini boğazlamıştır. Boğazlamaya da devam ediyor. Çünkü İslam inancının yanlış bilindiği için, siyasallaştığı için, radikalleştiği için, ideolojileştiği için. Alevilik bunların hepsinin üstünde. İnsanı insan yapan değerlere inanan, savunan ve İslam'ın medeniyet değerlerini ve İslam'ın gerçek doğru yolunu ortaya koyan inanç kesimidir. Bütün Ehli-sünnet kesimi de bütün inanç kesimleri de geçmişte bu değerlere sahiplerdir.

Onun için Alevilerin en önemli sorunu öncelikle cemevlerinin yasal statüye kavuşması, Diyanet'in revizyona tabi tutulması ve Alevilerin kamuda halen dışlandığını görüyoruz. Siyasetçiler söylemler möylemler söylesinler. Ben öyle şeylere şahidim ki, bugün bir çöpçülüğe bile alınan insanlar, o mülakatlarda Alevi kökenli ise, çöpçülüğe dahi alınmıyor. Bunları yaşıyorum. Çünkü binlerce insan gelip bugün bize başvuruyorlar ve bunları yaşıyoruz.

Alevi tarihinden mücadele ederek gelmeyen insanlar bilmez. 12 Martlarda Pir Sultan Abdal'dan dolayı yargılandık biz. Kazak Abdal'dan dolayı yargılandık. Şahatay'dan dolayı 200 sene yargılandım ben. Bu kitaplardan dolayı yargılandım. İşkence gördük 12 Mart'ta. Şahatay'ı gecesi yaptığımız için rahmetli Besimi Çimeni ile 15 sene hapis ile yargılandık. Pir Sultan Abdal'ı Pendik'te Kalamış sahil sinema salonunda, onun tiyatrosunu koyduğumuz için yargılandık. Kazak Abdal'ın bir şirinden dolayı yargılandık. Yani 250 sene hapis ile yargılandım.

Yurtdışına çıktım. Genel aftan, 12 Eylül'de aynı şekilde şurada şunu konuştun, burada bunu konuştun... Bunları yaşamayan insanlar bugün kalkıpta, Alevi Türk, Aleviler Türk değildir. Alevilik inançtır. İnançlar evrenseldir. Tüm dünya tüm kâinat içindir. Tüm insanlık içindir. Biz tüm insanları seviyoruz. Biz bütün insanların yüceliğine seviniyoruz. İnsanları yüceliği ile seviyoruz. Hz. Ali Efendimizin dediği gibi, insanların yüceliği marifet ve marifiyat değerlerin üstünlüğü ile ölçülür. Yani adam cahil ise, Alevi olmuş, Sünni olmuş, adam zalim ise, Alevi olmuş, Sünni olmuş...

1. Alevi alıştayı

Burada bu değerleri bize veren Alevilik... Bugün toplumumuz perişan olmuştur. Neden perişan olmuştur? İnancını bilmediği için, inancını yaşamadığı için. Ya nefsine tapanlar, kendini kurtaranlar, nefsine tapanlar bir kesim, ya diğer tarafta ideoloji boyutunda ya diğer taraftan da inancını kaybetmiş biz üçüncü nesil olarak... Eğer bu versiyonu, bu şansı yakalamamış olsaydık Alevilik belki gelecek nesil yok alacaktı.

Onun için Aleviliğin bugün Türkiye'nin en büyük sorunu bir kurtuluş trendi yaşıyoruz. Birbirimizi sevmek mecburiyetindeyiz. Birbirimizin yöntem farklılıklarını, birbirimizin çalışma şeylerimiz kabul etmek mecburiyetindeyiz. Saygı göstermek mecburiyetindeyiz. Bunun için bu açılımı, bu adımı büyük bir şans olarak görüyorum, destekleyeceğiz. Ama bunların ciddi olmasını istiyorum. Alevilik sorunlarının çözümüne yaklaşırken, yapay şeyler önümüze konmasın. Yok elektrikmiş, suymuş, dede maaşıymiş bunlar saçma sapan.

Bizim istediğimiz nedir: Alevilerin cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması, Diyanet teşkilatımızın mutlaka Avrupa Birliği standartlarına, normlarına göre düzenlenmesi, diğer tarafta inancı ile ilgili eğitimi ni hak-hukuk boyutunda kendi idaresinde ve bütün inanç kesimlerinin ve gerçek demokratik ölkelerdeki normlarını taşımasını istiyorum. Teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Bizde teşekkür ediyoruz. Sayın Ali Kenanoğlu.

Ali KENANOğLU - Evet, teşekkür ediyorum. Bende sayın divanı selamlıyorum. şimdi bende beş dakikalık konuşacağım. Diğer haklarımı başka oturumlarda kullanacağım.

Ben ölkemizdeki Alevi sorunu çözümünün Kürt sorunu çözümünden daha zor olduğuna inanıyorum. Bunu şunun için söylüyorum. Devletin bir bakış açısı söz konusu. Bu bakış açısı içerisinde inançsal kimlik çok daha önde tutulan bir kimlik olarak karışımıza çıkıyor. Baktığımız zaman Türkiye Cumhuriyeti'nin sürecine baktığımız zaman, Müslüman olmayan Türkler'in sınır dışı edildiğini, mübadelelerle çok net olarak görmekteyiz. Bu nedenle ölkemizde bir inançsal tabu ve inançsal kimlik

1. Alevi alıştayı

üzerinden bir yürüyüş vardır. Bu anlamda da Alevilerin sorununun çözümlü çok daha sıkıntılı ve zor olduğunu düşünüyorum. Tabi bu şu anki çözüm yolundaki girişimleri desteklemediğim anlamına gelmez.

Biraz önce bir arkadaşım ifade etmişti. şu an Alevilerin sorunlarını çözmek Cumhuriyetin bir bütün olarak bakış açısının da yeni bir sürece girmesi anlamına gelir bu anlamda. şimdi tabi ki biz burada bu çalıştayın düzenleniş sebebi olsun, buradaki konuşmalara baktığımız zaman, bakış açısı olsun, hep şu konu üzerinden görüşülüyor ve konuşuluyor; devletin dini düzenleme şekli ya da devletin dini nasıl kontrol edeceği ve bu bağlamda devletin Aleviliği nasıl düzenleyeceği ve nasıl kontrol edeceği konusuna dayanmış ve gelmiş durumda. Yani bütün tartışmalar, sorunlar, sorunlara çözüm önerileri hep bu noktada görülüyor ya da tartışılıyor.

Esasında esas zihniyet değişikliğinin burada yapılması gerekir. Devletin bir dini düzenlemesine demokratik ve laik bir ülkede ihtiyaç yoktur, doğru da değildir. Diğer taraftan da devletin Aleviliği düzenlemesine bu anlamda ihtiyaç yoktur. Sorunlar ve çözümlerini bu noktada ele almak gerekir. Tabiki Alevi gerçeği ülkemizde yaşanan bir gerçektir ve bu herkes tarafından kabul edilmiştir. Bütün bunlar karşısında tabi Alevilerin sorunları çözülmeyecek mi, tabiki çözülecektir. Ama bu çözümler devletin Aleviliği düzenlemesi şeklinde değil. Alevi gerçeğini ve taleplerini kabul ederek, onların yasal anayasal ve günlük hayattaki bir takım düzenlemeler ile önünü açma ve kendi yapılanmasını oluşturma şeklinde olmalıdır.

Tabiki tarihten bu tarafa gelen bir yapılaşma ve kendisini var etme söz konusu idi, ancak kentleşen Alevilik noktasında bu yapılanma ve bu organizasyon yeniden şekil almaktadır. Bu şekil alma sürecinde devletin, “ben bunu kontrol edip, benim tekelimde bu yapılanacaktır” demesi ve bu yönde çözümler üretilmesi doğru değildir ve Alevilerin bu anlamda kendi kentsel ortamlarda oluşturmuş olduğu kurumlar ve yapılarla, bu düzenlemeyi sağlamanın önünü açmak gerekir. Bunu belirtmeyi önemli buluyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi devletin, Hükümetin, Diyanet'in bütün bu tarafın bakış açısı ile düşündüğünüz zaman aslında devletin bir Alevilik bakış açısı var. Bir tanımlaması var. Bu tanımlama çerçevesinden kurtulunmadığı sürece Alevilerin sorunlarını çözmenin mümkünatı yoktur. Hani çok zaman dile getirilir. Hatta bu konularla ilgili makaleler de yazılır. Denilir ki, Alevilerin kafası karışık. Aslında Alevilerin kafası karışık değildir. Alevilerin çözüm önerileri çok nettir.

Aslında Alevilerin istekleri karşısında çözüm üretmekte yetkili olan kurum ve mercilerin kafası karışmaktadır. Çünkü ortaya cemevi diye bir kavram atmaktadır ve demektedir ki, cemevi benim ibadethanem. Ve bunu çözmek ile sorumlu olan gerek devlet olsun gerekse devletin dini kurumları, mevcut anlayış içerisinde, bu cemevine nasıl bir tanımlama yapacağına kafası karışmaktadır. Yani kafası karışık taraf Aleviler değildir. Kafası karışık taraf, sorunu çözmek zorunda olan taraftır.

Şimdi devletin bir Alevi tanımlaması vardır. Ve bu tanımlama çok sıkça basında, kamuoyunda hatta mahkeme kararlarında yansımaktadır. Bu nedir? Bunu çok net bir konuşalım. Bu şudur; Alevilik İslam'ın içerisinde bir mezhep bile değildir. Bir alt tarikat, bir alt yoldur, en alt noktalar da farklı bir yorumdur.

Şimdi bu bakış açısı ile soruna yaklaşıldığı zaman ne cemevini yasallaştırabilirsiniz ne de Alevilerin istediği gibi yasallaştırabilirsiniz ne de Alevilerin eğitim sorunlarını, dede sorunları çözebilirsiniz. Çünkü meseleye siz İslam'ın genel bakış açısı ya da bilinen ve uygulanan bakış açısıyla baktığınız zaman Alevilerin meselelerini Alevilerin gördüğü gibi çözmeye imkânınız yoktur. O halde burada bir bakış açısı değişikliği yaşamak zorundadır çözmek isteyen taraf. Bu da Alevilerin baktığı gibi bakmayı düşünmektir ya da bakmaktır.

Bu nedir, Alevilerin büyük bir çoğunluğunu İslam'ın içinde görmektedir. Evet, bu bir gerçektir. İslam'ın dışında görenler olmakla birlikte, ama Alevilerin kendisini İslam'ın içinde görürken bu İslam Diyanet'in, devletin, hükümetin, diğer sistem ve kuruluşların bakmış olduğu bir İs-

1. Alevi alıştayı

lam değildir. Alevilerin kendi kafalarında, kendi dūřüncelerinde, kendi inançlarında farklı bir İslam anlayışı ve yorumlayışı, yaşayışı vardır.

Ne dedik; cemevleri Tanrı anlayışı, Kur'an' a bakış aları, ibadet Őekilleri, inanç Őekilleri, orucu bütün bunları bunun altına koyup değerlendirebilirsiniz. Bu anlamda eğer Hükümetimiz Alevi sorununu çözmek istiyorsa bu bakış açısında öncelikle, o kendi bakış açısından ya da devletin bugüne kadar gelen bakış açısından vazgeçip Alevilerin kendilerini tanımladığı Şekilde bakmak zorundadır.

Alevi tanımına gelince, biz Alevi tanımı yapmak durumunda, zorunda değiliz. Böyle bir tartışma iklimine de girmememiz gerekir. Bizim taleplerimiz vardır. Yaşamdan, inançtan, kültürümüzden adına ne diyorsanız deyin hiç önemli değildir. Bizim taleplerimiz ve isteklerimiz vardır, ihtiyaçlarımız vardır, eşit yurttaşlık haklarımız vardır. Bu hakların verilmesi gerekir. Meseleye bu bağlamda bakılması gerekir.

şimdi bu beş dakikam dolduysa bitiriyorum o zaman. Tamam bitiriyorum.

şunlara tartışma olmaması açısından, ama bilinmesi açısından cevap vermeyi bir zorunluluk olarak hissediyorum. Avrupa Birlięi meselesinde Avrupa Birlięi'nin Alevileri azınlık olarak görmesi konusu, sayın emekli paşama řunu hatırlatmak istiyorum, kendisine fakslayabilirim. Genelkurmayın raporlarında Aleviler dini azınlıklar gurubunda tanınmaktadır. Bu konuda rapor vardır. Kendisine fakslayabilirim. Yani buradaki bakış açısı, sadece buna taraftar olduğu için söylemiyorum. Bu bakış açısındaki yanlış dūřünce veya sakatlık sadece Avrupa Birlięi'nde değil, aynı zamanda Genelkurmayın içinde de bu Őekilde rapor edilmiş durumundadır.

Alevilerin eğitim sorununun, Alevilerin sorunlarının çözümlünü de ben devletin Alevileri düzenlemesi Őeklinde değil, örgün öğretimle değil, yaygın eğitim ile olabileceğini dūřünüyorum. Bunun yasal yolları ve durumunun tanımlanıp önünün aılması gerekir ve böylelikle, nasıl Kur'an kurslarında Sünni yaygın eğitim verilebilir ya da hacmi genişle-

1. Alevi Çalıştayı

tilebilir ya da dönüştürülebilir bilemiyorum. Aynı şekilde de Alevi eğitiminin de devletin okullarında ya da devletin sistemi içerisinde değil, yaygın eğitimde yine bir kontrol mekanizması gerekebilir, ama Alevilerin kendi inanç, ibadet kurumların bu yapılması ve Alevilerin kendileri tarafından bu yapılması gerekir. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Ali Bey. Şimdi Fevzi Bey'e söz hakkı vereceğim. Fevzi Gümüş buyrun.

FEVZİ GÜMÜŞ - Sayın divan, değerli konuklar hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Sonda söyleyeceklerimi başta söyleyeyim. ... konulara geçmek istiyorum. Aleviler hiçbir şekilde devletten, siyasi iktidardan, lütuf ve ihsan beklemiyorlar. Anayasanın 10. maddesinde tanımını bulan eşitlik kavramının kendileri açısından uygulanmasını istiyorlar.

İkincisi yine Anayasanın 2. maddesinde tarifi yapılan laikliğin gerçek anlamda tüm inançlara eşit olacak şekilde uygulanmasını istiyoruz. Bu bakımdan da evet, zorunlu din dersinin kaldırılmasını istiyorlar. Ama Sayın Bakana da hatırlatmak isterim, bu artık bir istek olmaktan çıkmış. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararı haline gelmiş. Anayasanın 90. maddesi dolayısıyla da artık Danıştayın, idare mahkemelelerinin uyguladığı içtihatlar oluşturduğu bir gerçekliğe dönüşmüştür. Bu anlamda da zorunlu din dersleri ile ilgili bugün zaten mahkemelerin işaret ettiği, buyurduğu şeyi Hükümet tarafından uygulanma zorunu ile karşı karşıyayız.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Zengin Türkiye kararını, Sayın Subaşı, ben size en kısa sürede iletibilirim. Neyi işaret ettiğini, okuduğumuzda çok hukukçu olmamıza da gerek yok. Anlamakta çok zorlanacağımı düşünmüyorum. Orada söylenen şey, bu hali ile zorunlu din dersi uygulaması bir insan hakları ihlalidir. Dolayısıyla bu uygulamaya son verilmelidir. Ha ondan sonra seçmeli olabilir. Onu tartışabiliriz, kamuoyunda bir demokratik tartışma ortamı yaratabiliriz.

1. Alevi alıştayı

İkincisi cemevleri meselesi, devlet, farklı inanç kesimleri kabul et-sin veya etmesin bizim için inanç merkezleridir. Bunu sadece Fevzi Gümüş talep ediyor bile olsa, bunun tartişılacak bir tarafı yoktur. Do-layısıyla bunun bir an önce, bunun için açılıma, çalıştaya vs. ihtiyaç olmadığını da hepimiz biliyoruz.

MODERATÖR - Bunu biraz açar mısınız?

FEVZİ GÜMÜŞ - Efendim Şimdi benim genel başkanlığını yaptığım Pir Sultan Abdal Derneği'nin 65 tane Şubesi vardır Türkiye genelinde. Çerkez köyden Antalya'ya Türkiye'nin dört bir yanında Şubelerimiz vardır. Bu Őubelerimize bağlı 30 tane cemevimiz vardır. Bu cemevleri-miz de inançsal, kőltőrel, sosyal faaliyetler hala sőrdőrőlmektedir. Ce-nazelerimiz bu cemevlerinden kalkmaktadır. Burada cem ibadetimizi gerçekleştirmekteyiz. Burada çocuklarımıza çeşitli dőzeylerde kőltőrel kurslar açıp, orada onları eğitmekteyiz. Zaten var olan bir durumdur. Var olan durumun bir yasal tanımlanmaya sokulmasına ihtiyaç vardır.

Buna Őu nedenle ihtiyaç vardır. Őrneđin İstanbul'da bulunan 8 ce-mevimiz hazine arazisi ūzerine kurulu, kaçak yapı konumundadır ve tapuları yoktur. Vasıfları imarda ve belediyede boř olarak gőrőlmektedir. Bu anlamda Sayın İzzettin Dođan'a ben katılmıyorum. Meřru olmak başka bir Őeydir. Biz bunu fiili mőcadele ile buraya getirdik, ama yasal olmak başka bir Őeydir. Bu anlamda Bakanlar Kurulunun o hani elektrik, su vs tanımlayan 2002 kararında tanımlanan ibadet yerleri bellidir. Camidir, kilisedir, havradır, ama cemevleri yoktur. Őrneđin bu Hükümet derhal bu Bakanlar Kurulu kararını değiştirmek ve bunun ii-ne cemevini koymak durumundadır. Çünkü bunu Fevzi Gümüş talep etmektedir.

Ben cemevinde ibadeti gerçekleştiren bir yurttaşım ve bunun Ana-yasanın 10. maddesi anlamında gőrőlőp tanınmasını istemekteyim. Benden önceki konuşmalarda Sayın Murtaza Demir değindi, ama diğer arkadaşların öyle umuyor ve diliyorum, söz zamanlarının kısıtlı ol-

1. Alevi Çalıştayı

masından dolayı ifade etmediklerini düşünüyorum. Madımak Oteli ile ilgili hala Alevi toplumunun yüreği yanmaktadır. Sayın ... gün ifade etti. Maraş'tan Çorum'dan gelen bir acıdır bu Madımak Oteli, derhal bir müzeye çevrilmelidir. Bu Hükümet tasarrufu ile gerçekleştirilecek basit bir konudur.

Evet, yani Cumhuriyetin öncesinden, sonrasında yaşadığımız kıyımları, katliamları konuşmayalım. Reel çözücü meseleleri konuşalım. Öyleyse bugün toplumun genel, yaygın uygulanabilir beklentisi Madımak Oteli'nin müzeye dönüştürülmesidir. Bunu sekiz yaşında ilkokulda okuyan bir Alevi çocuğuna sorsanız da bu şekilde ifade etmektedir. Üniversitede okuyan Alevi çocuğuna sorsanız da bunu ifade etmektedir. 60 yaşındaki dedelerimizde ifade etmektedir. Ayrıca geçmiş ile yüzleşmenin artık bu anlamda çok tartışıldığı bir dönemde bunu yapmak, Aleviler açısından ben devleti rahatlatacak bir yaklaşım olduğunu da düşünüyorum.

Değerli arkadaşlar, din-devlet ilişkileri bağlamında söylüyorum. Bizlerin talebi devletin dinsizleşmesidir. Devletin dinsel alandan elini çekmesidir. Bu anlamda Türkiye'de var olan çarpık laiklik anlayışı ile Alevilerin sorununu çözmemiz mümkün değildir. O yüzden her şeyden önce biz Alevilerin ezberini bozmaya ihtiyacı vardır. Laik bir ülkede zorunlu din eğitimi olmaz. İhtiyaca binaen, talep edene göre olabilir, ama zorunlu olmaz.

Diyanet İşleri Başkanlığı da olmaz. Dünyanın başka bir yerinde benzer uygulamalar yok. Ha var olanı koruyalım, bunu içinde kendimize çözüm arayalım demek, bana sorarsanız çok gerçekçi değildir. Bunu tartışmaya muhtacız. Böyle ortamlarda demokratik zeminlerde resmi zeminlerde bunu söylemekten korkmamamız gerekir. Bu aynı zamanda Sünni aydınlarında yaptığı bir tartışmadır. Sünni aydınlar da Diyanet İşleri Başkanlığı'yla Sünniliğin devletin burkacına sokulduğunu söylemektedirler. Dolayısıyla, Avrupa Birliği sürecinin de bir gereği olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nı tartışma ihtiyacımız vardır

1. Alevi alıştayı

Yine Hacı Bektaş Dergâhımız, sayın dedemiz burada, saygılarımı sunuyorum. Bir müze statüsündedir. Aleviler Hacı Bektaş'a gittiklerinde o müzenin taşını öperler, duvarını öperler. Buranın müze olması, hele hele bugünlerde özelleştirip bir özel firmaya girerken, paraları tahsil edilmek üzere verilmesi çok büyük bir acıdır. Hacı Bektaş Dergâh'ı o yüzden gerçek sahiplerine verilmelidir. Sayın Belediye Başkanımız talep edemiyor. Örneğın belediyeye verilmelidir. Örneğın Alevi kurumlarına verilmelidir. Örneğın Ulusoy ailesine verilmelidir. Ulusoy ailesinin vakfına verilmelidir. Bununla ilgili de çok basit bir Bakanlar Kurulu kararının da ben yetebileceğini düşünüyorum.

Sayın Kültür Bakanımız Madımak'ın müze olmasıyla ilgili taleplerimiz ifade edildiğinde bütçeden bahsediyor. Bugün burada bulunan bileşim her ne kadar mevcut Alevi örgütlülüğünü temsil etmese bile, kimi dışarıda bırakılan unsurları, kimi yapay taşımaları içerse de bunu gerçekleştirebilecek güçtedir. Sayın Doğan, Sayın Balkız ve diğeri katılımcılar bütçeye ilişkin, buradan, bu toplantıdan Madımak'ın maliyetine ilişkin Hükümete yardımcı olacak, kolaylaştırıcılık yapacak vaatte çok rahatlıkla bulunabilirler.

Alevi köylerine zorla cami yapma uygulaması, bir devlet politikası olarak halen sürmektedir. Çok basit elektrik, su, yol gibi insani hizmetler karşılığında kaymakamlar, ilçe emniyet müdürlüğü, jandarması zoruyla Alevi köylerine zorla cami yapma uygulaması bir biçimde sürmektedir. Örneğın Sayın Bakan bu toplantıdan sonra çıkarak, "Tüm kaymakamları uyarıyorum, buldukları bölgelerde farklı inançtaki insanların, örneğın Alevilerin köylerine zorla ya da idari baskılarla cami yapılmasına da sakın ola yeltenmemelidirler" demelidir.

Sayın Bakan bilir, İnegöl'ün tek Alevi köyü merkeze bağılı Şeyhler köyüdür. Şeyhler köyünde efendim, şimdi bir mezarlık tehdidi vardır. Biz bunu mesela, tabi İnegöl'ün mevcut imari durumunu vs. inceleyebiliriz, ama biz bunun bir ayrımcılık uygulaması olduğunu düşünmüyoruz. Sayın Bakanın seçim bölgesi olması nedeniyle...

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Nedir konu tam olarak? Tam olarak nedir?

FEVZİ GÜMÜŞ - İnegöl'e yeni bir mezarlık ihtiyacı vardır. Bu mezarlık uygulamasına ilişkin belediye Şeyhler köyünün, tek Alevi köyünün bulunduğu yüz metre ilerisini mezarlık olarak tahsis etmiştir. İnegöl'e uzaklığı vs. İnegöl'ün mevcut coğrafi durumu itibariyle bizce başka insanların, köylülerin başkaca faaliyetlerini engellemeyecek, mezarlık bölgeleri olmasına rağmen, belediye böylesi bir tasarrufta bulunmuştur.

Sayın Bakanın bunu takip etmesini de bu vesile ile diliyoruz. Sair konular var, burada kesiyorum. İhtiyaç oldukça tekrar kullanacağım. Teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederim. Buyrun sayın hocam.

İZZETTİN DOĞAN - Ayırmışsınız din devlet ilişkilerini mesela, bu konu tartışılıyor. Verdiğiniz söz hakkı sadece o bölümle mi ilgili olacak, yoksa bir kere konuşanlar düşüncelerini anlatabilirler mi bu konuda?

MODERATÖR - Şimdi on beş dakika.

İZZETTİN DOĞAN - Eğer değilse, çünkü çok hatalı bir yöntem olduğunu düşünüyorum.

MODERATÖR - Hemen katkıda bulunun lütfen, kaçırmayalım yani. Burada bir uyarı yapmanız gereken bir şey varsa, katkı.

İZZETTİN DOĞAN - Evet, şunu söyleyebilirim müsaade edersemiz.

MODERATÖR - Ama çok kısa. Bir dakika içinde lütfen.

İZZETTİN DOĞAN - Evet çok kısa. Din devlet ilişkileri konusunda Türkiye'de anayasal düzen yeniden gözden geçirilmelidir. Çünkü Cumhuriyet döneminde kurulan ve bugün hala ısrarla savunulan, bizim de savunduğumuz, ama hiçbir zaman içeriği doğru uygulanmamış olan bu uygulama yeniden gözden geçirilmelidir. Yani dinin devletle

1. Alevi alıştayı

ilişkileri konusunda siyasi partiler açık açık aralarında yeniden bir uzlaşma dönemine girmek ve kurallarını koymak zorundadırlar. Onun için Fevzi Gümüş arkadaşımın söylediklerinin birçoğuna katılıyorum yani ve bugünkü düzenlemede esas alınması gereken kriterler, Hkmete kolaylık olması açısından söylüyorum, bunun yıllarca dersini veren bir hoca olarak. Avrupa İnsan Hakları Antlaşması'nın 9. maddesinin kendi önüne gelen itilaflarda verdiği kararlarda koyduğu kriterler esas alınarak din-devlet işleri yeniden düzenlenmelidir.

Yani devlet dini düzenleyen değil, dini yorumlayan değil, ama dini duyguların yaşanmasına, temel hak ve özgürlüğün bir parçası olarak, yönlendirici olmalı, yönlendirici olmalı derken, imkanları vermeli, imkanları tanımalı, kolaylaştırmalı, ama hiçbir zaman müdahaleci bir rol stlenmemelidir. Aleviliğin de Sünniliğin de bundan sonra belki başka inanç gruplarının da sizlere doğru yöneltecekleri iddiaların zm, din-devlet ilişkilerinde Avrupa standartlarının 9. maddede Divanın verdiği içtihatların koyduğu kriterlere uymaktan geçiyor. Bunu söylemek istedim.

MODERATÖR - Peki çok teşekkür ederiz. Necdet Saraç Bey, buyrun.

NECDET SARAÇ - Teşekkür ediyorum. Beş dakika tamam. Beş dakikaya bağlı kalacağım. Hemen şununla başlamak istiyorum. Sayın Fevzi Gümüş bir örnekleme yaptı. Türkiye'de işler hep böyle dönüyor. İnegöl' örnek verdi. nye Gocuklu köyünü örnek vermek istiyorum. Bir cümle.

Tek sahil şeridi olan köy, bir Alevi köyüdür. Gocuklu köyüdür nye'de. plerin döküldüğü yer de orasıdır. Sayın Bakan'ın bölge itibarıyla da orasıyla alakası olduğu için. Mesela Gocuklu köyü tesadüfen mi p merkezi olarak belirlenmekte araştırmakta yarar var.

şimdi aslında birçok şey bu işte, tesadüfen yapılan işlerle şekillenmiş gibi gözüküyor, ama sorun gerçekten iyi niyeti, uzlaşmayı, samimiyeti aşan bir durum. Bakın nasıl değerlendirirsek, değerlendire-

1. Alevi Çalıştayı

lim şu masanın etrafında oturanların bir bölümü sokakta bile yan yana gelmek istemeyen insanlar. Yirmi yıllık bir Alevi hareketi bir olgunluk seviyesini beraberinde getirdi. O yüzden işe iki boyutuyla bakmak durumundayız.

Birincisi bizler açısından, ikincisi masanın başında oturanlar açısından bakmamız gerekiyor. Yani devlet ve Hükümet açısından ikiye ayırarak bakmamız gerekiyor. Ben iyi niyet vurgularını çok akılcı bulmuyorum. Bu iyi niyet değildir bakın. Şu toplantının düzenlenmesinde bile Avrupa Birliği kriterlerinin rolü vardır. Kopenhag kriterlerinin rolü vardır. Avrupa Birliği sürecinin rolü vardır. İşe biraz da bu düzeyde bakmak gerekiyor. Eğer gücünüz yoksa, sizin muhatap alınma şansınız da yoktur. Alevi hareketinin bunu bilerek hareket etmesi gerekiyor. Birkaç arkadaşımız vurguladı. Kurguyu iyi niyetler üzerine yaptığımızda iş neye dönüyor biliyor musunuz? Bizim aslında Cumhuriyet tarihi boyunca yaptığımız işe dönüyor. Biz hep bekleyen, hep bir biçimde sanki bize ihsan edilecek bir şey varmış gibi düşünen bir topluluğa dönüşüyoruz.

Hızla değişmemiz lazım. Bizim bir düşünce, düşünsel olarak sistematığımızı değiştirmemiz gerekiyor, çünkü burada iyi niyet olduğunda çok açık. Madımak'la ilgili, Madımak katliamına sahip çıkan Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında bir Allah'ın kulu yoktur. Valla ben ne Sayın Doğan'ın, ne Sayın Balkız'ın bu noktada, biz şu kadar katkı sağlarız, diye yaklaşmasını da doğru görmüyorum. Devletin bu sorunu çözememe şansı yoktur. Sorun o anlamıyla da esas itibarıyla bir zihniyet sorunudur, bir sistem sorunudur, bir anlayış sorunudur. Bu olmadığı sürece olmaz.

Bu anlamı ile en önemli belirleme şudur; devlet için Aleviler yoktur bugüne kadar. Bu Osmanlı için de geçerlidir, Türkiye Cumhuriyeti için de geçerlidir. Bu tespiti yapmadığımız sürece yol alamayız sevgili arkadaşlar.

1. Alevi Çalıştayı

Bu ülkede Alevilerin nüfusu bile belirlenemiyorsa, dönüp sormak gerekiyor. Bunun tesadüf olma şansı var mı? Biz Alevi nüfusunu CIA raporlarında, devletin gizli teşkilatlarının raporlarıyla çıkarmaya çalışıyoruz. Olması gereken şudur, bunlar bilinen şeylerdir, buraya müdahale etmek gerekiyor. Siz siyasal olarak, bir toplumsal güç olarak, bir inanç grubu olarak, bir öğretiyeye bağlı insanlar olarak yok sayıldığınızda, sorularınızın ve sorunlarınızın da cevabı olmaz. O anlamıyla da tabiki bunların, bunun sorgulanması ve bir zihniyet değişikliğinin yaratılması gerekir. Zihniyet değişikliği yaratılmadığı sürece, devletin tekçiliği ve devletin tabuları öne çıkarması bir biçimde devam eder.

Başörtülü Cumhurbaşkanı eşi bir tabuyu kırmıştır. Çünkü elitler hep şöyle düşünmüştür; Türkiye’de laiklik kurgusunu da oradan yapmak lazım. Elitlerin bütün kurgusu şudur; biz biliriz, biz yaparız. Diyanet’in şekillenmesinde de bu yok mudur? Bir biçimde yönlendirme vardır. Oysa devlet hakemdir. Yani, siyasi tartışmaları bir yana bırakıyorum, devletin bir hakim, hakem görevi rolünü üstlenmesi lazım ama görüyoruz ki böylesine bir şey yok.

Aynı zihniyet 12 Eylül darbesinde de devam etmiştir. AKP bir sonuçtur. Siyasal İslam bir sonuçtur. 12 Eylül generalleri ne yapmıştır? Bu ülkede tehlike neydi? Komünizmdi. Tehlike neydi? Daha sonra bölücülüktü. E bunun karşısına ne ikame etmek gerekiyordu. Din ikame etmek gerekiyordu. Çünkü işin mantalitesi ve zihniyeti şöyle dönüyor; ben biliyorum, ben yönlendirirsem olur. Çünkü bu ülke, eğer bu ülkeye komünistler gerekiyorsa, komünist parti gerekiyorsa, onu da biz kurarız zihniyetiyle gelmiştir.

Bunun değişmesi gerekiyor. Bu tabi kolay bir süreç değil. Bu anlamıyla güçler dengesi son derece önemli. Alevilerin, ben 20 yıldır Alevi hareketi içindeyim. Alevilerin giderek akıllandığı ve siyasal sürece kendi talepleri doğrultusunda müdahil olduğu şu toplantının bileşiminden bile gözüküyor. Bunu derinleştirmemiz gerekiyor. Bunu derinleştirmenin en önemli yollarından bir tanesi, Alevilerin kesinlikle karar mekanizmalarında yer almalarından geçiyor. Biz kurguyu burada da değiş-

1. Alevi Çalıştayı

tirmemiz gerekiyor. Ben masanın o anlamıyla, bu tarafına söylüyorum, bunu karar mekanizmalarında yer alamadığımız sürece, biz hep bekleyen oluyoruz.

Şimdi sayılarımız ne olursa olsun ki, en kötümser sayı on milyon. On milyonla yirmi beş milyon insanın nüfus oranında temsil edilmesi gerekiyor. Şu olmadı, bu olmadının değişmesi lazım. Siz bürokrasinin karar mekanizmalarında yoksanız, siyasi iktidarda karar mekanizmalarında yoksanız ciddiye alınma şansınız yoktur. Ne yaparsak yapalım yoktur. Bu anlamıyla, bu kurguyu bizim kendi açımızdan da böyle değiştirmemiz gerekiyor.

Dünya da hiçbir topluluk yok ki, buna Aleviler de dahil, Alevilerin içindeki tartışmaları katarak da söylüyorum, siyasi iktidar perspektifi olmasın. Sıkıntı budur. Bizim sorunlarımızın çözümünde bu son derece önemlidir. Peki bu kolay olacak mı? Olmayacağı kesin. Ara adımlar atmayı becermeliyiz.

İkinci şey budur. İkinci püf nokta budur. Ara adımlar atmayı becerdiğimiz oranda biz sorunu çözebiliriz. Ara adımları, bakın çok tipik örneklerinden bir tanesi... Sistem öyle işliyor ki... Şimdi bu ülkede ayrımcılığa yönelik kaç tane yasa var bilmiyorum. Ama bu ülkede ayrımcılığa yönelik yasalar, Avrupa Birliği normlarından sonra öne çıkmaya başladı. Kopenhag Kriterlerinden sonra öne çıkmaya başladı.

Şimdi, Sayın Bakan dahil olmak üzere, bu ülkeyi yönetenler, ayrımcılığın farkında olmama şansları var mı? Bizim konuştuklarımız şurada ki bütün topluluğun ezbere bildiği şeyler. Benim söylediğim şeyler de önemli ölçüde ezbere bildiği şeyler. E bu ülkede ayrımcılığa yönelik ciddi yasalar var mı? Yok. Bu ülkede bırakın din derslerini, zorunlu din derslerini, bu ülkede ders kitaplarında çok ciddi ayrımcılık olmuştur. Bir bölümü devam ediyordur. Var mı buna yönelik müdahale? Mum söndü kavramı daha geçen yıl çıkartılmıştır, kitaplarda mum söndü kavramı, sözlük anlamıyla da daha geçen yıl çıkartılmıştır.

Şimdi devlet, o anlamıyla da siyasi iktidarlar, yani AKP'yi de bunun içine katmak gerekiyor. AKP esas itibarıyla sonuçtur gerçekten. Tür-

1. Alevi Çalıştayı

kiye Cumhuriyeti'nin 1946'dan bu yana, 1950'den beri kim geldiye gelsin, bütün siyasi iktidarların bu noktada kılı bile kıpırdamamıştır. İyi niyetli girişimleri, iyi niyetli düşünceleri tabiki altını çizmek gerekiyor, ama Alevilerin sorunu, Türkiye'nin genel sorunları içinde asla kişilerin inisiyatifine bırakılacak bir sorun değildir.

Bu ayrımcılığa yönelik, o anlamıyla da ayrımcılığa yönelik müdahale, Türkiye'nin rengini değiştirir. O zaman çifte standart ortadan kalkar, o zaman Köln'e gidip Türkçe derslerinin okullardan kaldırılmasını asimilasyon olarak işaret etmek, ki son derece haklıdır Sayın Başbakanın bu vurgusu. E Türkiye'ye gelip Alevi köylerine cami yaptırmak, ve milyonlarca Alevi çocuğuna zorunlu din dersini okutturmak gibi, bir çifte standardın önüne geçilecektir. Bu bizim ara adımlara hazır olmamızı gerektiriyor.

Ara adım şudur. Onu da somutlamak istiyorum. Ara adımın özelliği şu; ne kadar tartışırsak tartışalım, Sayın Bakan biliyordur ya da bilmiyordur, ama bizim aramızda çok ciddi tartışmalar var. Bu tartışmalar da son derece doğaldır. Farklılıklarımız olacaktır. Yarın da Alevilerin tek merkezde toplanma şansı yoktur. Hem inançsal olarak, teolojik olarak da tartıştığımızda hem de toplumsal duruş olarak durma şansı yoktur.

Tabi biz de iktidar alışkanlığı da olmadığı için, Anadolu Alevilerinin hiç iktidar alışkanlığı olmadığı için, yan yana gelme becerisi de yok. Şu anki mevcut AKP'nin bileşimine bakın. AKP'de birçok tarikat, çok rahat yan yana yürüyebiliyor. Yani ANAP örneği bu anlamıyla önemli bir örnektir. Yani ANAP bugün Türkiye'nin siyaset sahnesinden silindi, ama ANAP'ı da ayakta tutan buydu.

Şimdi bizim bunu öğrenmemiz lazım. Aramızdaki farkın falan bitmeyeceğini bilmemiz lazım, ama işin oluruna gitmemiz gerekiyor. Şimdi tartışmayı burada mesela Diyanet üzerinde şekillendirirsek çözemeyiz. Tartışmayı zorunlu din dersleri üzerinde yoğunlaştırırsak, asla çözemeyiz. Tartışmayı dedeler, nasıl bir eğitimden geçmelidir üzerinde

1. Alevi Çalıştayı

yoğunlaştırırsak çözemeyiz. Ha bunları tartışmaya devam edeceğiz biz. Bunlar bizim için çok önemli konulardır. Bu ve benzeri işleri konuşmaya devam edeceğiz.

Bakın bu işin, benim o anlamıyla bu toplantıya katılan bütün değerli Alevi temsilcilerine, yol önderlerine önerim şu; Bizim bir kırılma noktası yakalamamız gerekiyor. Bizim resmimizi değiştirmemiz lazım. Kendi ezberimizi bozmamız lazım, değiştirmemiz lazım. Ezber şu; Bizim resmimiz nedir? Bunlar yan yana gelmez, bunlar ortak davranamaz, bunlar ortak söylemde bulunamaz. Bu değişebilir sevgili arkadaşlar. Bir tek şeyle değişir. Cemevlerinin Türkiye Cumhuriyeti yasalarıyla yasal statüye kavuşması bu süreci değiştirir. Şimdi bu böyle, bir uzlaşmayla biz kapının dışına çıkalım, Hükümet de bu noktada elindeki kozlarını yitirmiş olacak. İlgili siyasi çevrelerin tümü kozlarını yitirmiş olacak. Ortak resim vereceğiz. Şöyle yitirir, şundan dolayı yitirir. Çünkü bütün tez şunun üzerine yani; yan yana gelemezsiniz ki kardeşim. Ne istediğiniz belli değil ki, biz de bu talepleri tartışalım.

Evet, bir tek şey öneriyorum. Gelin bu toplantının sonucunda, ki diğerlerini tartışacağız, tartışalım. Tartışmak da son derece akılcı. Diyanet'i tartışmak zorundayız. Hem laik olacaksın hem Diyanet'i uygulayacaksın, hem laik olacaksın hem zorunlu din dersi vereceksin. Hem laik olacaksın valla yüz bin tane adam besleyeceksin. O zaman şöyle oluyor, şimdi bakın değişikliğe inanmak zorlaşıyor. Bunlar işi büyütüyor çünkü. Bana göre mümkün, ama basitten başlayalım. Kırılma noktası cemevlerini meşru olan ki, o son derece doğrudur.

Bu ülkede sene 2009, bu ülkede 2001'de Alevi ismini kullanmak yasaktı. 2002'de Alevi-Bektaşlı Kuruluşlar Birliği, Alevi isminden dolayı yasaklandı. Yöneticileri yargılandı. İçimizde sanıyorum Sayın Balkız var. Başka var mı bilemiyorum, ama dedem varmış burada, İrfan bey var. Şimdi bakın filmi geriye çevirelim, sayın arkadaşlar, yedi yıl. Şimdi bu kurguyu bileceğiz biz. Yani bu kurguyu bildiğimiz için de akıllı davranmamız gerekiyor, yani affınıza sığınarak bu ifadeyi kullanıyorum.

1. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Bu arada siz sürenizi dolduruyorsunuz, biz de sizin toparlanmanıza fırsat vermiş oluyoruz. Harika gidiyor. Buyrun, buyrun.

NECDET SARAÇ – Çok teşekkür ediyorum. Bunu becerebiliriz, ben gerçekten uzatmayayım bitireyim, ama bunu becerebiliriz. Bu bizim için bir adım olur. Çok net şunu söylüyorum. Benim şurada bulunan en uç insanla birleştiğim bir şey var. Yorum ne olursa olsun. Valla Alevi türkülerini ve deyişlerini Berlin’de olsanız da Mersin’de olsanız da Hatay’da da olsanız, Ankara’da da olsanız da aynı duygularla dinliyorsunuz. İster içinde değerlendirin, ister dışında değerlendirin, ister zorunlu din dersleriyle ilgili farklı yorumlar yapın, aynı duygularla değerlendiriyoruz. Bu duygular çerçevesinde de bizim cemevlerine öncelik vermemiz lazım. Bana göre tartişılacaksa ki, o noktada da problem yok.

Bir ikinci öneri Madımak olur. Yani bu ülkede devlet param yok diye Madımak’ı kamulaştıramıyorsa ki, özelleştirmeyi şiddetle reddetmek lazım, kamulaştırmama şansı yoktur devletin. Bu iki işi öne çıkarmamız lazım. İnanın diğer noktalar bizim açımızdan tartişılacak, tartişilmaya devam edilecek noktalardır, ama yine hepimizin bildiği bir şeyle bitireyim. Yani modern dünya ve örgütlenme, kentleşme bizde bir şey beraberinde getirdi.

Mesela ben Aleviliği kitabı olarak okuyan ve bilenlerden birisiyim. Dedelerin dizleri dibinde büyümedim. Ama yazılı olan, sözlü olan kültürün yazılıya dönmesiyle birlikte işler karıştı. Yani dedenin söylediği, sonuçta hele hele bizim gibi toplumlarda, sorgulayıcı toplumlarda bunun tersi düşünülemez. O yüzden kendimizi mutlaka aynı düşünmeliyiz cenderesine kapatmaya ve boğmaya gerek yok. Biz, çünkü cemevlerini istemek bile bu ülkede çok dile getirilmeyen bir şey. Esas itibarıyla adalet istiyoruz. Esas itibarıyla adalet istiyoruz. Adalet noktasında da ben bunu çok rahat yapabileceğimizi düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

1. Alevi alıştayı

MODERATÖR - çok teşekkürler Necdet Bey. Böylece içeride de Alevilerin kendi aralarında ne tür bir paydada bir araya gelmeleri gerektiği konusunda bizi de içine dahil eden bir Şey başlattınız. Teşekkür ederim bu güveniniz için. Çok sağ olun.

Şimdi Sayın Tekin Özdil'e söz hakkı vereceğim. Biz herkese beş dakika veriyoruz, fakat herkes on beş dakikayı tamamlıyor.

TEKİN ÖZDİL - Bakalım ben ne yapacağım?

MODERATÖR - Bu durumda tekrar söz verme durumumuz olmayacağı, onun için beş dakikayla sınırlamanız gerektiğini ifade etmek istedim.

TEKİN ÖZDİL - Şimdi, Şeyle başlamak istiyorum. Bir kere bu toplantının başında Alevilik nedir, tanımıyla ilgili bir Şeyler söyleyin dediler. Bir kere başından söylemiştik, usul açısından bu yine çok tehlikeli. Yani biz burada Aleviliğin tanımını yapmaya, Aleviliği konuşmaya gelmedik. Bunu konuşturmayız ve tartiştırmayız.

MODERATÖR - Böyle bir Şey istemiyoruz zaten.

TEKİN ÖZDİL - Ama notumda var. Alevilik nedir, bunu da anlatın dediniz. Bu tehlikeli bir başlangıç sayılır. Devletten kaynaklı Alevi sorunu konuşulacak ve yine bunun çözümüyle ilgili bizler önerimizi, istemlerimizi sunacağız. Bu konuda Alevi Kürt dernekleri ve Hacı Bektaş Kültür Vakfı çok geniş ve çok kapsamlı bir çalışmayı yaptı. Bunu alıştayı sonunda bugünkü değerlendirmeleri de kapsayacak Şekilde sizlere sunacağız.

Değerli arkadaşlar, Şimdi bir yine usulle ilgili bir Şeyi söyleyeyim. Çünkü bu çok önemli. Başından Sayın Subaşı, biraz hızlı orayı geçelim diyor, ama geçilmesinin de sıkıntılı olacağını düşünüyorum. Burada en son yine Alevi temsilcileri ile görüşülmeli ve oluşacak bir teknik komisyon raporu hazırlanacaksa, yine bu heyetin önereceği insanların da içerisinde olabileceği bir komite ile çalışma sonlandırılmalıdır. Aksi takdirde, sadece dinlendiğimiz ve hiçbir anlamda, hiçbir yerde hkmmzn olmadığı bir çalışma düzeni, bir parçası olmuş oluruz.

1. Alevi alıştayı

şimdi, buradan hareketle ben usulle ilgili kaygılarımızı ayrıca yazılı vereceğim. Sorunların özümü ve öneriyle ilgili, bir sorunun tanımlanması ve teşhisi olarak baktığımızda, burada siyasal planda, her düzeyde ve her platform için geçerli olmak üzere Aleviliği tanımlama girişimlerinden vazgeçilmelidir.

Aleviliği tanımlamak tamamen Alevilerin kendisine aittir. Hane içi sorunlarımızı, her şart altında, şu masa başında Sayın Necdet Saraç'ın dediği gibi, yan yana gelmesi mümkün olmayan insanlar bile Alevi hukuku içerisinde özerler. Bu devletin işi değil, devlet kendisinden kaynaklı, çünkü Alevi köylerine cami yaptırılması Alevilerin sorunu değil. Aleviler kendi köylerine zorla cami yaptırmıyorlar. Kendi çocuklarına zorla din dersleri vermiyorlar. Bu devletin yarattığı bir sorundur. Bu cepheden, bu sorundan nasıl hal olurla ilgili karşılıklı konuşmak ve belki de Aleviler cephesinden bunun dillendirilmesini sağlamak, devletin bundan sonra bir iyi niyetle bunu ele almasını, diyalog olarak değerlendirme şansımızın olmadığı bu toplantıyı, çünkü usulen her şeyi önümüzde bulduğumuz ve neresinde olduğumuzu daha tam bilmediğimiz toplantıyı, sadece bir çalıştayın, çalışmanın başlangıcı olarak kabul edeceğimiz bu toplantının verimli hale gelmesini ve gerçekten bir diyaloga ve ileride verimliliğe getirebilecek bir yere doğru yolculuk yapmasını arzu etmekteyiz.

şimdi iki, Alevilik sorunlarından, Alevilerin sorunları ya da kendisi bir sorun olarak Alevilik anlaşılamaz. Bu erevede Alevi alıştayı Alevi inancının kendi iç sorunlarına müdahil olmaktan özenle kaçınmak zorundadır. Aleviliğin dinsel özelliklerine, ritüel yapısına, tecrübe edilmiş tarzlarına ilişkin çeşitliliği bir örnekleştirmeye ve bir örnekleştirme doğrusuna devletin ve özel olarak Hükümetin siyasal gereksinimlerine dönük yeni bir Alevilik inşası anlamına gelebilecek her türlü girişimle ve bu yönlü açıklamalardan kaçınılması, Alevi sorununun çözümünde önemli bir aşamanın kolayca geçilmesini sağlayacaktır.

Değerli arkadaşlar, yine Alevi sorununun teolojik ya da tarihsel bir sorun olmayıp, doğrudan ve öncelikle siyasal bir sorun olduğu ka-

1. Alevi Çalıştayı

bulünden hareketle, sorunun siyasal planda muhataplarının öncelikle doğrudan Alevi topluluklarının kendisi ve sırasıyla ilgili örgütleri ve temsilcileri olduğu bizim açımızdan kırmızı bir çizgi anlamına gelir.

MODERATÖR - Burayı anlayamadık. Bunu bir daha, okumayın, özetleyin.

TEKİN ÖZDİL - Bir daha tekrar edeyim. Alevi sorununu teolojik anlamıyla tarihsel bir sorun olmayıp, siyasal bir sorundur. Yani bir isim teolojisi bizim işimizdir. Siyasal bir sorundur, devlet bu yönüyle ilgilenmelidir. Bunun dışında yapacağı her çalışma bizim kırmızı çizgimizi oluşturur. Aleviliğin inancına müdahale kabul ederiz. Bunun kabul edilmesi mümkün değildir.

Gene değerli arkadaşlar, Alevi sorununun çözümünde karşılaşılan en önemli söylem unsurlarından başında farklılığı ret ile farklılıkların ve farklı olanların hakkını teslim razı olmayı kabul etmeyen kardeşlik ve beraberlik, birlik söylemleri gelmektedir. Hükümet bu engelin aşılmasında öncü rol üstlenmeli, içi boş bir kardeşlik, birlik ve beraberliğin sorunları çözmek değil, üstünü örtmeye yaradığını artık kabul etmelidir. Gerçekten kardeşlikten söz edilecekse, edeceksek kardeşin ancak dinsel, inançsal farklılıkların siyasal bir değer taşımadığı bir zeminde, farklılıkların kabulü üzerine ulaşabileceği açıktır.

Alevi sorununun çözümünde bir diğer önemli söylemsel engel sürekli yinelenen Alevilerin, Aleviliğin bir zenginlik olduğu biçimindeki yaklaşımdır. Bu yaklaşım açıkça Alevi inançlarını ve Alevi nüfuslu hakim inanç biçimleri ve nüfus karşısında ikincilleştirmekte, hakim suni inançları asıl ve belirleyici ana gövde olarak konumlandırmakta, Alevileri yalnızca bu gövdenin zenginliğine işaret eden ve her an vazgeçilebilir bir eklenti olduğunu içermektedir. Bu anlamda, bu ülkenin eşit yurttaşları olduğuna inanma ve bunu siyasal zeminde görme ihtiyacı içinde olan Aleviler daha baştan dışlanmış bulunmaktadır.

Son olarak burada sorunun doğru teşhisi ve tanımı için atılması gereken ilk adımların başında Alevilerin ve aleviliğin güvenlik konsept-

1. Alevi alıştayı

ti içinde değerlendirmekten vazgeçilmesi, bu yönlü manipülasyonlara prim verilmemesi, devletin tüm resmi belgelerinden buna dönük yaklaşımların ayıklanması, Alevilerin ve Alevi örgütlerinin demokratik düzen içinde gerçekleştirdikleri siyasal etkinlikleri ve buna bağlı hak taleplerinin terörize edilmemesi gerekmektedir.

şimdi, siyasal bir sorun olarak da Alevilikle ilgili yine birkaç cümle söylemek istiyorum.

Bir kere mahalle baskısıyla ilgili de söylendi, özellikle kimi çevrelerin farklı inançlara dönük olarak tezahür eden baskıları, mahalle baskısı ile ifade etmeye ve açıklamaya çalışan yaklaşımlar olsa da bu yaklaşımlar esasen mahalle baskısını mümkün kılan siyasal atmosferi baskıya zemin hazırlayan ve devamına mümkün kılan siyasal payandalar imal etmektedir. Bu anlamıyla, buradaki esas sorun siyasal atmosferdir. Bu anlamda Alevi sorunu salt inanç siyasetiyle ilgili bir sorun değildir. Aynı zamanda bütün yurttaşların eşitliği ve özgürlüğü hallerinin denkliği ile karşılıklı çerçevesinde düşünmek ... hallerinin zorundadır.

Bu çerçevede bütün farklılıklarıyla birlikte, eşit yurttaşlık temelinde birlikte yaşamanın anahtar terimlerinden biri laikliktir ve bizler temel hukuksal metinleri aksi yönde belirttiği idareye karşın, Türkiye'nin laik bir devlet olmadığını, ancak laik olması gerektiğini, birlikte yaşam açısından laikliğin hava kadar, su kadar önemli olduğunu kabul ettiğimizi beyan ederiz.

Laikliğin her kavram gibi belirli bir tarihi vardır. Ve bu tarih geçerli olduğu coğrafya parçasıyla karşılıklı olarak ele alınmalıdır. Laiklik açısından bakıldığında, din ve devlet işlerinin ayrılması laiklik için gerekli olmakla birlikte, yeterli değildir. Laiklik farklı inançlar ve ahlak sistemleriyle var olan bir toplumda, siyasal özgürlüğün ve eşitliğin nasıl olanaklı olacağı sorusuna verilmiş bir yanıttır. Bu yüzden tarafsız devlet, herhangi bir inancın devlet ayağının imkanlarını kullanarak, diğer inançları baskı altına almak üzere geliştirilmiş bir araçtır. Türkiye'de kabul gören laiklik tarifi, aracı amaç olarak kabul etmektedir. Soruna bu açıdan ba-

1. Alevi Çalıştayı

kıldığında, laikliğin amacı güçlü devlet değil, eşit ve özgür yurttaşlardan oluşan bir siyasal toplum inşa etmektir ki, Diyanet İşleri Başkanlığı bu amaçla temelden çelişmektedir ve kesinlikle kaldırılmalıdır.

MODERATÖR - Biraz kısaltalım.

TEKİN ÖZDİL - Olur. Yani süremi hatırlatırsanız, ona göre ben şey yaparım. Çünkü süremi gerekirse kullanacağım.

Bu çerçevede bizler Alevilerin sorunlarının tarafların karşılıklı pazarlık konusu yapacağı ve siyasal pazarlık üzerinden çözeceği, bir sorun olduğu biçimindeki bütün yaklaşımları reddettiğimizi de burada ifade etmek istiyoruz.

Yine, Hükümetin gerek kurumsal düzeyde, gerekse tekil aktörler aracılığıyla, Alevi örgütlerinin çok merkezli ağ görünümüne müdahil olma çabalarından uzak durmaya çağırıyoruz. Hükümet, Alevi örgütlerine haiz olmadı ve olması da gerekmeyen bir birliği dayatan, bu tarz yaklaşımı daha baştan reddetmeli, onun yerine farklı Alevi kesimlerin, farklı taleplerinin olduğunu kabul etmeye hazır, parçalı bir siyaset izlemelidir. Bu parçalı siyaset mantığı içinde, yurt dışında yaşayan Alevi örgütleriyle ve temsilcileriyle de görüşülmesi gerektiğine inanmaktayız.

Burada Aleviliğin bir de hukuksal anlamda sorunları vardır. Değerli arkadaşlarımızın bir kısmı bunlara değindiler. Anayasanın ilgili maddeleri, 10. maddede, başlangıç maddelerinden 24'te ve diğer maddelerde aslında bazı şeyler güvence altına alınmaktaysa da yine Anayasanın bazı hükümleri ve yine bazı uygulamalar bu konuda ciddi sıkıntıları içermektedir.

Biraz önce arkadaşımız, arkadaşlarımızın değindikleri imar yasalarındaki kanunlar ve diğer kanunlar, bunları çok detaylı olarak raporda sizlere sunacağız. Bu konudaki sıkıntıları giderememektedir. Aslında Hükümetin iyi niyetiyle bu konuda çeşitli yöntemler aşılabilir, kanunlarda ve uygulamalarda yapacakları bir içtihatın veyahut da bir uygulamanın küçük bir uygulamanın, tek bir kelimenin bile çoğu sorunu çöz-

1. Alevi Çalıştayı

me imkanı vardır. Ama burada esas olan, esas talebimiz, Anayasanın şu anda gerçekten antidemokratik olduğuna inandığımız Anayasanın tümüyle kaldırılmasıdır. Ama kaldırılmadan da sorunların çözülebileceğine inanmaktayız.

Sürem ne kadar oldu? Öğrenebilirsem ona göre.

MODERATÖR - Aslında beş dakika geçti.

TEKİN ÖZDİL - O beş dakika dahilinde kabul edelim o zaman bunu. Tamam, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkürler efendim, sağolun. Tabi siz yine usulle ilgili bir takım eleştirilerde bulundunuz. Bunları artık burada vakit kaybetmeyelim diye düşünüyorum, cevap mutlaka vereceğiz.

Şimdi Sayın Metin Tarhan'a söz vermek istiyorum. Buyrun.

METİN TARHAN - Sayın Bakanım, değerli moderatörümüz, değerli katılımcılar. Çok önemli bir toplantıyı yapıyoruz burada. Ben bu toplantıyı son derece önemsiyorum.

Alevilik yaşamında ve Alevilerin yaşadıklarından şu veya bu şekilde rahatsızlık duyan insanların ortaklaşa yapmış oldukları çalışmalar vardır. Bunlar toplumun her kesiminde insanlardır. Sadece Aleviler değil. Bir Alevi sorunu gündeme getirilince bir Sünni kardeşimin de veya başka birinin de bu sorunu değerlendiremeyeceği, bununla ilgilenemeyeceği bir anlam çıkmaz. Dolayısıyla şu noktaya geliyorum, yani Hükümet yetkililerini binlerce yıldır süregelen bir sorunu bugün için gündeme getirmiş olmaları, sırf yapısı itibarıyla yargılamak, önyargılı davranmak doğru değil diye düşünüyorum.

Ben bu toplantıyı gerçekten de Alevilerin çekmiş olduğu eziyetli, zorlu bir sürecin bir geleceğe dönük, bir umut köprüsü olarak görüyorum. Bu derece önemsiyorum. Hakikaten kendi algılamalarım ve çıkarımlarım, Hükümetin şu veya bu şekilde kendisinin oy kaynağı olmayan, siyasi gelecek kaynağı olmayan bir kesimle ilgili olmasını,

1. Alevi Çalıştayı

kendi hassasiyetlerinden kaynaklandığını düşünüyorum. Bu anlamda gerçekten de toplantının düşünülmüş olması ve bunun bu noktaya kadar getirilmiş olması, üslubu ve yöntemi itibarıyla bir miktar eksik temsil noktasında, Sayın İzzettin Hocamın dikkatini çektiği önemli iki eksik dışında, çok da büyük bir eksiklik yapıldığı inancını taşıyorum.

Özetle şunu demek istiyorum. Toplantının üslubu ve içeriği itibarıyla, tartışılacak konular itibarıyla, sorunu teşhis etmeye ve çözümü üretmeye yetkin ve yeterli olacağını düşünüyorum. Burada çıkacak sonucun da başarılı geçmesi durumunda, geleceğe çözüm olarak taşınacağını düşünüyorum.

O anlamda, birkaç konuya değinmek istiyorum. Tekrar yapmak istemiyorum, zaman çok önemli. Tekrar tekrar aynı mevzulardan öteye, Alevi toplumun taleplerinin özetle ne olduğu konusu çok ciddi bir şekilde tartışılmış, konuşulmuş ve talepler oluşturulmuştur.

Aslında sahaya baktığımızda, alana baktığımızda, cemevi olan, cenazesi kaldırılan, işte değişik kurslar verilen, adak kurban kesimi olan, tarihi işlevi olan bir dergahın başkanı olarak söylüyorum. Orada bir tanımlama da mevzubahis olmamalı. Özellikle yani onu ara cümle olarak söylüyorum. Aleviliğin, Alevilik nedir, ne olmalıdır? Nasıl tanımlarsınız? Nasıl ifade edebilirsiniz gibi bir şeyin hiçbir kimsenin, yani düşünebilen bir insana, hele hele demokrat bir insana yakışmadığını düşünüyorum.

Alevilik uygulamaları nazara alırsınız, sorunları tespit edersiniz, ona uygun çözüm üretirsiniz. Dolayısıyla uygulamadan gelmiş biri olarak, sahada olan biri olarak şunu söyleyebilirim. Sayın İzzettin Doğan Beyin de 2002 toplantısı var. Çok sayıda katılımcıyla tespit edilmiş temel Alevi talepleri var. Bu talepler gerçekten en demokratik, en katılımcı şekilde oluşturulmuş taleplerdir ve aslına bakarsanız burada da konuşmaların özetinde de teyit edilen taleplerdir ve 2008'de beş bin kişilik bir Bostancı Gösteri Merkezi'ndeki çalışmayla da bu talepler tekrar teyit edilmiştir. Son derece titiz üzerinde durulmuştur. Bir hukukçu akademisyenin de görüşü olması nedeniyle, titiz bir çalışmadır. Hayata geçebilirlik yönünde çok anlam ifade ediyor.

1. Alevi alıştayı

Yine bir Abdal Musa Vakfı'nın temsilcisinin dile getirmiş olduğu taleplerle örtüşüyor. Önemli olan sonuç alabilmek. Bir şeyi karıştıırıyoruz diye düşünüyorum. Genel siyasi talepler, toplumun her kesimini ilgilendiren taleplerle, Alevilerin taleplerini karıştıırıyoruz gibi geliyor bana. Dolayısıyla, Alevi taleplerinin tarihsel birikim nedeniyle eşit yurttaş olma noktasındaki taleplerdir. İnsan hakları kaynaklıdır. Demokratik taleplerdir. Biz önce ülkemizi demokratikleştirip, modern bir ülke haline getirmeyi, toplumun diğer kesimleriyle birlikte tartışacağımız noktaya ulaşmadan önce, Alevilerin eşitsizlik, ayrımcılık yaratan taleplerini hayata geçirmemiz gerekiyor. O anlamda, eşit yurttaş, eşit uygulama, eşit hizmet alma noktasında odaklanan bu taleplerin devlet tarafından yaşama geçirilmesi de bir yükümlülüktür diye düşünüyorum.

Ötesinde Diyanet'in gerekliliği, zorunlu din dersleri ve benzeri durumlar. Diğer toplum kesimleriyle tartışacağımız ve nihayetinde demokratik, demokrat kişiliğim itibariyle, Diyanet'in ve zorunlu din derslerinin demokratik, çağcıl bir devlete uymadığını düşünüyorum. Ama şu anın mevzusu değil diye düşünüyorum.

Çok güzel bir açılım yaptı Necdet Saraç arkadaşımız. Gerçekten de cemevlerinin, hocamın söylediği başka bir şey, meşru yani hukuken kabul edilebilir olan cemevlerinin yasal bir statüye kavuşturularak yola çıkılabilir diye düşünüyorum. Cemevleri yasal statüye ibadethane olarak kavuşturulduktan sonra, içinde görev yapan insanların sorunları da giderilir diye düşünüyorum. Yani dede, zakir, cenazeyi kaldıran hocamız, o anlamda onların da özlük hakları hayata geçer diye düşünüyorum. Ötesinin geleceğine inanıyorum.

Özetle bir daha vurgu yapmak istiyorum, bir duruma. Çok şey konuşuldu ve durum anlaşıldığından dolayı aynı konuları tekrar yapmak istemiyorum. Ama toplantıyı gerçekten de çok önemli tutmak, sahip çıkmak, onu geleceğe taşımak ve taleplerimizi hayata geçirebilmek anlamında hepimizin çok rahatlıkla müdafaa edebileceği, sahiplenebileceği ve destek olacağı, yardımcı olunabilecek bir toplantı diye değerlendiriyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Ve Hükümet yetkilileri açısından da şunu söylemek istiyorum. Alevi toplumunun talepleri devlete dönüktür. Devleti idare eden Hükümetin, dolayısıyla bu talepleri ifa etmek gibi bir zarureti vardır. Manevi açıdan da şöyle bir şey söyleyebilirim. Tarihi bir olaydır. Bu manevi, daha doğrusu bu sorunu aşmanın manevi onurunu yaşayacak gibi bir döneme gelinmiştir. Eğer gerçekten de kendileri bu sorunu çözer ise, bunun manevi onurunu, sevabını kazanmak istiyorlarsa, o da manevi anlamda kendileri açısından bir ihtiyaç veya bir artı diye düşünüyorum.

Hepinize teşekkür ederim.

MODERATÖR - Evet, biz de teşekkür ediyoruz. Bu yapıcı, sıcak konuşmanız için. Şimdi programda aslında iki konuğa daha söz hakkı verecektim, ama yemekle ilgili bir düzenlemeye biraz mahkumuz. Özür dilerim. Bir sonraki oturuma Kurtcebe Beyle başlayacağız. Kendilerinden özür diliyorum. Kendilerine söz verecektim. Ama şimdi derhal yemeğe geçiyoruz. Teşekkür ederiz.

...

MODERATÖR - Buyrun Osman Bey, düğmeye basın, buyrun.

OSMAN EĞRİ - Bu oturumda söz istiyorum. Not alırsanız memnun olurum.

MODERATÖR - Tabi. Değerli Konuklar üçüncü oturumu başlatıyorum.

Tekrar hoş geldiniz. Bu oturumda tabi önceki konuşmalardan, önceki oturumlardan sarkan konuşmacılar olacak. Doğal olarak konular arasında süreklilik var. Birbirinin içine gidiş gelişler var.

Aslında bu oturumda biz cemevlerini konuşmak istiyorduk. Cemevleriyle ilgili önceki oturumlarda değişimler oldu. Cemevlerinin hukuki statüsü konusunda mevcut zihin karışıklığına ilişkin çok farklı yaklaşımlar oluştu. Burada biraz daha bunu derinleştirme arzusundayız. Ama aynı zamanda da şimdi buraya getireceğim bazı soruları da içine katan bir tartışma sürdürebilirse bu çok iyi olacak.

1. Alevi alıştayı

Mesela şunlar, bizim de merak ettiğimiz şeyler, cemevi nedir? Neden ibarettir? Orada ne yapılır? Orası bir örgüt yuvası mıdır? Burası bir militan yetiştirme yeri midir? Orası bir ibadet mekanı mıdır? Bunlar kamuoyunda, biliyorsunuz sizin rahatsız olduğunuz, ama konuşulan şeylerdir ya da böyle bir yargı bir şekilde dolanmaktadır. Bu ters, rahatsız edici yargıya ilişkin açıklama beklemek durumundayız. Alevi toplumu açısından baktığımız zaman cemevi neyi temsil ediyor? Cemevlerini ayıkladığımızda Alevilikte ne kalır, geriye kalan nedir? Yani cemevinin bu oldukça yeni, oldukça yeniden biçimlenmiş boyutlarını da dikkate alarak, gelenek ve modernlik içindeki unsurlarını, şehirli ve kırsal görüntülerini de esas kabul ederek bunu bir konuşalım istiyorum.

Bunun ötesinde cemevlerini şu andaki mevcut hukuki yapı içerisinde sorunsallaştıran nedir? Buna daha önce İzzettin Bey ve Necdet Saraç değindiler, ama yani biraz daha açıklığa kavuşturmak... Burada tıkanma noktası nedir, cemevlerini bir sorun olarak derinleştiren nedir? Cemevlerinin organizasyonu konusunda Alevi gruplar arasında bir uzlaşma var mıdır? Cemevlerinin tanımı konusunda, yapılandırılması konusunda, oradaki çalışmaların sürdürülmesi konusunda Alevi topluluklarının bir ortak özlemi ve söylemi oluşmuş mudur? Bunun da burada biraz üzerinde çalışalım.

Bu çerçeve de şimdi, daha önceki oturumdan söz vermek istediğimiz, ama bir türlü vakit bulamadığımız Sayın Kurtçebe Noyan beye söz vermek istiyorum. Buyrun efendim.

KURTCEBE NOYAN - Teşekkür ederim. Hazır bulunanların hepsine sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

MODERATÖR- Bir dakika özür dilerim Kurtcebe Bey, ceket çıkarılabilir, hepimiz daha rahat oturmak için elimizden geleni yapalım. Buyrun sayın hocam.

KURTCEBE NOYAN - Efendim tekrar herkese sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

1. Alevi alıştayı

Bu toplantının çok 6nemli bir toplantı olduğu kanaatindeyim. Ama hepsinden evvel bir Şey açıklamak istiyorum. Beni dede baba diye yazmışlar. Ben dede baba değilim, Bektaşı babasıyım. Onu hemen d6zeltereyim yanlış anlaşılmaya yol amaması açısından. Ancak toplantıya gelmeden evvel biz Bektaşıların babagan koluna mensup Bektaşıların yahut diğer bir deyişle, nasip alarak yola girmiş olan Bektaşıların hali hazırdaki dede babası olan Mustafa Eke dede babayla g6r6řt6m ve o bana Ő6yle bir belge verdi. Aynen okuyorum, kısa; “Devlet katına, devlet katında ve bilc6mle meclislerde resmi toplantılarda dede babası olduğum Bektaşı camiasını her y6nden temsile Kurtçebe Noyan baba, tarafımdan tam ve kesin olarak yetkili kılınmıştır. Mustafa Eke dede baba, 21.5.2009.” Altında da sevgili dede babamızın çift imzası var. Sonra bunun bir fotokopisini size takdim ederim.

Bu açıklamayı Şunun için yaptım, yani burada sadece kendi adıma değil, b6t6n Bektaşıler adına konuşma durumunda olacağım. Yani adeta Bektaşılerin konuya ilişkin resmi g6r6şlerini de açıklama durumundayım.

6ncelikle Devlet Bakanımız Sayın Faruk elik’e çok teşekk6r ediyorum. Çok g6zel bir konuşma yaptı. Bu konuşmadan sonra, ben kendi kendime, ya ne kadar iyi yapmışlar da Faruk Beyi bu işin başına getirmişler diye d6ř6nd6m.

Kendisini fevkalade iyi niyetli buldum. Bir laf vardır, niyet hayır, akıbet hayır. B6ylesine iyi niyetle başlanılmış bir işin de sonucunun fevkalade iyi olacağı d6ř6ncesindeyim. Hakeza moderat6r olarak Necdet Subaşı’nın seçilmiş olmasını da son derecede isabetli olduğu d6ř6ncesindeyim. Sosyolog olmasının da bu işe çok ciddi katkısı olacağını d6ř6n6yorum.

şimdi, son derece de 6z ve kısa konuşacağım. Konuları uzatmadan, basite indirgeyerek s6ylemek istiyorum. Zaten biz Bektaşılerin genelde yaptığımız budur.

1. Alevi Çalıştayı

Bizim en büyük istediğimiz, hatta tek isteğimiz desek, yani desenizki bütün isteklerinizi teke indirgeyin deseniz, o anlamda tek isteğimiz, ibadethanelerimizin yasal hale getirilmesi, ibadetlerimizi serbestçe yapabilmemizdir. Devletimizden öncelikle, ama en önce olarak bunu istiyoruz. İbadethanelerimiz serbest olsun, ibadetlerimizi serbestçe yapabilelim. Onun dışında başka isteklerimiz yok mu, var tabii.

Şimdi burada aşağı yukarı ufak tefek değişikliklerle ben, değerli dedemiz Sayın İzzettin Doğan'ın sözlerine vurgu yapmak istiyorum. Ben zaten aynı zaman Cem Vakfı'nın da kurucu üyesiyim. Lütfedip bizi bünyelerine almışlardı. Bu vesileyle de hocaya buradan tekrar sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Şimdi, hocamızın söylediği gibi 2002 yılında 1200 dedenin, delegenin iştirakiyle oybirliğiyle alınmış 6 maddelik bir karar var. Bunun zaten isabeti tartışılmaz. Burada bizim ufak tefek değişiklik, taleplerimiz olacak. O da Bektaşilikle ilgili hususlarda. Yanlış anlaşılmasından da baştan şunu söylemek istiyorum, biz Bektaşiler ve Aleviler ikiz kardeş gibiyiz. Biz hiçbir zaman Alevi kardeşlerimizi kendimizden ayrı tutmuyoruz. Bütün Alevi kardeşlerimize ve dedelerimize sonsuz sevgi ve saygımız var.

Bir, eşitlik, evet eşitlik uygulansın, Bektaşilere de bu anayasal eşitliğin kesinlikle uygulanmasını istiyoruz. Aleviliğin ve keza Bektaşiliğin din derslerinde öğretilmesini istiyoruz. Şimdi bu din dersleri şudur, budur hiç onlara girmeyeceğim. Çünkü bu var, bir vakıa, mademki öğretiliyor, tamam, öğretilsin, Bektaşilik de öğretilsin, Alevilik de öğretilsin.

Devlet televizyonunda Aleviliğin ve Bektaşiliğin öğretilmesine ilişkin yayınlar yapılsın ve bu yayınlarda Alevi ve Bektaşi inanç önderlerine de yer verilsin. Çünkü, evet ilahiyatçılarımız da gayet güzel programlar yapıyorlar. Osman beye de o yönden ben de çok teşekkür ediyorum, kendisini ilk defa burada tanıma imkânım oldu, ama sanki kırk yıldır tanıyormuşum gibi hissediyorum. Programlarını izledim. Gayet iyi programlardı. Ama biz ilahiyatçıların yanı sıra Alevi ve Bektaşi inanç önderlerine de yer verilmesini istiyoruz.

1. Alevi alıştayı

Bizim, Bektaşilerin ibadethanelerimize meydan ismi verilir. Yani bizim ibadet yerimiz meydandır. Buna ibadet meydanı, erenler meydanı, kırklar meydanı da denir. O bakımdan, Alevi kardeşlerimiz cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması gerekir diyorlar, biz de meydanların yahut da ibadet meydanının, erenler meydanının, kırklar meydanının Bektaşiler açısından verilen ismiyle yasal statüye kavuşturulmasını istiyoruz.

Dedelerimize ve babalarımıza, zaten İzzettin bey de o şekilde belirtti, özlük haklarının tanınmasını biz de talep ediyoruz. Dedelerin ve babaların yetiştirilmesi için okul aılması çok iyi olur, fevkalade faydalı olur. İnşallah bugün bu memlekette doktora yapmış dedeler, hatta mastır yapmış dedeler ve babalar görürüz, ömrümüz ona yeter inşallah.

şimdi bunların yanı sıra söylemek istediğimiz başka bir şey daha var, çalıştayın ismi Alevi alıştayı, biz biraz nazeniniz, sitem olarak söylemiyorum, kimse alınmasın, eğer bunun devamı gelecekse ki burada da zaten bütün konuşmacılar konuşmalarında Alevi-Bektaşi diye bahsettiler, bu çalıştayın da isminin Alevi-Bektaşi alıştayı olarak konulmasını hasseten rica edeceğim.

Bizim, biz Bektaşilerin herhangi bir derneğimiz veya vakfımız yok. Olmamasının sebebi de şudur; merhum dede babamız Doktor Bedri Noyan hayattayken böyle olmasını uygun görmüştür. Sebebi de şuydu, şimdi bizde çok ciddi bir disiplin vardır Bektaşiler bunu gayet iyi bilirler. Bektaşilerin toplu olarak buldukları herhangi bir yerde, ne maksatla bir araya gelinmiş olursa olsun, yemek maksadıyla dahi olsa o topluluktaki en yüksek mertebede olan zat, o topluluğun başkanı olarak kabul edilir ve o yönetir. Ondan izin almadan, destur almadan, hiç kimse, örneğin konuşamaz, yemeğe dahi başlayamaz. Bu çerçevede, bizim herhangi bir dernek veya vakıf kurmamıza gerek olmadığına hükmedildi ve bugüne kadar böyle gelindi.

1. Alevi alıştayı

Bunu syolememin sebebi şu; Alevi kesiminde çok dernek ve vakıf var, bazı konularda birbirleriyle atışıyorlar. Bu bizi zyiyor. Ancak bugün burada, Alevi derneklerinin, vakıflarının temsilcilerinin şu toplantıda bir araya gelmiş olmalarından da ve birçok konuda da hemen hemen aynı şeyleri söylüyor olmalarından da fevkalade memnun olduğumu özellikle belirtmek isterim.

Bazı şeyler var, deniliyor ki, onları da özellikle vurgulamak istiyorum, Muharrem iftarlarının hoş karşılanmadığı söylendi. Hayır, biz hoş karşıladık. Bu bizim görüşümüz, kesindir. Çünkü bu Muharrem iftarlarının bir işlevi oldu, devletle iyi ilişkiler kurulmasında çok ciddi adım oldular. Biz onların hepsine katıldık.

Bir de bize göre, tabi aksini söyleyenlere bir diyeceğimiz yok, fikirlerine, söylemlerine, düşüncelerine hürmet ediyoruz, ama biz Bektaşilere göre Alevilik İslam dışı değil. Onu da özellikle vurgulamak istiyorum.

MODERATÖR - Biraz açabilir misiniz onu, tam olarak...

KURTCEBE NOYAN - Efendim şöyle söyleyeyim. Az ve öz konuşacağım dedim, işte basite indirgeyeceğim dedim.

şimdi Alevilik, Bektaşilikten eskidir. Bektaşilik Hacı Bektaş-i Veli ile birlikte başlamıştır. Hacı Bektaş-i Veli Bektaşilikin kurucusudur, ... dir ve bütün esaslarını koymuştur. Daha sonra Balım Sultan gelmiştir Erkannamesini yazmıştır. Bu sonradan müteveffa dede babamız tarafından günümüze uyarlanmıştır. Bektaşilik ciddi bir kurumdur, messeseleşmiştir. Kendine has kuralları vardır. Ufak tefek farklılıklar var dedim, rneğin, Bektaşi cemleri gizlidir yani Bektaşi olmayan, Bektaşi cemine giremez gibi.

şimdi sorduğunuz şeye cevap vereyim, Alevilik iki temel üzerine oturuyor. Bir evvela Hz. Ali'ye duyulan büyük sevgi ve saygı. Ondan sonra Hacı Bektaş-i Veli'ye duyulan büyük sevgi saygı ve pir kabul edilmesi, ser eşme olarak kabul ediliyor ve öyle tanımlanıyor.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi Hacı Bektaş-i Veli Müslümandır. Hacca gitmiştir, onun için Hacı Bektaş-i Veli'dir. Bu bir. Hacı Bektaş-i Veli'yi kabul eden, pir kabul eden, ser çeşme kabul eden insanların, "Biz Müslüman değiliz" demeleri ve "Alevilik Müslümanlık dışıdır" demelerini biz mümkün görmüyoruz. Hemen yanı sıra Hz. Ali'ye bu kadar büyük sevgi ve saygıyla bağlanan bir kitlenin ki, Hz. Ali hepimizin bildiği gibi Müslümanlığın 4. halifesidir, Hz. Muhammed'in damadı ve en çok sevdiği güvendiği insandır. Doğruluk timsali bir insandır. Müslümanlığın 4. halifesini bu derecede sevip sayan kimselerin Müslüman olmamaları, Müslümanlık dışında olmalarını da biz mümkün görmüyoruz.

Kısacası budur, özetle bu kadar. Bunun üzerine çok şey söylenebilir. Buyursun söylesinler. Bizim resmi görüşümüz budur. Bektaşiler adına konuşuyorum. Bütün Bektaşilerin resmi görüşü budur ve o zaman biraz daha ileri giderek söyleyeyim; "Alevilik Müslümanlık dışındadır" diyenlerin Aleviliğe hizmet ettikleri kanaatinde de değiliz.

Şimdi bizim açımızdan çok daha önemli olan bir başka konu daha var, yani devletimizin burada konuşulan konuları biran evvel halletmesinde, Aleviliği ve Bektaşiliği meşrulaştırmasında, yasal hale getirmesinde biz Bektaşiler açısından, özellikle Türkiye dışındaki Bektaşilerle olan münasebetlerimiz açısından son derece önem arz eden bir yön var.

Şimdi biliyorsunuz işte ... Müslüman ve gelmiş Suluca Karahöyük, bugünkü adıyla Hacı Bektaş'da yerleşmiş, dergâhını kurmuş, Bektaşiliği tesis etmiş, bir yol olarak... Ancak bugün Türkiye'de Bektaşilik meşru olarak kabul edilmiyor, yasal olarak kabul edilmiyor. Ama Türkiye dışındaki bütün Bektaşiler, buldukları ülkelerin devletleri tarafından şu anda serbestler. İbadet yerleri verilmiş, hatta Osmanlı döneminde o ibadethanelere tahsis edilmiş olan, işte ekin biçin, yiyeceğinizi çıkarın, misafirlerinizi de elde edeceğiniz ürünlerle rahatça ağırlayın diye onlara tahsis edilmiş olan araziler dahi verilmiş. Bunlar dönüyorlar Türkiye'ye

1. Alevi Çalıştayı

bakıyorlar, karşılarında bir muhatap arıyorlar, evet biz varız ama, yasal değiliz. Çıkıp bunlara herhangi bir şey söyleyemiyoruz. Bu fevkalade önemli. Bu Türkiye'nin Balkanlar'daki etkinliği açısından bence en önemli noktalardan biridir.

Biliyorsunuz Osmanlı döneminde, Bektaşî dervişleri, Bektaşî babaları özel olarak Hacı Bektaş-i Veli tarafından ve ardaları tarafından yetiştirilerek Avrupa'ya gönderildiler. Bütün Balkanlar'ı Arnavutluk dahil, Türk, Müslüman ve Bektaşî yaptılar. Arnavutlar gibi son derece de inatçı olan bir milleti Türk, Müslüman ve Bektaşî yaptılar, aradan geçen onca uzun zamana rağmen bugün halen Arnavutluk'un büyük bir bölümü Türk, Müslüman ve Bektaşîdir.

Şimdi biz onlara muhatap olamıyoruz. Onlar bize geldikleri zaman karşılına çıkıp bir şey söyleyemiyoruz. Bu fevkalade acı. Bize en çok acı gelen, Bektaşîlere en çok acı gelen şey bu. Bektaşîliğin merkezi Türkiye'de. Kurucusu burada gelmiş kurmuş. Dergah Türkiye'de. Merkez burada, ama bir şey yapamıyoruz.

MODERATÖR - Süre tamamlandı hocam, toparlarsak kısa bir şekilde.

KURTCEBE NOYAN - Evet efendim. Ben zaten daha fazla bir şey söylemeyeceğim. Söylemek istediklerimin hemen hemen hepsini söyledim.

Bir tek şeyi belirtmek istiyorum bu arada, Sayın Ertuğrul Aslan'ın vermiş olduğu bir yazılı metin var. Onu aynen ben de tekrar ediyorum, altında imzam da var. Onun dışında zaten burada ben beş dakikalık konuşma hakkımı kullandım. Şayet unuttuğum bir şey olursa, efendim kaç dakika oldu, çok özür dilerim efendim, eğer birkaç dakika daha ileride verirseniz görüşürüm. Eğer başkasının hakkını yeme durumu söz konusu olursa, canınız sağ olsun.

Çok teşekkür ediyorum, söz verdiğiniz için.

1. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Tüm katılımcılarımız için paylaşmamız geren bir Şey var. Konuşmayı bölmek, kesmek çok zor oluyor ve doğal olarak da pek çoğumuz bir ayrımcılık gibi gözleyebilir. Ama tam da tadındayken nasıl kapatacağız.

KURTCEBE NOYAN - Hayır, ben öyle yorumlamıyorum. Bir tek cümle daha söyleyeceğim. Ben Şahsen bugün burada bir tarih yazıldığı düşüncesindeyim. Onu da belirtmeden geçemeyeceğim. Çok teşekkür ederim.

MODERATÖR – Peki. Naki Selmanpakoğlu buyrun.

NAKİ SELMANPAKOğLU - Efendim teşekkür ediyorum. Ben Hacı Bektaş Eğitim ve Kültür Derneği Başkanı olarak buradayım.

İlkin Sayın Bakanıma çok teşekkür ediyorum, bizleri böyle bir araya getirdiği için ve çoğu zaman ismini duyduğumuz yüzünü görmediğimiz değerli dostlarla karşılaştırdığı, tanıştırdığı için.

Sevgili Hocam Necdet Subaşı'na da ta geçen dönemden beri böyle bir organizasyonda ne denli önemli emeği olduğunu bildiğim için çok teşekkür ediyorum ve her zaman bu türlü organizasyonlarda bizimle birlikte olmasını umuyorum.

Ben de pek çok Şey söylendi, hemen hemen hepsine katılımcılar gibi katılıyorum. Ancak kimi konularda ayrılığımızın olması da doğaldır.

Bir tanesini Sayın Noyan söyledi. Bu Alevi-Bektaşi alıştayı olarak bundan sonra anılmasında yarar var diye düşünüyorum. Ve buraya gelirken gerçekten n yargılı olarak geldim. Sayın Bakanımız da bunu açılış konuşmasında belirtti. Buna iki ufak kanıt sunmak istiyorum.

Bir tanesi, 14 Aralık 2008'de, o günkü olaylarla ilgili Cumhuriyet Gazetesi'nde Alevi açılımı diye bir yazım çıkmıştı. Burada, mevcut Hükümetin bizim dileklerimizi yerine getiremeyeceğini savlamıştım. Daha sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bir profesrmz tarafından, Alevilere kimi haklarını verirse, satanistler de hak isterse ne yap-

1. Alevi alıştayı

rız veya benzeri konuşmasını protesto eder bir yazı yazdığımda, sayın profesörümüzden, ismini söylememe gerek yok sanırım, ilginç bir telefon aldım. Uzun uzun konuştuk, doğal olarak bizim bu tür karşı ıkışlarımıza verilen yanıtlarda, “Benim de çok sevgili Alevi arkadaşlarım var, işte ben de onlar arasında görev yaptım” gibi alışılmış yanıtların yanı sıra, ben dedim ki, sizin konuşmanızı dinledim. Lütfen fakslayın bana. Faksladı ve Alevilik şiiliğin bir koludur diye başlayan bir konuşmaydı bu.

İşte böyle bir konuşma, yani Alevilik şiiliğin koludur diye başlayan bir konuşmayı da bir milletvekili görevli olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde yaptıysa profesör olan bir milletvekili, benim buraya gelmemde n yargılı olmam yadırganmamalı diye düşünüyorum.

Ne var ki Sayın Bakanımız açılış konuşmasında yine, “Bu toplantı kardeşlik ve vatandaşlık bağlarımızın kuvvetlendirilebileceği ve inandığım bir toplantıdır. Sorunlar tüm toplumun ortak sorunlarıdır. Sorunların ozmsz kalması kabul edilebilir değildir” dedi.

Bu gerçekten diğer konuşmacılarımızın da söylediği gibi, ileriye dönük çok büyük umut bağlamamıza neden oldu. Ben burada sadece Hacı Bektaş doğumlu birisi olarak değil, Cumhuriyetin savunucusu, ağdaş bir birey olarak da varım. O nedenle Alevi olarak kimi güçlüklerle hepimiz gibi karşılaştımsa da yaşamım sresindeki, Gülhane’den emekli bir hocayım, ama özellikle hastalarımın karşılaştığımda, Alevi olduğu bilinen hastalarımın bana olan saygısı gerçekten Alevi olmanın onurunu taşımama da neden oldu.

Bunu, pek çok toplumda “iyi ki Aleviler var” diye, sanırım tüm katılımcılar duymuştur. Bu nedenle bir anlamda da belki bizim bu toplumun ne kadar önemli bir unsuru olduğumuzun kanıtı diye bunu söylemek istedim.

Yine katılımcılar örnek verdiler, ben çok somut olduğu için bu rneği kullanmak istiyorum, Madımak rneğini. Madımak’ta yakılan insanların 17’si Alevi, 17’si Sünni bir tanesi de Hristiyan’dı. Peki Madı-

1. Alevi Çalıştayı

mak neden sadece Alevilerin sorunu? Madımak'ta atılan sloganlarda Alevilerle ilgili bir şey yoktu. Burada, orada olan kardeşlerimiz var, bağışlasınlar beni. Orada, "Cumhuriyet burada kuruldu, burada yıkılacak" sloganıydı asıl önemli olan. O halde Madımak'ın müze olmasında, Madımak'ın bu halde bırakılmasında, Aleviler kadar bu toplumun aydın ve çağdaş insanların da bir sorumlulukları var diye düşünüyorum.

Eğer bu yönetim, bu Hükümet, bu düşünceme katılıyorsa, şimdiye kadar yaptığı bu ihmali en kısa zamanda, şu toplantının somut bir örneği olarak gerçekleştirmeli. Hiç de zor bir şey değil. Eğer Hükümet yapamayacaksa, bıraksınlar ben müze olarak yapmaya, açmaya hazırım orayı. Bu kadar basit bir konuyu, bu kadar uzatmak, polemiklere neden olmak, zannediyorumki bu yönetimin başka insanları kırma, darıltma veya onlardan sakınma düşüncesini, bize şuur altından da olsa düşündürtüyor.

Evet, bu bir kanıt. Lütfen bunun yönetimler tarafından, ben biran evvel ele alınmasını istiyorum. Sadece çiçekçi yapacağız, yahut boyacağız şeklinde değil, buranın ismine uygun ve içinin de o şekilde çağdaş, bir daha zulmün olmaması, bir daha insanların insanları yakmamasını öğütleyecek, dünyanın her yerinde var bu tür müzeler, böyle bir müze haline gelmesinde yarar var.

Bakın değerli dostlar, bu konular ele geldiği zaman şöyle biraz geçmişe baktığımızda bu ülkedeki kanunların, yasaların nasıl birden bire ayak altına alındığını görüyoruz. Ama bizim isteklerimiz söz konusu olduğunda, hemen birtakım maddelere sığınıyor.

Peki Turgut Özal'ın anıt mezarı hangi yasaya dayandı? Peki Alpaslan Türkeş öldüğü zaman Bahçelievler'deki o bahçeye neden Bakanlar Kurulu kararıyla gömüldü? Neden Yazıcıoğlu Samanpazarı'na birden bire bir dergahın mezarı başına gömüldü? Böyle olduğu zaman hiç kimsenin sesi çıkmıyor. Bakanlar Kurulu bir anda karar veriyor. Bakıyorsunuz, tamam hassasiyetlere saygı duyuyoruz. Ama bu ülkenin bir kuralı var. Bir devlet mezarlığı var veya bir mezarlık var. Herkes

1. Alevi Çalıştayı

arkasında birtakım güçleri alıyor diye, belirli yerlere gömülme şansına sahipse, iktidarları kullanarak ki, salt bu iktidar zamanında olmadı bu. Diğer iktidarlar zamanında da oldu.

Değerli dostlar vaktinizi almamak için Türkiye Cumhuriyeti dönemi din eğitimi ve öğretim kronolojisi var. Şöyle satır başlarını okumak istiyorum. 1924 yılında Osmanlı döneminde altı yıl olan ilkokul yani ilköğretim, Tevhid-i Tedrisattan sonra beş yıla indiriliyor. Satır başları sadece. 25'te tekke ve zaviyelerin kapatılması, bu da inanın yanlış anlaşılıyor. Zannediyorum Şakir Baba bu konuda açıklama verecek. Tekke ve zaviyelerin kapatılmasıdır bu sadece. 1927'de orta mektep ve lise, müfredat programlarında ek yapılarak ortaokul programlarından din bilgisi dersleri çıkarılıyor 1927'de. 1924'te Kur'an kursları resmen kapatılıyor. 1930'da bakanlıkça perşembe günleri öğleden sonra isteyen beşinci sınıf öğrencilerine din bilgisi dersleri okutulabileceği bildiriliyor.

Bu tarihler zannediyorum size kimi bilgileri veriyor. 1932'de Halkevi açılıyor ve Kütahya ve İstanbul'un imam hatip mektebi son mezunlarını vererek kapanıyorlar. Dokuz Kur'an kursu açılıyor... .. 1933'de, 1924'te açılan Darülfünun İlahiyat Fakültesi kapatılıyor, yerine başka okul açılıyor. Felsefe adı okunması mecburi olmayan bir ders konuluyor. 36'da yine bir enstitü açılıyor. Köy ilkokullarının programlarından din bilgisi dersi çıkartılıyor 39'da. 40'da bu Köy Enstitüleri Kanunu çıkıyor ve bu okullarda din dersleri konmuyor. 48'de Türkiye Büyük Millet Meclisi dördüncü ve beşinci sınıfların program dışı ve isteğe bağlı okunmak üzere din bilgisi dersi koyuyor. Ve ilerliyoruz atlayarak, 1950'de 19 türbenin tekrar açılmasına karar veriliyor.

Bu tarihleri açıklamadan anımsayacağınızı umarak geçiyorum. 1950'de yine camilerin ve cami görevlilerinin idaresi Diyanet'e iade ediliyor ve gezici vaizlik ortaya çıkıyor. 1950'de ilkokulların dördüncü ve beşinci sınıflarında program dışı okuldan din dersleri programa dahil ediliyor. Bakanlar Kurulunca kabul ediliyor. 54'te yine İlahiyat Fakültesi 7 yıla çıkartılıyor.

1. Alevi Çalıştayı

Bu süreç böylece devam ediyor. En sonunda 2007 9 Ekim’de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bildiğiniz kararı veriyor. Burada okuyorum Danıştay’ın 8. Dairesi de yine ilk ve orta öğretim kurumlarında verilen din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin bu içeriğiyle zorunlu tutulması hukuka aykırıdır diyor.

Evet, bir gazete yazısına baktığımızda son günlerde güncel olan, üniversitemizde ekonomiye birinci derecede katkı sağlayacak bilim ve teknoloji dallarından mezun olanların, bugün toplam işgücü, Avrupa Birliği ve tüm ülkelerde yüzde 50’yi aşıyor ve büyük bir yükseköğretim patlaması var dünyada. Ancak YÖK’ün başındaki saygıdeğer hocalarımız üniversiteleri, eğitimi dinci hale veya dincileştirmek için önemli bir gayret sarfettiğini görüyoruz son zamanlarda. 5620 kişinin ilahiyattan mezun olduktan sonra zaten çalışacağı bir din kurumu yokken, ne akademisyen ne de Diyanet İşlerinde bu kadrolar yüzde 115 artırılıyor.

Şimdi size İlahiyat Fakültesi Ankara Üniversitesi’nden öğretim üyesi Salih Akdemir’in bir açıklamasını okuyorum, bunun bir nedeni var. Diyanet İşleri kaldırılıp Kur’an modern bir anlayışla yeniden yorumlanmalı. Türkiye’de sosyal devlet can çekişiyor hale geldi. Sadece kültürünün gelişmesi iğrenç bir durumun göstergesidir. Toplumda birey yok, benlikler silinmiş, insanlar günlük yaşayışlarını sürdürmek için benliklerini yitirir hale geldi. Türkiye ikiyüzlülerin egemen olduğu bir ülke oldu. Din araç haline döndüğü andan itibaren çok büyük bir tehlike geliyor demektir.

Pek çok Alevi olmayan insan da şu anda içinde bulunduğumuz koşulların, özellikle zorunlu din derslerinin karşısında zaten.

Dediniz ki, Aleviler kendilerini nasıl hissediyor, son olarak ona değinmek istiyorum. Ben gerçekten korkuyorum, ama ülkem için korkuyorum sayın hocam. Cami sayısının okul sayısından büyük olduğu, kaçak Kur’an kurslarında çocuklar yandı, bir tanesinin babası dedi ki, o şimdi şüheda şehit oldu, beni de yanına çağırıyor. Kaçak Kur’an kursu, yatılı Kur’an kursunda bizim çocuklarımız yandı. Binnaz Toprak hoca,

1. Alevi alıştayı

Murteza kardeşim belirtti, ilginç bir soru soruyor, karşılığında Alevi bir yurttaşımız diyor ki, Alevi olduğum için özür dilerim sayın hocam diyor. Ne hale gelmişiz.

Yani bunları somut örneklerle size niye verdim, ben birkaç gündür, daha önce kendim de okudum... Küçüklüğümde Kur'an kursuna da gittim, camiye de gittim. Burada ilkokul dördüncü ve beşinci sınıflarının din kültürü ve ahlak bilgisi kitapları var.

Saygıdeğer konuklar, Sayın Bakanım, inanın bu o kadar bilinçli, o kadar güzel hazırlanmış bir program ki, belliki uzmanlar tarafından insanların bilinçaltı çok önemlidir, bilinçaltını işlemek için hazırlanmıştır. Bu ilkokul dördüncü ve beşinci sınıfta bunları okuyan insanlar, gerçekten konuşmacıların söylediği gibi dine, Tanrı'ya ben sevgiyle, değil korkuyla yaklaşacaklarını sanıyorum. Ve bunları okurken hüzün kapladı içimi.

Burada bir mutluluğumu paylaşmak istiyorum son olarak. Gerçekten Alevi-Bektaşi toplumunun inanç önderleri, örgüt başkanları burada hemen hemen aynı düşüncelerde. Çok az ayrılığımız var. Ben başta söylediğim sözü, n yargıyla geldim. Sayın Bakanım, Sayın Hocam lütfen n yargılarımızın yanlış olduğunu en kısa zamanda bize gösterin. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Teşekkür ediyoruz efendim, sağ olun. şimdi Hüsniye Takmaz hanımefendi, buyrun. Siz de beş dakika kullanacaksınız, ama 15'e mi çıkacaksınız? Anlıyorum, buyrun.

HSNIYE TAKMAZ - Sayın Bakanım, Sayın Hocam, saygıdeğer dedelerim ve sevgili arkadaşlarım, hepimize saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Edip Harabi der ki, söylenen sözlerin hepsi hoştur, dolulara dolu, boşlara boştur. Çok güzel bir toplantı aslında. Umuyorum herkese dolu olur ve verimli olur.

Aslında çok ilginç bir toplantı. Buradaki tüm dostlar kemal kemale-

1. Alevi alıştayı

yiz. Çok da temiz bir mekan. Aleviler der ki, biz temiz olan her mekanda ibadetimizi yaparız ve o bir cem sayılır. Ben bunun bir cem olmasını diliyorum, çünkü hayırlı işler için, hayırlı bir iş için, lkemizde yaşayan Alevi-Sünni hiç fark etmez, tüm insanların yararına olacak bir toplantı diye düşünüyorum.

Demokratik hukuk devletinin tüm kurumlarının ve kuruluşlarının işlediği bir ülkede bütün sorunların çözüleceğine inanıyorum. Önemli olan demokratik hukuk devletinin kurallarının tam anlamıyla işlemiş olsun.

Bir başka şey, devletin herkese aynı mesafede, uzak veya yakın olması. Eğer bir devlet herkese aynı mesafede uzak ve aynı mesafede yakınsa, ben orada sorunun olabileceğini düşünemiyorum. Bir anne baba düşünün ki, evinde çocuklarına sen iyi evlatsın, alışkan bir evlatsın, bana sorun ıkarmıyorsun, ama bir başka çocuğuna da çocuğum sen çok sorunlusun, bana sorun yaratıyorsun ya da sen zararlı bir evlat desin ve orada olay olmasın, orada kıyamet kopmasın. Ama ne yazık ki, biz şu anda lkemizde bir anne-baba olarak, daha doğrusu devletimizin anne-baba olarak bize bakış açısı maalesef bu. Ve burada da kıyametin kopmaması, gerçekten Alevi-Bektaşilerin sevgili, saygılı ve hoşgörölü olmasından kaynaklanıyor. Bu kadar sorunun yaşadığı bir ülkede, hiçbir şekilde büyük olumsuz olayların olmamasını ben buna bağlıyorum.

Ayrımcılığın sosyal yaşamda yansıması ve Alevilerin sıkıntılarının oldukça fazla olduğunu görüyoruz. Bunları hayatın her alanında, okullarda, hastanelerde, kamusal alanın olduğu her yerde ve özellikle sokakta, Sayın Bakanım sokak o kadar önemli ki. Gerçekten iki tane yaşadığım olay, benim işyerime gelen, daha çok benim çalışma alanımda, bayanlara çok yoğun özellikle bayanların çok yoğun olduğu bir alan. Çok fazla başörtölü hanımın gelip gittiği bir yer. Sürekli bir şekilde bana şunu söyleme cesaretini gösterebiliyorlar; Sen yanacaksın, ne zaman kapanacaksın. Bunu söyleyebiliyorlar.

1. Alevi alıştayı

Bir başka Şey daha. Evinin anahtarını bana ya da eşime teslim ediyor, diyor ki; oğlum gelecek bu anahtarı alacak. Yani bu kadar güveni var. Ama bir başka gün de bana hemen Şunu söyleyebiliyor; siz çok iyi insanlarsınız da Alevisiniz.

Hemen bir başka rneği vereyim, bunlar hepsi benim yaşadığım örnekler ve buradaki her canımızın yaşadığı örneklerdir. Benim Şu anda yeğenimin okuduğu bir okul Kartal'da, bir ilköğretim okulu ve öğretmenin adını da gerek duyarsanız veririm. Yeğenimin ğretmeni Şunu söyleyebiliyor, diyor ki; namaz kılmazsa, anne babalarınız cehennemde cayır cayır yanacak. Ve kırsal alanda olduğu için bilhassa Şunu söylüyor. Özellikle gece saat beşten sonra çocuklar dikkat edin bunlara diyor, anneleriniz soba yakıyorsa, sobanın kln dışarıya dkyorsa cinlerin, perilerin, hatta meleklerin üstüne dkyordur, evinizde onlar yanıyordur. Onların çektiği acıların aynısını sizin ailelerinizde yaşatır.

Yani bunlar hepimizin yaşadığımız gerçekler. Bunları ben yaşıyorum, yaşadım ve bu sosyal yaşamda, sosyal alanda sokakta yaşadığımız sıkıntılar.

Şimdi böyle bir ülkede, özgüvenin, Aleviler açısından söylüyorum, çok az olduğu, sıkıntılarının çok fazla olduğu bir ülkede, cemevlerinin yasal statüye kavuşturulmasının bize getireceği yararları göz ardı edemeyiz.

Biraz Sünni dostlarımızla, Sünni yurttaşlarımızla birbirimizi anlamaya ve tanımaya başladık. Örneğin cemevine gelen canlarımızın artık komşuları, Sünni komşuları geliyor, gayri müslim komşuları geliyor ve orada, o cenaze törenini görüyor ve o hayır yemeklerini yaşıyor bizimle. Ve yaşadığı zaman da bize Şu cümleyi kullanabiliyor; ya aslında sizin bizden çok fazla farkınız yok. Aslında bize benziyorsunuz. Yani bir cenaze treniniz, hatta siz çok daha hassassınız. Çok daha cenazeye zen gösteriyorsunuz. Sizin hayır yemekleriniz bizden çok daha iyi. Yani onlar bizi artık yavaş yavaş anlamaya ve tanımaya başladılar. Ama bunu hangi aracı kullanarak tanımaya ve anlamaya başladılar,

1. Alevi Çalıştayı

cemevlerini kullanarak. Yani biz cemevlerimizi, onlara açtık kapılarını, zorunlu olarak benim bir cenazem olduğu zaman benim Sünni komşum o cenazeye katılıyor ve benim orada Alevi inanç, yaşam biçimimi görüyor ve bana saygı duymaya, bana olan negatif bakışını değiştirmeye başladığını görüyoruz.

Eğitimin çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Eğitim, eğitim... Ama bu eğitimi sadece din dersleri açısından ele alırsak, ben biraz olayın kısır olabileceğini düşünüyorum. Felsefe derslerinin olmaması bu ülkede sevgili canlar, ne kadar büyük bir kayıp. Tarih derslerinin okutulmuş biçimini zaman zaman görüyorsunuz.

Benim şu anda Anadolu Lisesinde okuyan bir oğlum var, zaman zaman geliyor, okuldan geldikten sonra birlikte o tarih derslerini yorumluyoruz, konuları yorumluyoruz. Sadece din dersleri açısından olaya bakmamak lazım. Ama din dersleri o kadar çok önemli ki, eğer siz bir ülkede 14-15 yaşına gelmemiş olan bir çocuğa sadece bir bakış açısıyla, bir inançsal eğitim verirseniz, daha sonra büyüdüğünde o genç kendisinin dışında hiçbir inanca ufkunu açmayacaktır. Sadece bir bakış açısıyla olayları değerlendirecektir. O açıdan biz, din eğitimi derslerinin mutlaka ortaokuldan sonra başlatılması gerektiğini, çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Ortaokuldan önce hiçbir şekilde, hiçbir çocuğa din eğitiminin verilmemesinden yanayız.

Kur'an kurslarının denetimsiz olması. Sayın hocam ve sevgili Bakanım, ne olur gerçekten mutlaka ve mutlaka denetlenmesi gerektiğine inanıyorum. Öyle çocuklar var ki, o kadar ilginç kavramlar kullanıyorlar ki, çocukları zaman zaman Kur'an kursundan çıkan çocuklarla sohbet ettiğimde, hemen bana şu soruyu cesaretle sorabiliyor, abla senin niye başın açık, sen Alevi misin?

Sevgili canlar, bunları hepimiz yaşıyoruz. Yani o çocuk, evet ben Aleviyim dediğimde, ama abla sen yanacaksın, sen cehenneme gideceksin... Bunların hepsi birer bakış açısı, eğer biz Kur'an kurslarını ehli olmayan insanlara teslim edersek, buradan yetişecek olan kişilerin de

1. Alevi alıştayı

kesinlikle ve kesinlikle yalnız Alevilere değil, dünyada yaşayan diğer inanç gruplarına, diğer dinlere ya da Türk olmayan, Müslüman olmayan insanlara bakış aılları kesinlikle ve kesinlikle negatif olacaktır.

Alevilere ait olan önemli tarihsel ve inançsal boyuttaki merkezlerin durumu da çok önemli. Ona ben son olarak kendi vakfımızla ilgili kısa bir olay var, ona değineceğim, ama ben özellikle şu anda burada sanırım Erikli Baba Dergahının ve şahkulu Dergahının iki başkanı var. Gerçekten cemevlerini biz sonradan herhangi bir arsa üzerine inşa etmiş olabiliriz. Aslında bunu yapmak çok da zor değil. Yani eğer belirli bir boyutta ekonomik gücünüz varsa, herhangi bir arsaya bir bina yapabilirsiniz ve onun iini de doğru doldurursanız sorun çözülür, ama tarihsel geçmişi olan bizim, bugün fakülte diyebileceğimiz çok önemli kurumlarımız var. Hacı Bektaş Dergahı'mız Abdal Musa Dergahımız ve İstanbul'da işte Karacaahmet Dergahı'nın, dedesi de burada. O İstanbul'da çok fazla ağırlıkta olan dergahlarımız çok önemli. Bunların mutlaka çok iyi bir şekilde korunma altına demeyeceğim, ama bunların tekrar önem, işte şahkulu Vakfı'nın kira veriyor olması, asıl sahiplerine mutlaka verilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.

Biz Alevi-Bektaşiler olarak kendimizi büyük bir cesaretle ifade etmekten geri durmamamız gerektiğine, neyse, nasıl yaşıyorsak, kendimizi yaşadığımız gibi ifade etmek zorunda olduğumuzu düşünüyorum. Birilerine hoş görünme ya da birilerine benzemeye çalışmak, bizden çok şey alıp götürecektir ve zaman zaman biz Aleviler de bu konuda olumsuz konum içinde olduğumuzu hepimiz görmekteyiz ve görmeye de başladık.

şimdi çok önemli son birkaç cümle. Eğer biz mümkün olduğu kadar, Sayın Hocam, zaman ben bütün sorunların ilacıdır diye düşünüyorum. Zamanı doğru kullanırsak, zaman derken buradaki zamandan kast etmiyorum, sevgi ve saygıyla olaya yaklaşırsak, hoşgörüyle yaklaşırsak ve büyük bir cesaretle yaklaşırsak sorunun çözüleceğine inanıyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Sokaktaki bir başka vatandaşlarımızın söylediği şey de şu; bundan beş yıl önce ya da bundan bir yıl önce Güneydoğu sorununu biz konuşamıyorduk aynen böyle. Vatandaş diyor ki, ama biz bugün asker bile Güneydoğu sorununa çok büyük bir cesaretle bakıyor. Farklı bir açıdan bakabiliyor. Yani örneğin 70 yaşındaki, Şahkulu Vakfı'nı geçen ziyaret ettim, yaklaşık 15-16 tane yaşlı başlı 70 yaşına yakın insanlar şunu söyleyebiliyorlar; ya devlet bizi kendinden mi uzaklaştırıyor? Silah alıp dağa mı çıkalım, canlı bomba mı olalım? Yani biz neyiz, biz bu ülkeyi çok seviyoruz, bu ülkeye hiç zarar vermiyoruz. Ama bu ülkede hala Alevi olarak rahat yaşayamıyoruz ve kendimizi rahat, özgürce ifade edemiyoruz.

Sayın Hocam, eğer siz hala bu ülkede başı açık olmanın, ben buna kadın olduğum için çok vurgu yapıyorum, getirmiş olduğu olumsuzlukları sanki bir devlet düşüncesiymiş gibi sürekli bir şekilde yansıtırsanız, başı açık olmanın getireceği dinsel sıkıntıları sürekli bir şekilde gündemde tutarsanız ya da en basit örnek, hiç hayatımda ağzıma alkol almadım, ama burada birçok erkek canımız var, örneğin bir alkol almanın cehennemde cayır cayır yanma kistası olabileceğini, nedeni olabileceğini bu ülkede söylenmesine izin verirseniz, bu ülkede çok da fazla Alevi açılımı da yapsak, ne açılımı da yaparsak yapalım, bu ülkede insanların bir arada yaşamasına, birbirine kardeşçe bakmasına, dostça bakmasına çok da fazla katkı sunmayacaktır diye düşünüyorum.

Aynı mesafede, aynı ölçüde yakın olmalı, evrensel değerler mutlaka ve mutlaka ön plana çıkarılmalıdır diye düşünüyorum. Çok uzun oldu belki, ama iki cümleyle de şeyden bahsetmek istiyorum hocam, Karaağaç'tan. Örneğin biz son altı yıl oldu, İstanbul'un çok önemli bir Bektaşî tekkesi, sayın dedem Velayettin Ulusoy da burada, Hacı Bektaş Dergahıyla eşgüdümlü çalışan çok önemli bir tekke burası. Karaağaç Bektaşî Tekkesi altı yıldır verdiğimiz çok uzun bir mücadeleden sonra Tabiat Varlıkları Kurulu buranın birinci dereceden tarihi eser olduğunu ve aynı zamanda binanın aslına uygun olarak yapılmasını sağladı. Fakat kapısı hala kilitli.

1. Alevi Çalıştayı

Bir başka şey daha Sayın Bakanım, şu anda bakanlığını yaptığın partinin, AKP il binasının da o binanın üzerinde olması gerçekten büyük bir sıkıntı. Tamam, yani il binası belki arsanın bir kısmının üzerindedir. Fakat dergah binasının bugüne kadar açılmamış olması, inanın bizim üzerimizde çok büyük bir olumsuz baskı ve biz burada sorun çıkmaması adına o kadar çok çaba sarf ediyoruz ki, ev telefonlarımızı ve vakıf telefonlarımızı değiştirmek zorunda kaldık. Çünkü gençlerimiz zaman zaman olaylara benim gibi bakamayabiliyor. Ben 50 yaşındaki bir kadını. Vakıf üyelerimizin hemen hemen hepsinin yaş ortalaması 50'nin üzerinde, ama bir genç gelip de "siz falan görüşe ya da falan partiye burayı peşkeş çektiniz, biz buna izin vermeyiz" dediği zaman, sizin yapabileceğiniz çok da fazla bir şey kalmıyor. Onlara elinizden geldiğince, elini tutuyorsunuz, yanağını okşuyorsunuz ve gerekirse elini öpüyorsunuz, ama sorun nereye kadar Sayın Hocam ve Sayın Bakanım. Bu konuda da lütfen duyarlı olursak, bu sorunun çözümünde.

Çok teşekkür ediyorum, özellikle dinlediğiniz için sağ olun.

MODERATÖR - Ben de teşekkür ediyorum. Bir iki noktaya işaret etmek zorundayım.

Birincisi bir Türk vatandaşının devlete, kendisinin sadık bir yurttaş olduğunu açıklamak zorunda kalmasından duyduğum üzüntüyü ifade etmek istiyorum. Çok rahatsız edici bir şey. Bu topraklarda yaşayan vatandaşların kendilerini açıklamak zorunda kalmaları, sadakatlerini ifade etmek için binbir yol denemelerine gerek olmadığını, bunun devletin kuşatıcı, kapsayıcı söylemi içerisinde açıklanabilir yanı olmadığını özellikle söylemek istiyorum. Bu konudaki uyarılarınızı son derece ciddi ve üzerinde durulması gereken bir uyarı olarak görüyorum ve çok da acıklı bir durum tabii yani. Onu özellikle belirtmek istiyorum.

İkincisi de şöyle bir tehlikeli noktaya doğru gitmekten korkuyorum. Şimdi inanç grupları birbirleri hakkında değerlendirme yapar. Sizin gibi inanmıyorum, niye inanmadığımı açıklarım. Böyle inanmıyorum, çünkü sizde benim gibi inanmazsınız çünkü... Bunlar çok doğal şeyler, top-

1. Alevi Çalıştay

lumsal yaşamda hepimiz farklı şeylere inanıyoruz, farklı algılarımız var, kabullerimiz var. Bu çok doğal bir şey.

Türkiye’de herhangi bir Sünninin bir Hıristiyanın ya da Yahudinin yaşam dünyasına ilişkin değerlendirmeler yapmasına rağmen, ona doğrudan, ona hayatı zehir edecek bir çerçeve oluşturmuyor da Ale-viler söz konusu olduğunda niye böyle oluyor? Buna biz eğitimcilerin, sosyal bilimcilerin kafa yormaları gerekir. Yani bizim topraklarımızda hoşgörü kültürüne ilişkin sayısız deneyim var. Hani burada hiç kullanılmadı, onun için söylemek istiyorum. Yani zaten bu topraklara ilişkin bir tarih üzerinde konuşulduğunda, bu topraklarda işte kiliseyle, hav-rayla, camiyle yan yana giden bir çerçeveyi hepimiz biliyorsunuz. Bu kadar diğer kültürlerle ve inançlara karşı son derece hoşgörülü kalmayı başarmış, bunu hatta marka yapmış bir kültür, nasıl oluyor da kendi içinde, Aleviler söz konusu olduğunda yüksek bir güvenle böyle bir şey sağlayamamış? Bu da çok üzüntü verici bir şey. Buna da elbirliği için de katkı yapmamız gerekiyor. Bunun altını çizdiğiniz için de özellikle teşekkür ediyorum.

Şimdi Doğan beye söz vereceğim. Buyrun Doğan Bermek bey. Siz de beş dakikadan başlayıp 15 dakikaya doğru...

DOĞAN BERMEK - Efendim, çok teşekkür ederim. Ben aslında din-devlet ilişkileri sırasında kısa bir konuşma yapmak istiyordum ama.

Sayın Bakanım, değerli katılımcılar, ben önce Hükümeti böyle bir toplantıyı düzenleme cesareti gösterdiği için kutluyorum. Ben buraya gelirken sevinerek ve üzülenek geldim. Ülkem adına üzüldüm, böyle bir toplantının yapılıyor olmasından. Ama gerek Hükümet adına gerek Bakanım adına da seviniyorum. Bu üzüntüyü inşallah bundan sonra yaşamayacağız.

Konu din-devlet ilişkileriydi. Şimdi din-devlet ilişkilerini doğru anlayabilmemiz için bizim aslında 12. asırla Cumhuriyet arasındaki din ve devlet ilişkilerini de doğru anlamamız ve doğru çözümlenemiz lazım. Ondan sonra 1925’leri belki analiz etmemiz lazım.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi bazı Alevi kesimlerde biraz da yapay bir şey var, görüş var; sanki Alevilerin her şeyi yerli yerindeydi, tekkeler, zaviyeler açıktı, biz keyfimize göre ibadetimizi sürdürüyorduk da 1925'te kapatıldı gibi. Halbuki 1925'te kapatılan kaç tekke var? Bunların arasında kaç Bektaşî-Alevi tekkesiydi, ne kadarı Nakşîlerin elindeydi, ne kadarı başka tarikatların elindeydi? Bu konuda gerçek rakamları bilmedikçe, o işten, Alevilerin ne kadar zarar gördüğünü doğru tespit etmemiz mümkün değildir. Bu konuda bütün arkadaşları düşünmeye ve araştırmaya davet ediyorum.

Siz çok doğru bir şey söylediniz. Nasıl yeniden yapılacak Alevilik kentte? Bununla ilgili bir sürü deneyimi hep birlikte yaşıyoruz. İşte dernekler kuruldu, vakıflar kuruldu, cemevleri kuruldu, ama yeniden yapılanma, eskiyi bilmeden, eskiyi doğru anlamadan çok zor olur, olmaz çarpılırız.

Biz geçmişleyle bağları kopartılmış ve çok uzun bir süre sözlü sürdürmüş, geleneklerini sözlü sürdürmüş, sözlü aktarmış bir inanç gurubuyuz. Bizim geçmişimizde çok ciddi bir edebi birikim var, çok ciddi bir felsefi birikim var, Muhittin Arabiler, Ebul Vefalar, Seyit Mahmut Hayraniler... bu yayınların, bu kişilerin felsefi görüşlerinin tekrar anlaşılması gerekiyor.

Bize dedelerimiz, babalarımız, inanç önderlerimiz bunları süze süze 20. yüzyıla kadar getirmişler, küçük şeyler halinde mesajlar halinde, ama gerçekte araştırılması gereken bugünün diliyle öğrenilmesi gereken çok büyük bir literatür var. Bu literatürün araştırılması ve bu literatürün tekrar güncel dille doğru anlaşılır halde Türk toplumuna sunulması gerekir.

Şimdi, din devlet ilişkilerinde devletin çok kolay yapabileceği bir iş var. Birçok üniversitede araştırma merkezleri kuruldu. Mesela Gazi'de de var Hacı Bektaş Araştırma Merkezi. Kırşehir'de Ahi Evran Araştırma Merkezi, ama bu merkezlere bütçe verilmiyor. Merkezlerde bir kişi oturuyor. Eğer bu merkezlere bugün hiçbir şey olmaksızın, yani herhangi

1. Alevi Çalıştayı

bir yasal yenileme yapılmaksızın en azından birkaç öğretim üyesinin bu merkezlere tahsis edilmesiyle, bu merkezlerin çalışmaları genişletilebilir ve biz o zaman kendimizle ilgili çok sayıda bilgi ve belgeye, akademik yollardan kavuşma fırsatı da bulabiliriz. Bu araştırma merkezleri bugüne kadar faydalı işler yapmıştır, bugünden sonra da faydalı işler yapacaklarını düşünüyorum.

Cemevleriyle ilgili birtakım konuşmalar oluyor. Siz de demin sorudunuz. Cemevlerinin yasallaşmamasındaki temel ya da yasal sayılmamalarındaki temel sorunlardan birisi imar sorunudur. İmar planları yapılırken ibadethaneler için ayrılmış olan alanlara cemevleri giremiyor. İbadet yeri olarak kabul edilmedikleri için. Dolayısıyla belediyelerden veya özel idarelerden arsa tahsis sıkıntısı çekiyorlar. Arsalarını kendi imkânlarıyla tedarik etmek mecburiyetinde kalıyorlar. Önemli sorunlardan birisi budur. Bu sorun da aslında imar yasasında yapılacak tek maddelik, bir kelime eklemelik bir değişiklikle çözülebilecek bir sorundur aslında. Çok da önemli bir sorun değildir.

Diğer yandan 2008’de çıkmış 5784 sayılı bir yasa var. Bu yasa diyor ki, hiçbir gönderme yapmaksızın, yani bir ibadethane veya bir yasaya gönderme yapmaksızın, topluca ibadet edilen ve bedelsiz girilen yerlerin, aydınlatma giderleri, Diyanet İşleri bütçesine konacak bir ödenekten karşılanır der. Bu çok basit, çok sade bir açıklamadır. Açıkçası bu Hükümet açısından da olumlu bir adımdır. Biz bu bağlamda cemevlerimizin elektrik paralarının ödenmesini Diyanet’ten talep ettik. Diyanet, gelen cevaplarda, işte böyle biraz iki taraflı bir cevap verdi. Cevapların bir ucunda siz her ne kadar ibadethane değilseniz falan gibi şeyler söyleniyor, altında da bizim ödenekte yer yok deniyor. Çünkü ibadethane değilsiniz, sözünün de yeterince sağlam bir kanıt olmayacağına muhtemelen Diyanet de farkındaydı.

MODERATÖR - Bir şey sorabilir miyim Doğan bey, siz vakıf başkanı olarak bana herhalde bir cevap verme kudretine sahipsiniz. Bu sorunları doğrudan empati eksenli olarak ilgili kurumlarla konuştunuz mu, yoksa bu diyalog yazışmalar üzerinden mi gidiyor?

1. Alevi Çalıştayı

DOĞAN BERMEK - Yazışarak gidiyor.

MODERATÖR - Bu konuda bağlantı yapan var mı, yani direk, doğrudan.

O konuda size de ben söz vereceğim. Bu çok önemli.

KATILIMCI - Evet hemen söyleyeyim, doğrudan doğruya temaslar zamanında sık sık da oldu. Ama bu konuda Diyanet hiçbir inisiyatif kullanmıyor. Teşekkür ederim.

DOĞAN BERMEK - Yani Diyanet'in verdiği cevaplar zaten bugün biraz da şey yani ödenekte mi para yok, yoksa ibadethane mi değiliz o da pek anlaşılmıyor, ama sonuçta ödemiyo parayı. Biz de elektrik paralarını ödemiyo. Bazı cemevlerimize haciz geldi, bazı cemevlerimiz mahkemeye verildi, biz de bekliyoruz elektrik kesilsin bir çaresini bulalım, yahut da bir çaresi bulunsun. Yani bu yasaya bu Diyanet'in uyması lazım.

MODERATÖR - Yani bu icranın Diyanet'e gelmesini bekliyorsunuz şu anda.

DOĞAN BERMEK - Tabi şimdi Diyanet bize, ben bunu ödemem dedi. Biz de ödemem dediklerini...

KATILIMCI - Diyanet'e 89'a 1 göndereceğiz Sayın Bakanım.

DOĞAN BERMEK - Biz de onu, gerekli yasal yollarla devam edeceğiz.

MODERATÖR - Ben bunu şunun için sordum; sizin Eskişehir'de galiba bir toplantınız oldu. Bununla ilgili kısa bir deyimde bulunursanız.

DOĞAN BERMEK - Efendim, biz İstanbul'da iki toplantı yaptık, Eskişehir'de bir toplantı yaptık, en sonunda ayın 19'unda Malatya'da bir toplantı yaptık. Bu toplantılara katılan toplam cemevi sayısı sanıyorum 100'ü geçti. Yani Malatya'da 20 kadar, Eskişehir'de 40 kadaydı yanılmıyorsam veya 35, 40 cemevini temsilen. İstanbul'da da 60 ce-

1. Alevi Çalıştayı

mevini temsilen iki toplantı yapıldı. Şimdi bu, daha da yapacağız yani Türkiye'nin değişik bölgelerindeki cemevlerini de topluyor bu konuda.

Bunlar aslında herhangi bir yasal düzenlemeye ihtiyaç göstermeyen, devletin sadece uygulamalardaki yanlışları düzeltmesiyle çözülebilecek sorunlar ve bunlar çözüldüğü zaman birçok başka sorunun da kapısını açacağız çözmek için.

Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısı ayrımcı bir yapı değil, uygulamalar ayrımcı. Uygulamalardaki ayrımcılıklarla baş edebilirsek, hem bunların baş edilmesi çok kolay, siyasi otoritenin tek talimatıyla baş edilir, hem Alevi kesimin büyük nefesler alması, derin nefesler alması sağlanabilir.

Son söyleyeceğim Karaağaç Tekkesi. Karaağaç Tekkesi çok önemli bir yerdir. Arkadaşlarımız gerçekten orada uzunca bir süredir emek sarf ettiler. Anıtlar Yüksek Kurulu'nun orada verdiği karar, buranın bir kütüphane olarak, bir araştırma merkeze olarak kullanılması doğrudur.

Biz de Alevi kesimi olarak böyle bir talep içerisindeyiz, ama Karaağaç Vakfı bizim talebimizle kendi amaçları arasındaki bir uyumu da henüz gündeme getirmemiştir. Yani bu konuda da hem Karaağaç Vakfı hem de bugün orayı kontrol etmekte olan İstanbul Belediyesi veya İl Özel İdaresi, bizim gibi düşünürse, İstanbul'da burası bir araştırma merkezi olarak açılabilir ve böyle bir araştırma merkezine gerçekten de çok fazla ihtiyaç vardır.

Çok teşekkür ediyorum. Ben kalan vaktimi başka zaman kullanacağım, ne kadar konuştum bilmiyorum, kaldı mı?

MODERATÖR - Çok teşekkür ediyorum, bilmiyorum kaldı mı? Herhalde hepimiz konuşabileceğiz, bir sıkıntı olmaz.

Ali bey size bir dakika söz vereceğim, siz iki dakika kullanacaksınız.

ALİ BALKIZ - Sayın Bakana hitap etmek istiyorum.

1. Alevi alıştayı

Sayın Bakan üç beş gün önce federasyonumuzu, Bingöl Karlıova Kızılubuk köyünden Alevi bir yurttaş, o köyde yaşamakta olan 15 Alevi aile adına aradı.

Bu köy 50-60 haneden ... Sünnilerle Alevilerin birlikte yaşadıkları bir köy. Muhtar ve ailesi ve çevresinden, ki bunlar Sünni, bu 15 aileye, kendilerine büyük bir tazyik yaptıklarını, baskı yaptıklarını, köyü terk etmeye zorladıklarını, konuyu yüzbaşının bildiğini, kaymakamın bildiğini, AKP ve DTP ile başkanlıklarının bildiğini, ama kimsenin bir Şey yapmadığını, yapamadıklarını, İstanbul'a çokça kendi ailelerinden insanların göç ettiklerini, bu köyde kalan son 15 aile olduklarını ve lütfen bize sahip ıkmın diye imdatla bağırdıkları bilgisini lütfen size ve Hükümetinize aktarıyorum.

Bingöl Karlıova Kızılubuk köyü. Telefon eden kişinin adı ve telefonu bende var efendim.

MODERATÖR - Sayın Veli Güler çok beklettim, özür dilerim, buyrun.

VELİ GÜLER - Saygıdeğer Bakanım, bu yapmış olduğunuz güzel çalışmalardan dolayı sizi hem tebrik ediyorum, hem de sizlere başarılar diliyorum. Necdet bey size de aynı Şekilde başarılar diliyorum.

Bilindiği gibi Alevilerde ... vardır. Bizim de elele ... vardır, pirllerimiz vardır, mürşitlerimiz vardır. Burada, bütün topluma saygı selamımı vermeden önce, Sayın Profesör Doktor İzzettin Doğan benim hem pirimdir, hem mürşitimdir. Alevi geleneğine göre bu pirime, mürşidime saygımı hürmetimi burada belirtmek istiyorum.

Şimdi Alevilik konusunda bir Şeyler söyleniyor. Efendim Aleviliğin Şekli olmaz, Őimali olmaz. Kardeşim size bir Şey sormak istiyorum, bir dernek kuracaksınız, bu derneğin tüzüğünde ne yapmak istediğinizi yazmak istiyorsunuz. Gidiyorsunuz bir bakkal dükkanı aıyorsanız, ruhsat almak istiyorsanız, burada ne satacağınızı söylüyorsunuz.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi burada bir Alevi bir inanç kurumu vardır, ama bu kurumun tarif edilmesi sakıncalar doğuruyor. Böyle bir şey yok. Şimdi bu, Alevilik daha bugün de yaratılmadı. Şimdi, deminden beri söyledim, bizde el verip ... tutmak var. Bugün Sayın Bakanım devletin arşivleri elinizdedir. 1960'lara kadar bir Alevi köyünde mahkeme göremezsiniz. İstisnalar hariç tabii, kadın boşanmamıştır. Kadınının da boşanmamıştır. İkinci bir kadın, kadının üzerine getirememiştir. Bunun kaynağı nedir, bunun kaynağı da bu insanların ikrarlı olması.

Şimdi bir geçmişimizi iyi araştıralım. Geçmişimize baktığımız zaman nereden geliyor, kimleriz, nerelere kadar geldik. Biraz önce sizler de söylediniz, asırlar boyu tüm inançlara açık olan ülkemiz ne yazık ki 1500'lerden sonra Alevileri katletti ve bu katliamlar Cumhuriyet dönemine kadar da geldi.

Şimdi bunları söylerken, hiçbir zaman için kesinlikle söylüyorum, Türkiye'de Alevi-Sünni çatışması olmamıştır. Sadece ve sadece siyasi çatışmalar olmuştur. Bugün de Aleviliği başka bir siyasi konumlara çekmek isteniyor. Şimdi bu Alevilikte de var Sünnilikte de var. Şimdi eğer ki, inanç boyutlarına biz getirip de birtakım siyasi konuların içine sokarsak, bunun içinden çıkılmaz. Siyaset ayrı bir konumdur, ideolojiler ayrı bir konumdur, Alevilik ismi de üzerinde olduğu gibi Hak Muhammed Ali yoludur. Yıllar boyu insanlarımız ya Muhammed demiş, başta Allah demiş, ya Muhammed ya Ali ve Ehlilbeytin isminin de geçtiği yerlerde gözyaşı dökmüş ve Kerbelalar için gerçekten de sitemler çekmiş, ağlamış. Niçin? Peki Kerbela'daki Hz. Hüseyin kimdir, Hz. Ali kimdir? Bunlar nasıl da Müslüman olmuyorlar?

Şimdi, Alevilik kısacası benim anlatacağım şekilde Alevilik Müslümanlığın kendisidir ve İslam'ın da özüdür. Biz bunu bu şekilde belirlemezsek, Aleviliği net bir şekilde ortaya koymazsak, ne olduğu ortada kalırsa, bir gizli örgüt gibi olur. Yeraltı örgütleri gibi olur, ne yaptığı belli olmayan bir şeyler olur. Bunun içindir ki, Alevilerde ikrar var, el ele, el ikrarı. İkincisi Hacı Bektaş-i Veli'nin dört kapı kırk makamı var. Olmazsa olmaz, yani her rast gelen insan ben Aleviyim, Aleviyim demeyle

1. Alevi alıştayı

Alevi olunmuyor. Alevilerin de kıstasları vardır, kuralları vardır? Nedir? El verip ikrar tutmak. Bir mürşidi kâmile teslim olmak. Dört kapı kırk makamdan geçmek. Yedi farzı, üç sünneti kabul etmek.

MODERATÖR - Farklı yaklaşımlar da var. İstersek Alevi olabiliyoruz.

VELİ GÜLER - Şimdi Alevi olursun, ama o kuralları yerine getirirsin. Yani bir insan ben Müslümanım ama Allah'ı da tanımıyorum, peygamberi de tanımıyorum, bir şeyler de yapmıyorum. Böyle bir Müslümanlık şekli yok. Hayır, soy yok, her dileyen insan gelip Alevi olur. O kıstaslar işte dediğim şekilde, el verip ikrar tutuyorsa, bir mürşidi kamile teslim oluyorsa, dört kapı kırk makamdan geçiyorsa, yedi farz, üç sünneti uyguluyorsa, 48 perşembe ... insan haklarından gerçekten kul hakkından da arınıyorsa, istediği şekilde Alevidir.

KATILIMCI - Özür dilerim. Bektaşilikle Aleviliği karıştırıyor gibiyiz sanki.

VELİ GÜLER - Bektaşi, Alevi her ikisi de aynı, hiçbir farkları yoktur. Bektaşilikte de bu aynen geçerlidir, Alevilikte de bu geçerlidir. Çünkü bir Alevinin Alevi olabilmesi için önce arınması gerekir. Önce bir mürşide bağlanması gerekir. Şimdi siz sabahtan beri, biz burada birçok şeyleri konuştuk. Konuşulan şeyler gerçekten de hepimizin de yaşadığı olaylar. Tabi incitici olaylardır. Ama bizim buradaki maksadımız geçmişleri kazımak değildir, yaraları kazımak değildir. Bu ülkenin birlik beraberliğini, kardeşliğini ne şekilde sağlayabiliriz?

İkincisi kendimizi anlatmalıyız. İnsanlar bilmediğinin düşmanıdır. Biz birbirimiz hakkında yeteri bilgiye sahip olduğumuz zaman, birbirimizi anladığımız zaman göreceğiz aramızda hiçbir farkın olmadığını.

Biz İzmir'de bunları yaşıyoruz. İzmir'de çok ciddi şekilde ilahiyatçı arkadaşlarımızla, her siyasi partideki insanlarla, ama orada siyaset girmiyor. Geliyorlar, konuşuyoruz her hafta yüz kişinin üzerinde, paneller yapıyoruz farklı farklı düşünceler anlatılıyor. Ama hiç kimsenin kimseye

1. Alevi alıştayı

de hor gözle baktığı görülmüyor. Bunu da açıkça söylüyor, şunu söylüyor adam, doçent, ben diyor, bir yerde adaydım, babam bana söyledi falan köye gidiyorsun. O köy Alevi köyüdür, sakın oğlum orada yemek yeme. Bu şekilde diyor biz şartlandık. Bir takım şeyler yapıldı. Yani bu geçmişin yapmış olduğu bilinçsizliktir, cehalettir. nce bu cehaletlerden kurtulmamız lazım. Yani biz cehaletin üzerine halen cehaletle gidiyorsak, bunun altından hiçbir zaman için kalkmayız.

are nedir? şimdi, onu da demiyorum ben, Sayın Profesör Doktor İzzettin Doğan, hem hukuk hem bilim adamıdır. Aynı zamanda da mürşidi kamildir. Önermiş olduğu nerileri vardır. Biz de Sayın Necdet bey, daha önce de cem haklarının zm konusunda bir önerilerimiz vardı, yazılı olarak da vermiştik. Aşağı yukarı Sayın İzzettin hocamın önerdiği önerilerin aynısıdır.

şimdi biz bilim adamı yetiştiremezsek, şimdi dedelerimiz bilgili olmazsa, karşiki insana yeterli bilgiyi veremezsek, bu insanlar ne şekilde aydınlanabilir? Dede dediğin zaman yani bu gökten zembille yetişip gelmiyor. Bunun burada bir eğitim görmesi lazım. Bunun çoluk çocuğunu yetiştirmesi lazım. Bunun da birtakım şeyleri yetiştirebilmesi için bunun bir meblağı vardır. Yani ben size soruyorum. Bir tane o çok fedakar Alevi gelsin, bana bir ay çalışsın bedava. Bunun içindir ki, eğer ki, emek bekliyorsanız, bir ürün bekliyorsanız, emek sarf etmek zorundasınız. Emek verilmeden yemek olmaz.

şimdi bizim buradaki davamız kavga değildir. Bizim buradaki davamız birbirlerine sataşmak veya birbirlerine karşı bir üstünlük sağlamak değildir. Burada bu ülkenin içindeki birlik beraberliği, kardeşliği ne şekilde sağlayabiliriz, ne şekilde birbirimize barışla, sevgiyle yaklaşabiliriz? Bunun ana kaynağı bilimdir. Pirim Hacı Bektaş-i Veli de şunu söylüyor; bilimden gitmeyen yolun sonu karanlıktır. Her şeyin başı bilim ve ilimdir.

Bunun için biz daha ziyade bilim adamlarına, ilim adamlarına çok ciddi şekilde önem vermeliyiz ve karşılıklı olarak da diyaloglardan ol-

1. Alevi Çalıştayı

malıyız. Yani şimdi karşiki adam da cahildir. O şekilde öğretilmiştir. İşte demin bacımızın söylediği gibi yedi yaşındaki çocuğu götürüyorsun, sen bu şekilde yetiştiriyorsan, o şekilde öğrenir. Bu Alevinin içinde yok muydu? Alevilerde de vardı böyle bir bağnaz insan. O da diyordu ki, gitme Yezid'in yanına, kokusu siner ... Muhammed'in tenidir, yazık olur o tenine. Bunlar nedir, insanları karşılıklı olarak birbirine düşman etmektir.

Biz bu düşmanlığı istemiyoruz. Bu düşmanlıkların, bu çirkinliklerin, bu sevgisizliklerin ortadan kalkabilmeleri için cemevleri burada çok ciddi şekilde ana kaynaktır, okuldur çünkü. Sünnisi de geliyor, orada görüyor. Benim inancımı, benim yaşadığımı, benim ne yaptığımı karşiki insan görecek ki, o da kanaat getirecek. Kapalı bir kutuyu görmeden ne yaptığını, ister istemez şüphe gelir aklına. İster istemez şüphelenir. Yani şimdi bir yerde gizli bir şey yapıyorsunuz, acaba devlet aleyhinde mi çalışıyorsunuz, gizli örgütler mi yapıyorsunuz, neler mi ediyorsunuz? Bunlar çok ciddi şekilde net olması lazım. Biz açığız, diyoruz ki devletle, şu şu sorunlarımızı çözsün. Ben yazılı olarak da size vermiştim, altı madde olarak.

Ben başkalarının da haklarına saygılı olmak üzere hakkımı sonra kullanacağım.

MODERATÖR - Çok teşekkür ediyoruz Veli bey, sağ olun. Şimdi çok hızlı bir şekilde ilerliyoruz. Ercan bey buyrun, Ercan Geçmez bey, evet.

ERCAN GEÇMEZ - Öncelikle Hacı Bektaş Veli Dergahı ... efendimizi saygıyla selamlarken, Sayın Bakanımızı ve Sayın Başkanımızı ve diğer arkadaşımızı saygıyla selamlıyorum. Çok değerli hazirunu saygıyla selamlıyorum.

Değerli dostlar, ben Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı ve Alevi Kültür Dernekleri adına söz almış bulunuyorum. Türkiye'de dernek olarak 90, vakıf olarak 30 şubesi bulunan bir kuruluşuz. Aynı zamanda şubelerimiz adına da söz almış bulunuyorum. Bu anlamda öncelikle,

1. Alevi alıştayı

bu çalıştaya gelmeden önce, aylar öncesinde hazırlamış olduğumuz, yaptığımız çalışmalardan biraz bilgi vermek istiyorum.

Sayın Velayettin efendimizin önderliğinde Ankara'da, İstanbul'da, Mersin'de ve İzmir'de Alevi dedelerinin toplantısına yaklaşık 5 bin dede ve Alevi yöneticisi katılarak, Alevi dedelerinin maaş hususundaki görüşleri, biraz sonra size sunacağım, alıştayı sonunda sizlere sunacağım raporda yer alacaktır. Ve yine bu raporun belli bölümlerinde yüz binleri geçen yelerimizin, Türkiye'nin her yerindeki üyelerimizin görüşü bire bir yer alıyor. Ve yine bu alanda akademinin tarafsızlık ilkesine ve namusuna uygun hareket eden akademisyen arkadaşlarımızın çok önemli görüşleri bu raporumuzda yer alıyor. Ve yine yol nderlerimizin buradaki katkıları çok önemlidir. Ve yine taliplerin, Alevi deyimiyile kendilerini talip ilan eden Alevi olan canlarımızın size sunacağım raporda çok büyük bir emeği vardır. Ve biz de bu emeği bugün sizlere ulaştırmanın mutluluğu içerisinde bulunuyoruz.

Konuya direk Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan başlamak istiyorum. Sayın Genel Başkanımız Tekin zdil, kurumumuzun ve Alevi Kültür Derneklerinin görüşlerini, diğer konulardaki görüşlerini biraz önce sizlere açıklamıştı.

Diyanet İşleri Başkanlığı İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarına müteallik işlerini bir kamu hizmeti olarak yürütmek üzere merkezi idare içinde ve zgn bir yapıda örgütlenmiş bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı altında yapılmaktadır. Ne yazık ki kurulduğu günden beri kendisini sürekli İslam'ın olmazsa olmaz tek temsilcisi zanneden Diyanet İşleri Başkanlığı geldiğimiz noktada bir anayasal problem olarak karşımızda bulunmaktadır. Buradan hareketle, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kesinlikle kaldırılmasından taraftarız. şayet Diyanet İşleri Başkanlığı, mevcut anayasal düzenlemeler tümünden değiştirilmeden kaldırılmıyorsa bile yeniden düzenlenebilir. Bu konuyla ilgili detaylı görüşlerimiz raporumuzda mevcuttur.

1. Alevi alıştayı

Bu raporumuzu biraz 6nce belirttiğim gibi çalıştayın sonunda Sa-
yın Bakana arz edeceğiz. Ve yine Alevi 6rg6tleri içerisinde zamanla dile
getirilen eşit yurttaşlık, eşit vatandaşlık haklarından, şundan 6zellikle
bahsetmek istiyorum, iyi ki Aleviler var bu 6lkede demiyorum. 6nk6
Açık Veysel'in çok g6zel bir s6z6 vardır, dava insanlık davasıdır di-
yor. Merkezine insanı koyan herkesin iyi ki var olduğuna inanıyorum.
6nk6 bu topraklar çok bereketli, çok k6lt6rl6, çok çeşitli topraklardır.
Ayrımcılığı kendi içimizden başkaları 6zerine yapma taraftarı değiliz.
Alevilerin şimdiye kadar uğramış oldukları ayrımcılığa, bir b6t6n olarak
kendisini ... g6ren b6t6n kurumların ve kişilerin sahip çıktığı anda Alevi
sorununun 6z6lebileceğine inanıyoruz.

Alevi sorununun bizatihi Alevilerin değil, S6nnilerin ve 6tekilerin el
atmasıyla, kendilerine sorun kabul etmesiyle 6z6lebileceğine inanan
bir kurumuz.

Bu bağlamda, Diyanet İşleri Başkanlığı çok b6y6k bir 6nem arz
etmektedir. Neden 6nem arz etmektedir? Bu detay raporumuzda ol-
makla birlikte, şunları açıklama gereği duyuyorum.

Diyanet İşleri Başkanlığı bu g6rev d6zenlenirken, yeniden g6rev
d6zenlemesi yapılırken, şu konulara dikkat edilmesi gerektiğine inanı-
yorum. İşlam dini alanında tekel oluşturan vasıfları ortadan kaldırılma-
lıdır. Toplumunu din ve ahlak konularında aydınlatma g6revi kesin olarak
elinden alınmalıdır. İbadethanelerin y6neticisi olma vasfı kesin olarak
elinden alınmalı, denetim g6reviyle sınırlandırılmalıdır. İşlam ile ilgili b6-
t6n alanlarda tekel oluşturma gayesiyle referans mercii olarak kendisini
g6sterme arzusu kesinlikle dizginlenmeli, İşlam diniyle ilgili her konuda
referans olarak kabul edilmemeli. Ve 6zellikle laiklik çerçevesiyle sınırlı
olduğu ve birinci g6revinin laikliği korumak olduğu g6l6 vurgularla
kendisini d6zenleyen b6t6n mevzuatlar yeniden d6zenlenmelidir.

Bu doğrultuda, H6k6met sorunu 6zmek istiyorsa, mevcut ana-
yasayı t6mden değiştirmeyi beklemeden adım atabilmelidir. Bu birinci
adım Diyanet İşleri Başkanlığı'nın işlevini d6zenleyen mevzuatta yapı-

1. Alevi Çalıştayı

lacak değişiklikler doğrultusunda kadrolarda ve bütçesinde ciddi bir kesintiye ve indirime gidilmelidir.

Biraz önce arkadaşlarımızın belirttiği eşit haklar ve özgürlükler platformu diye bir özgürlükten bahsetmişlerdi ki, Türkiye'nin birçok yerinde toplantılar yapmışlar, kesinlikle karşı olduğumuzu burada belirtmek istiyoruz. Türkiye bütçesi, Türkiye yurttaşlarından oluştuğuna inanıyoruz. Yurttaşların dinleri bütçeden faydalanmalarıyla ilgili olarak önlerine konulmamalıdır ve inanç kesinlikle toplulukların kendilerini finanse etmesi gerektiğine inanıyoruz.

Bu anlamda Alevilerin sorunlarını, cemevlerinin elektriklerinin ve sularının paralarının Diyanet İşleri Başkanlığı ödemesiyle ele alınmasını bir talihsizlik olarak görüyoruz, kendi örgütümüz olarak. Elbetteki olmasın, karşıyız, herkes kendi inancının her türlü giderini finanse etmelidir. Buna sadece Aleviler değil, Türkiye sınırları içerisinde yaşayan bütün inanç gruplarının, bunu mutlak suretle yapmasını bizim örgütümüzün talebidir.

Yine, Diyanet İşleri mevcut haliyle temsil ettiği iddia ettiği ve biricik dayattığı Müslümanlıkla ilgili gereklilikleri ve işlevi ötesinde açıkça siyaset üreten ve neredeyse Cumhuriyet hükümetlerinin üzerinde yer alan bir kuruma yükseldiğinin farkındayız. Anayasada kurumların görevi ve işlevi açıkça tanımlanmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı yürüttüğü faaliyetlerle açıkça birçok örnekte temel çerçevesi olan laiklik ilkesini zedelediği gibi, temel işlevsel sıralarını da ihlal etmektedir. Bu, demokratik olsun olmasın, hiçbir siyasal toplum için kabul edilemez bir duruma işaret etmektedir.

Mevcut haliyle Diyanet İşleri Başkanlığı, Alevilik sorununun çözümünde başlıca engel olarak durmaktadır. Gerek zorunlu din dersleri, gerek kaynakların eşit paylaşımı, gerek inançların kendini tanımlama özgürlüğü ve gerekse inançların kendi tecrübe edilmiş tarzları ve benzer alanlarda, tümünde Diyanet İşleri Başkanlığı yolu kapattığından başlıca bir sorundur.

1. Alevi alıştayı

Değerli arkadaşlar, Alevilik İslam'ın içidir dışıdır, böylesine Aleviliği yaralayan bir tartışmanın ana kaynağının Diyanet İşleri Başkanlığı olduğunun farkındayız. Alevilerin azınlık olup olmadığını özellikle Diyanet kaynaklı ilahiyatçıların ortaya attığını, Alevilerin İslam ile ilişkilerini kendi biçimleriyle yorumlamak istedikleri ve bu anlamda Alevi örgütleri arasında bir yara açmak için sürekli çaba sarf ettiklerinin çok iyi bilincindeyiz. Ve yine buna hizmet eden Alevi örgütlerinin olduğunun da bilincindeyiz.

Bu anlamıyla bu çalıştayda, böyle açılımların yapılmasını, Alevi sorununun çözümüne bir engel olarak görüyoruz ve bundan arkadaşlarımızın özenle kaçınmasını talep ediyoruz.

MODERATÖR - Ercan bey özür dilerim, siz bu tartışmayı ilahiyatçıların mı yarattığını söylüyorsunuz?

ERCAN GEÇMEZ - Diyanet'in içerisindeki ilahiyatçılardan bahsediyorum. Evet, aynen öyle.

Yine, Sayın Hükümet yetkilimiz buradayken, bu sorunun 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununa ilgili, derhal değiştirilmesi gerektiği, neden, çünkü bu hükme göre, madde 89 aynen şöyle geçiyor: Siyasi partiler, laiklik ilkesi doğrultusunda bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasanın 136. maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler.

Türkiye'nin laik olmadığının en büyük göstergelerinden bir tanesi de bu maddedir. Mevcut Hükümetimizin devletin bu davranış şeklini rahatsızlığını dönem dönem dile getirmesine hepimiz şahit oluyoruz. Beklentimiz bu yönde bir değişikliktir.

Ve yine sonuç olarak şunu belirtmek istiyorum ki, bu çerçevede bizlerin Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından içerilmek ya da Diyanet İşleri benzer yeni bir yapılanma istememiz kesinlikle bulunmamaktadır.

1. Alevi Çalıştayı

Böyle bir istemin yukarıda çerçevesini genel çizdiğimiz raporumuzda Alevi çeşitliliğine ve Alevi örgütlerinin yapısına tümüyle karşıt olduğunu ve bu yönlü girişimleri desteklemeyeceğimiz gibi, buna karşı demokratik düzen içerisinde bütün mücadelemizi de sürdüreceğimizi bildirmek istiyoruz.

Neden çeşitlilik diyoruz, ısrarla Alevilerin zenginliğinden bahsediyoruz. Biz bu topraklarda var olan bütün dillerin ve dinlerin çeşitlilik olduğunu kabul ediyoruz, zenginliği bir lütf olarak görüyoruz, lütfu asla kabul etmiyoruz. Ve yine cemevlerinin ibadethane olarak kabulü.

Bize göre eşitlik ve yurttaşlık anlayışı için, eşit bir yurttaşlık anlayışı için Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ifadesinde bulunan, din düzeni karşısında içerilmek değil, dışta kalmak hayattır. Bizim eşitlik anlayışımızda asla ve asla Diyanet İşleri Başkanlığı'nın içerisinde yer almak değil, bizatihi dışında kalmak... Ve bu anlamda da Sünni kardeşlerimize yardımcı olmak istiyoruz.

Cemevlerinin Alevilerin ibadet mekânı olmasının yanı sıra hayati önemi, aynı zamanda sivil bir dinselliğin mekanı. Alevilik aynı zamanda sivil bir dinselliğin, cemevleri de onun mekânı olarak Türkiye ve dünyaya güzel bir örnek olarak göstermek istiyoruz. Ve yine pozitif düzenlemelerin tümünün varlığından kaynaklanan tanım ve eşit muamele görme sorunudur.

Pozitif hukuktaki, aramızda çok hukukçu dostumuz var, cemevlerinin yasal statüleri ile ilgili görüş bildirdiler, hukuki statü düzenlenirken dört değişik formülasyon kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan kısaca bahsetmek istiyorum.

Birincisi genel ve somut küme formülü. Bu ibadethane, ibadet yeri, mabet, ibadete ayrılmış yerler benzeri olarak geçmektedir ki, bizim de ısrarla üzerinde durduğumuz ve Türkiye'nin gelecekte kabul etmesi gerektiği formül budur.

1. Alevi alıştayı

İkincisi, açık liste formülü. Burası cami, mescid, kilise, havra ve benzeri olarak cümle içerisinde kapatılıyor ki, Türkiye'nin birinciyi kabul etmezse, ikincisi mutlak suretle kabul etmesi gerektiği ve cemevleri sorununun burada çözülebileceğine inandığımız bir formül.

Kapalı liste formülü, üçüncü formül olarak gördüğümüz. Cami, mescid, kilise, ve havra olarak geçiyor. Kesinlikle karşı olduğumuz bir formüldür, anayasal anlamda karşı olduğumuz bir formüldür. Ve özel belirleme formülü, ülkemizde en çok kullanılan ve en çok asimile için kullanılan ve en çok ayrımcılık için kullanılan bir formüldür. Cami ve mescid olarak geçiyor. Ve bu da özellikle kamu alanında en fazla kullanılandır.

Değerli arkadaşlar, köy kanunu bunun en büyük örneğidir. Köy kanununun tarifinde aynen şu geçiyor; merası, okulu, camisi ve dağınık ve birim yerlerinin bulunduğu yerleşim yerlerine köy denilir. O zaman kanuna göre Alevilerin meşgul ettiği köyler şu anda köy değil, ne oldukları da belli değil bu anlamda.

Onun için özellikle onun üzerinde durdum. Zaten devlet diyorum, bunu açık ve net söylüyorum, Alevi nüfusa sahip ve camisi bulunmayan köylerin cami yapımına devlet eliyle teşvik edilmektedir. Buna da çok acı bir şekilde yurttaşlarımız rencide edilerek yapılmaktadır. Ve yine bu konuyla ilgili detaylı bilgiler raporumuzda mevcut olup, biraz önce bahsettiğim gibi raporumuz çalıştay sonunda Sayın Bakanımıza arz edilecektir.

Cemevleri somut olarak, toparlıyorum efendim, ibadethane işlevi yanında çeşitli sosyal, sizin sorunuza da bir cevap anlamında söylemek istiyorum bunu, cemevleri nasıl bir işleve sahipler diye. Cemevleri somut olarak ibadethane işlevi yanında çeşitli sosyal işler de üstlenmektedir. Bunlardan hareketle hiçbir siyasal aktör cemevlerinin ibadethane olmadığını ileri süremez. Bu Alevilerin kendi söylemleri olabilir ancak.

1. Alevi Çalıştayı

Sonuç olarak tüm yasal düzenlemeler öncelikle ve ilkesel olarak genel somut küme formülü doğrultusunda bir tarama yapılması ve buna uygun olmayan ifadelerin değiştirilmesi, ancak bu sürecin zaman alıcı olduğundan, cemevlerinin ibadethane olarak yasal tanımının derhal gerçekleşmesi bakımından açık liste formülünü benimsediğimizi belirtmek istiyorum.

Yine negatif ayrımcılıkla ilgili bir şeyler söylemek istiyorum, çok önemli. Üzerinde durduğumuz negatif ayrımcılıktan kastımız kamu alanındaki uğramış olduğumuz yasalardan ötürü gelen sıkıntılardır. Bunların ivedili olarak, bir formüle edilerek geliştirilmesi ve biran önce kapatılması gerektiğine inanıyoruz.

4736 sayılı maddeye dayanılarak ve Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu tarafından indirimli elektrik parası olarak gündeme getirilen, 2002 tarihinde gündeme getirilen konunun bir daha düşünülmesini ve yine yasalarda 1924 tarih ve 442 biraz önce bahsettiğim köy kanunu ve yine 2005 tarih ve 5307 sayılı sınıvlandırılmış petrol gazları piyasası kanunu... Bunun ne ilgisi var, dersiniz detayı raporumuzda mevcuttur efendim. Yine 1925 tarihli 677 sayılı kanun bilginiz dahilinde.

Ve idari düzenlemelerin mutlak suretle yapılması gereken şeyler olduğuna inanıyoruz. Bunlarla ilgili olarak 2001 tarihinde çıkartılan 2457 sayılı resmi gazetelerden cami yaptırma ve onarma dernekleri yasası ve yine 1985 yılında çıkartılan 18763 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan camilerin bakım ve onarımları ve yine imar kanunu efendim ve yine şu anda bizatihi yaşadığımız TOKİ yasası ve Ankara'da Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi.

Bu konuda TOKİ Genel Başkanlığına yazdığımız yazıda, mevcut TOKİ'nin yapmış olduğu hizmetlerden ötürü nasıl mekanlar ürettiğine çok acı bir cevapla, TOKİ bilmem kaç bin tane cami üretmiştir, kaç bin tane kütüphane üretmiştir, ama bir tane cemevi üretmediğini veya bir tane kilise, üretmediğini açık beyan ediyor. Ankara'da aşağı yukarı bir buçuk milyona yakın Alevi yurttaş yaşamaktadır ki, TOKİ devletin kendi kaynaklarıdır. Ve yine bu konularla ilgili Tapu Kadastro Yasasında bir değişikliğin yapılması kaçınılmaz bir şeydir.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Topyekün bir yapılanma öneriyorsunuz.

ERCAN GEÇMEZ – Evet, topyekün anayasal değişiklik öneriyorsunuz. Tabiki bizim kamu hizmetleri alanındaki ayrımcılığın önüne mutlak suretle geçilmesi ve bunlar Hükümet tarafından çok basit söylemlerle gerçekleştirilebileceğini, biraz önce arkadaşlarımızın özellikle belirttiği kaymakamların, valilerin uygulamalarının ve özellikle Ramazan ayı geldiğinde taşradaki uygulamaların ve yine devlet kurumları içerisinde var olan inanç merkezlerinin sadece cami ve mescid olarak sınırlandırılmasının devletin laiklik ilkesini zedelediğini, Alevileri bu konuda diğer çalışma arkadaşlarıyla birlikte bir sıkıntıya soktuğunu söylemek istiyoruz.

Ve yine, aynı şekilde başta emniyet ve jandarma olmak üzere, evet son şeyi, İçişleri, Milli Savunma, Milli Eğitim, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye ve Kültür ve Turizm teşkilatı olmak üzere bütün bakanlıkların merkez ve taşra teşkilatları devamlı merkezi ve yerel otorite sistemi ve düzeni olarak bir ayrımcılığa karşı farkındalık eğitimine tabi tutulmasını çok önemli buluyoruz.

Herkesin zamanını aldığım için çok çok teşekkür ederim. Lütfen bağışlayın.

KATILIMCI - Bazı cemevlerinize belediyelerden siz de destek alıyorsunuz, elektrik ve su yardımları olarak. Bizim yardım almamızı...

ERCAN GEÇMEZ - Hayır, almıyoruz.

KATILIMCI - Bir saniye, Ercan 18 yıldan beri beraberiz. İlkönce bir kendimizi yargılayalım, 18 yıl beraberiz. 73 yaşındayım ben, ticaretle uğraşan bir işadamı olarak 18 yıldan beri beraberiz. Lütfen burada millete masal anlatmayı bırakalım da kendi kendimizi bir yargılayalım, ondan sonra konuşalım.

MODERATÖR - Şimdi efendim birkaç şey söyleyebilir miyim, lütfen. Sayın hocam lütfen mikrofonu kapatır mısınız?

Şimdi değerli konuklar, benim tam da burada anlatabileceğim bir fıkra yok. Rahatlık için bir fıkraya ihtiyaç var, ama şöyle bir şey hatırlı-

1. Alevi Çalıştayı

yorum. Bunu Konya'da daha önce birkaç vesileyle anlatmış olabilirim. Daha önce bu fıkradan haberdar olan arkadaşlardan özür dilerim, sanki böyle hep aynı fıkrayı anlatıyormuş gibi.

Şimdi Konya'da bir mitingde, âmâ bir zat, bir arkadaşı mitinge götürüyor âmâ arkadaşını. Kolundan tutuyor ve mitinge götürüyor. Sonra da mitinge her zaman olduğu gibi polis müdahale ediyor. Herkes bir tarafa koşuyor. Tabi bizim âmâ katılımcının arkadaşı da onu kolundan tutarak sürüklüyor. Şimdi âmâ diyor ki, kaçıyor muyuz, kovalıyor muyuz?

Şimdi bizim durum biraz ona benzeme ihtimali taşıyor. Onun için burada gerçekleştirmek istediğimiz şeyin ne olduğuna biraz daha özen gösterirsek, yani kaçıyor muyuz, kovalıyor muyuz sorusuna da cevap vermiş oluruz.

Şimdi bir noktaya müdahale etme gereği duyuyorum. Şimdi, bu toplumda yaşanan ve toplumsal yapının daha doğrusu toplumsal yaşamın olduğu her yerde gözlenebilecek şeyleri Alevi-Sünni sorununun bir parçası sayamayız. Yani hayat yaşıyoruz. Bu hayat içerisinde birbirimize kırgınlıklarımız, kavgalarımız, ... olacak. Bunu besleyen devlet ve iktidar katından, eğitimden bir şey varsa onlara yoğunlaşmak zorundayız.

Tabi ki var, ama bunun dışında hayatta, şu bana yan baktı, bakabilir, şu bana ters baktı, hayat dediğimiz şey böyle herkesin rollerini ustaca oynadığı bir yer değil. Hayat bir gerilimdir zaten. Ve biz bunların içinde bir şekilde yaşarız.

Şimdi ben Doğan Kaplan'a söz vermek istiyorum. Ondan sonra da yarım saat mola vereceğim efendim. Buyrun.

DOĞAN KAPLAN - Teşekkür ederim. Sayın Bakanım, sayın divan ve değerli katılımcılar, büyüklerim, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben de ilahiyat kontenjanından bu toplantıya katılmış bulunuyorum. Bireysel olarak, akademik bir kişilik olarak ve bir insan olarak katılmış oluyorum.

1. Alevi alıştayı

şimdi burada bütün konuşmacıların dile getirdiklerinden şöyle somut bir şey, somut bir sonuç ortaya çıktığını söyleyebilirim herhalde. İzzettin Doğan hocamızın başta dile getirdiği o 2002 tarihli toplantıya atıfla mutabık kalınan altı talebin Hükümet tarafından değerlendirilmesi gerektiğine ben de inanıyorum. Ancak bu altı taleple ilgili daha sonra, bu altı talep üzerinden tartışmanın yapılmasına ve altı talebin de tartışılması gerektiğine inanıyorum.

şimdi tabi Hükümetin insan hakları ve demokrasi açısından yaklaşması gerekiyor bu meselelere. İnsan hakları ve demokrasi açısından yaklaşılırsa, tabiki Hükümet Aleviliği tanımlamaya gitmeksizin, Alevilerin taleplerini yerine getirmeli. Ancak, burada şu toplantıda da ortaya çıktı ki, aslında Aleviliğin de tanımlanmaya hakikatten ihtiyaı var. Yani hep televizyonlarda da büyüklerimiz dile getiriyorlar, Alevi büyüklerimiz, işte efendim Aleviliği kimse tanımlayamaz bize bırakın. Bu bence son derece yanlış bir ifade, yanlış bir söylem. Çünkü eğer Hacı Bektaş-i Veli hazretlerinden atıfla, bilimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır da diyorsak, bunun tartışılması, araştırılması gerekiyor. Yani bilimin nesnesi olan bir konu olarak değerlendirilmesi gerekiyor.

şimdi ben doktorada, buyruklara göre Kızılbaşlık, diye bir şey çalıştım. Aleviliğin malum temel yazılı kaynaklarından buyruklara göre Kızılbaşlık. şimdi benim o çalışmamın sonucunda bana göre çok somut şeyler çıktı ortaya. Ancak burada bulunan temsilcilerimiz, büyüklerimiz daha çok 20-30 yıllık ya da 40-50 yıllık tecrübeleri sonucunda var olan durumla ilgili kendilerine bir temel tutup, kendilerine bir temel benimseyip, bu temel üzerinden taleplerini dile getirdikleri için bir sorun çıkıyor. Yani Aleviliğin ne olduğu noktasında zihinlerde büyük bir karmaşa var. O bakımdan bence, tabi bu hitabım Sayın Bakana ya da Hkmete değil, ama buradaki büyüklerimize, nderlerimize İzzettin Doğan hocamız başta olmak üzere Aleviliğin tekrar ne olduğuyla, ilgili tanımlanmasıyla ilgili bilimsel toplantılar düzenlemeleri gerektiğine inanıyorum ben.

1. Alevi Çalıştayı

Bakın mesela benim çalışmama göre Alevilik aslında, hani hep büyüklerimiz der, bir de Alevilikte maalesef afaki konuşmalar da çok oluyor. Efendim biz bin yıllık tarih, bin beş yüz yıllık, on bin yıllık, yüz bin yıllık, hani Hz. Adem'e kadar dayandırılan böyle afaki soyut değerlendirmeler yapılan bir konu. O yüzden ne söylense gidiyor ve o yüzden çok çeşitli ve farklı, çelişik Alevilik tanımlamaları ve örgütlenmeleriyle karşı karşıyayız.

Bana göre yani benim yaptığım çalışmadan da hareketle, mesela bana göre somut olarak Alevilik aslında 1500'lere dayanan yani Safevi-Osmanlı mücadelesinin bize bir armağanıdır. O anlamda aslında Kurtçebe beye şu anlamda katılmıyorum. Tabi siyasetin egemen olduğu Osmanlı-Safevi çatışmasında bakın Osmanlı'nın Sünniliği bile bana göre Yavuz Sultan Selim'le başlamıştır. Yani kurumsal Sünnilik, müessese Sünnilik Yavuz Sultan Selim'le... Yavuz öncesine kadar o yüzden hani bizimkiler der ya, deriz ya; biz aslında Osmanlı'nın kurucu iradesi biziz. Yani bu yanlış bir ifade değildir. Osmanlı Sünniliği devlet haline gelmesi ve imparatorluk olunca, merkezi politikalar güttükten sonra Sünnilik müessis olarak ve devletin hani orta çağlar söz konusu olunca ideolojiler din oluyordu. Hem Hıristiyan batı dünyasında hem bizim dünyamızda devletin var olabilmesi için bir dini mezhebe, bir dini akıma bağlanması gerekiyor, onu benimsemesi, ideolojisi olarak kabul etmesi gerekiyor.

O bakımdan Osmanlı Sünniliği benimseyince, bakınız Kızılbaşlık dediğimiz şey de yine Şah İsmail'in dedesi Şah Haydar zamanına dayanan bir ifade biliyorsunuz. Safevi devletini bu Kızılbaşlar kurdu, fakat yüz yıl sonra Safevi devleti, Şah İsmail biliyorsunuz devleti 1501 de ilan ettikten sonra yaptığı ilk uygulama 12 İmam Şiiliğini devletin resmi mezhebi ilan etti. Neden, çünkü bir tarikat yapılanmasıyla devletin gidemeyeceğini gördü. Aşiretlere dayanan, dervişlere dayanan bir yapılanmayla devletin gidemeyeceğini gördüğü için kendisi Şiiliği bilmediği halde ve o bölgede Şiiliği bilen kimse olmadığı halde, Irak Necef'ten Cemil Amil denilen Güney Lübnan bugünkü bölgeden Iraklı Şii alimleri getirmek suretiyle Şiileştirmeyi öyle yapmış oldu.

1. Alevi alıştayı

Dolayısıyla Kızılbaşlar, Safeviler zamanında da muhalefete dūřtū. řah İsmail zamanında ne oldu? Tabi řah İsmail zamanında hocam mesela meşhur Ali Keraki vardır. O getiriliyor hatta yūksək miktarda paralar veriliyor, řah Tahmas ile devam ediyor. Tabi řah Abbas zamanını buluyor. Mesela bugün hani řeyh Safi buyrukları ve İmam Cafer Sadık buyrukları ayırımı vardır. İmam Cafer Sadık buyrukları denilen buyruklarda Safevi izlerini pek görmūyoruz mesela. Sebebi nedir, daha çok bu Tahtacı bōlgelerinde egemen olan, Tahtacı bōlgelerinde yaygın olan buyruklardır bunlar ve Tahtacı aşiretleri Safeviler zamanında ilk, hani řah İsmail'in vefatından sonra oęlu Tahmas 9-10 yaşındaydı...

KATILIMCI - Sayın Subařı özūr diliyorum, dersimiz tarih mi acaba?

DOğAN KAPLAN - Ha bitiriyorum o zaman. Yani demek istediğim Aleviliğin bir tanımlanmaya ihtiyacı var.

Sonuç olarak ben Alevilięi, zaten bu alıştayı hedefine yōnelik olarak řunu sōylūyorum. Bu altı talep hocamın dile getirdiği altı talep tartişılmalı, değerlendirmeli.

Yani bu işin aslında ilahiyatçısı şusu busu yok, eğer akademiden akademyadan bahsediyorsak, bilimsellikten bahsediyorsak, bilim adamlarını daha çok bu işin içine sokmalıyız. Yani kendi bekraundlarımızı, işe ideolojik yaklaşımlarımıza, dayandırmadan, bilimin gōsterdięi yolda bir şeyler...

MODERATōR - Ben bir řey sōyleyebilir miyim? Doęan bey řōyle bir sorun yaşıyor; ilahiyata gittiğinde Alevi, buraya geldiğinde de ilahiyatçı. Bunun sorununu ne zaman ūstleneceksiniz? Yani Doęan bey bir Alevi arkadaşınız. Ama oyle bir sorun yok ki, şimdi ne yapması gerekir, bilimle uğraşıyor.

KATILIMCI - Vallahi Hazreti Pir yardımcısı olsun, başka diyeceğimiz bir şey yok.

MODERATōR - Buyrun hocam tamamlayın.

1. Alevi Çalıştayı

DOĞAN KAPLAN - Tamamlıyorum, yani ben bu hani Diyanet'in kaldırılması, cemevlerinin statüsüyle ilgili, bunlara nötr yaklaşıyorum, ama mesela Hüsniye hanım, eğer mesela Diyanet kaldırılırsa kontrolsüz güç güç değildir, biliyorsunuz. Büyük bir karmaşa ve anarşi çıkabilir. Yani mesela Hüsniye hanıma başını ne zaman kapatacağın denmez de dayatmaya kadar varan şeyler olabilir. O yüzden, ama yine de açığım, tartışılabilir.

Cemevlerinin de yani bir şey olarak yasal statüye kavuşturulması gerektiğine ben de inanıyorum.

Şimdilik bu kadar, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ediyorum. Şimdi bir mola veriyoruz. Mola standartlarında konuşabiliriz. Şu anda ara vermiş bulunuyoruz.

KATILIMCI - Özür dilerim, bir ilave var Aleviliğin tanımına ilişkin, arkadaşlar girmek istemiyor, bunu lüzumsuz bir mesai olarak algılıyorlar.

Doğrudur, Alevilikte çeşitli tarihler vardır. Bunun da bir zararı yoktur. Sünnilikte de vardır. Diğer inançlarda da vardır. Ama ısrarla, bak çok iyi niyetli bir yaklaşım olarak görmediğimi ifade etmek zorunda kalıyorum. Beni...

Şu da yanlış anlaşılmasın biz yani ilahiyatçı arkadaşların varlığından ya da ilahiyatçı arkadaşların kendilerine yönelik yapmış olduğu bilimsel çalışmalara karşı bir itirazımızdan öte, bugünkü toplantının amacı, devletle Aleviler arasındaki birtakım sorunlar ve meselelerin konuşulmasıdır. Diğer taraftan bugünkü toplantıda düşünülen şey Alevi kurum temsilcileri ve diğer taraftan inanç önderleri bazında temsiliyet yetkisine sahip kişilerin dinlenmesidir.

Arkadaşlarımız sanırım bu toplantıya yanlışlıkla davet edilmiş diye düşünüyorum. Kendileri aslında akademik tartışmaları olan toplantılara davet edilmeleri gerekirdi. Yani yoksa arkadaşlarımıza kesinlikle, hani bilimsel anlamda veya kişisel anlamda bir itirazımız yoktur.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Mehmet Yaman dede, ilk konuşmayı siz yapacaksınız. Tamam, hazırlanın... Ne kadar konuşacaksınız? 15 olsun.

KATILIMCI - Necdet bey yani bu bir hak arama mücadelesinin bir platformu oluştu. Önce birbirimizin hakkına riayet etmediğimiz sürece, ... ortaya koyduğu tespitlere de katılmadığımı beyan ediyorum.

KATILIMCI - Çok özür dilerim, ama benim tespitlerime katılıp katılmama hakkını size kimse vermiyor. Ben kendi örgütüm adına konuştum. Bu sizin, bu haziruna getirmiş olduğunuz, kendi örgütünüz adına getirmiş olduğunuz talepleri çok haklı ve önemli buluyorum, çok değerli buluyorum, ama böylesine yani rencide edecek bir konuşma yapmanızı da doğru bulmuyorum.

Katılıp katılmamak, burada tartışma konusu değil efendim. Bu çalıştay onun için yapılmamıştır.

MODERATÖR - Evet, konu anlaşılmıştır, çok teşekkürler. Birbirimize katılmama hakkımız var, katılma hakkımız var. İşi böyle götüreceğiz, sağ olun.

FEVZİ GÜMÜŞ - Ama kimin görüşüne katılıp, kimin görüşüne katılmadığımızı da burada söylemememiz icap eder diye düşünüyorum. Her konuşmacıdan sonra o zaman 34 kişi söz alsın, katılmıyorum veya katılıyorum desin. Öyle bir şey ihtiyac var mı?

MODERATÖR - Şöyle bir şey oluyor herhalde, insanlar katılıp, katılmadıklarını söyleme gereği duyuyorlar. Fevzi bey, ne yapalım?

FEVZİ GÜMÜŞ -Ama bu toplantının muhtevası böyle bir zemine uygun değil yani.

MODERATÖR - Bu uyarınızdan sonra herhalde gereken şey alınacaktır. Dördüncü, bugünün son oturumuna başlıyoruz. Tekrar hoş geldiniz.

Bu oturumun konusu eğitim sorunları, eğitim eksenli bir tartışma olacak. Tabi yine önceki oturumdan buraya sarkan şeyler var, ama bu

1. Alevi Çalıştayı

oturumda yine de dikkate alınmasını arzu ettiğimiz birkaç temel başlık var. Mesela Aleviler müfredata dahil olmak istiyorlar mı, resmi müfredatın bir parçası olmak istiyorlar mı? Aleviliğin bir müfredatı var mıdır, Alevilik bir müfredat üretecek bir gelenek üretmiş midir?

Bu soruların bende bir cevabı yoktur diye sormuyorum. Bu soruların hepsinin bende bir cevabı var, ama ben istiyorum ki, bu konu burada müzakere edilsin ve tartışma zemini içinde konuşalım.

Bu konudaki deneyimler, özellikle eğitim konusunda Alevilerin parçalı da olsa ortaya koydukları öneriler, tecrübeler, bunlardan hangisi kullanışlı, elverişli bir şema sunuyor bize? Bu konularda ne tür tanıklıklarımız var? Bu dersleri kim verecek? Eğer müfredata dahil olacaksak, bu dersleri verecek kişiler hangi düzenek içerisinde geliştirilecektir? Ne tür bir okuma programı ya da işte sabah kısa da olsa değinilmişti, nasıl bir eğitim sürecinin parçası olacak ve bütün bunlar çok sık kullanılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu çerçevesinde nasıl ele alınabilir?

Bugünkü bu oturumun temel konuları bu çerçeveye içinde, ama tabii ki siz yine söylemek istediğiniz her şeyi söylemekte özgürsünüz.

Mehmet Yaman beyden başlıyoruz.

FEVZİ GÜMÜŞ - Sayın hocam usule ilişkin bir söz söyleyebilir miyim?

İsterseniz çerçeveyi şöyle koyalım, yani müfredata dahil olup, olmama üzerinden koyduğumuz zaman konuşmaların ana eksenini bu belirliyor. Oysaki Alevi toplumunun önemli bir kesimi, çoğunluk kelimesini kullanmayayım, zorunlu din derslerinin kaldırılmasını, seçimlik bir din dersi olmasını, bunun da talep eden yurttaşların talebi üzerine gerçekleşmesi gerektiğini söylüyor. Dolayısıyla bu çerçevede bence konuşursak daha doğru olur.

MODERATÖR - Tamam, Fevzi beyin söylediklerini de bu çerçeveye dahil ederek, yani bu zaten biliniyor, bu çerçeveyi böyle zenginleştirerek tartışalım o zaman. Tamam, çok teşekkür ediyoruz.

1. Alevi alıştayı

şimdi Mehmet Yaman beye veriyorum sözü, buyrun.

MEHMET YAMAN - Teşekkür ederim. Sayın Bakanım, Sevgili Hocam Necdet Subaşı bey ve burada bulunan büyüklerimiz, dedelerimiz saygılar sunuyorum, akşamlar kutlu, ağızlar tatlı olsun.

Elbetteki bu güzelliklerle, yüce Allah'ın yardımıyla bir dereceye, güzelliğe varacağız inşallah.

şimdi Hükümetimizin düzenlediği bu alıştay başarılı olsun diliyorum. Kısaca anlatacağım, hem hızlı konuşacağım yani benim adedim yle.

Kymde doğduğumda, aklım erdiğinde, yakındaki Sünni komşu köyümüzden bize bağırırlandı; Kızılbaşlar, Rafiziler, Aleviler diye bağırırlandı. Büyüdüğümde, şimdi soruyordum babaanneme soruyordum, niye böyle diyorlar? Oğul diyor, işte biz Ehlibeyti çok sevdiğimiz için. Ve bir de tevella teberra olduğu için. Tevella teberra nedir? Ehlibeyti seveni sevmek, sevmeyeni sevmemek cinsinden, bunu da geçiyoruz. Çünkü Yezit kelimesini 1400 yıldır veya bin yıldır Sünni canlarımız, Sünni kardeşlerimiz tartışıyorlar. Yezite lanet edilir mi edilmez mi, edilmez de edilmez. Bir kişi çıktı imamı Teftazani, edilir dedi Yezit'e. Çünkü Yeziti'n yaptığı melanetler çoktur. Bunu da geçiyorum.

Burada bir Arapılık şeyi vardı. Mollalar gelmiş, onlara Arapılık aşılamış, yüce Türk milletini de ikiye ayırmışlar Alevi Sünni diye. Onlar bize Kızılbaş der, biz onlara Yezit deriz, böyle giderdi. Bir de şöyle ergenlik çağına gelince baktım ki, dedelerimiz şöyle bir şeyler söylüyorlar cemlerde. Sevdiğim Allah bir, Muhammed Ali,  güzel severim elin eylerim, ... Bektaşi Veli daha senden gayrı kulu neylerim. Yahut da medet hey Allah'ım, medet gel dertlere derman eyle, yetiş ya Ali Muhammed gel dertlere derman eyle. Yahut da Muhammed Ali'yi candan sevenler, yolluk yollarda kalmaz inşallah diyordum efendim.

Aradılar yeri göğü, hak müminin kalbindedir, okudular dört kitabı hak müminin kalbindedir. Bakıyordum ben, ilahiyatçı olduğu için

1. Alevi Çalıştayı

Kur'an-ı Kerimi okuyorum, Arapça öğretmeniyim. Ayetlerin ve bazı sahih hadislerin, doğru hadislerin, yalan hadislerin değil, açıklamaları Alevinin, aşıkların, sazında-sözünde Türkçe olarak söyleniyor. Ve biz buna telli Kur'an diyoruz.

Geçen sene Maraş'ta Kutlu Doğum haftasında öyle söyledim de sazımı getirdiler bir deyiş okudum. Şu aleme bir nur doğdu, Muhammed doğduğu gece, yeşil kandiller indi Muhammed doğduğu gece.

Akşam üzeri yine son ...verilmişti bana. Oradaki bacılarımız türbanlı bacılarımız, sayın başkanımız, Diyanet başkanımızın yakınları dediler; ya Mehmet Yaman Allah senden razı olsun, elime ayağıma düştüler. Bizim dedi, profesörler, Saim Yeprem'ler ve diğerleri, konuştular konuştular yüzünden okuyamıyorlar, sen iki cümleyle Hz. Muhammed'in doğum haftasını bize anlattın.

Sonra biz Aleviler senede bir defa doğum haftası, yani Kutlu Doğum haftası yapmıyoruz. Her cemimizde 48 Cuma iki cihan serveri, peygamberler önderi, başlarımızın tacı, dertlerimizin ilacı Muhammed Mustafa'yı zikrediyoruz, biz devamlı. Ve zaten dedelerimiz biz doğduğumuzda ve geliştiğimizde diyorlardı ki, ey talipler rabbimiz Allah, peygamberimiz Hz. Muhammed, rehberimiz Ali yel Mürteza.

Şimdi diyordum, bu Aşutka Dutluca denilen köy şimdi tanıştık yani, birbirimizi tanıdık, bildik, artık ayrı gayrı kalmadı, Sünni, Alevi tartışması yok, hepimiz kardeş olduğumuzu anladık. Diyorlar ki, ya biz kardeşmişiz, dostmuşuz haberimiz yoktu bundan diye, ben de bazı konuşmalar yapıyorum.

Efendim, tahsilimi imam hatip okulunda yaptım Çarşamba İlahiyatı Marmara'da bitirdim. Sonra öğretmen oldum. Başıma çok şeyler geldi. Bir defa ben yetim bir çocuktum, bir zat okutuyor Abbas Erturan diye, cümle geçmişlerimiz nur içinde yatsın. Bir gün geldim dedim, dede ben bu okuldan çıkıyorum. Bu mektep bize yaramaz, niye, çünkü bize bir hoca geldi albay. Adını söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi? Söyleyeyim, Türkiye Gazetesi'nin sahibi Hüseyin Hilmi Işık. Aleviye nasihat yazıyor.

1. Alevi Çalıştayı

Esselamüaleyküm evlatlarım dedi, içeri girdi. Efendim, çocuklar dedi, Başvekilimiz Adnan beyden Allah razı olsun, Türkiye'yi Müslüman yapacak dedi. Çünkü güzel İstanbul'umuz kirlendi, pislendi. Aleviler, Kızılbaşlar doldu, Hz. Muaviye efendimize Yezit'imize küfrediyorlar. Bu derecede olmaz yani bu derece Türkiye'de böyle bir şey olmaz. Geldim dedim Abbas dayı, ben bu okuldan çıkıyorum. Dedi, oğul oku sen, eski yazı öğren dedi. Bak köylerimizde, evlerimizde tonlarla kitaplar var, el yazmaları. Bende var bir tane 270 sene evvel ceddimden kalma Kur'anı Kerim. Alevilerin evinde Kur'an bulunmaz, İstanbul'da arşivimde duruyor. Gördüler Osman bey, görmedi diğer ilahiyatçılar. Şimdi nasıl oluyor da bu Aleviler, işte kestiği yenmez... Hristiyan'ın kestiğini yiyorsun. Alevilere kız verilmez.

Bunlar böyle gidiyor. Bunları biliyor tartışıyoruz. Şimdi bunlar Hilmi Işık öyle söyledi ve sen dedi, oku okulda. Tamam ve Hilmi Işık'a dediler ki, arkadaş kalktı, hocam dedi, sınıftada bizim Mehmet Yaman var, o da Kızılbaş dedi. Otur oğlum otur dedi, onlar bir ajan olarak sokarlar. Halbuki ne ajanı ne bir şeyi. Hani bir şey var, bir şey söyleyeyim ben. Zatın birisi çıktı, yazıklar olsun, Aleviler Alevistan istiyor... Haşa ve kellem. Anadolu Alevinin ve Sünninin. Kuranlar da kendileri. Kendi vatanlarının adını değiştirirler mi? Cennet yurdumun güzel Türkiye'min adını değiştirdiler mi? Yazık, yazıklar olsun.

Şimdi Hilmi Işık dedi ki, otur evladım dedi. 1400 yıldır Aleviler ne yaptı ki, bundan sonra ne yapsınlar dedi, falan. Biz dedi onları ya yurtiçinde Müslüman edeceğiz, asimile edeceğiz, gerçi tam Müslüman olamazlar ama dedi. Ya yurtiçinde boğacağız ya da üçbuçuk Kızılbaş Sibirya'ya süreceğiz dedi. Ama ben okumaya devam ettim.

İlahiyatta da böyle şeyler oldu. İsim vereyim Bakanımız da Necdet bey de iyi bilirler. Hepsi benim kardeşim, onlar hepsi canım. Sami Uslu kulakları çınlasın. Efendim dedi çıktı, arkadaş dedi, son sınıf ilahiyatta Mehmet Yaman'dan bir ricamız var dedi, gelsin buraya dedi, bir defa Hz. Muaviye desin dedi. Dedim kardeş, çok mu seviyorsun, evet seviyorum. Bunun manası ne falan, bak kötü bir mana ismi dedim. Hiç-

1. Alevi Çalıştayı

bir Muaviye ismi var mı Türk milletinde. Türk milletinde, Sünnisinde, Alevisinde, zaten olmaz. Bir tane Yezit ismi, Muaviye ismi var mı yok. Bir tane Çorumlu arkadaş çıktı hafız Mehmet Yaman. Mehmet Yaman dedi, Allah bana oğul verirse Hz. Muaviye efendimizin adını vereceğim dedi. Ben dedim olur, sen Hz. Ali adını vereceğiz, şimdi orayı geçtim, oralar bitti.

Tabi Kerbela'dan beri tevella teberra var. Orada din bilgisi öğretmenimiz vardı benim okulumda. Ben öğretmenim o zaman Bakırköy Ticaret Lisesi'nde. Baktım kara sesin kitaplarını dağıtıyor. Öğrenciye verdi, öğrenci bana verdi. Benim Kızılbaş olduğumu biliyorlar, çünkü bana vermiyorlar. Öğrenci bana veriyor. Mim Kemal'in babası kim? Babası işte piçtir, falan filan, dağıtıyor kendisi. Bunlar yazık, Türkiye niye ilerlemiyor, İslam ülkeleri niye ilerlemiyor? Birbirimize düştüğümüz için.

Bunlar böyle. 1991'de Sayın Bakanım, yine 13 kişi toplantı yaptık. İlk Alevi-Sünni paneline giden fakir kardeşiniz, Mustafa Said Yazıcıoğlu Bakanımız vardı, sayın milletvekilimiz vardı. Konuştuk orada falan. Fakat orada baktım ki, yanlışlıklar yapılıyor. Bazı Alevi profesörler Alevilikten çıkmış. Adamlar nutuk çekiyor. Diyorlar ki, biz diyorlar, Elhamdulillah Müslüman olduk, namazımızda niyazımızda falan filan, baktık durum kötü. Okula döndüm, kızcağızın biri ağlıyor, lise sonda. Kızım niye ağlıyorsun. Hocam dedi, biz dedi, sizin Alevi olduğunuzu bilmiyorduk, gazete yazıyor işte, Diyanette görüşmüşsünüz. O zaman ben de Aleviyim diyor. Niye dedim sen Alevisin? Çünkü dedi, üç sene ortaokulda din dersi hocaları geldi bize kin aşıladı. Kin, düşmanlık, cehennem, korku falan filan. Siz dedi kardeşlik aşıladınız dedi falan. Bu da ayrı bir anım.

Asimilasyon, sağ olası Sünni canlarımız, ya bizim yabancımız değil ki kardeşiz. Geliyor karşıma, illa beş vakit namaz kılacaksın. Ya benim namazım var. Müminler şunlardır ki, namazlarını istediği biçimde kılarlar. Binek üstünde, at üstünde gezerken, yürürken. Hz. Musa'nın olayı var. Hz. Musa çobana bakıyor, Allah Allah sen diyor, böyle namaz kılmayacaksın, şöyle kılacaksın. Çoban darılıyor, Cenabı Hak da

1. Alevi alıştayı

Musa'ya darılıyor. Ey Musa diyor, sen şeriat peygamberisin. O adam saf, temiz, ona niye engel oldun, bırak dilediği gibi namazını kılсын.

Aleviler iki cihan serverinin mübarek adı anıldığı zaman bizler ağlıyoruz, ayağa kalkıyoruz cemlerimizde. Bizden ne istiyorsunuz kardeşim, Allah'tan korkun. İftiracılar da Allahı'ndan bulsun inşallah. Kur'an-ı Kerimde ...var, kim ki iftara ederse Allah'a karşı iftira etmiştir, ta cehennemnin esfeli safilindedir. Bu da böyle.

Efendim, şimdi köyde bizim üç kişi asimile oldu. Sokağa gidiyor namaz kılıyor, oraya fırının önünde namaz kılıyor. Alevi dede çocuğu, öyle dedeler batsın inşallah. Dede çocuğu namaz kılıyor falan. Bir gün cemde anlattım. Dedim ki, bakın bizim dilimiz Türkçe, biz Arap değiliz. Öz Türkçe. Adam tutturdu, hangi şeyhten, Mahmut Hocadan mı, arşamba'dan mı ders almış. Mehmet Yaman dedi, yanlış biliyorsun sen dedi. Bir defa sen konuşurken ayetle hadisle konuş, ilahiyatçısın dedi. Bak dedi, Arapçayı seveceğiz Hz. Peygamber Arap olduğu için. Arapçayı seveceğiz Kur'an-ı Kerim Arapça olduğu için. Arapçayı seveceğiz, seveceğiz, cennette Arapça konuşulacak, Arapça. Arapça bilmeyen cennete gidemeyecek. İşte Türk kültürünü mahvetti. Veyseller, Pir Sultanlar, büyük insanlarımız olmasaydı, Türkçe çoktan unutulmuştu. Öyle gitti, onu da söyledim.

Geçtik, kaç dakika kaldı, üç dakika, az kaldı pekiyi. O zaman madde madde geçiyorum. Alevi Sünni birliğinde, kardeşliğinde ilk adım birbirimizi tanımaktır. Burayı geçiyorum. Çünkü, ya biz kardeş miyiz diyor? Efendim, mum söndü, tarihin en alçakça yapılan, kalleşçe yapılan bir yalanıdır bu. Ebussuudlardan başlamıştır, çok utanç verici. Onu söyleyenler yapıyor galiba aynı mum söndüyü. Biliyorsunuz medyada geçiyor bazıları, neler yaptıkları.

Bahçeye dikilen gül, kardeşlik nasıl olur, bahçeye dikilen gül. Barış nasıl olur, iki insan evlenmiş. Bu olan bir olay, dargın oluyorlar, kavga ediyorlar. Diyorlar, biz en iyisi boşanalım. Fakat diyorlar, bahçeye bir gül dikelim ne zaman kurudu, o zaman boşanalım. Fakat gizli gizli karı

1. Alevi Çalıştayı

olsun, koca olsun geceleri götürüp kovalarla su döküyorlar. Bir gün karşılaşıyorlar ikisi de su döküyor kurumasın diye. Alevi ve Sünni kardeşliği yok olmasın diye. Çünkü bu vatan bize emanet, bu cennet yurdumuz. Böylece bir şeyler. Öbürü de ayrı, vaktimiz kalmadı çok yazık.

MODERATÖR - Mehmet bey bu anlattığınız süper ya farkında mısınız? Bu anlattığınız gül hikayesi süper bir şey. Çok sağ olun.

MEHMET YAMAN - Ona benzer bir tane daha bir şey söyleyeyim. Bir dakika fazla vereceksiniz. Allah cümlelizden razı olsun. Teşekkür ederim.

Almanya'da olan bir olay bu. Mimar binayı tazelerken bakıyor ki, iki tane tahtanın arasında, çakılırken kapı, bir kertenkele sıkışmış. Allah, Allah bunu ben en iyisi çıkarayım. Şimdi bakıyor ki, ne yapacak diye, başka bir kertenkele geliyor. Ağzında su mu, yem mi, getirip o arkadaşına verip gidiyor. Bu da böyle. Biz böyle değiliz, ama maalesef.

Evet, şimdi iki cümle daha söyleyeyim. Şimdi diyoruz ki, Doğan Kaplan canımız diyor ki, pardon Noyan canımız diyor ki, Hacı Bektaş Veli Müslümandır, hacca gitmiştir. Bir şey unuttu yalnız, beş vakit namaz kılmıştır. Onu söylemedi. Halbuki ariflerin menkibelerini okuyun Hacı Bektaş'a gidiyorlar. Dönen diyor ki, Mevlana hazretlerine, Hacı Bektaş Veli bizim gibi değildir, ne hacca gitmiştir, ne beş vakit namaz kılıyor, şeriatına dudak büküyor.

Yani arkadaşlar şunu söylemek istiyorum; canlar, büyüklerim, gönül kalsın, yol kalmasın. Alevi Alevi gibi yaşasın mertçe, Sünni de Sünni gibi yaşasın, fakat kardeş olduğunu bilsin. Hepimiz Allah diyoruz. Ayrıca, o öyle söylendi, Doğan canımız da bir şey söylemişti, o neydi ne söylemiştin, sen de bir şey söyledin. Neyse ondan vazgeçtim ben, bu kadar yeter, vaktinizi almayayım. Allah cümlelizden razı olsun, gülen yüzlerimiz solmasın, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Çok sağ olun çok, var olun. Şimdi Hasan Meşeli pardon, Veli Gülsoy. Beş dakika mı kullanacaksınız yoksa?

1. Alevi alıştayı

VELİ GÜLSOY - Kullanabildiğim kadarıyla kullanayım hocam. Çünkü ben çok zor süreçler geçiren bir yerden geliyorum. Gazi Mahallesiinden geliyorum biliyor musun? Çok önemli bir yerden geliyorum ve on senedir de zorluklarla orada dedelik yapıyorum.

Orada insanların suçlu sayıldığı, herhangi bir müesseseye gidip form doldurdıkları zaman eğer, adres Gazi mahallesiye, biz sizi ararız diyorlar, bir daha da aramıyorlar. Sayın Bakanım bunun notunu alırsa teşekkür ederim.

Eğer sokaklarda insanları toplamamız gerekiyorsa, önce insanlara iş, aç verelim ki, o insanlar devletine de sahip çıksınlar. Çünkü sofraya otururuz Bismillahirrahmanirahim deriz başlarız. Ama karnımız doymadan Elhamdülillah Yarabbi çok şükür demeyiz. Bu çok önemlidir.

Tabi bu toplantıyı önemsediğim için geldim. Hem de çok büyük zorluklarla geldim. Birçok dostlarım biliyor, benim hanımım çok ağır bir ameliyat geçirdi, bakıma da ihtiyacı var, ama yine de yleyken bu toplantıyı önemsediğim için geldim.

Tabi yıllardır söylenip durur, basın yazar, birileri söyler, herkes Aleviliği tarif eder. Aleviliği tarif etmeye kimsenin hakkı yoktur. Aleviliğin mekanı belli, yeri belli, adresi belli, Alevilik cemevidir. Niye cemevinde-dir? Hatta baskıların, cebirlerin zulümlerin olduğu noktada, yoksullukların kol gezdiiği noktalarda kendi köylerinde ahşap binalar yapmak kaydıyla cemevleri yapılarak cemler sürdürülmüştür.

Ama bugün 21. asırda yaşıyoruz, hala yapılan cemevlerimiz, yani gerçekte adına cemevi denecek kadar binalar mıdır değil midir, bunu da takdirlerinize sunuyorum. Bu eksiklikler bizim değil, laik, demokratik bir cumhuriyeti idare edenlerin suçudur. Onların ayıbıdır diyorum ben. Bu ayıp onlarındır. Ama Sayın Bakanıma, Hkmetine de çok teşekkür ediyorum. Niye, nk geciken bir olay, özellikle Alevilik kamuoyunda, basında önemli yer alan bir... Sorunlarının giderilmesi çok önemli bir mevzudur. Ne yazık ki senelerdir, gelen geçen tüm Hükümetler, Sayın Hocam da söylemişti, tüm Hükümetler tarafından söz verilmesine

1. Alevi Çalıştayı

rağmen ihmal edildi. Ancak zararın neresinden dönersek kâr oradadır deyip geç de olsa adaletin tecelli etmesinden yanayız.

Onun için, devletin dini olmaz. Bütün arkadaşlarımız da söyledi. Onun için devlet bütün inançlara ve inanç gruplarına eşit bir mesafede davranmak zorundadır. Herkesin hakkını vermek kaydıyla. Bu demokrasinin vazgeçilmez bir gereğidir. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim de buyuruyor ki, ey can razı olmuş ve razı edilmiş olarak sevgiyle rabbine dön diyor. Aleviliğin esas temeli sevgidir, barıştır, kardeşliktir. Kul hakkına rızadır.

Sayın Bakanım, İzzettin Doğan benim büyüğümdür, elini öpüyorum. Cemde biri o büyüğüme davacı olsa, dese ki, işte İzzettin Doğan benim şu hakkımı yemiş, vermiyor, İzzettin Doğan dedemin büyüklüğüne hürmetimde hiç kusur etmem, ama o hakkı ödeyene kadar onu cemde bırakmam. Aleviliğin temeli budur. Kul hakkına kesinlikle rıza göstermek mecburiyetindedir, insan hakkına. Çünkü bizim esasımız rızalıktır. Eğer rızalık olmazsa, kardeşlik de olmaz, güven de olmaz hiçbir temel de olmaz.

Yıllardır ihmal edilen haklarımızın da Anayasanın da öngördüğü gibi tüm yurttaşların inançlarını özgürce yaşama ve yaşatma hakkına sahip olduğuna göre, Alevi cemevlerini de yasalar önünde resmen, bunun altını çizerek söylüyorum. Belki arkadaşlarım şöyle böyle söyledi, ben bir Alevi dedesi olarak resmen diyorum, resmen ibadethane olarak kabul edilmesi, yasal hakkımızın verilmesi, Sayın Bakanım, Sayın Hocam tavizsiz talebimizdir. Bu konuda hiç tavizimiz yoktur. Bu bizim tavizsiz talebimizdir. Onun için cemevleri ibadetin kendisidir. Velayetin başı, Mehmet Yaman'a karşı da cüretkarlık yapmayayım, Hazreti Şah Velayettir. Ve o velayet makamı da Kur'an'da mevcuttur ve yüce peygamberimiz tarafından da kendisine hediye edilmiştir. Ve Alevilerin Kızılbaşlığı da Hazreti Ali'ye bağlanıyor. Biz onunla ... ediyoruz.

Ben bir konuyu daha söylemek istiyorum. Yezit el Ahmet, onu cemevlerinde, çünkü ben 75 tane profesyonel hocama cem yaptım.

1. Alevi Çalıştayı

Cemevinde bir hocam şunu söyledi, ben birçok yerlerde cumaya git-tim, ama hiç ağlamadım, bugün ağladım. Bu hocam... Yezit'e laneti okurken ne bir topluma, ne bir mezhebe, ne bir sınıfa ne de bir kavime okunan şey değil. Sadece Ehlibeyte zulmeden, evladı peygamberi pe-rişan eden, hatta nisa tayfalarını teşhir etmek kaydıyla, bunlar kafir ka-dınlarıdır deyip, şan meydanlarında gezdirdiği için ona lanet okuyoruz.

Kimdir, Muaviye'nin oğlu, Ebu Sufyan'ın torunudur. Zaten o zümre Muhammed'e de dost olmadılar ki, Ali'ye de evladına da dost olsunlar. Onun için demek ki, bizim lanetimiz kötüyedir. Kötülük yapan Sayın Bakanım, kötülük yapan hangi toplumda, hangi millette olursa olsun, insan hakkını yiyen, insanlara zarar veren, yalan söyleyen, gıybet ya-pan, insanları birbirine düşüren, barışı bozan kişi kötünün temsilcisi olduğuna göre, ondan daha kötü, Yezit var mıdır benim güzel hocam?

Demek ki bizim lanet okuduğumuz şey kötülüktür, binlerce de la-net olsun. Ve bir şey daha söylemek istiyorum, çünkü devletimiz ta-rafsız olması gerekiyor. Diyanet İşleri Başkanlığı, hele hele bu sene bana çok dert olmuştur. Ben onu izlemiştim, Sayın Başbakanımız bir şey söylemişti Alevi açılımı hakkında, ama Ali Bardakoğlu Diyanet İşleri Başkanı, Mekke'de ta bir Hükümetin Başbakanına bile isyan etmişti. O haddini bilsin, kendi işine karışsın, herkes kendi işini yapsın deyip, Alevi cemevleri ibadethane olamaz diye ileri gitmiştir.

Ben de şunu söylüyorum, Diyanet İşleri Başkanlığı benim inancımı belirleyemez. Böyle bir hakkı yoktur. Benim inancımı inanç önderlerim, ... belirler.

Eğitime gelince, zorunlu din dersleri olmamalıdır. Bilhassa laik bir devlette. Şayet kaldırılamıyorsa, yerine de bir şey konuyorsa, İzzettin Doğan dedenin ortaya koyduklarına sadakatle katılıyorum, ama bir şey ilave etmek istiyorum. O dersleri veren öğretmen mutlaka pir divanın-da mürşit huzurunda Alevi terbiyesi görmüş, bir öğretmenin vermesi arzumdur benim. Bu çok önemlidir, çünkü İmamı Caferi Sadık pirlere nasihat ederken şunu söylüyor; şeriat abdesti suyla olur diyor, tarikat

1. Alevi Çalıştayı

abdesti pirinden himmet alıp pirine ikrar etmekle olur. Marifet abdesti kendi nefsinin bilip rabbini tanımakla olur. Tıpkı Hazreti Ali'nin söylediği gibi; ... abdesti kendi ayıbını görüp gidermek, başkasının ayıbını sır etmekle olur. Çünkü sevgili hocam su ne yapar, derinin üstündeki kiri yıkar, onun altındaki eti yıkamaz. Onun altındaki damarı yıkamaz. Damarın içindeki kanı yıkamaz. Onun altındaki kemiği yıkamaz. Onun içinde iliği yıkamaz. Ancak ne yıkar, insan hakkına rıza gösterip, sadakatle kemaliden taviz vermeden insanlığa hizmet eden müminlerin gönlü yıkar. Ve şimdiye kadar bilmiyorum, ne kadar süre kullandım, ben bunun için beni sabırla dinlediğiniz için Sevgili Bakanım, sizlere, diğer arkadaşlara ve bütün dedelere, ... İzzettin Doğan'a, büyüklüğümün ellerinden öpüyorum, küçüklerimin de gözlerinden öpüyorum. Bu toplantının ülkemize, milletimize, barış, sevgi getireceğine inanıyorum. Bakanımın da samimiyetine inanmak istiyorum. Sevgiler sunuyorum.

KATILIMCI - Benim bir ufak dosyam var, size sunabilir miyim hocam?

MODERATÖR - Sayın Hasan Meşeli, buyrun.

HASAN MEŞELİ - Sayın Bakanım, sayın divan, değerli başkanlarım, muhterem canlar, değerli dostlar. Ben Malatya Hacı Bektaş Veli Kültür Merkez Vakfı Genel Başkanı Hasan Meşe. Konuşmalarına başlamadan önce hepimizi en derin saygı, muhabbet ve aşkı niyazlarımla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, değerli konuklar takdir edersiniz ki, Türkiye'mizde milyonlarca bir kitleyi oluşturan Alevi kardeşlerimiz var. Bu Alevi kardeşlerimizin dinsel, inançsal, sosyal ve kültürel açıdan inanın dağlar kadar sorunları var. Gelen bütün iktidarlar, gelen bütün hükümetler, Alevi kardeşlerimizin bu insani elzem olan ihtiyaçlarına maalesef bir cevaz vermemişler, ancak Aleviler seçim zamanlarında hatırlanmış ve çeşitli vaatler alınmış, oyları alınmış ve seçim bittikten sonra Alevi kardeşlerimizin bu insani sorunlarına hiçbir çare bulunamamış ve Alevi kardeşlerimiz hüsrana uğratılmıştır.

1. Alevi alıştayı

Bugün, günümüz Türkiye'sinde birçok Alevi kökenli vakıf ve dernekler kurulmakta, Alevi kardeşlerimizin bu insanı elzem olan meselelerine çözüm bulmak için birtakım alternatifler üretilmektedir.

Değerli konuklar, bundan 25-30 yıl önce televizyon ekranlarında Bursa Senatörü, Senato Başkanlığı ve Dışışleri Bakanlığı yapmış büyük bir devlet adamımızın bir nasihatını dinledim. Bu zat diyor ki, bana şu insan, büyük devlet adamı diyor, onların isimlerini vermiyorum, çünkü siyasi nedenlerle yanlış anlaşılır. Bana diyor, bir akıl verdi, dedi ki, sana bir akıl vereyim, senin ailen veya mensubiyeti olduğun cemiyetin ve partin veya topluluğun birçok sorunlarla karşı karşıya kalmışsan, sakın ola ki bu sorunların hepsini birden çözeyim deme. Bunların en önemlisini tasnife tabi tut, birinci sıraya aldır. Onu çöz, ondan sonra ikinci sıraya, üçüncü sıraya ve dördüncü sıraya aldır. Eğer bu yöntemi uygularsan aile hayatında da, siyasi hayatında da, cemiyet hayatında da başarılı olursun dedi. Gerçekten de bu veciz sözler benim sosyal ve siyasal hayatımda çok önemli bir değişim rüzgarına uğradığımı ve bundan fevkalade yararlandığımı kamuoyuna duyurmak istiyorum.

Şimdi değerli konuklar, bugün Alevi kardeşlerimiz, Alevilerin bu sorunlarını dile getirmek için birtakım alternatifler var. Kimisi diyor ki, Diyanet İşleri kökten kaldırılın, kimisi diyor ki, din dersleri kaldırılın, kimisi diyor ki, biz devletten kırk para almak istemiyoruz, devletin parası kendinin olsun, efendim biz kendi olanaklarımızla bunu hallederiz, yaparız diyor. Kimisi Alevilik İslam dışı diyor, bilmem ne, bilmem ne.

Değerli kardeşlerim, Hazreti Ali diyor ki, ilim beldesinin kapısı olan müminler emiri, muttakilerin imamı, Allah'ın garip aslanı olan bu yüceler yücesi insan, bu muazzez, mukaddes insan diyor ki, akıl gibi zenginlik, bilgisizlik gibi yoksulluk, edep gibi miras ve danışmak kadar büyük arka yoktur diyor.

Sabahleyin saat dokuzdan beri büyük bir zevkle, büyük bir husuletle, zuhuletle hepimizi zevkle dinledim. Şimdi değerli konuklar, takdir edersiniz ki, buradaki ortak karar, Alevi kardeşlerimiz için en önemli,

1. Alevi Çalıştayı

acil mesele cemevleri. Bunu ben de kabul ediyorum. Neresinden tutarsanız tutun, din ahlak bilgisi dersleri mi dersiniz, efendim Diyanet İşleri'nin kaldırılması mı dersiniz, şu mu dersiniz, bu mu dersiniz, neresinden tutarsanız tutun, ben arkadaşlarımın görüşüne müspet ilim ve akıl bağlamında ve hoşgörü bağlamında uyarım, uymam ayrı bir olay.

Şimdi, bugün günümüz Türkiye'sinde işte bundan önceki iktidarlar döneminde Alevi derneklerimizin, vakıflarımızın değerli önderlerinin, değerli bilim adamlarının ve değerli başkanlarımızın hükümet ve devlet büyüklerimizle görüşmelerinde onların söyledikleri sözler var. Bunu da buradan bir kere daha bağışlayın, temcit pilavı gibi olmasa bile hatırlatmak isterim.

Kardeşim, gidin anlaşın, öyle gelin dediler. Bunu iki Sayın Cumhurbaşkanı da efendim üç dört Sayın Başbakanın dilinden de dinlemişizdir. O bakımdan bu hataya düşmemek için ben şahsen Hükümetimizin bu konuda samimi olduğunu ve Sayın Devlet Bakanımız muhterem insan Faruk Çelik beyefendinin ve daha önceki Diyanet'ten sorumlu Devlet Bakanı Sayın Profesör Doktor Mehmet Said Yazıcıoğlu'nun da gayet samimi olduğunu da ben buradan izhar etmek istiyorum.

Şimdi, bu bakımdan Alevi kardeşlerimizin, derneklerin, vakıfların el ve gönül birliği içinde olmamız lazım. Size ufak bir anekdot veriyorum değerli konuklar, affınıza sığınarak. Avrupa'da bir Hıristiyan, babaya oğula ve kutsal ruha hamdolsun demezse, İsa'yı ruhullahı peygamber olarak kabul etmiyorum derse, ona inanın, semavi kitap İncil'e inanmıyorum derse, değerli konuklar o insan Hıristiyan olamaz.

Şimdi bizde de öyle, sen hem Allah hem Muhammed Ali diyeceksin, arkasından da biz İslam dışıyız diyeceksin. Olmaz bu, yazıktır günahdır, Alevi kardeşlerimizin davasına en büyük ihanettir bu. Allah'sız, Muhammed'siz, Ali'siz, Ehlibeyitsiz ve Hacı Bektaş-i Veli'siz bir Alevilik olamaz.

Bugün Anadolu'ya Aleviliği getiren büyük bir zat var, Hacı Bektaş-i Veli hazretleri. Dört dörtlük getirmiş, Kur'an ve sünnet üzerine. İşte

1. Alevi alıştayı

onun önemli eseri olan Makalat, bugün Alevilere bir ışıktır, bir rehberdir, bir kutup yıldızıdır, bir çoban yıldızı gibidir. Bu muazzez insan dört kapıdır makam demiş. Ne kadar güzel; şeriat, tarikat, barikat, hakikat dört kapıdır makam demiş.

Değerli konuklar, bugün Alevi ayini cemlerinde tarihler boyunca bu dört kapı kırk makam ilkelerini dedelerimiz, pirllerimiz yönetmiş, bunları toplumsal hayatımıza kazandırmış. Bunlardan vaz mı geçeceğiz? O bakımdan akıllı hareket etmemiz lazım. Ben de en az sizler kadar Aleviliğe hizmet etmiş, Malatya'da saray gibi Türkiye'nin en muazzam bir cemevini yaptırmış, orada kardeşlerime hizmet veren bir kardeşiniz olarak, benim de sizler kadar bir tecrübem olarak, sizlere bir ufak ricada bulunuyorum. Lütfen vakıf ve dernekler birbirimizi kötölemeyelim. İnanın kötölemezsek, birbirimizi sağduyuyla sevgiyle saygıyla karşılasak, inanın bütün meselelerin Sayın Bakanım, bütün problemlerin çözüleceği kanaatindeyim.

Affınıza sığınarak sözlerimi yüce Hacı Bektaş-i Veli hazretlerinin evrensel kıyamete kadar baki kalmak kaydıyla söylediği şu muazzez veciz sözlerle ve arkasından imam Cafer Sadık'ın ve Yunus Emre'nin akıl dolu sevgi dolu sözleriyle noktalamak istiyorum.

Hacı Bektaş-i Veli hazretleri buyuruyor ki, değerli canlar, söyleyeceğim diyor, şu beş nesneye yazık olmuştur. Birincisi güneşe karşı yanan bir ışığa yazık olmuştur. İkindisi görmeyen kör bir gözün karşısına getirilen güzel bir cemale yazık olmuştur. Üçüncüsü karnı tok olan bir insanın yanına getirilen nefis bir yemeğe yazık olmuştur. Dördüncüsü taşlı, dumlu çorak bir tarlaya gece gündüz yağan güzel bir yağmura yazık olmuştur.

KATILIMCI - ...söylenmiş hak bir söze yazık olmuştur.

HASAN MEşELİ - Eyvallah ve bir meseleden anlamayanlar onu öyle söylüyorum, muhterem cemaat yanlış anlar diye, bir haddini bilmeyen insana söylenen doğru bir söze yazık olmuştur diyor.

1. Alevi Çalıştayı

İmamı Cafer Sadık hazretleri de diyor ki, şu üç şey bir daha geri gelmez diyor. Değerli canlar bir söylenen söz, iki atılan ok, üç geçen ömür.

Öyleyse sözümüzü söylemeden, okumuzu atmadan ve ömrümüz de geçmeden gerçekleri gördüğümüz takdirde, başta aile hayatımız, cemiyetimiz, mensubiyeti olduğumuz bu aziz ve muazzez toplumun sonu saadetler, mesudiyetle, şerefle geçecektir. Bu bakımdan Yunus diyor ki, insan ol ki söylesinler, turab ol ki dinlesinler, boş kovani neylesinler, sevgi büyük dağlar kadar.

Sevgimizin dağlar kadar olması dileğiyle, saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkür ederiz.

KATILIMCI - Sayın Hocam, Sayın Meşeli, Hükümet kanadını temsilen konuştu galiba. Kayıtlara bu şekilde geçerse sevinirim.

MODERATÖR - Sayın konuklar, tabiki bir önceki oturumda konuşulan şeyleri hatırlatmak lazım.

Hepimiz birbirimize katılmak zorunda değiliz. Bu nedenle eleştirilerimizi de sonuna kadar kullanabiliriz. Bazı hikayeleri tam olarak anlayamıyoruz. Çünkü aile içindeki münazaralardan kaynaklanıyor. Dışarıdan baktığımızda, şimdi ne oldu da ne oldu, türünden bir soru sormamız gerekiyor. Buralara çok fazla girmek istemiyoruz. Bunların da aşılacağına inanıyoruz. Bunları da sonuna kadar konuşalım. Herhangi bir sorun olacağını sanmıyorum.

Şimdi öfke oluştu, bir iktidar siyaset ... çok sıcak bir konuşmaydı. Mesela ben çok verimli bir dil yakaladığımızı düşünüyordum. Ama bakıyorum anlaşılmaz bir tepki de oluşuyor. Bunu yine topluluğun kendi iç sorunları diye düşünüp, buraya biz herhangi bir görüş belirtmek istemiyoruz.

Şimdi Osman beye söz vereceğim. Osman bey yarın herhalde burada olamayacağı için bir öncelik tanımak durumunda kaldık. Buyrun hocam.

1. Alevi alıştayı

OSMAN EĞRİ - Teşekkür ederim, Sayın Bakanım, Sayın Başkanım, kıymetli katılımcılar... Aslında başlangıçta Ercan beyin girişiyle alakalı bir şeyler söylemek istiyordum, ama konuyu orada uzatmamak için bir şey söylemeyeceğim.

Yalnız basın mensupları aşağıya indiğimde, arada, dört-beş kamera "Hocam sizi kaybordu zannettik, başınıza bir hal mi geldi, içeride size büyük bir tepki varmış" dediler. Buradan sadece şunu söyleyeyim, burada konuşulanlar basına sızdırılmış. Rızalık, helallik konusunu artık düşüneceğiz. Ama Ercan beyi de seviyorum yine de hakkımı helal ediyorum ona.

ERCAN GEÇMEZ - Burada cevap vermek zorundayım. Beni direk hemen basına sızdıran bir adam olarak...

OSMAN EĞRİ - Seni kast etmedim. Biri sızdırmış, yani biri basına bize tepki olduğuyla alakalı sızdırmış. 4-5 kamera birden saldırdı ve dediler ki, Ercan bey, hocam siz kaybolunca, sizi bulamayınca, başınıza bir hal geldi, toplum adına üzüldüm. Çünkü benim toplumun insanları böyle...

ERCAN GEÇMEZ - Hocam korkmayın, biz 1400 yıldır bu topraklarda ldrlyoruz, yakılıyor. Yine kimseye bir şey yapmadık.

OSMAN EĞRİ - Eyvallah, güzel, o yüzden zaten muhabbetimiz var, ama biraz şahıslara, kişilere takmadan işimizi halledebilirsek, çözüme ulaşabilirsek, çünkü bu bir fırsattır. İlk defa Alevi-Bektaşi toplumu, sivil toplum kuruluşu temsilcileriyle, alanı bilen insanlarla, öneri getirebilecek insanlarla toplandı ve çözüm noktasında ortak paydada buluşuyor.

şimdi önce din derslerinden başlayacağım. Sünni ocuk öğretmenine soruyor. Hocam, orum'da Sünni mahallesinde din dersi ğretmenine, Alevilerin peygamberi Hazreti Ali mi? Demek ki ocuk Alevi-Bektaşilik hakkında hiçbir bilgi görmemiş, okumamış.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi, iki bağlamda, iki eksenle ele almak lazım konuyu demek ki. Bir, Sünni çocukların Aleviliği, Bektaşiliği tanımlarına, bilmelerine ihtiyacı var, ama ikincisi, Alevi-Bektaşî yavrularımızın da bilmeye ihtiyacı var.

Geçen Çorum'da Alevi mahallesindeki ilköğretim okulunda bu sefer Alevi öğrenciler, çünkü çoğunluk. ... mahallesinde Alevi öğrenciler din dersi öğretmenine hocam demişler, siz anlatıyorsunuz da bir de Alevi hocamız yok mu, bir de o anlatsa bize. Bizi çağırdı, anlattık dilimiz döndüğünce ve soruların sonu gelmiyor. Çocuklarımız aç, Aleviliği, Bektaşiliği öğrenmek istiyorlar.

Şimdi burada şöyle bir formül geliştirebilir miyiz? Evet, yetersiz... Başbakan da oruç açmada ifade etti, bunu söyledi, 32 sayfa, İzzettin Doğan dedeme de orada söz vermiş oldu, çünkü dedem de gündeme getirdi bunu, şu anda hazırlığın devam ettiğini biliyorum. İnşallah bu yararlı olacak, faydalı olacak. Sadece burada bazı ölçüleri hatırlatmak istiyorum, neler olabilir, olmalı?

Bir öğrenci kendisini saklamadan Alevi-Bektaşî öğrencisi, Mehmet Yaman dedemiz de bu konulara çok dikkat çekti, teolojisi, terminolojisini, adabını, erkanını öğrenmeli. Yani hakikatten doyurucu, tatmin edici bir bilgiye sahip olmalı ve iletişimde bunu rahatlıkla kullanabilmeli. Bu, şu demektir eğitim açısından; açıklanabilir bir Alevilik-Bektaşilik anlayışına sahip olmalı. Yani biri sorduğu zaman nedir, Ahmet, Mehmet, Hasan, Hüseyin Alevilik Bektaşilik bir anlat bakalım dediğinde, liseyi bitiren bir öğrenci, rahatlıkla birkaç saat ona bilgi verebilmeli. Cem nedir mesela, 12 hizmeti anlatmalı, anlamlarını anlatmalı, müsaheplik ne demektir?

Biraz da teorik olmaktan çok pratik hayata, yani yaşanan hayata atıf yapan bilgiler burada verilmeli, bu önemli. Yani Aleviler ne yaparlar, ne ederler, ne yerler, ne içerler, kestikleri yenir mi, yenmez mi? Bu konuda bilgi sahibi olabilecek Sünni öğrenci de Alevi öğrenci de. Bu sebeple dede ne demektir, mesela daha ayrıntılı bilgi sahibi olmalı, pir,

1. Alevi Çalıştayı

mürşit, işte dedem söyledi, ikrar ne demek, tövbe ne demek, oradaki bütün semboller, motifler, figürler, işte görgüden geçme ne demek, mesela, yılda bir defa yapılan 48 Cuma dedi dedemiz, ne demek?

Yani Alevilik-Bektaşılık hakkında doyurucu bilgi din dersinde verilmeli. Bu olursa, şu kanaati taşıyorum, Türkiye’de birlik beraberliğe vesile olacak. Almanya örneğini vermek istiyorum. ... kilisesi var, Katoliklerin, Protestanların ayrı kilisesi var. Bir zamanlar barikat kurarmış polisler, birbirlerine kiliseye giderken saldırmaları diye. Şu anda Almanya dünyanın en mamur ülkesi. Niye bizim ülkemiz, herkes birbirine saygı gösterip, ... statü verilirse, dedelerimize maaş bağlanırsa. Yani Alevi-Bektaşi toplumunun beklentilerine cevap verilirse, niçin bir arada Sayın Bakanımızın ifade ettiği iç çekişmeler için bu enerjimizi harcayalım. Ülkemizi mamur edemez miyiz?

Sadece din derslerinde değil aslında edebiyat dersinde de tarih dersinde de sosyolojide de felsefede de bu konuya yer verilmeli kanaatindeyim. Ama din dersinde mesela yedi ulu ozanın, dedem ifade etti, işte Muhammed dinidir bizim dinimiz, tarikat altından geçer yolumuz, ... rehberimiz, biz müminiz, mürşidimiz Ali’dir diyor Pir Sultan Abdal. Sünni öğrenci de bunu öğrenirse, Alevinin peygamberinin de Muhammed peygamber olduğunu fark edecek deyişlerden, nefeslerden ve yaşanan sözlü gelenekle aktarılan Alevilikle, şimdi artık yazılı kaynaklar da yayınlanmaya başlandı.

Burada çok söz edilmedi bu yüzden sevindim. Yani bir tepki yok demektir en azından Alevi-Bektaşi klasiklerinin, kaynaklarının yayınlanmasına. Ve isteyenler de oldu burada, hocam bize ulaşmadı diyenler oldu. Çok da müteşekkiri olanlar var ve müjdeli haber şu anda Hitit Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Merkezinde 180 civarında hiç adını bile duymadığınız, nüshalarını görmediğiniz Alevi-Bektaşi el yazmaları toplanmış durumda ve onları ömür ve nefesimiz olursa yayınlamaya devam edeceğiz. Yola hizmet olsun diye, topluma zimmet olsun diye, adımız Osman, ama kendimiz Aleviyiz.

1. Alevi Çalıştayı

Cemevleri ve dedelerimizle alakalı konulara gelince, cemevleri bir inanç merkezi olarak artık tartışılmaktan çıktı. Burada herkes bu konuda hemfikir. Tanınmalı, statü verilmeli, fakat sayın paşam hatırlattı. Yani cemevleri de böyle 30 kişilik altta, 30 kişilik üstte değil. Hakikaten mimarisiyle, fizyonomisiyle, oradaki birimleriyle, salonlarıyla, modern tasarımıyla, tabi klasiği de yansıtan modern tasarımıyla, gelenekteki motifleri mutlaka imar edilmeli. Bir kütüphane mesela mutlaka bulunmalı. Yani bu kütüphanede de en az 3000 kitap keşke bulunsun. Yani bu konuda Kültür Bakanlığı destek verse, ilgili kurumlar destek verse. Çocuklar hakikaten kendi geleneklerini kitaplardan okuyarak öğrense veya dedelerimiz öğrense.

Şimdi peki, dedelerimize yönelik neler yapılabilir? Bu konuda kanaatim şu; ocak temsil yeteneğine göre, çünkü Anadolu'da pek çok büyük ocak var. Bölgesel temsil yeteneğine göre, doğuda da Aleviler var, batıda da Aleviler var. Alevilerin özellikle yani Türk'tür, Kürt'tür... Alevi Kürt ise, Alevi değildir. Türk ise, Alevidir... Bu şekilde tartışmalara karşı olduğumu ifade etmeliyim. Hünkar'ın ifadesiyle 72 millet bir nazarla, bir gözle görülmelidir ve kuşatıcıdır. Kuşatıcılık onu Balkanlara kadar taşımıştır.

O sebeple bölgesel yeteneğe ve ocak temsil yeteneğine göre mutlaka dedeler, bu Diyanet İşleri Başkanlığı olabilir, yeniden yapılandırılırsa, ilk defa Ercan bey de bunu telaffuz etti, yani biz Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılmasını istiyoruz, ama eğer kalkmayacaksa da yeniden yapılandırılmalıdır dedi. Ne olabilir, sembolik rakamlar burada tutturulabilir. Yani 12 olabilir, 17 olabilir, 17 dedemiz sadece orada merkezde teşkilatta görevli olabilir. Ve aynı zamanda diğer tarafta, yani Ankara'nın dışında İstanbul'da, Avrupa'da, Anadolu'da cemevlerinde görev yapan dedeler, onlara bağlı görev yapabilirler. Ama aynı zamanda da burada namuslu akademisyenler, Sünni akademisyenler de var. Biz ilahiyatçı olduğumuz için namussuzlar kategorisinde değildir inşallah.

1. Alevi alıştayı

KATILIMCI - Estağfirullah hocam bunu böyle algılamayın. Bunu hakikatten hakaret olarak görüyorum, diğer arkadaşlara... O anlamda kullanmadım, akademik namus anlamında kullandım. Ne olduğunuzu biliyorsunuz, çünkü aynı dünyadan geliyoruz.

OSMAN EĞRİ - Eyvallah. Efendim, Alevi veya Sünni akademisyenler Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde veya eğer Diyanet kabul edilmeyecekse, yani Diyanet'in de kendine göre refleksleri varsa ve yarın problem çıkacaksa, o zaman Kültür Bakanlığı bünyesinde yani yine 12 veya 17 dedenin görevli olduğu temsil yeteneğine göre ve akademisyenlerin Alevi-Sünni, uzman akademisyenler yani hakikatten bu alanı bilen, antropolog da olsun, sosyolog da olsun, tarihi de olsun, edebiyatçı da olsun, ilahiyatçı da olsun, herkes ne varsa heybesinde onu dksn. İlimden gidilmeyen yolun sonu aydınlık olsun.

Ayrıca burada bir görüşüm var, dedeler hakkullah alıyorlar ve aldıkları hakkullahtan kara kazan hakkı, Hacı Bektaş Dergahına götürüyorlar. Dedelere maaş verilsin, ama aynı zamanda Hacı Bektaş Dergahındaki bu kara kazan hakkı da gzetilsin. Yani dedeler cem yaptıkları zaman alıyorlar ya taliplerden ve o da normalde Hacı Bektaş Dergahına, yani şu anda normalde bu var.

MODERATÖR - Ne kadar bir şeydir standardı.

OSMAN EĞRİ - Hayır gelenek inşa etmiyorum, orum'da mesela dede...

KATILIMCI - Yeni bir gelenek olur bu.

OSMAN EĞRİ - Yani şunu kast ettim o zaman, Hacı Bektaş Dergahıyla dedelerin irtibatı koparılmadan, şu tehlike var, dede eğer bağımsızlığını kazanırsa, statüsünü kazanırsa, maaşını alırsa, o zaman Hacı Bektaş Dergahına yani görgüden geçmeye veya bir st ocağın grgsnden geçmeye çok fazla ihtiyaç... ha onun devam ettirilmesi lazım.

1. Alevi Çalıştayı

Bir de pir evinin, Hacı Bektaş Dergahının yani babagan kolunun da aynı şekilde desteklenmesi lazım. Bir handikap daha var, ona dikkat çekmek istiyorum. Çünkü alan içerisindeyim, görüyorum. Vakıflarda, derneklerde özellikle derneklerde, cemevi derneklerinde dedeler biraz yani derneklerin gözüne az da olsa bakıyor. Bu sebeple derneklerin de ihtiyacı var, derneklere ayrı yardım edilmeli kanaatindeyim, dedelere de ayrı yardım edilmeli. Vakıflara ayrı yardım edilmeli.

Dün konuşulurken burada gündeme geldi. Yani vakıflara, derneklere verilsin. Vakıflar, dernekler dedelere dağıtsın. Şimdi o yanlış, dedeye verilsin, ama vakfa, derneğe de verilsin. Böylece çözüm biraz daha kolay olur diye düşünüyorum.

MODERATÖR - Hocam biraz toparlayalım.

OSMAN EĞRİ - Neticede yani dedeler, din dersleri, cemevleri çözülsün, Alevi topluma fazlasıyla olumlu cevap verecektir kanaatindeyim.

Devlet televizyonlarında Muharremde programlar yapılması çok isabetli, devam ettirilmeli ve Kurtcebe babamızın da ifade ettiği gibi, aslında var da daha da belki genişletilerek dedelerimizin, babalarımızın katılımıyla devam etmeli.

Bir diğer nokta da Mevlana hazretleri çok tanınıyor. Yunus Emre çok tanınıyor. Belgeseller var, filmler var, ama bir Hacı Bektaş Veli ile alakalı çok kaliteli bir film yok mesela. Kaygusuz Abdal'la alakalı, Abdal Musa ile alakalı çok kaliteli, böyle belgesel veya senaryosu olan filmler yok. Bu konuda devletimiz destek sağlarsa, hem Alevi çocuklarımız, gençlerimiz hem de Sünni çocuklarımız Hacı Bektaş Veli'yi, Cüneyt Gökçer'in başrolünü oynadığı siyah-beyaz seyretmek bile mümkün değil. Bir film var hatırladığım Hacı Bektaş Veli ile alakalı.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Osman bey, sağ olun. Sanırım, siz bir sempozyum yapıyorsunuz değil mi Ali bey, Hacı Bektaş Veli ile ilgili?

1. Alevi Çalıştayı

ALİ BALKIZ - Biz yapıyoruz Sayın Başkan.

Kısa bir bilgi vereyim o zaman. Hacı Bektaş Veli'nin 800. doğum yılı nedeniyle Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumunu, Kültür Bakanlığı ve tanıtma fonu ile birlikte Türkiye'den ve yurtdışından toplamında 120 akademisyenin katıldığı bir sempozyum, Eylül ayında gerçekleşecek.

KATILIMCI - Necdet bey müsaade ederseniz ben bir konuda bir açıklama yapmak istiyorum.

Şimdi dolu dizgin gidiyoruz sabahtan beri. Önemli konulardan bir tanesine hiç girmedik herhalde, yarın gireceğiz diye düşünüyorum. Ama Osman Eğri hocamızın dahi bu kadar derin bir bilgi birikimine sahip olmasına rağmen, ihmal ettiği, herhalde istemeyerek ettiği ve doğru biçimde sunmadığı bir olay var.

Burada da genelde kabul görür noktada olduğunu gördüğüm için müdahale ediyorum. Alevilik 13. asırda başlamadı ki Anadolu'da. Hacı Bektaş Veli ne zaman gelmiş Anadolu'ya, 13. asırda, ama 10. asırda Anadolu'ya Dersim'e gelip yerleşen büyük Alevi ocakları var. Anadolu'yu Alevileştiren o büyük ocaklardır. Hacı Bektaş Veli ikinci, belki de üçüncü dalgadır göç olayında. 1018 yıldır tamı tamına. Yani Malazgirt zaferinden 80 yıl önce Anadolu'ya gelip özellikle Dersim'e gelip yerleşen büyük Alevi ocakları vardır ve onun için Doğu Anadolu'da mesela Bektaşî yoktur.

Bunun akademisyenlerin gözünden kaçmasını, doğrusunu isterseniz ben yorumlamakta zorlanıyorum. Osman hoca da buna dahildir. İzah etmesi lazım bana. Nasıl 13. asırdan başlatıyor?

Yani Hacı Bektaş Veli'nin, belki Osmanlı devletinin kuruluşunda Yeniçeri Ocağı'nın piri olması yani devletin manevi otoritesi, büyüğü olması hasebiyle, genelde o noktadan başlamakta yarar görünüyor. Ama madem bugün ciddi bir toplantı yapıyoruz, işimizi gücümüzü bırakıp geldik. Karşımızda Hükümet ciddi ve belki de samimi bir yaklaşım

1. Alevi Çalıştayı

içinde olduğundan, burada söylenenlerin Hükümeti yönlendirici olması, eğer olacaksa da doğru bilgilere dayanması gerekiyor. Onun için bunların mutlaka göz önünde bulundurulması gerekiyor.

Yani kara kazan bilmem şeyi, Alevilikte bir kurum değildir. Yani o kadar önemli değildir. Her alan, ocağa bağlı olan kişinin, vermek durumunda olduğu belki bir hak mesabesindeki bir uygulamadır. Ama Aleviliğin bir parçası değildir. Yani Aleviliği bu tür şeylerle bence karartmamak lazım.

MODERATÖR - Tamam Sayın Hocam teşekkürler. Bu katkıyla Aleviliği biraz daha geri çektik. Osman hocam siz de bunu düzeltirsiniz artık.

Şimdi Haydar beye söz vereceğim, Haydar Kaya. Aslında sıralama hakkında bilgi vereyim, kimlerin konuşacağını söyleyeyim de daha hızlı gidelim diye. Haydar bey, İrfan Çetinkaya, Ali Rıza Uğurlu, muhtemelen süre yetmeyecek ve kapatmak zorunda kalacağız. Ya bu oturumun son konuşmacısı Remzi bey olacak ya da yarının ilk konuşmacısı. Böyle bir durum var. Buyrun Haydar Kaya.

HAYDAR KAYA - Teşekkür ederim.

KATILIMCI - Sayın Başkan benim sıramı öğrenebilir miyim?

MODERATÖR - Varsınız, ama bu sıra kaçta, bugün yetişmiyor yani aslında.

KATILIMCI - Sayın Başkan ben bugün konuşmak isterim, lütfen.

MODERATÖR - O zaman sayın konuşmacılar biraz daha sıkıştırırsak kendimizi.

KATILIMCI - Sayın Başkan ben ısrarla söz istedim.

MODERATÖR - Yani hiç söz almayan, şimdi bakın usulle ilgili...

KATILIMCI - İsrarla söz istedim ben, eğer vermeyecekseniz ayrılmak istiyorum. İsrarla istedim ve öncelikle istedim.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Tamam, buyrun Şakir Bey. Ondan sonra Haydar bey.

ŞAKİR KEÇELİ - Sayın Bakanım, Sayın divan, sözlerime başlar-ken sizlere ve değerli dostlarımıza saygılarımı sunuyorum.

Ben din kültürü ve ahlak bilgisi konusunda kendi görüşlerimi açıklamak istiyorum. Münhasıran bu konuyla ilgili olarak görüşlerimi sunmakta yarar görüyorum.

Din kültürü ve ahlak bilgisi sorunu sadece Türkiye'deki Alevilerin ya da Sünnilerin sorunu değildir. Türkiye'de yaşayan bütün insanların ortak sorunudur din kültürü ve ahlak bilgisi sorunu.

Din kültürü ve ahlak bilgisi sorunları konusunda karar verirken, Alevi-Sünni olmayan insanları da dikkate almak gerekir. Örneğin, Türkiye'de azımsanmayacak ölçüde bir ateist grup vardır. Her ne kadar bunun miktarını bilmesek de İstanbul Üniversitesi mediko sosyal merkezi 1979 yılında bir anket yapmıştır. Öğrencilerin yüzde 15.3'ü ateist olduğunu söylemişlerdir. Ankara Üniversitesi, 1982 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bir anket yapmıştır. Orta Anadolu vilayetlerine dahil öğrenciler arasında bir anket yapmıştır. Öğrencilerin yüzde 6 civarındaki kısmı, ateist olduğunu söylemiştir.

Kaldı ki Türkiye'de Alevilerle Sünniler arasında aşılmaz duvarlar yoktur. Birkaç örnek vereceğim, genellikle bizim Alevi dostlarımızın bazıları, gençleri, biz İslam değiliz derken şu ölçüyü getiriyorlar: Biz namaz kılmıyoruz, oruç tutmuyoruz, hacca gitmiyoruz, o zaman nasıl İslam oluruz? Ben de kendi kendime düşünüyorum. Şimdi Ankara'nın Kızılay'ına çıkalım. Kızılay'a da Cuma günü çıkalım, Sakarya caddesine gidelim. Sakarya caddesinde hoca Allahu Ekber derken meyhanelere gidip bir yoklama yapalım. Acaba meyhanede içki içenlerin tamamı Alevi mi? Ben iddia ediyorum ki, onların büyük çoğunluğu Sünnidir. Öyleyse bu ayrımı yaparken, Alevi-Sünni ayrımını yaparken, biraz dikkatli yapmak ve ortak noktaları yakalamak zorundayız.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi Diyanet İşleri Başkanlığı 1999 yılında bir araştırma yapmış. Bu araştırmada o tarihte 777 kişiye bir cami düşüyor. Bu 777 kişiden sadece 135 tanesi Cuma namazına gidiyor. Bu nedenle, Alevilikle Sünnilik arasında aşılmaz duvarlar, Çin Seddi yoktur. Türkiye'nin din eğitimi sorunu dinsizlikle, dindarıyla, Sünnisiyle, Alevisiyle ortak bir sorundur ve Türkiye'nin önünde büyük bir engeldir. Ve Türkiye'nin önünde mutlaka çözülmesi gereken bir engeldir.

Neden büyük bir engeldir, bir kere bilim adamları bize diyorlar ki, psikologlar, pedagoglar, çocuk psikolojisinden anlayan insanlar bize diyorlar ki, 7-12 yaş arasındaki insanlara din eğitimi vermek sakıncalıdır ve onlarda psikolojik sorunlara neden olur. Bu tip din eğitimleri çocuklarda psikolojik sorunlar yaratır. Ruh hastalıkları yaratır diyorlar. Acaba doğru mu? Yine kaynağımı söylüyorum, Atatürk'ün 100. doğum yılında Türkiye Birinci Dil Eğitim Semineri İlahiyat Vakfı Yayınları tarafından yayınlanmıştır Bu kitap, orada sunulan tebliğden iki örnek vermek istiyorum. Yatılı Kur'an kursuna giden 11 yaşında bir erkek çocuk bayram tatilinde eve gelir. İlk gün ani ve şiddetli bir anksiyete nöbeti yani iç sıkıntısı, yerinde duramama, huzursuzluk, bilmediği korku duygusu başlar. Aile hiçbir sebep göremez. Yapılan ruhsal muayenesinde elde edilen sonuç şu, çocuk sabah babasıyla çarşıya inmek istediğini belirtir. Baba söz verir, fakat giderken çocuk evde olmadığından onu almadan gider. Çocuk eve gelip babasının kendisini beklemediğini görünce ona öfke duyar fakat belirtmez. Sonra babaya duyulan öfke duygusunun günah olduğu korkusuyla paniğe girer ve anksiyete nöbetine yakalanır.

Yine yatılı Kur'an kursuna giden 14 yaşındaki bir kız çocuğuna Kur'an kursu öğretmeni; evladım iki türlü zina vardır, göz zinası vardır, bir de bilinen fiili zina vardır demiştir. Çocuk bunun etkisinde kalarak sağa sola bakmamaya başlamıştır. Televizyon izlememeye başlamıştır. Doktor müdahalesi olmamış olsaydı, bu çocuğun gözünü çıkartması söz konusu ihtimali olabilirdi.

1. Alevi Çalıştayı

Bunlar gösteriyor ki, 7-12 yaş arasında din eğitimi vermek, çocukların ruh sağlığını olumsuz bir biçimde etkileyecektir. Kaldı ki dünyanın en büyük otoritesi olan İsviçre’li ..., çocuğun zihinsel gelişimi konusunda tüm dünyanın kabul ettiği bir otoritedir. ... göre çocuk zekası somuttan soyuta doğru gelişim gösterir. Bilindiği üzere dinsel kavramların tamamı somut olmayıp, soyut kavramlardır. Yani bu kavramlar gündelik yaşamda elle tutulmaz, gözle görülmez, hatta varlıkları bile hissedilmez kavramlardır.

Dünyaya gelen insan yavrusu 0-7 yaş arasında duyusal motor dönemindedir. Yaşamı duyu organlarıyla tanımaya ve anlamlandırmaya çalışır. Gözünün önündeki nesneyi betimlemekte güçlük çeken bu dönemde, dinle ilgili olgu ve olayları anlamlandıramaz. Bu nedenle de anlamlandıramadığı, üstünde düşünemediği için kendisini kötü hisseder. Birçok çocuk bu dönemlerini, yaptıkları ve yetişkinlerden olumlu cevap alamadıkları her davranışlarının bedelini, ağır şekilde ödeyeceklerini duyumsadıkları yoğun bir korku içinde geçirirler.

Şeytan tarafından cezalandırılmak, cehennemde cayır cayır yanmak, Allah tarafından taşla dönüştürülmek, Allah tarafından sevilmemek bunlardan bazılarıdır. Hiç kimsenin çocuğa bu duyguları yaşatmaya hakkı olmamalıdır.

Somut işlemler döneminde din eğitimi verilmelidir. Yani 12 yaşından sonra din eğitimi verilmelidir, 12 yaşından önce değil. Zaten verdiğiniz din eğitimi o çocuk algılayamaz.

Bir örnek vermek istiyorum. Din dersi öğretmeni sınıfta yüce Allah’ın her şeye kadir olduğunu tarif ederken, “Allah’ın her şeye gücü yeter” diyor. Çocuk düşünmeye başlıyor, parmak kaldırıyor. Buyur oğlum, “Hocam madem Allah’ın her şeye gücü yeter, her şeye kadirdir. Kendinden büyük bir taş yapabilir mi ve kendinden büyük bu taşı kaldırabilir mi” diye soru soruyor.

Yine, hani bu yazılı metni size takdim edeceğim. Amerika’daki psikologlar ilkökul düzeyindeki çocukların Hazreti İsa’yı nasıl algıladıkla-

1. Alevi Çalıştayı

rını araştırmışlar. Hepsi Hazreti İsa'yı bir şeyde, beşikte yatan bebeğe benzetmiş.

Sayın Bakanım, sayın divan, değerli dostlar, halen yürürlükte olan ilkokul 4. sınıftaki ders programından bir örnek vermek istiyorum. O programda deniyor ki, Allah anlatılırken, cennet ve cehennem anlatılırken, işte öbür dünyaya gittiğiniz zaman da eliniz konuşacak, kolunuz konuşacak, gözünüz konuşacak, kulağınız konuşacak, ayağınız konuşacak. Ve sizin bu dünyada yaptığınız bütün kötülükler birer birer yüce Allah'a anlatılacak ve orada yanacaksınız.

Bu, böyle bir eğitim, korkuya dayalı eğitim, ezbere dayalı eğitim, insan zekasının gelişmesini önlediği gibi aynı zamanda insanın psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmasına neden olur.

Devlet bütün yurttaşlarının ruh sağlığını korumak ve kollamak zorundadır. Bu nedenle, bu fakirin inancına göre 12. yaşa kadar çocuklara zorunlu ya da ihtiyari nasıl olursa olsun, din eğitimini vermemek gerekir. Din eğitimini lise birden, lise iki, lise üçde verilmesi gerekir. O da seçimlik olması kaydıyla.

Gelelim, Alevilik acaba din derslerinde işlensin mi, işlenmesin mi? Sayın Osman Eğri bir şiirle bir nefesle söze başladı. Şimdi ben de bir nefesle olamayacağını göstereceğim. Şimdi eğer Aleviliği şöyle tanımlıyorsanız bu dersi sınıflarda vermenizde hiçbir sakınca yoktur. Alevilik Hazreti Ali'yi, 12 imamları, 14 masumu fakı, 17 kemer besteganı sevmektir. Onların anılarını yaşamaktır. Onları sevmektir ya da Alevilik, efendim bu şekilde dara durmaktır. İşte 12 hizmeti yapmaktır, cemdir diye anlatıyorsanız bunun din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde okunmasında hiçbir sakınca yoktur.

Ama Aleviliği şöyle anlatıyorsanız; Tanrı ve insan arasındaki ilişkiyi daha Allah ile cihan yokken ... ona layık mekan yokken ... eyledik. Şimdi bunu Alevi-Bektaşî insanlarına anlatabilirsiniz. Aslında bu Tanrı'yı bazılarının izah ettiği gibi inkar değildir. Aksine Tanrı'nın tevhidini ikrardır. Niçin, bu ... bu şiirin birinci dizesinde şu hadisi kutsî

1. Alevi Çalıştayı

şerh edilmektedir. ...diye başlayan, ben salt güzeldim, kendi güzelliğimi seyretmek istedim ve insan ruhunu yarattım. Eğer insanoğlu olmasaydı diyor yüce Tanrı kendi güzelliğini seyredecek kimse olmazdı. Harabi baba da diyor ki, daha Allah ile cihan yokken, izanı var edip ilan eyledik. Bu hadisi kutsiyi şerh ediyor.

Peki ikincisi, buna layık mekan yokken hanemize aldık ... eyledik. Yine bu da bir Kur'an ayetiyle bir hadisin şerhidir. Kur'an-ı Kerime göre ve hadisi şerife göre, yine o da hadisi kutsidir, Kur'an düzeyindedir. Bu hadisi şerife göre Tanrı evrenlere sığamamış, ama inanan kulunun kalbine sığmıştır. Bu dörtlük Allah'ı inkar etmiyor. Ama siz bunu bir derste hem Sünniye hem Aleviye anlatamazsınız. Bunun zaten anlatılması da doğru değildir. Çünkü emanet Kur'an-ı Kerime göre de İslam eğitimine göre de ehline verilir. Ehli olmadan anlatamazsınız.

Mesela, bir başka örnek daha vermek istiyorum süratle. Hemen bitiriyorum, şimdi şu ünlü İslam mutasavvıfı Ebu Said Ebu Hayr'a ait bir sözdür; su kenarında bir mescide inip abdest aldım ve iki rekat namaz kıldım. İhtiyar bize yemek getirdi. Yemeği yedikten sonra ihtiyar kasap sordu, bir sorum var, cevap verecek biri var mı içinizde? Beni işaret ettiler. İhtiyar sordu, kulluğun şartı nedir? Ücretle amel etmenin şartı nedir ve aradaki fark nedir? Biz bu soruya şeriat ilmine göre cevap verdik. İhtiyar sordu; başka diyeceğin var mı, biz ise, susmuştuk ve ona bakıyorduk. İhtiyar heybetli bir şekilde bize dönüp, bana o boşanmış kadından söz etme dedi. Şunu anlatmak istemişti. Sen zahir ilmini yani şeriatı boşamış bulunuyorsun. Sana soru sorunca önce şeriate göre cevap verdin, o ilmi boşadığına göre bir daha ona dönme.

Bunu din kültürü ahlak bilgisi dersleri içinde anlatmak mümkün müdür? Ayrıca bu bir tasavvuf sorunudur. Bunu kavrayabilmesi için bir insanın şeriatı ikmal etmesi, tarikat ve ... bilmiş olması gerektir.

Şimdi elimizdeki din kültürü ve ahlak bilgisi kitabına bakıyoruz. Diyor ki, o kitapta Allah tektir, birdir, eşi benzeri yoktur. Oysa, bana

1. Alevi Çalıştayı

öğrettiği müşdidim, bu evrende Allah'tan başka bir şey yoktur. Ben de yokum, siz de yoksunuz, hiç kimse yok. Yalnız o var. Onun için biz birbirimizi gördüğümüz zaman ... eğiliriz birbirimize, aşkı niyazla selam veririz.

Şimdi bunu bir ders içerisinde hem de lise çağındaki bir çocuğa anlatılması mümkün müdür? Peki, bu hiç anlatılmasın mı? Sünniler Alevileri, Aleviler Sünnileri öğrenmesin mi? Mutlaka öğrensin. Peki, nerede anlatılsın? Lisede felsefe dersini koruz, felsefe dersinin içerisinde İslam tasavvufu diye de bir bölüm koruz. O tasavvufun içerisinde İmam Gazali'yi de öğretiriz, Ebul Hayr'i da öğretiriz ya da ... öğretiriz. Böylece insanlar Alevilik nedir, Sünnilik nedir kavrarlar. Böylece insanlar özgür düşünme nedir, hür düşünme nedir kavrarlar.

Sayın Bakanım, Sayın Hocam, hepimiz elhamdülillah Müslümanız. Ama Müslüman olarak bir derdimiz var bizim. Yaklaşık 500 yıldan beri insanlık alemine sunduğumuz, 400 yıldan beri insanlık alemine sunduğumuz bir uygarlık numunesi yok. Dünyada Nobel mükafatları var, bakıyorsunuz içinde Müslüman yok. Dünyada 400 yıldan beri buluşlar var, içinde İslam yok. Niçin yok, acaba bunun içinde ezberci eğitimin, çocuğun daha hayal kurduğu dönemde, somutu kavrayamadığı dönemde ezberlemeye zorladığı eğitimin yarattığı beynin kısırlaşmasının payı yok mudur?

Onun için biz sadece Alevileri Bektaşileri değil, biz Türkiye'de yaşayan bütün insanları düşünmeliyiz. Fakirin inancına göre ilkokullarda yani temel eğitim okulunda sekizinci sınıfa kadar Alevilik derslerini kaldırmalıyız. Lisede koymalıyız. Lisede hatta birden fazla, ikiden fazla, üçten fazla ders koymalıyız. İslamiyet'i ... herkese de öğretmeliyiz. Bir Fransızca kadar, bir İngilizce kadar, bir fizik, kimya kadar İslamiyet de önemlidir. Bunu öğretmeliyiz, ama yerinde öğretmeliyiz, yararlı olsun diye öğretmeliyiz.

Beni dinlediğiniz için saygılarımı sunuyorum, teşekkür ediyorum.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Biz de teşekkür ediyoruz, çok teşekkürler.

Şimdi Haydar bey, kusura bakmayın demin sözünüz kesildi, ama lütfen bağışlayınız, buyrun.

HAYDAR KAYA - Estağfirullah. Başlıkları koydum kısa kısa, saatimi de önüme koydum.

Sayın Bakanım, Sayın Hocam ve değerli katılımcılar, sunacağım başlıklar şunlardır: Bir okul sorunu. Bütün arkadaşlarımız cemevleri üzerinde durdular. Tamam cemevleri elbette yapılmalıdır, fakat bu cemevlerinde irşad görevini yürütecek olan kamil mürşiti nasıl yetiştireceğiz? Binayı yapmak kolaydır. Bir senede bir bina yapabilirsiniz, ama bir insan, bir kamil mürşit on senede, on beş senede yetişir.

Bizim birinci sorunumuz bence, iyi yetiştirilemeyen insandır. Çünkü aramızda çok az kendilerini yetiştirmiş değerli zatlar vardır. Ama bunlar yeterli olmuyor. Bugün cemevleri sayısı, sanırım sayı 100'ü de aşmıştır. Fakat bunlara yetecek kadar elimizde hakikaten yetenekli ve çok iyi niyetli insanlar var, ama iyi niyet yetmez, ilim de gereklidir burada. Benim birinci önerim, mutlaka Yüksek İslam Tasavvuf Okulu olarak açılmalı ve burada dedelerimiz eğitime alınmalı. Tabi bu uzun vadede bir çözümdür. Acil vadede bir çözüm ise, kurslarla bu eksiklikler giderilmelidir. Böyle bu sorun çözülür.

Diğer bir konu mesela cami ve cemevi ibadethane sorunu geliyor. Kur'an-ı Kerim'de cami diye bir terim yoktur. Cemevi diye bir terim de yoktur. Kur'an-ı Kerim'de ibadet yeri tek bir kelimeyle anlatılır, mescit. Karşılığı secde edilen yer. Eğer bir kişi, bir ağacın dibinde oturuyorsa, orada Allah'a zikrediyorsa, dua ediyorsa veya namaz kılıyorsa, orada secdeye kapanıyorsa, orası bir mescittir. Malumunuzdur Resul-u Ekrem diyor ki, benim mescidim ... zemindir. Her yerde ibadet yapılır.

Bu açıdan baktığımız zaman cami ile cemevi arasında hiçbir fark yoktur. Ama Diyanet İşleri Başkanlığı'nda bir başkan yardımcısı ki, tanıştık kendisiyle, Profesör İzzet Er, maalesef korkunç bir hata işle-

1. Alevi Çalıştayı

di. Kur'an'da olmayan bir konunun sanki varmış gibi ısrarla üzerinde duruyor. Hayır Kur'an'da cami diye yoktur, cemevi de yoktur. Secde edilen her yer mescittir. Hatta Kur'an'da enteresan bir ayet vardır, Araf suresi 130. ayet. Orada diyor ki, "Ey ademoğulları Allah'ın mescidine tertemiz giyinerek, ziynetleri takınarak geliniz. Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz. Allah israf edenleri sevmez." Bu ayete baktığımızda buradaki gösterilen mescit, bizim cemevlerine aynı uyuyor. Çünkü biz cemevine giderken lokma götürüyoruz. Ve orada yiyoruz, içiyoruz ve asla israf etmiyoruz. Hastaların payları bile gönderiliyor.

Diğer bir konu, şimdi dedelere aylık sorunu. Bu İslam tarihinde vardır. Medine döneminde Enfal suresi gelmiştir. Gerek Peygamber gerek Ehlibeyt ve onların soyuna sadaka ve zekat verilmesi yasaklanmıştır. Buna karşılık Cenabı Allah, Enfal suresinin 41. ayetinde, işte elde edilen ganimetlerin beşte biri yoksulun, yetimin, hastanın, yolda kalmışın ve akrabaların hakkıdır demiştir. Birinci halife döneminde bu uygulanmadı, ikinci halife döneminde uygulandı, üçüncü halife döneminde kısmen uygulandı, Emeviler zamanında uygulanmadı, Abbasiler zamanında yine zaman zaman kesintiye uğradı, Osmanlı dönemine dikkati çekmek isterim, Haziran 1363 ... bununla beraber bir de Peçnik Kanunu çıktı. Bu kanun çıktıktan sonra, Osmanlı sarayı İmam Hasan'ın soyundan gelen şeriflere "nakibil eşrafılık" diye bir kurum kurdu ve bunlara hem aylık verdi hem de hizmetli verdi. Ve yine bu bağlamda Seyit Muhammed Hacı Bektaş Veli ocağına her sene hakkullah gönderiyordu. Hakkullahın anlamı şudur; Allah'ın tanıdığı hak. Yani Alevi toplumu dedelerine hakkullah verirken, bu Allah'ın tanıdığı haktı. Ama bu aslında devletin vermesi gereken bir haktır. Çünkü bu konuda Osmanlı döneminde Peçnik Kanunu vardı ve yıllarca uygulandı. Aynı şeyi Selçuklular'da da kısmen görmekteyiz. Onun için dedelerimize aylık bağlanması zaten Kur'an-ın bir emridir. Bunu şey yapmaya da gerek yok. Apaçık delillerle meydandadır.

Ben bu konuyu da anlattıktan sonra...

MODERATÖR - Yani verilmesi gereklidir diyorsunuz.

1. Alevi Çalıştayı

HAYDAR KAYA - Evet, işte Kur'an meydanda. Hepimiz oraya bağlıysak,

KATILIMCI - İndiği dönemde Aleviler ve Alevilik, dedeler, fakirler diye kimse var mıydı?

HAYDAR KAYA - Seyitlere geliyor bu efendim. Peygamber soyundan gelen seyitlere.

KATILIMCI - Seyitler Türk müdür, Kürt müdür, Arap mıdır?

HAYDAR KAYA - Efendim, seyit diyor, peygamberin soyu diyor, Türk'ü, Kürt'ü, Arap'ını karıştırmıyor.

KATILIMCI - Nesilden mi efendim yani?

HAYDAR KAYA - Evet, nesil, peygamberin soyundan gelen dedelere, iman ışığından gelen seyitler ve ... gelen şeriflere bu haklar tanınmıştı. Osmanlı tarihinde de vardır, Selçuk'ta da vardır ve Abbasi'de de vardır. Halifeler döneminde de ikinci ve üçüncü halife döneminde vardır, olmuştur.

İslam tarihini incelemeyen biz maalesef büyük hatalara düşüyoruz. Ve bir hatamız daha var. Biz araştırma yapmıyoruz. Isparta İlahiyat Fakültesinde Profesör Saffet Sarıkayalı bey, beraberdik, hatırlıyorsunuz hep beraber. Onun kütüphanesinde mezheplerle ilgili kitaplar gördüm. Muhammed Ebu Zehra'nın yazdığı kitaplardı bunlar. Burada Muhammed Ebu Zehra diyor ki, İmamı Azam ... hocası İmam ... Zeyd'dir diyor. Ve İmam Malik'in hocası da İmam Şahap'ın hocası da İmam Zeyd'in oğlu Nefsi Zeki İmam Muhammed'dir. İbn-i Abdulberk İstihap kitabında İmamı Şafiye ait çok güzel bilgi veriyor. Ve diyor ki, İmamı Şafi Medine'den Bağdat'a elleri bağlı olarak götürüldü. Suçu ne biliyor musun, dokuz kişiyle beraber. Diyorlar ki, Medine'de 10 tane Alevi var, hilafeti kabul etmiyorlar, Abbasilerin. Bu 10 kişiyi alıp getireceksiniz, cezalandıracağız. Ve İmamı Şafi içinde 10 kişi, bunlar elleri bağlanarak Medine'den Bağdat'a kadar yürütülüyor ve hapse atılıyor.

1. Alevi Çalıştayı

Gelelim İmamı Azam'a. İmamı Azam, Abbasi halifeleri isyanında İmamı Zeyd hakkında şu ifadeyi kullanır, İmamı Zeyd ... katılan Bedir'e katılmış kadar sevap kazanır. Bu söz sonunda İmamı Azam'ın şehit edilmesini, yani İmamı Zeynel Abidin'in oğlu İmam Zeyd'e sahip çıktığı için hatta ona para gönderiyor. Bundan dolayı cezalandırılıyor.

MODERATÖR - Yani şunu söylüyorsunuz, Sünni imamlar da Alevi mücadele adamlarına destek oldular.

HAYDAR KAYA - Zaten olay nerede kopuyor, olay İmamı Azam'dan sonra gelen ve Küfe'ye galiba Basra'ya kadı yapan Ebu Süfyan'da iş başlıyor bu. Ne İmamı Azam ne İmamı Şafi ne İmamı Malik, bunların hiçbirisi, hepsi zaten peygamber soyundan bunlar, kaynak olarak.

Yani ben dedim ki, hocam dedim, neden bu gerçekleri öğrencilere anlatmıyorsunuz. Saffet bey ne dedi biliyor musunuz, dedi ki, o zaman bana Alevi derler dedi. Zaten bu gerçekleri korkmadan açıklayalım. Yani dediğim gibi okul sorunu, işte aylık sorunu ve bu gerçekler.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim. Zamanı da aşmadım galiba.

MODERATÖR - Çok teşekkürler.

KATILIMCI - Bir cümle konuşmama izin verir misiniz? Bir hatamı düzeltteçim.

Ben elin gavurundan örnek verdim de insanlığın en büyük evladı Hazreti Peygamberimiz S.A.V. hazretlerinden örnek vermedim. Onu vermek istiyorum. O buyuruyor ki, küçük çocuğun bir şeyi ezberlemesi taşa yazılan yazıya benzer diyor. Bu kadar. Bu sahih bir hadistir Suyuti'den alınmıştır.

MODERATÖR - İrfan Çetinkaya bey, buyrun.

İRFAN ÇETİNKAYA - Sayın Bakanım, Sayın Hocam Necdet bey, çok değerli Alevi önderleri, kurum başkanları... hepsi arkadaşlarımızın konuşmalarını, tabi eksisiyle artısıyla, katıldığım ve katılmadığım so-

1. Alevi alıştayı

runlar da oluyor. Fakat Sayın Bakanımın başından böyle kararlı, cesurca ve özgürce; bütün sorunlarımızı ortaya koyun, enine boyuna konuşalım, eksiksiz, noksansız söyleyin, devletin görevi bu... Buna benzer Sayın Bakanımın yani yanlış anlamayın belki şimdi biraz sonra beni de devlet yanlısı olarak tanımlarlar, onun için ama bir doğruyu söylemek devlet yanlısı falan olmak demek değildir. Onun için doğruyu söylemek gerekir.

Aslında ben şöyle bir şey isterdim, keşke öyle olsaydı. Yani yanlış anlamayın Sayın Hocam, bu kadar toplumun içerisinde ilk önce cemevlerini siz nasıl istiyorsunuz, yasallaşmasını istiyor musunuz deyip, herkesin evet, cemevi oyunu kapatacaktı.

İki, hiç kimse bir daha cemevi sorununu gündeme getirmeyecekti. Çünkü burada hepimiz kararlıyız, cemevlerinin yasallaşmasını, yasal statüsüne kavuşmasını hepimiz istiyoruz bunu. Öyleyse bu konu bitmiş olacaktı.

İki, zorunlu din dersleri hakkında bu görüş de ortaya gelecekti. Hepimiz bunu onaylayacaktık. Bu da gündeme gelmeyecekti. Yalnız benim sanıyorum hocam, siz defalarca sordunuz, hani cemevlerinde ne yapılır, cemevlerinde ne olur, nedir buranın statüsü falan dediniz, ben onların değerli dedelerimizin bunu sizi tatmin edecek bir cevap verdiğine inanmıyorum. Yani inanmıyorum demeyim de yani tatmin olmadığınız kanaati uyandı bende. Bilmiyorum doğrudur veya oldunuz, bana öyle geldi.

Yoksa burada çok yetenekli, bu işi çok iyi bilen dedelerimiz var. Bunlar tabi ben bir dede değilim, bir talibim yani bir dedenin talibiyim, bir ocağın talibiyim. Onun için benim cemevini anlatmam burada doğru olmaz. Çünkü onlar bu işlerin uzmanları, onlar bu işi enine boyuna anlatsalardı. Tabi cemevleri böyle iki üç dakikada anlatılacak veya Alevi nedir dediniz, yeterli bilgi de verilmedi. O da yeterli bilgi verilmedi.

MODERATÖR - Yok, alıyoruz aslında parça parça.

1. Alevi Çalıştayı

İRFAN ÇETİNKAYA - Belki sizin elinizde vardır onlar, verilmedi ama. İzin verirseniz çocukluğumda çok küçük yaşta hep ticaretle, şununla bununla uğraştığım için, biraz önce bahsedildi, Alevilik meselesi deyince yani bir yerde 30 kişi var. Alevi başlar birisi anlatır, 40 tanesi, o kadar olaylar geldi başımıza ki, bunların acı sıkıntılarını çektik, yaşadık. Allah'tan dilek diledim dedim ki, eğer elime benim bir fırsat geçerse, bu bölücülük için, ayrımcılık için mücadele vereceğimi şey yaptım. Allah bana bunu nasip etti. 49 tane Bakan ziyaret etti benim vakfımı. İki sefer Cumhurbaşkanı açılışımızı yaptı, Sayın Süleyman Demirel 97, 98 tarihinde kendi binaların açılışını yaptı. Öyle mutluyum ki, 200 kişiye yakın kişiye burs veriyorum. Bu kadar kurs veriyorum Eskişehir'e gelenler Sayın Bakanım ... Murat Mercan, Nedim Öztürk, sayın eski Unakıtan. Hepsini özellikle telefon eder, gelir bizi kutlarlar. Eskişehir Valisi, Emniyet müdürü, bütün jandarması, ekibi keşke bu vakfı 20 sene önce kursaydınız da biz cemevlerinin ne olduğunu öğrenseydik, üç saat diyor Eskişehir Valisi...

MODERATÖR - İrfan bey iş karıştı. Sizin tarafta hiç sorun yok herhalde. Eskişehir'de sorun yok herhalde.

İRFAN ÇETİNKAYA - Onu izin verirseniz tamamlayacağım efendim. Ben şöyle söylemeye çalışıyorum. Bu toplumun hemen hemen yüzde 90'ı beni çok iyi tanır. 18 ... bu işin içinde mücadele veriyorum. Tanır, ama Alevilik şöyle olmalı. İlk önce herkesten kendini arıtıp, başkasını eleştirmeli. Kendini arıtacaksın, kendinin doğru olduğunu bileceksin ondan sonra konuşacaksın. Cemevleri ne kazandırır? İşte cemevleri bakın, Sayın Bakanım burada, Eskişehir Valisine telefon et-sin. O gün buradayım, Vali bey beni istasyondaiken telefonla aradı, Eskişehir Valisi aradı, yerindeysen çay içmeye geleceğim diye. Bir hafta önce buradaydım, Ankara'daydım.

Şimdi, şöyle söyleyeyim, işte cemevleri 650 bin nüfuslu Eskişehir'in Aleviliğini Sünniliğini kökünden halletti. Sayın Bakanım not alsınlar, bir sorun... Kökünden hallettik. Diyor ki herkes ne zaman aşure yapacaksınız, ne zaman panel yapacaksınız, ne zaman sempozyum yapacaksınız, ne zaman yemekleri yiyeceğiz.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Bu söylediklerinizin çok ilginç olduğunu biliyor musunuz, siz ne söylüyorsunuz şu anda? Eskişehir bu sorunu halletti. Bir model öneriyorsunuz. Nasıl hallettiniz kısaca?

İRFAN ÇETİNKAYA - Şimdi şunu söyleyeceğim. Bakın, artık bu çağda Alevi-Sünni, zaten Alevi-Sünni Türkiye’de böyle bir şey yoktur. Bunu söyleyenler amaçlı söylüyorlar. Alevi-Sünni sorunu Türkiye’de yok.

KATILIMCI - Buraya yanlılıkla geldik o zaman biz.

İRFAN ÇETİNKAYA - İzin ver, devlet o zaman, bizim hükümetler arasında, gelmiş geçmiş iktidarlar arasında sorunlarımız vardır. Siyasi sorunlarımız vardır. Yoksa Alevi-Sünni sorunu, böyle bir şey yok.

Bugün izin versin Sayın Bakanım, 1993 yılı, arkadaşlar çoğu biliyor. Eskişehir’de bir müftü camide vaaz veriyor, Alevinin kestiği yemez, şu olmaz, bu olmaz. Enver Türe ismi. Ve tüm işte Murtaza biliyor, Mersin’de ben, hocam da burada, Mersin’de beraber tartıştık konuyu 93 yılında. Tüm Eskişehir halkı bizim yanımızda yer aldı, savcı bir baktı gazetelere, basına bir baktı, dedi ki, Eskişehir halkı 10 üzerinden 10, adam tutuklandı, 55 gün Konya’da Devlet Güvenlik Mahkemesi’nde bölücülükten yattı içeride.

Bakın, düşünün, ama bu mücadeleyi ben değil, Eskişehir halkı verdi Alevi’siyle Sünni’siyle. Biz Eskişehir’de kara ses istemiyoruz dedi ve konuyu uzatmayacağım.

Biz Alevi-Sünni’yi bırakalım. Bir hakkı da vermek lazım, bakın bir hakkı da vermek lazım. Benim şu anda vakfımda beş tane meclis üyem var. Oğlum da il genel meclisi üyesi Eskişehir’de. Şimdi, yıllardan beri ben 73 yaşındayım. Yıllardan beri bütün siyasi partilerle burada gelmiş geçmiş hepsiyle, burada arkadaşlarımız var. Devlet başkanlarıyla, Cumhurbaşkanlarıyla hepsiyle defalarca görüşmelerimiz oldu. Ne kadar iktidarlar geldi geçti. Şimdi diyeceğiz ki, ben şimdi atmak için değil, benim kurşuna dizeceklerini bilseler, buradan çıkarken doğruyu

1. Alevi Çalıştayı

söylerim. Yıllardan beri 73 yaşında bir insan, 10 yaşımdan beri ben bu işin içerisindeyim.

MODERATÖR - Hocam size güveniyoruz, rahat olun.

İRFAN ÇETİNKAYA - Peki gelmiyorsa, bakın hocam şimdiye kadar altı yıldan beri Ak Parti Hükümeti, herkes söyleyeceğini söylesinler, şu gündem, şu toplantı tarihi bir olay. Peki bunu Ak Parti iktidarı getirdi diye veya başka bir iktidar da getirseydi, ben onu da kutlayacaktım. Samimiyetimle söylüyorum kutlayacaktım.

Ben Sayın Bakanım, bir doğruyu her zaman söylerim. Bunu Cumhurbaşkanı'na da söyledim, sizin karşınızda da söylerim ve söyleyeceğim.

Ben teşekkür ediyorum, kutluyorum, gerçekten Alevi-Sünni sorunu hiç olmayacaktır, ama benim şahsen düşüncem bu cemevlerimizin yasal statüye kavuşmasında bütün arkadaşların hem fikir olduğuna inanıyorum. Öyleyse şunu da söyleyeceğim, bakın arkadaşlar, biz Alevilik İslam dışıdır. Ben Eskişehir'de Alevilik İslam'ın özüdür diye panel yaptım. Üç dört tane sayın hocam da vardı, profesörleri getirdim. Ben Alevilik İslam dışıdır, Ali'siz Alevilik şudur, bu kendi düşüncem, arkadaşlar hiç alınmasınlar, bu kendi düşüncem benim. Alevilik peygamberi tanımaz, Alevilik Kur'an-ı tanımaz, Alevilik Allah'ı tanımaz diye düşünüyorlarsa, lütfen Aleviyim demesinler. Lütfen ben Aleviyim demesinler, bu benim şahsi düşüncem.

Onun için beni sabırla dinlediğiniz için Sayın Bakanım, değerli dostlar, değerli arkadaşlar, çok özür dilerim tekrar tekrar söylüyorum bir iş adamı olarak benim oğlum da Eskişehir'in sanayi ve işadamları derneği başkanıydı kazada kaybettim. Ve Eskişehir halkı bunu değerlendirecek, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi oğlumun adına Ali Çetinkaya caddesi yaptı. Sayın Cumhurbaşkanımız geldi açılışını yaptı. Onun için beni sabırla dinlediniz, hepimizi kutluyorum. Ben Alevinin özüyüm, Allah'a, Peygambere, Kur'an'a inanan birisiyim. Bu eğitimi de aldım.

1. Alevi alıştayı

Ama Alevilik yorumları vardır, çok güzel yönleri vardır, her Şeyleri vardır, değerli dostlar biliyorum.

Efendim eksiğiyle noksanıyla affedin beni. Hepinize saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ediyoruz, zamanı aslında çok aÇtık, ama Remzi bey bizi dışarıda rahat bırakmayacağı için çok kısa, bugün hakkınızın çok kısa bir bölümünü kullanın, yarın tekrar söz alırsınız buyrun.

REMZİ ÖZBALI - Bugün kısa anlatayım, yarın devam ederim efendim. Teşekkür ederim. Sayın Bakanım, sayın inanç önderleri hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Buraya toplantıya gelirken çok büyük sevinçle geldim. İlk defa böylesine bir Alevi sorunlarının görüŐüleceęi gün olduğu için çok büyük sevinçle geldim. Tabi biz Aleviler olarak Hkmetten neler istiyoruz, Hükümet bizlerden neler istiyor, onların hepsini burada görüşmek için geldik.

Birincisi, Alevi haklarının verilmediğinden dolayı hukuk sorunumuz var. Alevilerin istemiŐ olduğu haklar ne zaman yasallaŐacak, Hükümetin bize bu konuda bir açıklama yapmasını istiyoruz.

Birincisi bu, ikincisi ibadet yerlerinde deęiŐikliklerin yapılmasını istiyorum. Ben Alevi dedesiyim, Veliyeddin efendimin icazetiyle Aksaray ilinin görgü dedesiyim. Aleviliği bizzat uygulayan ve yaşayan bir insanım.

Gördüğümüz sorunlar Őunlar; bazı köylerde cemevleri yok. Olmadığı için evlerde yapıyoruz. Geçen yıl Diyanet IŐleri Başkanımızı dernek olarak ziyarete gittiğimizde konuyu anlattık, kesinlikle öyle bir Şey olmaz dedi. İbadet yapacaksanız camiye gelin dedi. Bizi camiye davet etti.

Şimdi bizler, camiye de gittiğimiz günler oldu, olmadı değil. Ama niye camiden soğuduk. Bunun nedenleri var. Biraz önce dedelerimiz

1. Alevi Çalıştayı

burada anlattı. Tevella ve teberra vardır. Tevella nedir, teberra nedir, ehlibeyte dost olanlarla dost, düşman olanlarla düşman olmak vardır, Kur'an-ı Kerim'in ayetidir bu. Yine ayette der ki, Allah'ın resulünü ve ehlibeytini incitenlere, bu dünya da ahiret de haram kılınmıştır. Ehlibeyti incitenlere, orada Hazreti ... diyerekten hitap ediliyor. Şimdi biz orada çocukluğumuzdan beri ailemizde böyle yaşamışsak, böyle görmüşsek, oraya da gittiğimiz zaman peygamberimizi incitenlere hazreti diye hitap ederlerse, tabi ki biz oralardan uzak kalıyoruz. İbadetlerimizi cemevlerimizde yapıyoruz. Her şeyin bir nedeni vardır, boş değildir.

MODERATÖR - Bir düzeltme yapmam gerekiyor, çok özür dileirim yani. Bu sefer de ben müdahale etmiş olayım. Ehlibeyte herhangi bir şekilde saygısızlık edenin Sünni olduğunu düşünmüyorum. Olamaz böyle bir şey.

REMZİ ÖZBALI - Hayır Sünni olarak demiyor. Sünni olarak geçmiyor. Allah'ın resulünü ve ehlibeytini incitenlere bu dünya da ahiret de haram kılınmıştır, diyor. Yani burada Sünni kelimesi kullanılmıyor. Zaten peygamber efendimiz zamanında Alevi-Sünni yoktu.

Şimdi ibadet yerlerinde, belediyeler plan proje yapıyorlar. Orada diyorlar ki, önceden cami diye geçiyordu projelerde daha sonra o kelime değişti, ibadet yerleri olarak değişti. İbadet yeri olarak da artık devletimiz şunları kabul ediyor, cami, sinagog, kilise, havra bunları kabul ediyor. Bunların içerisinde tek bir kelime olarak cemevi kelimesinin de eklenmesini istiyoruz.

Hayır yorulmadım konuştuğça dinlenmiş olacağım.

Şimdi, bizim her yerde cemevimiz yok. Köylerde, ilçelerde ve illerde cemevlerimiz her yerde yok. Onun için belediye kanununda bir değişiklik yapılarak veya eklenerek, kanun çıkarken, belediye yasasında, bir kanun eklenerek, köylerde muhtarlıklar, il ve ilçelerde belediye başkanlıkları tarafından cemevleri yaptırılacak, elektrik ve su paraları belediye tarafından karşılanacaktır diye bir kanunun çıkmasını istiyoruz.

1. Alevi Çalıştayı

Yine ayrı bir konu, eğer bu açılım devam edecekse, sonuçlanacaksa, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlanmasından tarafı değilim. Bu benim kişisel görüşüm. Diyanet İşleri Başkanlığı gibi Devlet Bakanlığına bağlanmasını istiyoruz. Neden diyeceksiniz? Nasreddin Hoca diyor ki, kavaktan öte yol gider, bugün parayı veren, yarın emir verir. İleride kanunlar değişik, Alevileri bu sefer asimile etme durumuna da gidilebilir. Biz iyi niyetliyiz, bizden şüphemiz yok, ama ileride olabilir. Böyle bir sorunun meydana gelmemesi için benim görüşüme göre de Diyanet İşleri Başkanlığı'na değil, doğrudan Diyanet İşleri Başkanlığı gibi Devlet Bakanlığına bağlanmasından yanayız.

Bizim yolumuz Hak Muhammed Ali yolu. El ele bağlı, el hakka bağlı. Talip dedesine bağlı, dede mürşidine bağlı. Bütün dedeler de Hacı Bektaş Dergahındaki postnişine bağlıdır. Bizim mürşidimiz orası, bizim postnişimizdir. Hepimizin oraya bağlı olması gerekir inanç yönünden. Ama hukuki yönden de buradaki bütün derneklerin, inanç yönünden orasının pir kapısı olduğu unutulmamalıdır.

Dedelere maaş verilmesi durumunda ben biraz farklı düşünüyorum. Dedeler görgü yaparlar, cem yaparlar, talipleri görgüden geçirirler. Bu görgü esnasında dedenin tamamen tarafsız olması gerekir. Adaletli olması gerekir. Dedenin mali özgürlüğünün olması gerekir. Onun için dedelere maaş verilmesinden yanayım. Dedenin bağımsız olması gerekir ki, ekonomik özgürlüğü olması gerekir ki, adaletten sapsın hiçbir zaman.

MODERATÖR - Remzi bey orayı anlayamadım. Siz demin maaşta bir başka ilişki kurmuştunuz. Şimdi maaş olsun mu?

REMZİ ÖZBALI - Şimdi yok, dedelere maaş verilmesinden yanayım, neden dersiniz, dedenin ekonomik özgürlüğünün olması gerekir. Onun için, dede aynı zamanda görgü yaptığı için tamamen adaletli olması gerekir.

KATILIMCI - Adil olmaz mı yani şimdi eğer maaş almazsa dede, çok affedersiniz araya girdim.

1. Alevi Çalıştayı

REMZİ ÖZBALI - Almayan da almayabilir serbest, ona bir şey diyemeyiz.

KATILIMCI - Hayır adalet, adil olmasıyla dedenin bu, o zaman dede olma özelliği nerede kalıyor? Pardon, özür diliyorum efendim.

REMZİ ÖZBALI - Başkanım şimdi burada zaten dedelere verilen hakkullah dediğimiz humus ayetlerine göre zaten bir para var. Biraz önce de dedem burada anlattı, o para zaten var efendim, ona hakkullah diyoruz zaten.

KATILIMCI - Yine yanlış anladık galiba biz. Dedeye maaş bağlansın, bağlanmasın demiyorum ben, ama aldığı paraya göre mi adil oluyor dede, benim bu konuda itirazım var yani. Dede önemli bir kişidir, yani adil olmak zorundadır zaten. Dede, dedeyse adildir. Öyle lafla dedelik olmaz yani aldığı para çoksa adil, az sa yarı adil, hiç yoksa adil değil gibi bir şey çıktı şimdi.

REMZİ ÖZBALI - Şimdi o konu tartışılır efendim.

MODERATÖR - Yok, galiba Remzi bey o kadar derin bir yere gidecek bir şey söylemiyor. Muhtaç olmasın kimseye diyor.

REMZİ ÖZBALI - Şimdi, Kızılbaşlık kelimesi var.

KATILIMCI - Bakınız, bir dede para almak için dedelik yapmaz. Bir makalede yazar ki, ol kişiler ki evladı resulün neslinden tecelli etmişlerse, cebinden kendisine armağan kalan emanete hizmet etmemişlerse, onu ihmal etmişlerse, onlar da ceddinin şefaatinde mahrum kalsalar gerektir. O emanet kimdir, taliptir. Pir şartları ne olursa olsun kendini hazırlayıp talibini görmek mecburiyetindedir, aç da kalsa. Bunu böyle görmek lazım, teşekkür ederim.

MODERATÖR - Sağ olun, Remzi bey toparlıyorsunuz, kapatıyoruz.

REMZİ ... - Toparlayacağım efendim.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi yolumuzda hakkullah dediğimiz bir para vardır. Onu isteyen alır, isteyen almaz. Orada da ısrar etmiyoruz.

Şimdi Kızılbaşlık kelimesi geçti. Kızılbaşlık kelimesi ölmek var, dönmek yok demektir. Kızılbaşın gerçek anlamı budur. Bu neden kaynaklandı, Ebul Deccani hazretleri Uhud savaşında Peygamber efendimizi korumak için belirli bir yere görevlendirildi. Peygamber efendimize atılan okları önlemek için Hazreti Muhammed'in üzerine yattı ve bütün oklar geldi Ebul Deccani'ye saplandı. Esas Kızılbaş, birinci Kızılbaş orada başladı. Yani ölmek var, dönmek yok demektir.

Diyanet'in kaldırılması konusunda isteklerimiz şöyle. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni düşündüğümüz zaman böyle bir teklifin bu zamanda gerçekleşmeyeceği belli. Bunu hiç konuşmamakta fayda var.

Toparlıyorum efendim. Başlıklar halinde anlatıyorum.

Camilerde ezanın sessiz okunmasını istiyoruz. Eğer okunacaksa içeriden okunsun, dışarıdan okunmasın. Çünkü hastalarımız var, rahatsız oluyorlar. Öğrencilerimiz derslere çalışıyorlar, dikkatleri dağılıyor. Onun için ezan eğer ibadet yapılıyorsa sessiz ibadetten yanayız.

Diğer bir bölümde Sayın Bakanım, Ramazan aylarında, Allah kabul etsin herkesin ibadetini, davulla, zurnayla insanları rahatsız etmeyelim. Herkesin cep saati var, duvar saati var, o saatlerde uyanınsınlar, davulla zurnayla her gün uyanmama istiyoruz.

KATILIMCI - Sayın Subaşı biz bu görüşe katılıyoruz.

REMZİ ÖZBALI - Yine isteklerimizden bir tanesi, Hacı Bektaş'taki türbenin içerisinde bulunan caminin iptal edilmesini, minaresinin kaldırılmasını istiyoruz. Çünkü oradaki bulunan külliye tamamen Alevilik felsefesi üzerine kurulmuştur. 1834 yılında 2. Mahmut tarafından gelinerek buraya Alevileri İslam yapmak amacıyla cami yaptırılmıştır. Oranın mozaïği bozulmuştur.

Şimdi, iki sene önce Aksaray'daki cemde cami hocasını da davet

1. Alevi Çalıştayı

etmiştik. Cami hocası geldi, kurban kesilecekti. Cami hocası dedi ki, dedem dedi, 32 farzı biliyor musun dedi, ben de bilmiyorum dedim. 32 farzı bilmeyenin kestiği yenmez dedi. Ben dedi, dua edeyim de dedi, buradaki arkadaş da kessin dedi. Ben de hocaya dedim ki, hocam dedim, sen ava gidiyorsun dedim, senin tazı gidiyor avı yakalıyor, geliyor. Senin tazı 32 farzı biliyor mu dedim.

Bunun için de eğitim verilirken cami hocalarına, bilhassa bu konularda uyarılarda bulunmasını tavsiye ediyor dedem, arz ederim.

MODERATÖR - Bugünkü oturumu burada tamamlıyoruz.

Sayın Bakanımızın televizyon görüşmesi var onun için. Sayın Bakanımız bütün toplantılara katılmak istiyor, dolayısıyla her konuşmada kendisinin de bulunması gerekiyor. Bu hem bu toplantıya verilen önemden kaynaklanıyor hem de derin bir ciddiyetle takip edilmesi için.

Bu nedenle şimdi söz veremediğimiz konuklarımızdan özür diliyoruz. Yarın dokuzdan itibaren bütün konuklarımız yine aynı şekilde söz hakkını kullanabileceklerdir. Bu konuda teminat vermeye gerek yok. Gerçekten herkes konuşabilir.

Yarın yine birinci oturum inanç önderleri, aynı ekseninde devam ediyor zaten. Bir de son olarak somut, pratik çözüm arayışları.

Yarın kapanış konuşmasını Sayın Bakanımız yapacaklar. O konuşmada basına açık olarak gerçekleştirilecek.

Bugün için hepinize çok teşekkür ediyoruz. Sayın Bakanım bir teşekkür konuşması yapmak istiyor.

Buyrun Sayın Bakanım.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Evet, değerli kanaat önderlerim, hepinize çok teşekkür ediyorum. Bugün 27 arkadaşımız söz aldı, 35 arkadaşımızdan. Verimli geçtiği inancındayım. Her şeyden önce sizi bilmiyorum, ama ben mümkün mertebe pür dikkat bütün arkadaşları-

1. Alevi Çalıştayı

mızın ifadelerini kayda geçirme, normal kayda geçiyor da, onun dışında da kayda geçirme çabası içerisinde oldum.

Önemli şeyler söylendi. Güzel değerlendirmeler yapıldı.

Şimdi, öncelikle tarihi olaylarla ilgili, aslında bütün insanlığı üzmesi gereken hele hele Müslümanım diyen herkesi üzen tarihi olaylarla ilgili gelişen şartlar, artık Sünniyi de Aleviyi de bir noktaya getirmiştir. Bu konuda ben şahsen toplumla haşır neşir olan birisi olarak, o boyutuyla endişe görmüyorum. Yani Cemel, Siffin savaşlarına gittiğin zaman o olayların değerlendirilişinde toplum aynı noktaya gelmiştir. Bu toplumsal olgunluk veya değişen şartlar, gelişen şartlar olarak da değerlendirilebilir.

Tabiki bu olayın 21. yüzyılda geneli itibarıyla konuşulması bir talihsizliktir, buna katılıyorum. Halen bu konuların konuşulması, tartışılması bir talihsizliktir. O doğru, ama toplumsal olgunlaşma diye benim tanımlamaya çalıştığım süreç de önemli. Demek ki bunlar, bu süreçler yaşanmalı ki, neticesinde insanlar daha sağlıklı değerlendirmeler yapabilsinler.

Siyasilerle ilgili özellikle Eskişehir'den katılan değerli büyüğümüz güzel şeyler söylediler. Siyasiler aslında ilk etapta oy için gelirler, çünkü onların gıdası oydur. Ama geldikleri yerde de bir şey bırakırlar, bir şey alırlar. Bu anlamda ilk muhatap olurken belki ön yargılar hakimdir, fakat sonra dostluklar kurulur, o dostluklardan karşılıklı çok ciddi ifadeler olur. Onun için ben gerçekten tebrik ediyorum, bu şekilde sivil örgütleri var. Kapısını herkese açan, herkesi bağrına basan ve böylece gerçek kimlikleriyle tanınmalarına ve güzel örneklerin üçüncü şahıslara sunulmasına vesile olunuyor ve toplumsal barışa da çok ciddi katkı sağlıyor. Umarım bu örnekler gelişir.

Bir diğer konu, tabi sosyal olayların da siyasetin de siyasetçinin de rehberi bilim olmalı. Bilim rehberliğinde siyaset yapılırsa, ben inanıyorum ki yanlışlar az olur. Sosyal olaylara yine bilimsel temelli çözüm aranırsa, inanıyorum ki uzlaşma kolay olur. Ama bilimin rafa kaldırıldığı

1. Alevi Çalıştayı

ve kişisel dünyamızın, kişisel beklentilerimizin öne çıktığı veya siyasi hırslarımızın öne çıktığı bir yaklaşımla ne sosyal olayları, ne ekonomik olayları ne diğer sorunları çözmek çok kolay olmasa gerek diye düşünüyorum.

Onun için bilim rehberliği, Türkiye'nin belli dönemlerde ihmal ettiği, ama artık ihmal için hiçbir nedenin kalmadığı için bu ayıptan kurtulmamız gerekiyor. Bilimi rehber edinmemiz gerekiyor, her alanda, yalnız bugüne has olarak söylemiyorum, her alanda ilim rehberliğini esas almamız gerekiyor.

Şimdi, hani şu söz vardır, söz ola kese savaşı diye, ötesini söylemiyorum. Bence bu tekerlemenin bu boyutu çok önemlidir. Bu cümle çok önemlidir. Söyleyeceğimiz sözler, olumsuzlukları ortadan kaldıran sözler olmalı. Yani nesillere faydalı olmalı. Yaşadığımız ortama faydalı olmalı. Aileye faydalı olmalı. Devletin birliğine, bütünlüğüne katkı sağlamalı. Eğer söz ola kese savaşı olmuyor da devamı geliyorsa yani orada da o olumsuzlukları kimse yaşamak istemez diye düşünüyorum.

Bir diğer konu da bütünüyle böyle bu değerlendirmelere baktığım zaman, hüsnü zan diye güzel bir terim var bizde. İnsan merkezli olaya baktığımız için ve bu hassasiyet de bu toplantıda çok olduğu için, insan merkezli, insanı önceleyen bir yaklaşım. Madem insan merkezli hareket ediyoruz. Herkese güzel bakalım, herkesi güzel görelim. Herkes güzel düşünüyor. Çünkü herkes insan yani. O halde, gerçekten ön yargılardan sıyrılmak gerekiyor. Ben inanıyorum bu toplantılar daha önceleri başlayıp devam etseydi, bu boyutlarda devam etseydi, çok daha büyük açılımlar, çok büyük dostluklar, çok güzellikler oluşurdu diye inanıyorum.

Mesafeler kondukça, bırakınız onu, iki dernek arasında mesafeler uzayınca, görüşmeler uzayınca, iki komşu arasında da iki kardeş arasında ya da iki kardeş dernek arasında veya siyasetle yani ülkeyi yönetenlerle yönetilenler arasında mesafeler uzayınca, uçurumlar meydana geliyor. Umarım bu güzel toplantı, bu mesafelerin kapanmasına ve sa-

1. Alevi alıştayı

mimiyetle yol alınmasına vesile olur diyorum.

Bugün gerçekten verimli oldu. Ben hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Yarın sabahleyin buluşmak üzere iyi akşamlar diliyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederim Sayın Bakanım. Hepinize iyi akşamlar efendim.

1. Alevi alıştayı

1. Alevi alıştayı

04 Haziran 2009

2. Gün

1. Alevi alıştayı

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Günaydın hepiniz hoş geldiniz.

Bugünkü oturumumuzu başlatıyoruz. Bugünkü oturumumuzun da dünkü gibi verimli ve başarılı geçmesini umuyoruz.

Tabi dün kaçırdığımız, dile getiremediğimiz, mutlaka söylenmesi gereken şeyleri bugüne sakladığımızdan eminim. Bunların burada konuşulması gerekecek, ama takdir edersinizki öncelikle dün hiçbir şekilde söz hakkı almamış konuklarımıza biraz süre verelim.

Nasıl olsa siz bildiğinizi okuduğunuz için bugün bir çerçeve konuşması yapmaktan vazgeçtim. Ben ne dersem diyeyim, Aleviler kendi sorunlarını kendileri açısından yakıcı buldukları sorunları dile getirmeye çalışıyorlar. Bu nedenle şimdi hemen oturumumuzu başlatmak ve zamandan tasarruf etmek istiyorum. Yarım saat gecikmeyle başlıyoruz, ilk önce Ali Rıza Uğurlu Bey, buyrun

ALİ RIZA UĞURLU - Sayın Bakanım, Sayın Subaşı Hocam ve başta Cem Vakfı'nın Başkanı Prof. Dr. İzzettin Doğan ve değerli temsilciler, cümlenizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Bugün ikinci gün ve gerçekten Aleviliğin kemaletine yaraşır şekilde bir toplantı yapıyoruz.

Ben sözlerime .... başlamak istiyorum. Dede talibini, kamberini alıyor, taliplerini görmeye gidiyor. Taliplerini gördükten sonra geri dönecekler, geri dönerken kamberi diyor ki, dede, bak bakalım yola, yolumuz açık mı kapalı mı, eşkiya var mı? Dede diyor ki, oğul nereden bileyim, gel şu taşın altına yatalım da bakalım Mevla ne gösterecek diyor. Yatıyor... Kalkıp, yürü talip yürü, yolumuz mağripten meşrike kadar açık. Taşı görüyorlar, soyunuyorlar don gömlek. Dede önde, kamber arkada, kamber arkadan söyleniyormuş; imanı kırık dede, mağripten meşrike seyredeceğine, şu taşın arkasını seyretsen daha iyi değimliydi?

1. Alevi alıştayı

şimdi yüzyılların sorununu, yüzyılların birikmiş sorunlarını, Aleviliğin sorunlarının bugün gerçekten ele alınması, bugün gündeme alınması bizim için ne kadar önemli olduğunu, Aleviler için ne kadar önemli olduğunu ve Aleviler derken de Bektaşileri de Nusayrileri de Mevlevileri de kastediyoruz, teşekkür ediyoruz onun için, hepinize teşekkür ediyorum. Gerçekten teşekkür ediyorum.

Dünkü konuşmalarda Cafer kardeşim bir Şey söylemişti, beni çok etkileyen bir Şey söylemişti. Demişti ki Alevilerle Sünnileri bu ülkede birbirlerine vurduramıyorlar artık demişti. Dikkat ederseniz Alevilerle Sünnileri birbirlerine vurdurabilmek için bir sürü etkinlikler yapıyor. Nasıl? Son cami yakma olayları. Ama dikkat ederseniz bugün artık Alevilerin cami yakmayacağını, yakmalarının mümkün olmayacağını herkes biliyor. Ama bir Maraş olaylarında aşağıdakilere, yukarıdaki camiye Aleviler yaktı, yukarıdakilere aşağıdakiler yaktı deyip, birbirine dşrebildiler.

Niye bugün dşremiyorlar birbirlerine, biz Cem Vakfı olarak bütün illerde, hemen hemen büyük illerde Alevisiyle Snnisiyle 20-25 bin kişinin katıldığı cemler yaptık ve dedik ki, Alevilerin ibadeti budur. Mum söndü denildi ... denildi. Halen Őeyhlismların fetvaları yüreklere kazanmıştı. Ama bugün görülüyor ki, İslam'ı başka açıdan yorumlayıp yaşayan ve onun altında da aşk olan, onun altında da sevgi olan bir yorumu yaşadıklarını artık herkes biliyor. Dolayısıyla lkemizin gerçekten birbirini tanımaya, birbirini bilmeye ve bildikçe sevmeye, kucaklaşmaya ihtiyaı vardır. Bunları da gerçekten başardığımıza inanıyorum.

Bütün kurumlar, kuruluşlar, Alevilik adına, Bektaşilik adına kurulmuş bütün kurum ve kuruluşları nemsediğimizin de altını çizmek istiyorum. O kuruluşlar olmasaydı, bugün bizler de dedeler olarak bizler de buralarda olamazdık.

Biz Cem Vakfı olarak, 2004 yılında Alevi İslam Din Hizmetleri Başkanlığını kurduk. Ve kurum sadece inanç önderlerini kapsayan, sadece dedeleri, babaları, inanç önderlerini kapsayan, ta Asya lkelerinden

1. Alevi alıştayı

Balkanlar'ı da adım adım dolanarak, Balkanlardaki inanç önderlerini içimize alarak, Avrupa'daki inanç önderlerini de içimize alarak çalışmalar yapıyoruz. Ve Pazar günleri kurslarımız var. Üniversite mezunu olan çocuklarımız da dahil kurslarımız var. Ama verdiğimiz kurslarda çocuklarımızın hiçbirini, o üniversite mezunu olan çocuklarımızın hiçbirini cemevlerinde tutmayı başaramadık. Niye? Karınlarını doyuramadığımız için başaramadık. Yani üç yüz lira maaşla, beş yüz lira maaşla, üniversite mezunu, hiçbir güvencesi olmadan çalışabilmesini ne akıl, ne de mantık kabul eder. Ve Alevi örgütlülüğün de ekonomik güçleri belli. Halktan topladıkları beş on kuruşla bu işi yürütmeye çalışıyorlar. Bu nereye kadar gidecek, nereye kadar gittiği kadar.

Onun için eğer inanç önderleri güvence altına alınmazsa, onların dünyalıklarını, onurluca kazanıp yaşayabilecekleri bir güvence altına alınmadığı müddetçe, bizler sadece öğreteni olmayan okullar yaparız. Doktor olmayan hastaneler yaparız. Biz gerçekten Alevi örgütlülüğü olarak beton duvarları düşündük, cemevlerini düşündük, ama insanı hiç düşünmedik. Onun içerisinde hizmet yapacak insanları düşünmedik.

Bugün Alevi köylerine niye camiler yapılıyor diye, daha çok Diyanet'i suçluyoruz. Ama dönüp bir de kendimize bakmamız lazım, niye yapıyoruz diye. Biz onlara ulaştık, niye ihtiyaç duyduunuz, inanç önderleri hizmetlerini yerine getirebilmenin imkânı olmadığı için yapıyorlar. Bugün eğer gerçekten o köyün cenazesi kalkıyorsa, o köyün inançsal hizmetleri yapılıyorsa, o köyün işte Kur'an-ı okunuyorsa, nikâhı kıyılıyorsa, o köye niye öyle bir ihtiyaç duyulsun ki! Ve bu ihtiyaçların yerine geldiği köylerde böyle bir ihtiyacın olmadığı, böyle bir söylemin olmadığı görüyoruz. Ve biz bu boşluğu da doldurmak için elimizden gelen her şeyi yapıyoruz.

şimdi, bazen televizyonları izlediğimiz zaman, bir kamu kurumu olan Diyanet'in söylemlerini izlediğimiz zaman, gerçekten dehşete kapılıyoruz. Gerçekten üzülüyoruz. Alevilik İslam mıdır, değil midir? Biz bunun tartışılmasından bile rahatsız oluyoruz. Yani ben, Mevlana gibi

1. Alevi Çalıştayı

Allah ile hasbihal olmamın ne mahsuru var? Hacı Bektaş gibi hasbihal olmamın ne sakıncası var? Ülkemiz için ne sakıncası var. Bu toprağın mayasında Hacı Bektaş Veli'nin, Abdal Musa'nın, Mevlana'nın, Yunus'un emeği yok mu? Onlarla bu topraklar irşad oldu. Onlarla bu topraklar Türk dilini konuşur oldu. İslam onlarla birlikte Balkanlar'a kadar gitti. Balkanlar'a kadar kılıcsız kalkansız gitti. Bugün gerçekten bunların inkârı bizi çok üzüyor.

Cemevleri yapıldı. Anadolu'yu biz adım adım dolandık. Cemevlerinin çoğu kapalı. Niye kapalı? İnanç önderleri işlerinde, ekmeklerinde, tarlalarında. Nasıl olacak bu peki, nasıl yürüyecek? Eğer onun ekmeğini verirsiniz, onun ekmeğini kazandırırırsanız, sizin işiniz budur dersenez, o orada oturacak işini yapacak, gücünü yapacak.

Bugün bir hizmet ürettiği için Cumhurbaşkanı maaş alırken, Başbakanımız maaş alırken ve hizmet üreten herkes maaş alırken, dedelerin, inanç önderlerinin maaş almaları, güvenceye kavuşturulmalarının ne sakıncası var? Bazı kardeşlerimiz efendim Aleviliği gider... Yapmayın, Aleviliği niye gitsin? Alevilik böyle havadan gelen bir şey değil ki, bu bir inanç, bir iç dünya olay... Ve gerçekçi olmak lazım, artık doğruları görmek lazım, bilmek lazım.

Hacı Bektaş Veli, yanılmıyorsam şöyle diyor, diyor ki, eğer doğuştan bilgi sahibi olunsaydı, Allah peygamberleri vasıtasıyla kitap göndermezdi diyor. Bizim yetişmemiz lazım, dedelerin yetişmesi lazım. Bugün gerçekten bizim en büyük problemimiz, en büyük sorunumuz bu. Nerede yetişecek? Bugün çocuklarımıza bizim Aleviliğin İslam anlayışını anlatabilecek bir kurum şu an yok. Bir dede olarak, dedelerin başında olan bir insan olarak şu an yok, ne yazık ki yok. Ne yapıyoruz, sadece o çocukların kafalarını karıştırılabilmek için elimizden gelen her şeyi yapıyoruz.

Dün, İzzettin Doğan hocam aynı şeyleri tekrar ettiği için ben tekrar etmeyeceğim. İnsan haklarının ve temel özgürlüklerinin korunmasına ilişkin İnsan Hakları Bildirgesi'nin dokuzuncu maddesinde, herkes dü-

1. Alevi Çalıştayı

şünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir diyor. Ama kamu düzenini, kamu ahlakını ve kamu sağlığını bozmamak kaydıyla, din ve vicdan özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Aleviliğin kamu düzenini bozan, kamu sağlığını bozan, kamu vicdanını bozan bir durumu mu var?

Eğer gerçekten bugün Alevilik ... bazı farklılıkların olması kaydıyla, ana ilkelerde birleşebiliyoruz. Söylemlerimiz, isteklerimiz ana ilkelerde aynı. Bunlar devletimizi yönetenler tarafından yasalar uygulanıp, her yurttaş ayırım yapmadan kucaklandığı takdirde, milli birlik ve bütünlüğümüz pekişecektir. İnsanlar birbirini tanıyacak, tanıdıkça sevecektir. Dün altını çizdiğim gibi az önce, dün birbirine rahatlıkla düşürülen toplumu artık birbirine düşürmeye hiç kimsenin gücü yetmiyor. Niye gücü yetmiyor? Birbirimizi tanıdığımız için gücü yetmiyor. Ama dün, tanımadığımız zaman çok rahatlıkla bizi birbirimize vurdurabiliyorlardı.

Peşin hükümlerle yapılacak istismarlar ortadan kalkacaktır. Dün Hüsniye kardeşimizin de anlattığı gibi, çocuklarına o sorular belki sorulmayacak, o hükümler de ortadan kalkacaktır.

Devlet herkesin devleti olacaktır. Her yurttaşın devletçe kucaklandığı, kimsenin dışlanmadığı ve ötekileştirilmediği, adaletli, şefkatli anlayış hakim olacaktır. Ülkemizin iç ve dış düşmanları bu büyük toplumu kullanmaya kalkamayacaklar, ulusal birlik ve bütünlüğümüz daha da pekişecektir.

Alevilik konusunun ülkemizin ve halkımızın birlik ve barışına hizmet edecek şekilde ele alınması ve bu meselenin sosyal bütünleşmeyi güçlendirici bir çözüme artık kavuşturulmasıdır ki, uğraş da budur gerçekten. Ben Bakanıma teşekkür ediyorum, büyük bir sabırla dün sabah dokuzdan akşam altıya kadar bizi dinleyebildiği için teşekkür ediyorum.

Yüce İslam dini ibadetini yapmayanlara bir yaptırım uygulamamışken, insan haklarının ihlalleriyle ilgili ağır yaptırımlar vardır. Yüce Allah kendisine ait olan hakları affedebilir. Çünkü o esirgeyen, bağışlayan ve rahmetin de kaynağıdır. Ama kul hakkını, kulun rızalığına bırakmıştır.

1. Alevi Çalıştayı

Biz de dün birçok dedemizin altını çizdiği gibi o hakkımızı ne bu dünyada ne de o dünyada razı etmeyeceğiz, eğer bu durum devam ettiği müddetçe.

Şimdi bir düşünün, sürekli İzzettin Doğan hocam dile getiriyor, yurtdışındaki yurttaşlarımızı bir düşünün. Bugün yurtdışında 1805 cami yapılmış ve onların hocalarını, onların hizmetleri devletimizce karşılanmış. Doğru mudur bu, doğrudur. Böyle olması gerekiyor, böyle de olmuş. Ama ya Alevi Bektaşî yurttaşlarımız orada ne olacak? Ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının suç işleme oranı ne yazık ki orada artmış. Düne kadar devletin yasalarını işgal etmeyen, kadının huzuruna gitmeyen insanlara bugün ne oldu? İnançlarından mahrum kaldıkları için belki bugün oralarda suç oranı arttı.

MODERATÖR - Ali Rıza Bey toparlamanızı isteyeceğim, ama bir soru sorarak toparlamanızı arzu edeceğim, mümkün mü? Şimdi benim elimde bir bilgi var, geçtiğimiz yıllarda Diyanet İşleri Başkanlığı yurtdışına dede göndermiş, ama bunlar dayak da yemiş diye duydum.

ALİ RIZA UĞURLU - Yok, ben aslında onun altını çizecektim, 20 dede görevlendirdi. Dayak yeme falan diye bir şey yok. Onu kim söylüyorsa yanlış bilgi. Ve dedelerimiz de gittiği zaman...

MODERATÖR - Yani tepki görmediler.

ALİ RIZA UĞURLU - Hiçbir tepki görmedi, bazı kendini bilmeyen insanlar tepki gösterebilir mi, gösterebilirler. Bu doğaldır. Onun Aleviliği Sünniliği diye bir şey yok. Ama oradaki biz inançsal açlığı, tüm ülkemizde olduğu gibi biliyoruz. Oralarda çok büyük cemler yaptık, yapmaya da devam ediyoruz. Yok pasaport da verildi, ufak bir harçlık da verildi.

MODERATÖR - Bu bilgi doğru mu?

ALİ RIZA UĞURLU - Tabi doğru, ama sizin de takdir edeceğiniz gibi yılda 20 tane dede görmekle bu görevler yerine gelmiyor.

1. Alevi alıştayı

Bizim istemlerimiz belli. Bu istemler, 28 Aralık 2002 yılında, 31 Ağustos 2002 yılında 632 Alevi-Bektaşlı kurum ve kuruluşlarının temsilcileriyle ve yine 28 Aralık 2008 tarihinde 5 bin tane, Bostancı gösteri merkezinde inanç önderlerini toplayıp, ortak aldıkları altı ana başlıktaki isteklerimiz. Dile getirildiği için sadece başlıklarını söyleyeceğim.

MODERATÖR - Biraz kısa, çünkü şu anda süreyi aştınız.

ALİ RIZA UĞURLU - Tamam, Diyanet İşleri Başkanlığı yeniden yapılandırılmalıdır dedik. Ve genel bütçeden Alevilere de pay ayrılmalıdır dedik. Din derslerin de Alevilik de öğretilmelidir. Ve TRT’de Aleviliğe yer verilmelidir. Bu sene gerçekten verildi, bunu da kutlamak lazım. Herkes de memnun oldu, mutlu oldu, yeterli olmasa da. Cemevleri mutlaka yasal statüye kavuşturulmalıdır. İnanç önderlerine okul açılmalı ve kadro tahsis edilmelidir. Ana başlıklarıyla ve Hacı Bektaş Veli türbesi inanç merkezi olmalıdır ki, bizim için öyledir. Ama bizim için derken de hem Türk Cumhuriyetleri için hem de Balkanlar’da yaşayan Bektaşlılar ve Aleviler için çok önemlidir. Artık orası bir müze olmaktan çıkarılmalı, dini, ırkı, cinsi, ülkesi ne olursa olsun, inanç birliğinin kardeşliği yaşanmalıdır diyorum. Ve Sivas Madımak dün dile getirildiği gibi halen yanıyor. Ne yazık ki orada adaletin tecellisi olmadı. Ve bu olayı simgeleyen bir barış anıtı yapılmalıdır diyorum. Ana başlıklarla söyleyeceklerim bunlar. Ben teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Biz de teşekkür ederiz. Şöyle bir şey anladım sanki, zaman zaman devlet işte TRT’de ya da Diyanet üzerine ya da başka kanallardan birtakım katkılar sunsa da bunlar kurumsallaşmadığı için doğrusu verim alınamıyor, bireysel olduğu için verim alınamıyor.

Şimdi Yalçın Özdemir Bey.

ERCAN GEÇMEZ - Sayın başkanım yani şunu belirtmek istiyorum. Bir kurumun, sadece bir kurumun dedeleri ve bir kurumdan 3-4 kişinin gelip sürekli aynı şeyi söylemesi, çalıştayın tarafsızlığına gölge düşürüyor. Buna lütfen dikkat edin. Yani sayın dede konuşurken Cem Vakfı’nın temsilcisi olarak konuştu. Cem Vakfı’nın genel başkanı konuştu, Doğan bey de Cem Vakfı adına konuşuyor.

1. Alevi alıştayı

Böyle bir Şey olur mu, bu diğer arkadaşlarımızın ve Alevilerin taleplerinin taraflı olarak dinlenmesine sebep olur.

KATILIMCI - Ercan bey siz neyin adına konuştunuz dün konuşurken?

ERCAN GEÇMEZ - Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı adına konuştum.

KATILIMCI - Ben de Cem Vakfı adına konuştum niye rahatsız oluyorsunuz Şimdi?

MODERATÖR - Yalçın Bey buyrun.

İZZETTİN DOĞAN - Usûl açısından bir Şey söylemek istiyorum Sayın Subaşı. Dün de bir nebze konuştuk beraber olduğumuz dönemde. Çalıştayın verimli bir noktaya doğru gidebilmesi için yapılması gereken olmazsa olmaz bir olay, o da Aleviliğin tanımıdır. Alevilik tanınmadan, Alevi alıştayı ya da arkanızda görüyorum 1. Alevi alıştayı demenin hiçbir manası kalmaz.

Yani burada insanlar farklı biçimde algılayabilirler, farklı anlayışları olabilir, ama evvela Alevilikle ilgili tanımlarda insanlar ne düşünüyor o ortaya çıkmalı ki, herkesin yapacağı konuşma ya da düşünceleeri belirli bir ölçekten, belirli bir süzgeçten geçebilsin ve onun neyi söylemek istediği açıkça ortaya çıkabilsin.

Onun için bence bunu gündem maddesi olarak, birinci gündem maddesi olarak lütfen koyunuz ve konuşmayı yapacak olan arkadaşlar da bu açıdan kendi görüşlerini evvela belirtsinler, sonra ne diyeceklerse desinler.

Yani bu olmaksızın, bu ortaya çıkaracaktır, Şöyle bir manzara, Hükümet buyrun arkadaşlar konuşun, güzel... İşte kamuoyunda da böyle bir teşebbüs yapılmış oldu. Aleviler hakikaten ilk defa Hükümetle masaya oturdulardan öteye gitmez. Bu yani bir adım atmayı, ileri götür-

1. Alevi Çalıştayı

mevi sağlamaz. Ama Alevilik tanımı etrafında birleşenler, inançlarının noksan kalan kısımlarını anayasa ya da yasaların diğer hükümlerine göre şöyle olmasını istiyorlar derse, bu uluslararası toplumun da cevabını beklediği bir konudur. Türk toplumunun da cevabını beklediği bir konudur.

MODERATÖR - Ben, kusura bakmayın ama sözünüzü kesmek zorundayım.

Şimdi, bu tanımlama konusunda konuklarımızın pek çoğunun yüksek bir hassasiyeti olduğunu bildiğimiz için bu konularda dikkat ederseniz ben buna hiç ısrarcı da olmuyorum. Bu konuda yani konuklar...

KATILIMCI - Konuşmalarda Alevi tanımlaması var zaten efendim.

MODERATÖR - Onu kapatır mısınız, ben izin vermeden lütfen...

Bu konuda tanımlamaya yüklenen anlamı yeterince kavradığımı söyleyemem kişisel olarak. Bu konudaki hassasiyeti anlamaya çalışıyorum, ama bu tanımlama derken tabi bu bir başkası tarafından tarif edilme, bir başkası tarafından çerçeveselendirme gibi bir anlam çıktığından eminim. Bunu dün de konuştuk. Birinin, siz aslında busunuz demesi kabul edilebilir bir şey değildir. Ama Alevilerin kendileri için, biz şuyuz demesinden daha makul ne olabilir? Ama bu konuda sanki böyle bir tarifi önü açılırsa, uzlaşmaz bir çeşitlilik içinde onlarca, yüzlerce bir Alevilik ortaya çıkacak ve bu da Alevilerin kamuoyu önündeki bütünselliğini parçalayacakmış gibi bir kaygı olabilir, bunu anlıyorum. Ama bir başka yaklaşım da şunu söylüyor, bu çeşitlilik Aleviliktir. Yani bu çeşitlilik, bu tanımlardaki çeşitlilik de sonuçta Aleviliğin bir göstergesi.

Dolayısıyla mademki böyledir, hayır İzzettin bey, mademki böyledir, o zaman tarif etmekten neden korkarız? Çünkü yani bu konuya sizin doğrudan alanınız olan bir konuya müdahil olmak istemem, ama artık hepimiz bir kent hayatını yaşıyoruz. Toplumsal yaşamın esaslı bir parçasıyız. Sizin alt kattaki komşunuzun, sizin hakkınızda bir şey bil-

1. Alevi Çalıştayı

memesi mümkün değil. Artık hem yanlış anlaşılmaktan, yargılanmaktan, ön yargılardan söz ediyoruz hem de birinin bizim hakkımızda bir kanaate ulaşmasının yollarını tıkiyoruz.

Bunları konuşmalıyız yani ama mademki böyle bir derin hassasiyet var. O konuyu da doğrusu hani dün Ali beyin söylediği gibi atlamadan üzerine, bana öyle bir şey söylediler televizyonda, bu konuyu ben fazla deşmek istemem. Ama bunun ileride Alevilik için bir kısıtlama olduğunu düşünüyorum. Yani böyle bir yaklaşımı, yani Aleviliği tarif etme konusunda uygulanan kotanın Alevilik için hiç de hoş bir sonuç yaratmayacağını bütün deneyimlerimle söyleyebilirim. Konuşacağız, tarif edeceğiz, tarif edecekler...

Mesela ben bir toplantıda, siz de vardınız İzzettin bey, bir değerli akademisyen, sizin hakkınızda insanların konuşmasına izin vermeyin dedi. Öyle şey olabilir mi, yani bizim hakkımızda herkes bir şey konuşsun. Biz de cevap verelim ki, bizim o entelektüel damarımız güçlensin. Tartışalım, müzakere edelim ki, bu konulardaki canlılıklar açığa çıksın. Bunları yapmazsak yani akademik, entelektüel ya da duygusal bu zeminin parçası olmazsak, o zaman örgüt diline hapsoluruz. Örgüt dili çok tehlikeli bir dildir. Savaşçı bir dildir. Ben bunu herhangi bir temsilci arkadaşımızı tenzih ederim, bunu özellikle söylüyorum, böyle bir şey yok, ama ben bu konuyla ilgilenen bir akademisyen olarak çok rahatlıkla şunu söylüyorum; eğer Aleviler kendileri hakkındaki değerlendirmelerden, çok altını çizerek rahatsız olurlarsa bir yere varamazlar.

Değerlendirmeler olacak, hak bilir akademisyenler, entelektüeller olacak, vicdan sahibi insanlar ortaya çıkacak ve işte Hükümet kendisi sizi dinlemek için burada. Biraz şeyi açmak lazım yani barışı tıkayan filtreleri kaldırmak lazım. Bunun yolu nedir, ben sizin hakkınızda ne konuşabilirim o zaman? Ne yapmalıyım, ben size niye merhamet edeyim ya da ben sizi niye kollayayım, gözleyeyim ya da ben sizinle niye eşit olmak gibi bir arzuya kapılayım? Sizi tanımıyorum ki, ama tam tanımak arzu ettiğimde çok güçlü, evet çok güçlü bir damar bunu çok rahatlıkla

1. Alevi alıştayı

yani ben şimdiye kadar herhalde sizin ürettiğiniz verimli bütün çalışmaları okumuşumdur. Ama orada şöyle bir korkuyu görüyorum, bunun önünü kapatalım.

Bir şey daha söyleyeceğim. Sadece Alevilik konusunda her şey siyasi bir dile mahkummuş gibi de bir yargıda bulunmayalım. Ben İzzettin Doğan beylerin vakfının yaptığı birçok toplantıdan haberdarım, kitapları yayınlandı. Ali Balkız beyler hemen hemen her hafta neredeyse akademik, hatta şimdi enstitü var. Yani aslında Alevi toplumunda çok ciddi bir damar çok ciddi bir gelişme gösteriyor.

Bunlar varken böyle bir taraftan da tam bunlar yapılırken, bir taraftan da ie kapanmayı bize hatırlatacak bir dil hapishanesi olmaz yani. Buna olmaz deme hakkım yok da en azından nerilerinize sunuyorum. Olmaz herhalde diye düşünüyorum.

Ben kimseye hiç söz hakkı vermeden, dünden kalan Yalçın beye söz veriyorum. Buyrun.

YALÇIN ÖZDEMİR - Teşekkür ederim. Sayın Bakan, değerli divan, değerli katılımcılar, ben 15 dakikamın tamamını bir defa da kullanarak bitireceğim. Biraz zet de yapmam gerekecek.

Ben Su Tv'nin sahibi ve genel yayın ynetmeniyim. Su Tv, Cem Tv gibi, Yol Tv gibi Alevi kültür geleneklerini ve duyarlılıklarını ve hassasiyetlerini Alevi dünyaya aktarmak, sadece Aleviler değil, Aleviler dışında bu ülkenin her köşesinde yaşayan, her coğrafyasında yaşayan bireylere aynı zamanda Alevi kültürünü, Alevi geleneklerini yansıtmak, bundan haberler ulaştırmak ve Türkiye'de değişik tartışma platformları yaratmak amacıyla yayın faaliyetini sürdürüyor.

Tabi aynı zamanda Ak Parti'nin de ankaya Belediye Meclis yesi-yim. Bu bilinçli bir çabamdan dolayı olmuştur. Konuşmamın sürekliliği içerisinde niye böyle olduğu da anlaşılacaktır. Ama dünden bu yana buradaki yapılan tüm tartışmalar ve söylemleri dinlediğimizde, aslında ülkemizin bütününü kapsayacak bütün kesimlerini kucaklayacak yeni

1. Alevi Çalıştayı

bir anayasa değişikliğine, insanı odak noktasına alan yeni bir anayasa değişikliğine ihtiyaç duyulduğu, çok acilen demokrasi, acilen insan haklarını içeren yeni bir sivil demokratik anayasanın oluşturulması gerektiğine inanıyoruz.

Ve Alevilerin bu coğrafya da Cumhuriyet tarihi boyunca 85 yıllık problemlerinin, daha öncesinde de bu 85 yılı içine alan 500 yıllık inim inim inletildikleri, işkencelerden geçtikleri, ben de o bireylerden bir tanesiyim aynı zamanda, 12 Eylül'de yaşadım bunları. Çok fazlasıyla 12 Eylül darbeleri üstünde durmak gibi bir eğilim içinde değilim. Ancak niye demokratik bir anayasa? İşte buradaki tüm tartışmaları içermesi için demokratik bir anayasa.

Siyasal iktidarlar niye önemli, yine dünkü konuşmalardan çıkarsadığımız sonuç ve gözlemlerimiz sonucunda elde ettiğimiz bir gerçek var. Burada herkes düşüncelerini aktarırken, siyasal iktidarın ya da seçilmiş Hükümetin iyi niyet ve basiretine bir şeyi bağlamak ve indirgemek gibi bir manüplasyonla karşılaşılıyor.

Bunu şöyle izah edelim. Şimdi Türkiye'de iki iktidar vardır, bir siyasal iktidar, bir devletin iktidarı. Türkiye'de Alevi sorununun Alevi meselesinin çözülmemesinin altında yatan asıl etken 85 yıllık devlet iktidarındır ve siyasal iktidarların düşüncelerinin önünü açmamaya gayret eden, hatta toplumun belli kesimlerini zaman zaman manüple ederek, dolduruşa getirerek, insanları birbirine kırdıran bir devlet iktidarı vardır.

Onun için Ak Parti'nin bu süreç içerisindeki Alevi açılımı, Kürt meselesi, Kürt açılımı gibi Türkiye'nin kanayan yaralarına işaret etmesi çok önemli olduğu gibi, Ak Parti'nin iktidara geldiği ikinci dönemin acaba devletin kuşatması altına mı girdi diye de endişemi belirtmek istiyorum.

O açıdan, devlet iktidarının artık Türkiye'de demokratik yollardan evrensel hukuk değerlerinden, evrensel demokratik değerlerden nisibini alan birçok demokratik kitle örgütü ve demokratik davranış biçiminin toplumun tüm kesimlerine yaygınlaşmasıyla devlet iktidarının tasfiye olacağına inanıyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Aleviler CHP'nin hep arka bahçesi olarak görülmüştür. Hayır, Aleviler devletin arka bahçesi olmuşlardır. CHP ve MHP sadece devletin taşeronları olarak karşımıza çıkmıştır. Son iki aydır da şu örneği vermeden geçemeyeceğim, bir Türkçü Alevilik peydahlanmaya çalışılıyor. Bir Kürtçe Alevilik peydahlanmaya çalışılıyor. Farkındaysak bir başka oyuna itilmek gibi, bir başka oyunun içine çekilmek gibi amaçların içine doğru sürükleniyoruz diye düşünüyorum. Hele tam da Alevi açılımının başladığı bu süreçte.

O anlamıyla, her ne kadar Reha Çamuroğlu, Alevi örgütleri, vakıfları tarafından eleştirilmiş olsa da aslında Reha Çamuroğlu'nun bir yıl önce başlatılan bu çaba içerisinde büyük emeğinin olduğunu vurgulamak isterim. Kişisel olarak sevelim ya da sevmeyelim bu hiç önemli değil. Nereden başlayalım, niye Alevi örgütleri bu kadar tepki gösterdi açılıma? Efendim Alevilerin bir defa iftar gibi bir geleneği yoktur. Bu ülkenin mütedeyyin, inançlı tüm bireylerinin iftar gibi bir geleneği yoktu. Fakat inançların siyasallaştırılma süreci içindeki son 30 yıldır bu çabayı gördüğümüz dönem, mütedeyyin inançlı insanlar daha toplu iftarlarla siyasallaşma yani inanç silsilesini siyasallaştırma eğilimini gözlemleriz.

Alevilerin tepkisi de buradandır. Benim babam da ailem de 12 imam orucunu tutar, ama kardeşiyle bile orucumuzu birlikte açalım gibi bir gelenekleri yoktur, böyle bir çabaları da yoktur. Tamamen inançlarını kendi iç dünyaları içinde yaşarlar.

Buradan ben cemevlerine gelmek istiyorum.

MODERATÖR - Bir dakika burada bir geleneği bozma mı var, yani anlamadım orayı. Yoktur o zaman, gelenek inşa etme mi var?

YALÇIN ÖZDEMİR - Efendim, şöyle anlatıyorum, devletin Alevilere yeni bir motif, yeni bir manipülasyon eklemek gibi çabası var. Yeni bir gelenek ekleme çabası var.

MODERATÖR - Çok karıştı Yalçın bey.

1. Alevi Çalıştayı

YALÇIN ÖZDEMİR - Ama açacağım, bir müsaade ederseniz açacağım. Efendim şuradan başladık, Alevi örgütleri, dolayısıyla bu açılıma tepki göstermeleri olmuştur, fakat bu tepkiyi kişiselleştirmenin gayesi olmamalı. Bunu mutlak hale getirmemek durumundayız.

Bugün de mesela burada Alevi örgütleri dertlerini, sorunlarını, problemlerini, çözüm önerilerini aktarırken yine aynı zamanda bir tartışma kültürü, aynı zamanda bir tartışma olgunluğu içinde yaşıyoruz.

Şimdi yüz binleri Sıhhiye meydanına sürüklemek bir marifet, ama bu marifeti hep pohpohlamak da ayrı bir zarar vermektir. Bu anlamıyla, bu tartışma kültürü içerisinde, insanlar, örgütler, demokratik kitle örgütleri dertlerini iletcekler tabii. Ben sadece, son bir yıldır Su Tv vesilesiyle içinde bulunduğum bu sürecin üzerinde gözlemlerimi ve bir Alevi yurttaş, Alevi birey olarak da yaşım 49, 50'ye dayandım, yaşadıklarımı özetliyorum sadece.

Efendim cemevleri Alevilikte kurumsal bir yapı değildir. Cem, Alevi kültüründe önemli bir kurumsal yapıdır. Cemevleri nereden peydahlanmıştır, niye yapılmıştır, ben bir saniye de bunu da özetleyeyim. Anavatan Partisi'nin yerel yönetim politikalarını hazırladığım yıllardı, Mesut bey genel başkanımızdı. Alelacele cemevlerini devlet politikası gereği, ... Kürt meselesi bu kadar kabardı, bu kadar toplumun gündemine oturdu, hatta uluslar arası siyasetin gündemine oturduğu süreçte, Kürt meselesinin siyasallaşma sürecinde, acaba devletin arka bahçesi olarak gördüğümüz Aleviler Kürtlere destek olur mu endişesinden yola çıkılıp cemevleri pohpohlanmaya başlandı.

Cemevleri, Alevilerin önemli dinamikleri içinde değildi. Böyle bir şey de hiçbir zaman olmamıştır. Benim babam-annem Sivas İmranlı yöresindedir. Cogi baba türbesinde bizim cemlerimiz yapıldı, ben çocukluğumda da yaşamış bir bireyim bunu.

Onun için, evet cemevleri bir inanç merkezidir, ama cemevleri bir ibadethane dediğiniz zaman başka bir şeye yol açarsınız. İnanç merkezi ile ibadet merkezi kavram olarak birbirinden ayrı şeylerdir.

1. Alevi Çalıştayı

İki, yine burada hatırlatmak isterim, Evangelizmin bir yüzyıllık projesidir, bunları daha sonraki süreçlerde tartışma imkanı da bulacağız belki. Evangelizmin yüz yıllık projesinin adı şudur, Anadolu İslam'ını Aleviler üzerinden Protestanlaştırma gayreti. Bunu uzun uzadıya daha sonraki dönemlerde paylaşırız. Bu konudaki düşüncelerimi ve yazılarımı da aktarma imkanı bulurum heyetinize.

Ancak, şöyle bir baktığımızda Aleviliği burada tanımlayalımdan yola çıkmak başka bir çabadır. Ben burada Alevi bir yurttaş olarak, Alevi olduğumu söylüyorum ve Alevi olarak buradayım. Aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşı olarak buradayım.

Aleviler ne istiyor. Aleviler eşit yurttaşlık hakkı istiyor. Bakın ben bir ay önce Çankaya Belediye Meclisinde karşılaştığım bir olayı aktarayım size. Efendim ben 25 yıldır yerel yönetimler üzerine yazar, çizerim. Oradaki beş Ak Parti'li diğer belediye meclis üyesi arkadaşlarımın bilinçli bir çabası değil. Ak Parti yöneticilerinin veya Ak Parti yönetiminin de bir çabası değil. Sadece bir angajmanı, bir anlayışı koymak için bu örneği vereceğim.

Çankaya Belediyesi'ndeki arkadaşımız Büyükşehir Meclis Başkan Vekili olması münasebetiyle bana şunu söylediler. Dediler ki, üstad sen yerel yönetimler alanını iyi bilen bireysin, Grup Başkan Vekili olarak temsil eder misin, evet ederim dediğimde arkadan bir angajman çıktı. Yalçın Özdemir sol kökenli bir adamdır, Yalçın Özdemir liberal bir demokrattır aynı zamanda, fakat Alevidir. Bakın oradaki bireyleri tenzih ederek söylüyorum, oradaki bireylerin böyle bir çabası yok. Bir siyasal partinin yani Ak Parti'nin yöneticilerinin de böyle bir çabası yok. Ama bakın dikkat ederseniz 85 yıllık ya da 500 yıllık bir angajman, içinde bulunduğunuz siyasal parti içinde bile size başka bakılmasını sağlıyorsa, demek ki burada siyasal iktidarları suçlamamız gerekiyor.

Siyasal iktidarların hataları yok mu, var tabi ki, ama son iki aydır şu çabaları da gözden geçirmeyelim. Devlet iktidarı mütemadiyen Türkiye demokratikleştikçe, mütemadiyen evrensel demokratik değerleri

1. Alevi Çalıştayı

benimsedikçe, mütemadiyen bu evrensel demokratik değerleri Avrupa Birliği üzerinden sahip çıkmaya çalıştıkça, devlet iktidarı siyasal iktidarın önünü kesmek için elinden gelen bütün gayreti sarf etmeye devam ediyor.

Dolayısıyla biz Aleviler, evet bu oyuna gelmeyeceğiz tabi ki, ama Aleviler artık inisiyatif almak istiyor. Bir, Sivas'taki örnek, Madımak niye müze olmaz? Ben de altı yıl Başbakanlıkta görev yaptım. Devlet bütçelerini, devletin çalışma düzeneklerini bilen bireylerden bir tanesiyim. Bir Madımak'ı müze yapmak için 2 trilyon parayı devlet, iktidarın bulmaması mümkün değil. Böyle bir imkânsızlık olamaz. Ama bir siyasal iktidarın bunu yapmaması için, ben devlet iktidarının bunu engellediğinden adım kadar eminim. Onun için Madımak aynı zamanda bir ibret müzesi olmalıdır. Almanya'da dikkat edin herhangi bir azınlık değil, Solingen'de insanlar yandı. Orayı müze inşa ettiler, ibret müzesi inşa ettiler. Onun için Madımak birinci derecede hemen müze yapılmalıdır. İbret müzesi olmalıdır hatta.

İki, efendim Nevşehir'de ve Tunceli'de üniversite açılmıştır. Her iki üniversitenin de sadece tabela olarak değil, çözüm önerileri itibarıyla söylüyorum, Nevşehir Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi olmalıdır. Tunceli Üniversitesi, Pir Sultan Abdal Üniversitesi olmalıdır. Tabela olarak değil, bunun içerisinde Alevi araştırma, Alevi kültür birimleri inşa edilmeli, hatta bugünkü Alevi dedelik müessesesi, tarihten gelen dedelik müessesesi, bir akademik sürecin içerisinde de o birimlerden geçirilmelidir.

Artı, Alevi dedeleri maaş alamazmış. Efendim Alevi dedeleri tabi maaş almamalı. İnanç içerisinde bunu parayla bağlarsanız bu doğru bir şey değil. Onun için ben öncelikle cemevlerinin Kültür Bakanlığı bünyesinde ele alınması gerektiğini, cemevlerinin Kültür Bakanlığınca finanse edilmesi gerektiğini, cemevlerinin bütçesinin devletten ayrılan vatandaştan toplanan paraların Kültür Bakanlığı eliyle cemevlerine aktarılmasını, bunun bütçe karşılıkları olmak kaydıyla ve her dedenin de cemevinden kendi maaşını ya da ödeneğini ya da aylığını her neyse,

1. Alevi alıştayı

bunu Alevi kültürü neyi kaldırıyorsa, o kültürün değerleri içinde olmak kaydıyla Kültür Bakanlığı bütçesinden karşılanması gerektiğine inanırım.

Yani Aleviliğin zmlerini Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bir perspektifte çözmeye kalkışmak aslında Türkiye’de siyasal iktidarların değil, devletçi geleneklerin bir oyunudur ve Alevi-Sünni çatışmasını körükleyecek en temel unsurlardan bir tanesidir diye düşünürüm.

Onun için şöyle bir baktığımızda cemevleri Kültür Bakanlığı aracılığıyla çözümlenmeli, sorunları problemleri çözümlenmeli. Diyanet İşleri perspektifiyle bu iş çözümlenmeye kalkışılmamalı, çok tehlikeli bir alanda yürünür aksi takdirde.

Bir de özellikle vurgulamayı istediğim şudur, efendim son iki ayda Türkçü ve Krt Alevilik gibi bir anti propaganda bir propaganda yayılmaya çalışılıyor. Alevilerin Aleviliğe ya da şöyle söyleyeyim, bu meseleye bir de etnik köken ilave edilerek sulandırılmaya çalışılıyor. Alevilik meselesi herhangi bir etnik kökenden, etnik unsurdan bağımsız ele alınmak durumundadır. Bir yurttaş kendini, Aleviyim diye tanımlıyorsa Alevidir.

Onun için bu toplantılara da öneri olarak sadece şunu söyleyebilirim. şimdi Alevi rgtleri ve temsilcileri burada görüş ve düşüncelerini aktardılar. Ancak, ilahiyat grubundan da bireyler var. Onlar olmamalı anlamıyla söylemiyorum, ama toplantılar bir ahenk bir amaç ve gündemi belirlenmiş konular üzerinde yürürse bundan sonraki alıştay konuları, daha dinamik, daha sonuç alınabilir diye düşünüyorum.

Başınıza ağrıttıysam özür dilerim.

MODERATÖR - Estağfiurullah, çok teşekkür ederiz Yalçın bey.

Ben söylediklerinize katılıyorum, ancak bir açıklama gereği duyuyorum. Sık sık bu ilahiyat muhabbeti açılıyor. Buradaki arkadaşlarımız ilahiyat fakültesini temsilen, zaten iki arkadaşımız değil mi, bir de Osman bey yok mu, bu arkadaşlarımız Alevi toplumu içinde, yine Alevi

1. Alevi Çalıştayı

kalarak, ilahiyat fakültelerinde Alevi olarak tanınarak ve tanımlanarak çalışan arkadaşlar. Bu arkadaşlarımızı bir başka bağlamda konuştursanız, kim bilir size neler söyleyeceklerdir.

İkincisi, bu arkadaşlarımız da yine bu Alevi dünyası içinde bir şey yapmak istiyorlar. Bu yapılan şeyler, kendi önerileri, attıkları adımlar, büyük Alevi toplumu tarafından belki kaygıyla, belki endişeyle, belki mutlulukla izleniyor, bunu biz bilmeyiz, ama Alevi toplumunun söylemleri arasında bu arkadaşlar da var. Böyle arkadaşlar da var, siz de varsınız. Dolayısıyla bunların ve sizlerin her birinizin burada bulunmasının meşruiyeti önce Alevi olmanız, ondan sonra da bir söyleme ve bir dile sahip olmanızdır. Bunu özellikle belirtme gereği duyuyorum. Çünkü arkadaşların da rencide olduğunu falan düşünüyorum yani hafiften kendimi savunmak...

Buyrun.

Sizin için söylemedim, ama bu çok, mesela dünkü medya, özür dilerim bugün sabahleyin baktım yani bizim bu toplantıyla ilgili tek sorunumuz var. Bir ilahiyatçı çağırmışız, ondan yani böyle şey olur mu yani, kabul edilebilir mi, bu kadar güzel bir toplantı.

YALÇIN ÖZDEMİR - Ben sadece Sayın Bakanımız da bilsin diye söyledim, Sayın Bakanın bilgisi olsun diye söyledim, Muharrem ayında biz Su Tv olarak diğer bütün Alevi televizyonları gibi Muharrem ayıyla ilgili yayınlar yaptık ve Sayın Bakan görevdeydi Mehmet Said Yazıcıoğlu bey daha önceki dönemde. Özellikle ilahiyat grubundan da Muharrem ayıyla ilgili katılımcılar talep ettik. Neden, kaynaşmak için. Ama gelmedi kimse, burada vurgulamak isterim.

MODERATÖR - O da çok daha büyük bir problem. Onu da tabi canım...

YALÇIN ÖZDEMİR - Onu kast ettim, yoksa buradaki arkadaşla...

MODERATÖR - İzzettin Bey kısa lütfen.

1. Alevi Çalıştayı

İZZETTİN DOĞAN - Şimdi ben bir konuya dikkat çekmek istiyorum. Çünkü bunlar kayda geçiyor değil mi Sayın Subaşı? Yoksa ses çıkarmayacağım, ama cemevleri olayını başlatan kişi olarak sorumluluğum var ve gerçeği de burada ifade etmek istiyorum.

Sayın Yalçın Özdemir beyin söylediği gibi değildir olay. Yani Hükümetler bu Kürt meselesi sebebiyle cemevlerini pohpohladılar diye bir şey yok. Bunlar, koalisyon hükümetlerinin başkanlarıyla, Sayın başkanlarıyla Mesut Yılmaz Bey dahil, Bülent Ecevit dahil konuşulardan, bunun büyük şehirlere Alevi yurttaşların önemli ölçüde göç etmiş olmasının doğurduğu sorunların çözümlerinden bir tanesi olmak üzere Alevi yurttaşların çocuklarının sokaklardan kurtarılması ve cemevlerinde buluşmak suretiyle o olanağın tanıtılması zaruriyetinden doğmuştur.

Yoksa Kürt meselesi daha fazla yaygınlaşmasın ve bunun için bir fren görevi görsün diye cemevleri teşvik edilmiş değildir. Bir parça belki etkisi olmuş olabilir, hükümet açısından, ama Alevi yurttaşların kendi inisiyatifleriyle bu cemevleri yapılmıştır ve bu bir zarurettir, devam da etmelidir.

MODERATÖR - Buyrun, çok kısa ama cevap hakkı doğuyor diye düşündüğüm için.

ALİ BALKIZ - Aleviler 50-60 yıldır kentteler. Modern anlamda dernek, vakıf, federasyon kurmak açısından da son 20 yıldır faaliyetler. Bu bir ihtiyaçtan doğdu. Sosyolojik bir ihtiyaçtı, bir olguydu, bir gereksinimdi. Kentte var olmak istiyorlardı, kültürlerini çocuklarına aktarmak istiyorlardı ve seslerini yükseltmek istiyorlardı. O sesler yükselmeye başladığında, örgüt adları kullanılmaya başlandığında, Kürt sorununu dağa taşımış olan kesim, Alevi örgütlenmeleri için devletin manupüle ettiği, Kürt hareketini bölmek için, zayıflatmak için, zayıf düşürmek için hatta kendilerinin karşısına çıkartmak için yapay olarak devlet tarafından kurulmuş, kurdurulmuş yapılar olarak niteledi.

Şimdi anlaşılıyor ki, bir de tersi var bunun. Devlet de tersinden Kürt hareketi ile Aleviler arasında var olan...

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Burada dile getirilen görüşler, katılımcıların analizleridir. Resmi bir bilgiyi ya da resmi bir tanıklığı ifade etmez.

ALİ BALKIZ -Var olan, bir bağ varsa eğer ya da olacaksa bunu ortadan kaldırmak, bu olasılığı ortadan kaldırmak için, “Biz şu Alevileri örgütleyelim” demişler. Aleviler ne onların ne de onların niyetleriyle örgütlenmiş değillerdir. Bu bir ihtiyaçtır. Kim ne düşünürse düşünsün. İyi ki de örgütlenmişlerdir. Bakın o örgütlülüğün geldiği nokta bugün burasıdır. Onların bilinçleri var, bilgileri var, akılları var, izanları var.

MODERATÖR - Yok, ben size sonra vereceğim. İsterseniz bu yanlış anlaşılmalara biraz artsın.

YALÇIN ÖZDEMİR - Ben Başbakanlıkta görevliydim o sırada. Efendim bütün bilgiler bendedir.

FERMANİ ALTUN - Ben bu konuda bir görüş belirtmek istiyorum, yalnız bu konuda. Şimdi Alevi örgütlülüğü ne koalisyon döneminde başladı ne de on yıl önce başladı. Alevi açılımı 1960'dan sonra yani o sürecin içinde, hayır 1960'dan sonra yani 1966'da Pir Sultan Abdal Derneğini kurduk biz. 1968'de Abidin Özgünay arkadaşımız Cem Dergisini çıkardı. Biz de Doğan Kılıç ile beraber Ehlibeyt dergisini çıkarttık. Biz o zaman, cemler yapılmaya başladı. Alevi açılımını, Alevi öncülüğünü biz şairler başlattık. Yani Nesimi, Mahsuni, Fermani, Davut Suları, Daimi biz 5-6 kişi başlattık. Ve bu mücadeleyi başlattık. Ve ilk defa Alevilerin resmi kuruluşu Semah Vakfı, yine benim öncülüğümle kuruldu, arkadaşlara kurdum teslim ettim. Yani bugün olmadı Alevi açılımı, 1960'dan sonra başladı ve bu süreç de devam ediyor. Onu belirtmek istedim.

MODERATÖR - Şimdi galiba Yalçın Bey, şöyle bir şey oluştu, ben anladım. Aleviler kendi inisiyatifleriyle toplumsal alanda örgütlendiler, ama sizde bu örgütlerin zaman zaman manipülatif amaçlı kullanılabilme sıkıntısından bahsediyorsunuz.

YALÇIN ÖZDEMİR - Efendim devlet iktidarı, ben cemevleri gereklidir, değildir falan bir tartışma yapmıyorum. Cemevleri gereklidir. Tar-

1. Alevi Çalıştayı

tışmasız gereklidir. Ama devlet iktidarı mütemadiyen bunları manipüle etmeye devam etmekte. Hatta bir şey daha söyleyeyim, biraz daha ileri gideyim, son dört aydır şunu gözlemliyoruz, bakın bu Alevi açılımına da bu kuşatmanın gölgesi düşmeye başlamıştır. Türkiye son beş aydır, Obama sonrasında yeni bir süreç başladı. Türkiye neo-kemalist kuşatma altına giriyor. Yani biz evrensel, demokratik değerlerin esas alındığı bir ülkede, özgür yurttaşlar olarak yaşamak istiyoruz. Ama Obama sonrasındaki süreci dikkatle iyi okursak, bu Alevi açılımı önemlidir.

Alevi açılımı Türkiye'deki bütün yurttaşların bir arada yaşamasının hatta Türkiye'deki özgürlüklerin önünün açılmasının en önemli mihenk taşıdır. Kürt meselesinden daha önemlidir. Onun için biz akli başında yurttaşlar olarak, bu tartışma platformlarında tartışma kültürlerimizi daha geliştirmek, ama bu tür manipülasyonlara karşı da uyanık ve dinamik olmak zorundayız. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Çok teşekkür ederiz. Şimdi hiç söz vermedik Dursun Bey, Dursun Gümüsoğlu, lütfen buyrun. Siz de herhalde başka şansınız yok, tamamını kullanacaksınız.

DURSUN GÜMÜŞOĞLU - Yani lüzumsuz laf söylemeyi hiç sevmiyorum. Mümkün olduğu kadar konuşulmuş konuları tekrar etmemeye çalışacağım. O nedenle de öncelikle hepinize saygılar sunuyorum.

Şimdi öncelikle Allah'a, Hazreti Muhammed'in en son ve hak peygamber olduğunu, manevi emanetlerin taşıyıcısı olan Hazreti Ali'nin Şah Velayet olduğunu, Kur'an-ı Kerim'in kutsal kitapları olduğunu kabul eden İslam'ın Türkmen yorumudur.

Cemevi asla caminin alternatifi veya rakibi değildir. Caminin yüzyıllarca İslam'ın ibadethanesi olduğu bilinen bir gerçektir. Alevi toplumu açısından cemevleri mescit kelimesinin benzeri veya eş anlamlısı olarak düşünülebilir.

Anadolu Aleviliğinde cem ibadetleri, dönemin sosyal koşulları gereği köyün en büyük ve en uygun evinde yapılmaktaydı. Günümüz şart-

1. Alevi Çalıştayı

larında köyden şehre göçlerin olması nedeniyle şehir şartlarına göre Alevilerin ibadethanelerinde veya muameleatlarında yeni şekillenmeler meydana gelmiştir. Cemevleri de böyle bir değişimin, gereksinimin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu gereksinim, devletimiz tarafından ve tarafların da ortak kararlarıyla meşru bir zemine gelmemesi ülkemizin zararınadır. Aleviliğin artık eskisi gibi gizli kapaklı muameleyatının ve yahut da ibadetlerin nasıl olduğuyla ilgili gizli bir tarafı kalmamıştır bu aleni bir hale gelmiştir.

Alevilik kendisini Caferi mezhebine bağlı tasavvufi bir yorum, bir yol olarak kabul eder. İran Şiiliğine benzer gibi görünürse de aksine onlarla Ehlibeyt ve 12 imamlar sevgisinden başka ortak bir yanı da yoktur. Özellikle Ehlibeyt sevgisi esas alındığında, Anadolu'daki samimi ehli sünnet topluluklarına yakınlığı da göz ardı edilemez. Çünkü Türklerin tarih boyunca Ehlibeyt sevgisi bilinen bir şeydir.

İmam Cafer mezhebinin fikhını da kendisine esas almadığı ve tasavvufi öğeleri geleneklerle beraber içinde barındırması nedeniyle kendine özgü bir İslam yorumudur. Tarikat da değildir. Çünkü bir tarikatta bulunması gereken pir, evrak, ezkar, kiske özellikleri kendisinde bulunmamaktadır. 50 veya 100 yıl öncesi el almak, görgü cemi gibi bazı tarikat öğeleri kendisinde bulunmasına rağmen hiçbir zaman tam bir tarikat olmamıştır. Bu nedenle cemevlerinin resmi statüye kavuşması açısından tekke ve zaviyelerin seddi ile ilgili kanun önünde engel değildir. O kanun günümüzün sosyal siyasal şartlarında ve devletimizin bekası nedeniyle kendini muhafaza etmeye devam etmesi daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

Diyanet İşleri Başkanlığı, maalesef özünde yalnız Hanefi mezhebini içtihadını esas kabul etmiştir. Pek çok çıkarıcı, hurafeleri din olarak kabul eden, bilimden uzak insanların bu boşluğu doldurmasına neden olduğundan, bu kurumun tamamen kaldırılması yanlış olacaktır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeni bir bakış açısıyla ülkemizde yaşayan tüm insanların inançlarının ortak temsilcisi, herkese eşit mesafede

1. Alevi Çalıştayı

duran bir kurum olmalıdır. Bu konuda eksiklikler giderilmeli, yanlışlıklar düzeltilmelidir.

Alevilik, eğer bu din dersleri, o muhtelif düşünceler var, seçmeli hale gelmesi durumunda, Alevilik seçmeli ders olması halinde, okullarda okutulacak olması halinde, bu müfredatın hazırlanmasında Milli Eğitim Bakanlığımızın yetkililerinin yanı sıra, yetkin durumunda olan Alevi inanç önderleri, kurum temsilcilerinin veya yazarlarının katkısı bulunmasında fayda vardır.

Din dersi içinde seçmeli ders olarak Alevilik, Şiilik, Sünnilik işlenecekse, bunun lise bir veya lise ikinci sınıftan itibaren işlenmesi daha doğru olacağı düşüncesindeyiz.

İlahiyat fakültelerinde Alevilik özel bir bölümde uygun görülecek bir sürede öğretilmeli. Alevilik konusunda uzman ilahiyatçılar olmalı. Alevi toplumunun bilgi yönünden gereksinimlerini karşılamalı. Ancak bu açılım asla onları aslından uzaklaştırmaya değil, aksine aslı ile bağları bilimsel bir temelde kuvvetlendirmeye yönelik olmalıdır.

Din dersi öğretimi veya eğitimleri yapılırken mesafeleri daha fazla açmamalı, diğer itikatları aşağılayıcı, düşman edici ifadeler kullanılmaması için özellikle bütün din dersi öğretmenleri tekrar eğitilmelidir. Böyle bir çabanın başladığını da biliyoruz. Ama bu konuda çok büyük bir boşluk olduğu da bir gerçek. Bunun ülkemizin milli birlik, bütünlüğü açısından son derece önemli olduğu kanaatindeyim. Din dersi öğretmenleri herkesten daha fazla toplumun birleşmesi, bir arada yaşayabilmesi için çaba sarf edilmelidir.

Bektaşî dervişleri Balkanlar'daki Hristiyanların gönüllerini, onları aşağılayarak mı fethetti? Yoksa onları da hakkın bir tecellisi olarak mı fethetti? Daima bu düşünceleri göz önünde bulundurmak lazım.

Sünniliğin kitabi olacağız çabasıyla gittikçe bağnazlaşan bir hale geldiği, bize göre Sünniliğin dahi aslından uzaklaşma eğilimi gösterdiği, ilahiyat hocalarının da yaptığı tespitler arasındadır.

1. Alevi Çalıştayı

Camilerde yani bu birlik beraberliğin daha pekişmesi, toplumun bilgilenmesi açısından, camilerde ve medyada ötekileştirme ile ilgili eksikler giderilebilir. Yani burada cami imamlarımıza da Diyanetimize de çok önemli görevler düşmekte. Aleviliğin İslam'ın bir parçası olduğunu, insanın öneminin her şeyden daha mukaddes olduğunu, bunun Kur'an-ı Kerime dayandığı bilinen bir gerçektir, ama bunun camilerde de belirtilmesi, iki toplum arasındaki dostluğu daha da kuvvetlendireceği kanaatindeyim.

Yine, bizlerin sorunları olduğu kadar Sünniliğin şu anda çok daha büyük bir sorunu olduğu düşüncesindeyim. Çünkü Sünni toplumları maalesef hurafelerin ve uydurma hadislerin içinde boğulmuş bir durumda. Diyanet özellikle bu konuya ısrarla biran önce el atmalı. Sünnilik daha sevecen yani 1940'ların, 30'ların, 50'lerin seviyesindeki bir Sünnilik noktasına gelmesi, bütün ülkenin yani 70 milyonun ortak problemi olduğu kanaatindeyim.

Bir de yurtdışında Alevi-Bektaşî vatandaşlarımız var. Geçen sene, 2007 senesinde Yunanistan'a gitmiştik. Oradaki toplulukların söyledikleri şu; bir kere Türkiye'yi kendi anavatanları olarak görmeleri, inanılmaz derecede bağlılıkları var, bir saygıları var. Yani bizleri bir ağabey, Türkiye Cumhuriyeti Devletini bir baba, o yaklaşımla bakıyorlar. Yalnız şöyle bir problemleri var, diyorlar ki, biz burada iki kat eziliyoruz. Yunanistan açısından söylüyorum. Bulgaristan'da bu biraz daha olumlu istikamette. Öncelikle Türk olduğumuz için eziliyoruz. İkincisi Alevi olduğumuz için eziliyoruz. Yani orada sonuç itibarıyla Diyanet'in gönderdiği müftülüklerin Alevi toplumuna biraz daha sevecen, onları biraz daha kabul edici, onları olduğu gibi kabul edici bir yaklaşımda olmas, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, ülkemizin bekası için son derece önemli olduğuna inanıyoruz.

Bizler vatanımıza milletimize son derece bağlı, sadık, sadakatle inanan bir toplumuz. Bunu özellikle belirtmekte fayda var. Ama bildiğiniz gibi, işte, Alevi eşittir terörist, Alevi eşittir şu gibi ön yargılardan artık kurtulmamız lazım. Devletimiz düzeyinde bu olmalı. Cemevleri düze-

1. Alevi alıştayı

yinde de bu terörist mahiyetteki insanlar, mümkünse bu cemevlerine onlar da sokulmasın. Yani adam Allah ve Peygambere inanmıyor zaten. Cenaze namazını kılıyor mu, kılmıyor mu veya dışarıda mı yapıyor ne yapıyorsa yapsın. Yalnız cemevi eşittir teröristin cenaze kaldırıldığı yer, Alevi eşittir terörist, bu imajların artık Türkiye’de silinmesi gerekir. 70 milyon birbirimizi daha sevmeli, birbirimize daha hoş bakış açısıyla hareket etmeliyiz.

ALİ BALKIZ- Çok yazık çok yazık, Alevi...

KATILIMCI - Bütün Hizbullah teröristleri camilerden kaldırılmıyor mu? Bu ne biçim iş yani.

ALİ BALKIZ - Alevilik-Bektaşılık bu mudur, ne kadar ayıp bir şey, ne kadar günah bir şey. Hani hak ademdeydi. O senin görüşün. Alevilik insan öldürmeyi reddeder. Bir dakika lütfen.

Alevilik hangi nedenle olursa olsun, şiddeti reddeder, adına ne dersiniz deyin, şiddeti reddeder, adam öldüren kendini de öldürmektedir bir anlamda. Hak ademde ise, eğer insanlar hangi nedenle olursa olsunlar, dinli, dinsiz, inançlı, inançsız, cenazesi kaldırılacaktır. Cemevine gelmesi de yadırganacak bir şey değildir. Cemevi bu kadar geniştir. O oraya terörist faaliyetleri, sizin söylediğiniz tırnak içerisinde, o faaliyetleri yürütmeye gelen bir militan değil, artık o geride bıraktıklarıyla vedalaşmaya gelen bir cenaze. Böyle bakın lütfen.

MODERATÖR - Tamam, herhalde anlaşıldı.

KATILIMCI - Şimdi efendim bu konuda kasıtlı açıklamalar var. Bakanım sizin söylediğimize söylemiyorum.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Ben şu anlamda söylüyorum. Birini haklı kılmak haksız kılmak anlamında söylemiyorum da algılama açısından camide de olsa, cemevinde de olsa, böyle bir algıyı ben de hissediyorum toplumda. Ve hiç hak etmediği halde cemevi, hiç hak etmediği halde camiler böyle bir zan altında kalıyor.

1. Alevi Çalıştayı

ALİ KENANOĞLU - Şimdi efendim, hayır şimdi, şöyle bir durum var. Bu konuyla ilgili basına yansımış demeçler de var. Yani teröristlerin cenazeleri bilinçli olarak cemevine getiriliyor diye bir söylem de var. Kabul edin ki, öyle oldu, kabul edin ki annesi-babası ölen kişinin cenazesini cemevinden kaldırılmasını talep etti ve cemevine getirdi. Yani bizim burada cemevi yöneticileri olarak, ben de Okmeydanı cemevinde görev yaptığım süreçte bu tür şeylerle karşılaştım. Bu durumda biz cemevi yöneticileri olarak, siz bu cenazeyi, biz cemevine sokmuyoruz diyemeyiz. Biz bunun son görevini yerine getirip hakka yürüme törenini yerine getirmemiz gerekir.

Şunu söylemek istiyorum, doğrudur birtakım kişiler bilinçli olarak cemevini tercih ediyor olabilirler. O zaman şu da bir gerçek yani Sünni inanca sahip olup da terörizm faaliyetinde bulunulmuş ve bu sebeple öldürülmüş kişiler de camilerden kaldırılıyor. Şimdi biz şunu diyebilir miyiz buradan yola çıkarak, camiler terörizm yuvasıdır. Bu doğru değildir. İsteyen camiye götürür, isteyen cemevine götürür. Bizim dedelerimizin görevi son görevlerini yerine getirmektir.

KATILIMCI - Biz onun hayatının kefilisi değiliz ki.

MODERATÖR – Anlaşıldı, ama Ali bey şunu düşünelim. Sonuçta Dursun bey de bir dünyadan konuşuyor. Aynı dünyadan konuşuyor. Bunların, bir gerilim olacak bir şey yok. Bu konuda o zaman hepimiz Sünniler, Aleviler bu konuda kendimize ilişkin algıları düzeltmek adına bu konularda titiz davranabiliriz. Ben size başka bir şey söyleyeyim. Şu anda herhangi bir din görevlisinin cami görevlisinin camiye, musalla taşına gelen bir cenazeyi geri çevirme hakkı yoktur. Bu görevden alınır. Böyle bir şey yok yani.

ALİ KENANOĞLU - Şunu çok net vermek, şimdi biz Okmeydanı'ndayken bu tür cenazeler geliyordu. Biz çok, şunu bitireyim, ama bak her konuşma sonrasında ben müdahale etmiyorum. Bugüne kadar bütün konuşmacılar müdahale ediyor, ilk defa bir şey söylüyorum. Biz Okmeydanı'nda görev yaparken bu tür cenazeler geliyordu, ne silahlı polisleri içeri sokuyorduk ne de o terörist faaliyette

1. Alevi Çalıştayı

bulunan kişileri içeri sokuyorduk. Sadece görevi yerine getiriyorduk.

DURSUN GÜMÜŞOĞLU - Başkanım müsaade ederseniz konuyu hemen bir iki cümleyle toparlayabilir miyim, şeyle alakalı olduğu için, bir yanlış anlama herhalde oldu zannediyorum.

Şüphesiz ki bir insanın vefatından sonra artık bizim onu yargılamamız mümkün değil. O Cenabı Hakla kişinin kendi arasındaki problemi- dir. Orada bir görev verilirse o görevin yapılması gerekir. O ayrı bir şey. Yalnız burada özellikle cemevi suçlandığı için ben bu hassasiyetimi belirtmek istedim.

O zaman konuyu şöyle toparlayalım isterseniz, burada bir olay olmasına müsaade edilmeyecek, tedbirlerin alınması olarak ben düzelteyim. Çünkü yanlış anlaşıldı veyahut da çok tepki gördü. Yani cemevlerinin orada slogan atılmasın, gelsin ibadetini ediyorsa etsin, cenaze namazı kılınıyorsa kılınsın, yıkaniyorsa yıkansın. Ama yani orada daha sonra fotoğraflarda cemevi eşittir terörizm. Yani bu imajın silinmesi gerekir. Buna müsaade etmemek gerekir. O zaman cemevleri bu tür tedbirleri alsın şeklinde konuyu düzelteyim. Yanlış bir anlama olduysa da özür dilerim, yani yanlış bazen amacını aşan şeyler olabiliyor. Teşekkür ederim, hepinize saygılar sunuyorum.

NECDET SARAÇ - Çok teşekkür ediyorum. Sıkıntı şurada aslında. Bu yaklaşım esas itibarıyla bir çoğunluk psikolojisinin getirdiği bir baskının sonucudur. Başka bir şey değildir. Yani biz o zaman şuna itiraz etmemeliyiz; dirinizin girmediği yere, ölünüz niye geliyor yaklaşımlarına itiraz etme hakkımız olmaz. O anlamıyla asıl değişmesi gereken bu çoğunluk baskısının ortadan kalkması gerekiyor. Buna karşı çıkmak gerekiyor. Buna karşı çıkmadığınız sürece, Alevilerde çok fazla vardır bu, Maraş ve Sivas bağlantısı devam eder, Muhsin Yazıcıoğlu'nun camiden kaldırılmasına itiraz etmezsiniz. Devlet töreni yapılmasına itiraz etmezsiniz. O yüzden bizim Alevilerin hızla ve ısrarla bu çoğunluk psikolojisi baskısından çıkmamız gerekiyor. Buradan çıkarsak tartışma bitmiş olur. Teşekkür ediyorum.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Evet, gayet güzel bir değinim. Şimdi Kelime hanıma söz vereceğim, hemen gelmişken. Buyrun Kelime Hanım. Dolayısıyla tartışmanın dışında olduğunuz için harika olacak.

KELİME ATA - Teşekkür ederim hocam, sağ olun. Sayın Bakan, Sayın Subaşı, bu toplantı için teşekkür ediyoruz ve katılımcıları da saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Ben öncelikle biraz kişisel yaşanmışlıklardan yola çıkarak, biraz toplumsal gözlemlere dayanan ve bunun sonucunda da kimi mütevazî önermelerde bulunan bir konuşma yapacağım.

Şimdi ben üniversite birinci sınıfta okurken, herkesin de birbirini tanımaya çalıştığı bir ortamda kantindeydik. Benim gibi taşradan gelen ve halen de gazetecilik yapan bir arkadaşım, kalabalık bir öğrenci topluluğu içerisinde Sivaslı olduğumu öğrenince, kesin saz çalışsundur ve Alevisindir dedi bana. Evet, cevabını alınca da biraz da gözleri parlayarak, çok iştahlı bir şekilde; ya sizde bir tören varmış, mum söndürülmüş, horoz çırpındırılmış ve ana-bacı herkes birbiriyle yatarmış dedi. Yüzümün kızardığını hatırlıyorum. Bugün bile o insanın, o soruyu sormaktaki iştahlı halini hiç mi hiç unutmuyorum.

O sıradan bir yurttaşı, belki eğitimsizliğinden bu soruyu sorabiliyordu. Ama aynı üniversitenin son sınıfında hukuk dersine giren bir hocamın söyledikleri, bilgisizlik ve eğitimsizlik kategorisine sokacağım bir örnek değil. Hocamız Türkiye’de Kızılbaş toplulukları vardır ve bunlar mum söndü töreni yaparlar dedi. Yüzüm yine kızardı, ama o zaman pek de fazla sesimi çıkaramadım.

Sünni profesör belki orada bulunan öğrencilerden bazılarının baba-kız, ana-oğlan birleşmesinin sonucunda olduğuna inanıyordu ve doğaldır ki bizleri aşağılık mahlûklar olarak görüyordu.

Ben çocukluğumda az çok Alevi kültürünü aldım. Ama bu kültür formel bir bilgi edinme şeklinde değildi. Daha çok yaşanan bir havayı anlamak ve algılamakla ilgili bir şeydi. Ailem bana oruç tut demedi.

1. Alevi alıştayı

Kerbela matem günlerinde çokça mersiyelerin söylenip, ağıtların yakıldığı günleri yaşadım. Sazın kutsiyetini öğrendim. Ama ailem iyi bir Alevi olmak için oruç tutmanın zorunlu olduğu imasında bulunmadı. Fakat sohbetlerde ve telkinlerde sıkça, aman kul hakkı yemeyin denildiğini çok iyi hatırlıyorum. Çünkü belirleyici olan kul hakkı idi.

Dolayısıyla Alevilik kul hakkı, rızalık, eline, diline, beline esasının çok belirgin olduğu için Alevi kimliğimden utanmadım. Ama herkes aynı mıdır? Yukarıda sözünü ettiğim örneklerdeki ifadeleri duyan genç bir insan, toplumda Sünnilerin genel olarak böyle düşündüğünü fark edip utanmaz mı acaba? Kendisinin aşağılık bir yaratık olduğunu düşünmez mi, elbette ki düşünür.

ODTÜ'de Sayın Aykan Erdemir'le mahalle baskısı konusunda bir çalışma yapmak üzere görüşürken bir örnek verdi. Bu rnek Türkiye'de uygulanan zulmün dünyada örneğine az rastlanır bir nitelikte olduğunu gösteren bir rnek.

Bir saha araştırmasında bir gencin, Allah'ım benim günahım neydi ki beni Alevi olarak yarattın dediğini aktardı. Bu gence Aleviliğin iğrençlik ve gnahkrlık olduğu hissiyatını kim vermişti? Bizce biliniyor. Osmanlı zamanındaki şeyhlislamlik makamının Cumhuriyetteki eş değeri Diyanet kadrolarının fetvaları, konuşmaları, pratikleri, yazıp çizdikleri, mahrem alanlardaki n yargılı sohbetleri.

Bu kurumun görüşlerini alan siyaset, yargı, bürokrasi kurulu, eğitim sistemi, geçmiş dönemlerde sıkça rneği görüldüğü gibi Alevilerin cenazelerini camilere sokmayan müftüleri, cami hocaları, mahalledeki bakkal, okuldaki ğretmen, dinsel alanı aynı zamanda rant alanı olarak gören işadamı vesaire.

Dünkü oturumlardan birinde Sayın Subaşı, diğer dinlere karşı oldukça hoş grl olan bu memleket insanların nasıl olup da Alevilikle ilgili derin n yargılara sahip olduğunun cevaplanmasını istedi. Cevabı sanırım şu olsa gerek, devlet geleneğini kuran Sünnilikte yani din kuru-

1. Alevi Çalıştayı

munda aynı zamanda dünyevi bir iktidarın kurallarını arayıp bulan, ulemanın ve bu ulemayla aynı iktidarı paylaşan yöneticilerin kutsal alanlar üzerinde kendisini var etmeye çalışmasıdır.

Aleviliğin sapkın bir inanç olduğu düşüncesi, öncelikle okumuş yazmış tayfanın zihninde vardır ve yukarıdan aşağıya doğru sirayet etmektedir.

Hıristiyanlık ya da Musevilik ayrı bir din olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla yerleri bellidir. Alevilik ise, İslamiyet içindeki bir sapkınlık olarak algılandığı için, dini bozan, deforme eden bir anlayış olarak algılanmaktadır.

Dolayısıyla bu tartışma Sünnilerin içinde var olan bir tartışmadır. Ön yargıları besleyen ulemanın Müslümanlığa dair bir tartışmasıdır. Bu durumda batini özellikler taşıyan Alevilik algılanamamaktadır. Alevilerin kimi İslami ritüelleri ibadetlerinde kullanmaması da böyle bir tartışmayı ortaya çıkarmaktadır. Örneğin Aleviler saza telli Kur'an derken, ibadetinin bir parçası olarak görürken, Diyanet ya da Sünni kesim müzik aleti olarak değerlendirmektedir. Müzik de kadın sesi de yasaktır. Diyanet'te sazla yapılan ibadeti cümbüş, cemevini de cümbüş evi olarak rahatlıkla tanımlayabilmektedir. Diyanet'in dini bir otorite olarak kabul edildiği bir ülkede, sıradan bir yurttaşın başka ne düşünebileceğini sormak isterim.

Bizim genellikle ilahiyat kökenli insanların Aleviliği anlatmaya kalkıştıklarında gösterdiğimiz tepki de bu Sünni formatın zihinlerde bıraktığı izden kaynaklanmaktadır.

İlahiyat eğitimi almış bir insan, ister Alevi kökenli olsun isterse olmasın, beş duyusu farklılıklara kapalıysa ki, genellikle kapalıdır, Aleviliği anlamakta ve algılanmakta zorlanmaktadır. Onların yaklaşımının özünde Alevileri ve Aleviliği Sünnileştirme girişimi çok nadiren iyi niyetten bağımsız olarak her zaman vardır, ama genellikle iyi niyet de yoktur.

1. Alevi alıştayı

Dolayısıyla Sayın Bakanın dn söylediği, birlikte yaşama arzusu-
nu güçlendirici olmalıyız sözü, genellikle Alevilerin z değerlerini terk
etmesinin istenmesi şeklinde algılanmaktadır. Burada adım atması ge-
reken Aleviler değil, Alevileri teleyen Sünni devlet anlayışı ve bu anla-
yışın sahiplenicileridir.

Aleviler kendilerine bir elbise, biilmesini istemiyorlar. Giydikleri
elbiselerle toplumun saygın bireyleri olmak istiyorlar. İmtiyaz değil, ay-
rıcalık değil, eşitlik istiyorlar. Bu erevede Sayın Subaşı'nın ereve
sorularda sorduğu Alevilere bazı haklar verilirken Sünnilerle olan iliş-
kinin nasıl olması gerektiğine dair sorusu, Alevilerin değil Sünnilerin
düşünmesi gereken bir durumdur. Yani Alevilik sorunu bir anlamda
Sünniliğin i tartışmalarıyla da şekillenen bir durumdur.

İki gündür yaptığımız bu oturumlar bana biraz İznik Konsllerini
hatırlattı. Yani biz burada karşılıklı oturup Alevilik konusunda teolojik
bir mutabakata mı varacağız? Yoksa Alevilerin hakları üzerinden mi
bir sonuca ulaşacağız? Bu mutabakatı devlet ya da iktidar güvenlik
gerekçeleriyle mi istemektedir?

Eğer Alevilik bir güvenlik sorunu olarak algılanılıyorsa, hata ediliyor
demektir. İşin içine güvenlik konsepti girdiğinde Aleviliği sağından, so-
lundan çekiştirmek mazeret bulmuş olur.

Aleviler inançları için şiddet yoluyla savaşan savaşçı gruplar değil-
dir ve olmadılar. Ne ayrı bir bayrak, ne ayrı bir vatan tahayyülleri var.
oka katledilmesine ve baskı görmesine rağmen Alevi örgütlülüğü de
demokratik mücadeleden vazgeçmedi.

Bu çerçevede yine dn sorulan, kent ortamında Alevilik nasıl ya-
şatılacaktır sorusu biraz manidar geldi bana. En azından Sünni devlet
reflekslerine sahip devlet ya da iktidar tarafından böyle bir sorunun
sorulmasını belki de n yargıdan kaynaklı olarak iyi niyetli bulmadım.
Herhalde kast edilen Aleviliği makul sınırlara çekmek, Aleviliğin yaşa-
tılması için devletin koruyucu kanatlarına ihtiyaç olduğu düşüncesini
uyandırmak.

1. Alevi Çalıştayı

Devletin Aleviliğin nasıl yaşatılacağı değil, nasıl öldürüleceği konusundaki arzusunun daha güçlü olduğu inancındayım. Olgunlaşmış bir demokratik sisteme sahip olsak, sanıyorum bu sorudan çok fazla huylanmazdık, ama şimdi huylanıyoruz.

Alevilik bugüne kadar kendisini yaşatabilmiştir, bundan sonra da var olacaktır. Dolayısıyla burada teolojik bir mutabakat çıkarıp, onun üzerinden Aleviliği var etmenin anlamı da yoktur. Yani Aleviliği tanımlamanın sorunun aşılması noktasında bir faydasının olacağını düşünmüyorum.

MODERATÖR - Yavaş yavaş toparlayalım Kelime hanım.

KELİME ATA - Az kaldı. Kaldı ki böyle bir mutabakat da çıkarılamaz. “Hak bir, yol bin bir” esasına dayalı olan Alevilikte hangi yol geçerli olacaktır?

Bu çalıştayın Alevileri homojen bir kitle olarak görme eğilimi başlı başına bir hatadır. Kimi insanların kafasında böyle bir düşünce var. Tunceli’deki, Erzincan’daki, Maraş’taki cem ritüeli herhangi bir Alevi kentindeki cem ritüeliyle bire bir aynı mıdır? Öz aynı olmasına rağmen şekilsel farklılıkların hangisi dikkate alınacaktır? Dolayısıyla okullarda hangisi okutulacaktır? İçine Mevlevi semahının yerleştirildiği cem mi anlatılacaktır, semahın olmadığı cem mi kabul görecektir? Kütahya Aleviliği mi, Sivas Aleviliği mi? Tek tip Alevilik yaratma düşüncesi Aleviliği öldüren bir şey olur. Buna ne bizlerin ne de sizlerin hakkı var.

Buradan doğal olarak din derslerine geçiyorum. Devlet din dersini hele hele de belli bir inancın dersini hatta uygulamaya dönüşen versiyonunu asla ve asla koyamaz, koymamalıdır. Nitekim ulusal yargıda hem de AİHM’de zorunlu din dersleri insan hakları ihlali sayılmıştır ve dolayısıyla iktidarın bu durumu müzakere masasına koyması, din dersleri içinde Alevilik de okutulsun demesi, uymadığı yargı kararlarına Alevileri ortak etmek istemesidir. Ve bu yolla Sünni din derslerinin devamının Aleviler üzerinden meşrulaştırma çabasını sezmemekteyim ben.

1. Alevi Çalıştayı

Yani gelin bu alanı paylaşalım deniliyor. Zorunlu din derslerinin kaldırılmayacağı düşüncesi de anlamsızdır. 80'e kadar bu dersler yoktu. Kimse de dinsiz kalmadı.

Alevi köylerine zorunlu cami yapılması da yine benzer anlayışın bir sonucudur ve mevcut durumda Aleviliğe Sünni inanç lehinde bir müdahaledir. Devlet inançlara müdahale ettiği sürece, erki elinde tutan iktidar inançları siyasal gücünün meşru aracına dönüştürür, gerektiğinde inançları çarpıştırır, birini diğerine tercih eder. Aslolan devletin bağımsızlaşmasıdır din karşısında.

Eğer Hükümet bir ızdırabı dindirmek istiyorsa, cami yapılma konusunda mesela atacağı adım çok kolaydır. Köy kanununda muhtarın yapmak zorunda olduğu işler kapsamında camiye çıkarır. İsteyen cami isteyen de cemevi yapar. Şu anda Meclise, sunulan zaten bir kanun değişikliği teklifi vardır. Ve açılım için samimi bir adımın da başlangıcı olabilir köy kanunu.

Aleve dedelerine maaş verilmesi, Diyanet'te temsil imkanı Aleviliğin devletleştirilmesidir. Şimdi biz dedelere maaş verdirerek, inanç ile para arasında bir ilişki kurulmasını sağlayarak yeni bir güç mü yaratmak istiyoruz? Dedelik yeni bir istihdam kapısı mıdır? Diyanet'in Sünni fabrikasının yanına Alevi holdingi mi açmak istiyoruz? Ben bir dedeye ... o anda hizmet alırken onun bu işi inanarak mı, yoksa para karşılığında mı yaptığı konusunda nasıl emin olacağım? Aleviliği şöyle anlatacaksın denildiğinde, devlet tarafından, şu veya bu gerekçeyle iktidar müdahalelerine maruz kaldığında dedeler kendilerini ne kadar özgür ve bağımsız hissedeceklerdir? İnançlarının mı cüzdanlarının mı gereğini yapacaktır? Osmanlı zamanında seyit ve şeriflere maaş veriliyordu denilerek, şimdi kendimize modern çağ seyit ve şeriflerini mi yaratacağız?

Sonuç olarak şunu söylüyorum. Alevilik hem dünyayı bir çeşitlilik içinde kavramakta, hem de kendisi böyle bir çeşitliliği barındırmaktadır. Bizlerin de iktidarın da bu çeşitliliği tek tip haline getirmekten kaçınması gerekiyor.

1. Alevi Çalıştayı

Eğer iktidar Alevilerin sorunlarını çözmek istiyorsa, oluşan görüş ayrılıkları ve talepleri üzerinden değil, mutabakata varılan noktalar üzerinden hareket edilmelidir. Bunlar da zorunlu cami yapımının bitirilmesi, meşru ancak yasal olmayan cemevlerinin tanınması, sadece Alevilerin değil, vicdanı olan herkesin itiraz etmeyeceğine inandığımız Madımak Oteli'nin müzeye dönüştürülmesi, Hacı Bektaş Dergâhı'nın müze kapsamından çıkarılması, zorunlu din dersleriyle ilgili de yargı kararının uygulanmasıdır. Ben teşekkür ediyorum.

DOĞAN KAPLAN- Necdet bey bir tespitte bulunabilir miyim?

Şimdi dünden beri de dile getiriliyor, tabi doğru yani insanlar tanıklıklarını, yaşanmışlıklarını, Alevilerle ilgili hani mum söndü yapan, genelde hep pejoratif şeyler doğru yaşandı, ama şunu da bir tespit olarak söylemek lazım. Artık bu konuda olumluya doğru bir gidiş var. Yani Sünnilerin Alevilere bakışında artık olumluya doğru bir gidiş var. Artık mum söndüğünün iftira olduğunu herkes söylüyor. Yani ben Sünniler içerisinde bulunan biri olarak da bu tespiti de yapmak lazım. Yani biraz galiba biz, alışkanlıkları bırakmak kolay değil, hani 20-30 yıl öncesinin şeyiyle galiba, tabi bunlar saygıdeğerdir.

KELİME ATA - Bu değerlendirmeleri büyük şehirde yaşadığımız ortamlarda, eğitim seviyesinin, gelir seviyesinin yüksek olduğu yerlere bakarak yapamayız. Taşraya gittiğinizde, oralarda da var. Kaldı ki, ama taşrada bu sorun hala ciddi olarak yaşanmaktadır.

DOĞAN KAPLAN - Ama ben bunu birey olarak insanın kendi yani psikolojik anlamda insanın şeyiyle çelişkiler yumağı oluşuyla açıklıyorum. Yani bir insan da sizde mesela konuşsak Necdet Bey, yani çok çelişkili şeyler alınabilir Sünnilikle ilgili de Alevilikle ilgili de. Yani bunu ben insanın doğasında olan şeye bağlıyorum. Ama hani iyiye doğru bir gidiş var, onu demek istiyorum.

MODERATÖR - Ben Fevzi Bey ne zaman konuşacak diye bekliyordum.

1. Alevi Çalıştayı

FEVZİ GÜMÜŞ - Çok sağ olun hocam.

DOĞAN KAPLAN - İyiye doğru bir gidiş var, bunu da görmek lazım. Hala olabilir, ama iyiye doğru da bir gidiş var. Bu da Necdet Bey, Aleviliğin sözlü ve yazılı kültürel temellerine dayalı olarak da ortaya konabilirse, daha çok bu önyargılar ortadan kalkacaktır diye düşünüyorum. Bir de son olarak...

KATILIMCI - Ağacı bile kayda geçiren Osmanlı, Aleviliği kayda geçirmemiş midir sizce?

KATILIMCI - Ne demek, hani bunları daha kayıtlı hale getirmek?

DOĞAN KAPLAN - Hayır kayıtlı derken sözlü ve yazılı kültürel yani soyutlamalar yerine sağlam temellere dayalı olarak Aleviliği ortaya koyabilirsek diyorum önyargılar yıkılacaktır. Bu dedelerin maaş almasıyla ilgili de bakın aynı sorun imamlar için de söz konusu.

İRFAN ÇETİNKAYA - Arkadaşlar hep uzatıyorsunuz bakın. Herkesin hakkını yiyorsunuz.

Şimdi bir kişi fert olarak, 18 yıl dün konuştum yaşadım ben. Çok şeyler oluyor. Ama bir kişi böyle bir fert, böyle bir şey yapıyor da bin kişi buna karşı Sünni olarak çıkıyorsa, artık bunları düşünmemiz lazım. Kardeşliğe, dostluğa, bu vatan bizim vatanımız. Her şeyi kaşıyarak, şunu yaparak, bunu yaparak yapmamız doğru değil. Yani ben, aynı şeyi söylüyor, çok üzülüyorum yani. Bir kişi söyleyebilir.

FEVZİ GÜMÜŞ - İrfan ağabey Eskişehir Aleviliğinin bugün bir sorununu yok, bugün bunu biliyoruz artık.

İRFAN ÇETİNKAYA - Ama yok, ama şimdi 600 bin kişi yapılan bir şeye otomatikman karşı çıkıyorsa, bu demektir ki iyiye gidiyor demektir değil mi, kardeşliğimiz dostluğumuz iyiye gidiyor.

KATILIMCI - Sayın Subaşı bize de söz verecek misiniz? Hep aynı kişiler konuşuyor da arada biz de girelim mi?

1. Alevi Çalıştayı

DOĞAN KAPLAN - Hocam cümlemi bitireyim mi, Necdet bey cümlemi bitireyim mi?

ALİ RIZA SELMANPAKOĞLU - Çok teşekkür ediyorum. Efendim bir defa Alevi örgütlülüğünün geçmiş yıllara dayanmış olması tabii ki önemli bir olay. Bir yanlışı da veya bir bilgi noksanlığını düzeltmek istiyorum. Alevi örgütlülüğü ilk kez 1964 yılında Alevi Hacı Bektaş Derneğinin kurulmasıyla başlamıştır. Ankara, İstanbul, İzmir gibi o zamanın en büyük şehirlerinde ve en kalabalık yerlerinde Alevi kültürü tanıtılmaya, Alevi-Bektaşî kültürü tanıtılmaya çalışılmış ve bu tanıtım içerisinde Alevi düşünürlerinin, Alevi-Bektaşî düşünürlerinin yanı sıra, Türkiye'nin en önemli sosyologları da görev almıştır.

Benim özellikle kitaplarını gerek okuduğumda gerekse bizzat bu etkinliklerde kendisini dinlediğimde çok değer verdiğim ve de Türkiye'nin sayılı sosyologlarından hatta sosyologluğun babası, Türkiye'de sayılabilecek kişi İsmail Hakkı Baltacıoğlu, bu etkinliklerin içerisinde aktif olarak yer almıştır ve aynen şu ifadeyi kullanmıştır. Ankara'da Sıhhiye'de eskiden bir büyük sinema vardı. En büyük salon oydu o zaman. O salondaki toplantıda, derneğin yaptığı bu toplantıda, sosyoloji açısından sosyo-kültürel açıdan Alevi Bektaşîliği tanımladıktan sonra, "keşke ben de doğuştan Aleviliği bilen bir ailede doğsaydım da başlangıçtan itibaren bu güzel öğretiyi öğrenmiş ve içinde yaşayarak öğrenmiş olsaydım" diye bir ifade kullanmıştır.

Bunu bir moral olsun diye söylemiyorum. O zaman ortaya şu çıkıyor; eğitimde Alevi Bektaşî öğretisinin temel esaslarını, ruhunu ve felsefesini çok iyi kavrayan, Alevi olsun, Bektaşî olsun veya Sünni olsun, kim olursa olsun kişilerle, bu örgütlerin sürekli olarak diyaloglarını sürdürmesi gerekiyor diye düşünüyorum.

Bu neyi sağlayacaktır? Alevi-Sünni ayrışmasının önüne geçeceği gibi, birlik beraberliğin korunmasında ve sağlanmasında Alevi-Bektaşî öğretisinin nasıl gelişim ve değişimden yana olduğunu, bakın altını çizerek söylüyorum, Alevi ve Bektaşî öğretici gelişimden ve değişimden

1. Alevi alıştayı

yana olduğu takdirde anlam ifade eder. Aksi takdirde kalıplaşmış ritüellerle geride kalır, toplumun gerisine doğru gider.

MODERATÖR - Evet kapatıyoruz.

ALİ RIZA SELMANPAKOĞLU - Hemen bitiriyorum. şu halde eğitim konusu daima Alevi-Bektaşi öğreticisinin gelişim ve değişim, diğer bir ifadeyle Hacı Bektaş Veli'nin ilim ve akıl yolundan giderek gelişmeyi ve değişimi sağlamanın örneğini vermesi. Diğer bir ifadeyle de yine Hacı Bektaş Veli bunu suya benzetiyor. Su gibi arı ve geliştiricidir, değişimcidir anlamında bunu ifade ediyor. Eğitimde bu mutlaka önem kazanıyor. Bunu belirtmek istedim. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Teşekkür ederim.

DOĞAN KAPLAN - Hocam cümlemi tamamlayayım mı?

MODERATÖR - Doğan beyin cümlesini kapatmasını arzu ediyoruz ve öylece molaya ıkıyoruz. Biraz da ayakta konuşalım yani.

DOĞAN KAPLAN - Bu dedelerin maaş almasıyla ilgili ben şunu düşünüyorum. Yani bu dedeler maaş alınca vicdanları ve cüzdanları arasında kalacak söylemi, aslında imamlar için de söz konusu, hekimler, şifa dağıtıcıları hekimler için de söz konusu. Ancak, dedelerin din devletinde yaşamadığımıza göre, şeriat devleti olmadığımıza göre devletimizden maaş alması, herhalde daha bağımsız kılacaktır onları. Örgütlerden, çeşitli taraflı örgütlerden almak yerine devletten, bağımsız bir kurumdan, benim düşünce bu. Kendi kişisel düşünce bu.

KATILIMCI - Bu ilahiyatçıların anlayışı, bizim anlayışımız değil.

DOĞAN KAPLAN - Hayır kendi kişisel düşünce bu. İlahiyat düşüncesi değil. Devletten almak, bağımsız değil midir, devlet hepimizin devleti değil midir?

KATILIMCI - İlahiyatçı arkadaşlar her konuştuğunda tartışma çıkıyor farkındaysanız.

1. Alevi alıştayı

KATILIMCI - Evet Şimdi, anlamakta zorluk çektiğim bir hadise var. Madımak Oteli'nin müze yapılmasını isterken, Hacı Bektaş Dergahı'nın müze olmaktan çıkarılmasını anlamakta müşkülat çekiyorum. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Evet arkadaşlar 11.15'de tekrar buradayız.

.....

MODERATÖR - Bakan bey gelene kadar, hiç konuşmayan arkadaşlarımız var, önce onların konuşmasını sağlamamız gerekiyor. Bu arada bir tartışma yok. Yani onlar konuşacaklar, mesela Veliyeddin Bey konuşmadı.

Onun ötesinde, ondan sonra ise, biz buradaki akışa göre, elimizden geldiğince süre içerisinde söz hakkı vereceğiz. Fakat gördüğüm kadarıyla hepimiz konuşmayı uzatıyoruz. Şu arkadaşımız kısa konuştu, diyebilecek bir Şey oluşmadı. Lütfen Şimdi Bakan Bey gelene kadar görüşlerinizi formüle edin çok net böyle. Doğrudan mesaj vermenin bir Şeyi vardır, stili vardır. Uzatmayalım çünkü saat 13:00'de biz burayı terk etmek zorundayız. Ondan sonra da çıkmak zorundayız.

KATILIMCI - Nasıl hocam, duyulmuyor?

İRFAN ÇETİNKAYA - Ama edepli ve adaplı olmak ihtiyacı da var yani. Bu toplantının bir de bir edep boyutu var. Yani Alevi alıştayı yapıyoruz. Şimdi bir de bu var. Dolayısıyla kimse kimseden de üstün değil. Alevi adabında da böyle, erknda da böyle. Yani herkes hakkından ötesini istemesin lütfen. Ve mümkünse bir Şey varsa ortada, onu hep birlikte eşit ve adil bölüşelim.

Teşekkür ederim.

İRFAN ÇETİNKAYA- Sayın Necdet bey, bu konuştuklarımızı tekrar konuşmasak. Mesela bitti konu yani Madımak Oteli, cemevi bunları

1. Alevi alıştayı

konuştuysak, tekrar bunu herkes gündeme getirmesin. Boşu boşuna zaman kaybı olmasın.

KATILIMCI - Necdet bey, peki şimdi nasıl olacak efendim? Programı nasıl düzenliyorsunuz?

nce onlar konuşacaklar. Hayır Necdet bey, bence bu işten çıkan en somut sonuç şu, süre böyle bir alıştay için yeterli değil. Keşke bu, hiç olmazsa iki gün olsaydı.

KATILIMCI - Necdet bey bir soru sorabilir miyim, bu arada yani Bakanımız gelmeden? şimdi bu çalıştayın bitiminde tahminen Sayın Bakanımız konuşacak ve dağılacağız. Bundan sonraki süreçte siz mi, bizimle iletişim kuracaksınız? Daha sonraki alıştay veya bu çalıştayın sonuçlarında şunlar, şunlar yapıldı şeklinde. Yani ne değiştiğini nasıl ğrenebileceğiz?

MODERATÖR - şunu yapacağız biz, onu kapatırsanız, şunu yapacağız. şimdi bu tüm alıştayları tamamlayana kadar, asıl sizle burada elde ettiğimiz verileri bundan sonraki oturumlarda paylaşacağız. Ama nasıl paylaşacağız? Yani ana konuları, ana eksenleri, çok farklı yani çok inceltiymiş farklar olsa bile yani görüşlerde, genel şeyler oldu. Biz aslında bundan haberdarız, şu anda fark ediyoruz yani. Mesela Alevilerin laiklikle ilgili ciddi bir sorunları olduğunu biliyoruz. Hani, bu konuda taraf olarak görüş belirtiyorlar. Cemevleriyle ilgili, nitelik konusunda, onun nasıl düzenleneceği konusunda görüş farkları olsa bile, cemevlerinin statüsüne ilişkin toplam bir şey var. Bu konuda aykırı bir görüş var mı, var.

Madımak'la ilgili, Madımakta ne yapılması gerektiği sorunu yani Madımak nasıl yeniden düzenlenebilir sorusu ayrı, ama Madımak için mutlaka bir çare bulunması, bir öneri var, oluşmuş artık yani. Bu işte din dersleriyle ilgili, zorunlu din dersleriyle ilgili, olsun olmasın, şöyle olsa daha iyi olur türünden görüşler olmakla beraber, mevcut din derslerinden Alevilerin bir rahatsızlık duyduğu açık. Yani biz bu tür şeylerde bir dili yakalamaya çalışıyoruz.

1. Alevi Çalıştayı

Bunları biz akademisyenlerle de konuştuğumuzda da çok özür dilerim, onlardan da çok derin, entelektüel analizler almak arzusunda değiliz. Şunu yapmaya çalışıyoruz, Alevilerin öyle net, somut, tanımlanmış çerçevesi çizilmiş sorunları var. Sizin akademik bilgileriniz, muktesebatiniz, katkılarınızla biz bu sorunu nasıl aşabiliriz tarzında, katkı istemek için onlara başvuruyoruz. Onlarla aynı şekilde bu salon- da bir araya geleceğiz. Bu süreç devam edecek.

Sivil toplum kurumları, onu da siz tabi listelerden haberdar olmadığınız için biraz kafanızda birtakım tedirginlikler de var. Şu kadarını söyleyeyim, DİSK'ten TESEV'e kadar, HAK-İŞ'den işte insan hakları örgütlerine kadar herkesi çağıracağız. Ama orada söylem farklılıklarından çok, bu sorunla ilgilenmiş, bu soruna ilişkin bir dil üretmiş grupları çağıracağız. Yani mesela biz Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'ni çağıracağız. Neden çağıracağız, bu sorunla ilgilendiği için. Atatürkçü Düşünce Derneği'ni çağıracağız. Mazlum-Der'i de çağıracağız.

Bu şeyle alakalı, sonuçta bunu yönlendiren, öneren benim. Ama buradan da sizin toplantınızdan çok daha karmaşık şeyler, sizde yine bir bütünsellik var, çıkacağından eminim. Orada da yine belli birtakım şeyler olacak, saflaşmalar olacak, olması doğal. Homojen bir toplum değiliz. Biz bunların toplamında ve Alevi toplumunun sıkıntılarının yarattığı sinerjiden yola çıkarak somut, akli başında, bu akli başındaya takacağınızı düşünüyorum, ama akli başında, yine kullanıyorum, çünkü akıl bizim sürekli kullandığımız bir kavramdır, bir çözüm önerisi paketi sunacağız.

Bu aşamalarda ben sizinle doğrudan görüşeceğim. Bu konular hakkında, gelişmeler hakkında, bu gelişmelere ilişkin sizde ne tür tansiyonlar olduğunu izleyeceğim, bunları izliyorum yani bunları takip etmek zorundayım. Ve tabi ki size bir rapor verme gibi bir durumum yok. Yani böyle şunu yaptık, haberiniz olsun. Böyle bir durumum ve mükellefliğim yok, olmaz da zaten, ama ben insani olarak fırsat bulduğum her vesileyle Bakanlık telefonlarını sizinle diyalog için kullanacağım. Aynı şekilde siz de beni istediğiniz zaman, istediğiniz doğrultuda, yönlendirmek amacı da dahil, arayabilirsiniz.

1. Alevi alıştayı

Bu işler böyle oluyor yani, hepimiz konuşuyoruz ve etkileniyoruz birbirimizden bir Şekilde, dilimiz yeniden inşa oluyor. Bu konularda hiçbir kapisimin olmadığını söylemek isterim.

Ondan sonra, Bakan bey açılışta konuşmuş, ben dn dikkat etmedim, gazetelerden okudum. Hani böyle geriye döndürülemez bir süreci başlatırsak, yani hiçbir Şey 3 Haziran'dan önceki gibi olmazsa, bu alıştayı en büyük kazanımı bu olur. Çok büyük lüksümüz yok yani kalkıp da Türkiye'nin gerçekliklerini de göz ardı eden beklentilere girmenin alemi yok. Ama ben çok net inanıyorum ki 3 Haziran, en azından 3 Haziran toplantısı, 3-4 Haziran toplantısı bize artık vakit kaybetme konusunda Şey vermeyecek, bir sorun yok artık.

Bundan sonra bunun üzerine konuşmak zorundayız. Öyle değil mi Necdet bey yani. Bunun geliştirilmesi gerekiyor. Ama bu da sizin işte bundan sonraki yani siz kendi örgütsel yapınız, örgütsel yapının gerçekliği içinde çalışmanızı devam ettiriyorsunuz. Birtakım faaliyetler, ürettiğiniz söylemler kamuoyuyla paylaşılacak. Bunun zerine birtakım analizler olacak. Yani benim en büyük kaygım bu toplantının bir Şey, bir siyasi, ne diyelim, temsilinin ya da tartışmanın parçası olmasıdır. Bundan çok kaygı duyduğumu özellikle söyleyeyim. Çünkü bu sabote edebilir, bu tür Şeyler sabote edebilir.

Bu tartışmaları ve burada aldığımız verimleri biz bu bilgiyi çok net bilgi olarak görüyoruz. Yani bu salonda yakaladığımız bilgi, bize göre Aleviler hakkında kulak vermemiz gereken doğru bilgidir.

Burada, bu temsilin ne çıkardığı söylemin, sokakta Erzincan'ın bir dağ köyünde, işte Tokat'ta, Almus'ta bundan daha sert olabileceğini tahmin edebiliriz, ama önemli olan bunun hangi dil etrafında toparlandığını anlamak.

Dolayısıyla yani bütün o çeşitliliği fark ettikten sonra da biz bunlardan haberdar olma imknına sahibiz, fırsatına sahibiz. Ondan sonra da işte biz kendi aramızda bu işi duayla falan diyoruz, sizlerin katkısıyla, rasyonel bilgilerinizle aşacağımıza inanıyoruz.

1. Alevi Çalıştayı

Bu sorunların aşılması için kişisel bir yani bu toplantı kayıtlarının dışında bir şey söylüyorum. Sünnilerden çok büyük katkı beklememiz gerekiyor. Çok, çok büyük bir katkı gerekiyor. Bütün alerjilerimize rağmen, özellikle Alevilik konusundaki uzman arkadaşlar, hangi kesimden olursa olsun, bu süreci Alevilerin lehine işletecek şekilde katkı üretmeleri gerekiyor. Bunlar sipariş akademik çalışmalar anlamına gelmez, lütfen yanlış anlamayın. Yani bizim organik aydınlara ihtiyacımız yok. Yani bize göre çalışan, bizim zihnimize göre iş yapanlardan bahsetmiyorum. Yani, ayakları yere basan öneriler geliştirdiğimiz zaman, bir başkasının zihni de o bilgi üzerinden oluşuyor. Yeniden çağrışım yapıyor, başka şeyler de oluşturabiliyoruz.

Ama şimdi şu andaki teorik yığınak, inanın Alevi sorunlarının aşılmasına hiçbir fırsat yaratmıyor. Müthiş bir teorik şey var şu anda alanda. Yani Aleviler en çok çalışılan konulardan birisi. İşte geçen hafta Sabancı, galiba Sabancı Üniversitesi en büyük ödülllerinden birini Alevilik üzerine yapılmış çalışmaya verdi. Bu bizim açımızdan son derece önemli. Bu ilgi konusu olarak da yani Alevilik üzerine o çalışmanın ne sunduğu falan önemli değil, orada söz konusu olan şey Alevi toplumuna odaklanmış bir çalışmanın kamuoyunda ilgi gördüğü, bilim dünyasında ilgi gördüğü. Bunları halletmeye çalışacağız efendim.

Şimdi, evet son oturumu başlatıyoruz arkadaşlar. Hoş geldiniz tekrar.

Bu oturum aslında bir kapanış oturumu. Ama şimdiye kadar söz hakkı veremediğimiz, sözlerini kullanamayan arkadaşlarımız olduğu için ben önce o konuklarımıza söz hakkı vermek istiyorum.

Şöyle bir sıralama yapıyorum. Arkadaşlarımız da konuşmalarını bu sıralama içinde bir düzene sokarlarsa, Velieddin beye söz hakkı vereceğim. Mehmet Çamur bey, Muharrem Ercan bey ve Binali Doğan bey.

Bu sırayı takip edeceğiz. Bu sıranın üzerinden de geriye kalan süreci söz hakkı almayan, söz hakkı almayan değil Ali bey, hep siz tetikte bekliyorsunuz böyle, inanılmaz bir şey...

1. Alevi Çalıştayı

HIDIR TEMEL - Sayın Necdet Bey, Sayın Subaşı, sanıyorum diplomatik nezaket, mağduriyeti doğuruyor. Dün sabah söz istedim, aldım, yazıldım ve bugüne kadar yani ikinci günün bu saatine kadar söz hakkım gelmedi. Araya da müdahil olmak istemiyorum, ama bilgilerinizi sunuyorum.

MODERATÖR - Tamam sizi de beşinci sıraya yazıyorum, Hıdır Temel. Buyrun Veliyeddin Bey.

VELİYEDDİN ULUSOY - Benimki çok fazla değil. Sayın Bakanım, Sayın Necdet hocam, değerli dostlar, önce Alevi açılımı adı verilen bu toplantıyı düzenlediği için düzenleyenlere ve emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Alevi-Bektaşî tarihinde bu bir ilktir. Konuşmamda birkaç konuya değinmek istiyorum. Önce laiklik. En basit tarifıyla din ve devlet işlerini birbirinden ayırmak anlamına geliyor. Ancak derine indikçe farklı görüş ve tarifler de ortaya çıkıyor. Alevilik-Bektaşîlik felsefesi açısından bu konuya baktığımızda şu gerçeği görüyoruz, laikliğin bir üst kavramı olan sekülerizm, bizim inanç felsefemize çok daha yakındır. Seküler devlet kendini dinin dışında sayan devlettir. Devletin dini olmaz. Farklı inançtaki vatandaşlara aynı uzaklıktadır. Yöneten yönetme yetkisini halktan alır, din konusunda mutlak tarafsızdır.

Bugün Türkiye’de laiklik konusunda bir kavram kargaşası yaşamaktayız. Hatta laiklik bazı çevrelerce dinsizlik olarak kabul edilmektedir. Ben laik değilimin anlamı, ben kendi inancımı zorla veya kandırarak sana kabul ettireceğim, kabul etmezsen gerisini sen düşün demektir. Halbuki laiklik dinsizlik demek kesinlikle değildir. Devlet cemaatleri serbest bırakmalı, ancak sıkı bir şekilde kontrol etmelidir. Bu kontrollük görevi tarafsız olmalıdır. Ben kimsenin inanç ve düşüncelerine karışmıyorum, kimse de benim inanç ve düşüncelerime karışmasın, devlet bunu sağlasın demektir.

Yurdumuzda çoğunluk Müslüman olmakla birlikte, farklı mezheplerden ve farklı dinlerden vatandaşlarımız var. Devletin yalnız Sünni

1. Alevi Çalıştayı

mezhepten olan vatandaşlarına hizmet eden bir kurumu varsa, bence iki yönden sakıncalıdır.

Birincisi, zaten laik bir devletin böyle bir kurumu olmaz. İkincisi Anayasamızın eşitlik ilkesine aykırıdır. Ayrıca Sünni olmayan vatandaşlarımızın vergisinden bu kuruma aktarılan miktar ne dereceye kadar helal sayılıyor. Biz Alevi-Bektaşilerde her şey rızalık ve kul hakkına dayanır. Sayın Veli dedem dün bunu çok iyi anlattı. Bu tutum ve davranış bize çok ters geliyor. Devlet hiçbir cemaate yardım etmese, her cemaat kendini finanse etsin, devlet hakemlik yapıp kontrol etsin.

Bazı çevrelerce Alevilere Diyanet İşleri Başkanlığı'nda yer verilmesi meselesi gündeme getiriliyor. Bunu kesinlikle doğru bulmuyorum. Eğer ben, kendi Müslümanlığımı veya inancımı istediğim gibi yaşamıyorsam, birileri bana kendi Müslümanlık anlayışını yaşatmak zorunda bırakıyorsa, böyle bir kuruluştaki temsil edilmek istenmesi bizim inanç felsefemize uymaz.

Alevi-Bektaşi topluluğu laik bir toplumdur. Laikliği yürekten destekleyen bir toplumdur. Böyle bir durumda hem laikliği savunacaksınız hem de laiklik kavramına ters düşen bir devlet kurumunda temsil edilmek isteyeceksiniz. Bunu anlamakta zorluk çekiyorum. Bir yanlışı başka bir yanlışıyla desteklemenin daha fazla yanlışlar getireceğine inanıyorum.

Diğer yandan, mevcut durumda sorunumuz İslam içi meşruiyetimizin tescili ve Başbakanlığa bağlı bir genel müdürlük veya Diyanet'te temsil değil, kültürel ve bireysel düzeyde eşitlik ve özgürlük elde etmektir. Diyanet ise, laiklik ve demokrasi açısından lağvedilip inanç tercihlerinin insanlara bırakılması gerekmektedir.

Üzerinde önemle ve dikkatle duracağımız en önemli konulardan birisi de dedelere, zakirlere maaş verilmesi konusudur. Hükümetimizin böyle bir düşüncesi gerçekten var mıdır, eğer varsa şüphesiz Alevi-Bektaşilerden bir kesim devlet eliyle hazırlanan bu imkânlardan yararlanmak isteyecektir. Bu gerçekleştiği zaman Alevilik-Bektaşilik biter ve

1. Alevi Çalıştayı

ölür. Eğer ölmezse büyük bir darbe alır. Neden? Dede, devletten maaş alan memur statüsünde olur yani yolumuzun gereğini yüzyıllar boyu yerine getiren bu müessese bir maaşa teslim olur ve iktidarın, iktidarların dümen suyunda gitmek zorundadır. Çünkü devlet memurudur. Dedelik müessesesi bittiği zaman Alevilik-Bektaşilik de biter. Maaşlı dede benim dedem olamaz. Ona maaş verenin görevlisi olur. Önceleri Aleviler öldürülüyordu, şimdi de bu gerçekleşirse Aleviliği öldürme düşüncesinden başka bir şey değildir. Böyle bir düşünce varsa, aklımıza ancak şu gelir, devlet kendi Alevisini yaratmak istiyor.

Gerçek dedelerimiz Aleviliği-Bektaşiliği her türlü kötü şartlarda bugüne taşıyan, yol aşkı olan büyüklerimizdir. Yol aşkı olan insan maddi olanaktan zevk almaz. Ruhunu ancak manevi dünya için yaşayarak doldurur. Talibin bir anlık mutluluğu onun için tüm maddiyatların üstündedir. Dedeler görevlerini devletten alacakları maaş karşılığı yaparlarsa, yaptıkları dedelik değildir.

Dedelerin görevi gönülleri tamir etmek ve insanları mutlu etmektir. Tarih boyunca dedeler maaş almadan toplumumuzun öğretmeni, doktoru, psikologu, hakimi, yol göstericisi olmuşlardır. Hakkullah diye bir rıza lokması vardır. Bu sadece bir araçtır, amaç değildir. Dede hakkullah istemez. Talip rızalıkla verirse verir, vermezse dede neden vermiyorsun demez. Vermediği için o talibine başka gözle bakmaz, çünkü aralarındaki ilişki çok farklıdır. Maddiyata kesinlikle dayanmaz.

Devletten maaş alan dede taliplerini yola alırken, bu yol demirden leblebidir, kılıçtan keskindir, kıldan incedir. Bu yol ateşten gömlektir, bu yol bir rızalık lokmasıdır ki, bu lokmayı yiyebileceksen gel. Demirden leblebiyi yiyebileceksen gel ki, kılıçla vurulmayasın, bu köprüden geçebileşin der. Bunu söyleyen, bunu deme hakkına sahip olacaktır, dede talibini görürken? Burada yola aldığı talip kendisine, dedem bu yol bir rızalık lokmasıdır ki, bu lokmayı yiyebileceksen gel diyorsun, ama senin aldığın maaş içinde rızalık göstermeyen insanların vergileri var mı, derse dede buna ne cevap verecek?

1. Alevi Çalıştayı

Dostlar, bu yol tam teslimiyet ister. Teslim olan da teslim alan da tertemiz, kaynak suyu gibi berrak olması gerekir. 1826'da Kırşehir Şeriat Mahkemesinde sırf Hacı Bektaş Veli dergahı ... olduğu için idamla yargılanan, sonra Amasya'ya sürgün edilen Abdullah Çelebi'nin kız kardeşi ... bir dörtlüğünü burada okumak istiyorum;

Sırrı ben ariften nefsimiz birdik,

Mürşid karşısında tövbeye geldik,

Gönül ailesin pak edip sildik,

Taşradan görünür içimiz bizim.

Eğer bu konuda bir yenilik yapılacaksa, örgütlerimiz bunu üstlenmeli ve yolumuza uygun bir çözüm üretmelidir. Kesinlikle devletten maaş alınmamalıdır. Kuruluşlarımızdan maaş alınabilir. Tabi çok daha güzel çözümler ileride bu konuda üretilebilir.

Önemli gördüğüm konulardan birisi de Osmanlı döneminde vakıf şeklinde kurulmuş olan Alevi-Bektaşî dergâhları gerçek sahiplerine iade edilmesidir. Bugün Şahkulu için bildiğim kadarıyla kira ödüyoruz. Karacaahmet Sultan herhalde yine aynı şekilde. İstanbul Sütlüce'de bulunan Karaağaç Dergâhı tamamen yıkılıp kaybolmuşken Alevi Bektaşî Eğitim Kültür Vakfı Başkanımız Sayın Hüsnüye Takmaz'ın gayretleri ve özverili çalışmaları sonucu su yüzüne çıktı, ancak henüz kesin sonuç alınmadı. Buna benzer daha onlarca Alevi-Bektaşî dergâhı var.

Diğer yandan Alevi-Bektaşî inancının ser çeşmesi sayılan Hacı Bektaş Veli Dergâhı bence, bunun üzerinde önemle duruyorum, müze olarak kalmalı. Ancak Hacı Bektaş Belediyesi'ne devredilmeli. Bu mümkün olmuyorsa geliri bir formül bulunarak yine belediyeye verilmelidir. En çok ziyaret edilen müzelerden birisi olmasına rağmen, gelirinden Hacı Bektaş'a hiçbir şey kalmamaktadır. İlçeye hizmet eden tek kurum belediyedir.

1. Alevi alıştayı

Devlet gerçekten bize yardım etmek istiyorsa, özellikle Hacı Bektaş'a en az 20-30 dönümlük bir arazi üzerine, mimari bir yarışma-dan sonra tespit edilecek bir projeye, cem ve kültür evi yaptırmalıdır. Bu gerçekten Hacı Bektaş'a yaraşır özellikte ve gzelliikte olmalıdır. Bu bir ihtiyaçtır.

3194 sayılı İmar Yasasının 18'inci maddesi değiştirilip, düzenleme ortaklık payından cemevlerine bedelsiz arsa tahsis edilmelidir. İnşaatın yapımına da yine devlet yardımcı olmalıdır. nk devletten alacağımız çok var.

Mevcut durumda yapılan cemevlerinin büyük bir kısmı ruhsatsız, gecekondu şeklinde ve çirkin bir görünümdedir. Bunlar önlenmeli, inşaat ruhsatı için cemevlerine kolaylıklar sağlanarak harç alınmadan inşaat ruhsatı verilmelidir.

Zorunlu din dersi, Sivas Madımak otelinin müze yapılması konuları arkadaşlar tarafından dile getirildi, tekrarlamak istemiyorum, aynı düşünceyi dostlarımla paylaşıyorum.

Sözlerimi Muhittin Arabi'nin bir sözüyle bitirmek istiyorum. şöyle diyor Muhittin Arabi; önceleri benim inancımdan olmayanları küçümser, ayıplardım. şimdi benim gönlüm ceylanlar için imen, Müslümanlar için hac, putperestler için puthane, Hıristiyanlar için kilise,..

İstediğimiz ve temennimiz devletimizin gnl Muhittin Arabi'nin gnl gibi olsun, saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Veliyeddin beye bir soru sormak istiyorum. Siz Osmanlı dönemindeki Alevi-Bektaşi yapılanmasının meşru olduğunu mu kabul ediyorsunuz da aynen o statüde devam etsin...

VELİYEDDİN ULUSOY - Devam etsin, öyle bir iddiam yok, ancak biliyorsunuz Osmanlı döneminde resmi kurumlardı bunlar, vakıf şeklinde. Çok da güzel, zaten bildiğimiz gibi Osmanlı bir vakıf idaresiydi. Çok da güzel idare ediliyordu. Cumhuriyet döneminde bu başarı elde edilemedi. Hatta Hacı Bektaş Dergāhı'nın malları, büyük bir kısmının satıldığını ben byklerimden duydum.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Ben onu biliyorum. Şunu sordum, o da bir yapılanmaydı biliyorsunuz. Osmanlı'nın Alevilerle ilgili bir düzenlemesiydi. Bu düzenlemeyi tarihsel olarak kabullenmiş mi oluyorsunuz?

VELİYEDDİN ULUSOY - Şimdi yeni, tabi yeni bir şeyler yeni bir örgütlenme var şimdi, ama eski bize ait olan şeyler de bize verilsin.

MODERATÖR - Teşekkürler. Şimdi Mehmet Çamur Bey, çok beklentik kusura bakmayın. Buyrun lütfen.

MEHMET ÇAMUR - Saygıdeğer Bakanım, Sayın Subaşı, saygıdeğer katılımcılar, sözlerimi kısaltacağım.

Şahkulu olarak gündemdeki konulara ilişkin görüşlerim satırbaşlarıyla şunlardır:

Bir, asimilasyona son verilmeli. Alevi köylerine cami yapılmasına son verilmeli. Alevi köylerine yapılan ve işlevi olmayan camiler cemine dönüştürülmelidir.

Kitaplar ve sözlüklerden Aleviliği aşağılayan tanımlar kaldırılmalıdır. Zorunlu din dersleri tez elden kaldırılmalıdır. Bu aşamada kaldırılamıyorsa, en azından seçmeli olmalıdır. Din kültürü ahlak bilgisi dersleri tüm inançları objektif olarak öğretmelidir. Din kültürü ahlak bilgisi dersleri uygulamalı olmamalıdır. Tamamen kültürel bazda din kültürü olmalı, teorik olmalıdır. Telkinci olmamalıdır.

Alevilik din dersleri içinde okutulacaksa, inançlar hakkında objektif bilgiler verilmeli, yüz yıllardan bu yana oluşan ön yargıların kırılarak ulusal birliğimizin pekişmesine katkıda bulunulmalı. Kırklar cemi ve rıza şehri kesinlikle işlenmeli. Aleviliğin teolojik konumu objektif olarak anlatılmalı. Din temelinde birlik sağlamaya çalışmak, ulus devlet ve laik devlet ilkesine aykırılık anlamına gelir. Sonuçta ümmetçiliğe gidilir ve birey yok edilir.

Alevilerin kestikleri yenir mi yenmez mi gibi sorulara net olarak yanıt verilmeli. 12 hizmet nedir öğretilmeli. Alevi uluları öğretilmeli. Dede, pir, mürşid, müsahtiplik, zakir nedir öğretilmeli. Semahın oyun,

1. Alevi alıştayı

semanın tören olarak tanımlanmasına son verilmelidir. 12. sınıf ders kitabının 121. sayfasında, lise din kültüründe bu vardır, semah oyun olarak geçiyor, sema tören olarak. Seçmeli konuda veliler çocuğunun giremeyeceğini değil, kabulü konusunda dilekçe vermelidir. Gerekçe, velisinin iş güvencesi.

Cemevleri. Cemevlerine ibadethane statüsü verilmelidir. Cemevi nedir? Cemevi Alevi inanç ritüellerinin uygulandığı mekanın adıdır. Cemevleri camileştirilmemeli. Cemevinin ibadet dili Türkçedir. Telli Kur'an vardır, semah vardır, müzik vardır, deyiş, nefes, glbenk vardır. Kiblesi insandır. Kadın, erkek birlikte ibadeti vardır. Niyaz vardır. Ölmeden önce ölmek vardır. Suluyu dışlamak değil, topluma kazandırmak vardır. Ve ilkeleri ve kuralları vardır. İlkeleri ve kuralları yürütecek dede ve babalara gereksinim olacağı açık ve nettir.

Dede veya babaları kim atayacak? Alevilerin en önemli ibadetinden cem, Alevi teolojisini zgnleştiren hayati bir öğe olduğuna göre, bu atama nasıl ve kimler tarafından yapılacak? Her cemevi kendi dedesini kendi atamalıdır. Bağlı olduğu üst kurul varsa, ortak tüzüklerine göre olmalı. Dedesini, babasını atamada ve seçmede zgr olmayan bir cemevinin yasal statüye kavuşmasının hiç ama hiçbir anlamı olmaz.

İnanç sahiplerinin ibadetlerini nerede ve nasıl yerine getireceğine sadece kendisi karar verir ve vermelidir de. Laik sistemin gereği de budur. Kimse kimseye nerede ve nasıl ne şekilde ibadet yapacağını buyuramaz ve buyurmamalıdır da. Bu en temel insan haklarından bizleri yoksun bırakmak, hak diye yönelip toplantılar düzenlemek hangi laik sistemde görülmüştür. Türk laikliği bu mu acaba? Devletin buradaki görevi ve yetkisi, inanç ritüellerinin yerine getirilmesi sırasında kamu düzenine aykırı bir işlem olup olmadığını izlemekle sınırlı olsa gerek. Bu inanç ritüellerini yerine getiren yurttaşlarına karşı, başka inanç mensuplarının olası müdahalelerini engellemek ve fiili gerçekleştirenleri cezalandırmakla sınırlıdır. Hükümetin veya devletin görevi, yurttaşlarına ibadet yeri önermesi değildir. Böyle bir önerme laik sisteme aykırıdır.

1. Alevi Çalıştayı

Diyanet İşleri Başkanlığı sorunu. Evvela Diyanet İşleri Başkanlığı kaldırılmalı. Devlet dini finanse etmemeli. Esasında ibadetlerini yerine getirenler, bu ibadet sırasında yararlandığı hizmetlerin bedelini karşılamakla yükümlü olsa gerek. Aynı inançtan olmayanların katkıda bulunduğu paralarla bu ibadet nasıl yapılır anlamakta zorlanıyoruz. Dinin finansmanı bazı ülkelerde olduğu gibi inanç mensuplarının belirli bir oran dahilinde ücret bordrolarında işletme sahibi olanların gelir vergisi beyannamelerinden stopaj yöntemiyle kesilmesi ve istediği inanç kurumuna aktarılmalıdır.

Dede ve babalara kesinlikle maaş bağlanmamalı. Diyanet İşleri Başkanlığı Mustafa Kemal Atatürk'ün dönemindeki işlerine kavuşturulmalı. Diyanet İşleri Başkanlığı yeni yapılandırma sürecinde gerçek anlamda özerkliğe kavuşturulmalıdır. Günümüzün koşullarında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması sakıncalıdır. Anayasanın 136'ncı maddesinde yazılı emredici hükümler doğrultusunda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın teşkilatlanma yasası çıkarılmalıdır.

Eşitlik istiyoruz. Yasalar önünde eşit gözüküp, fiili ayrımcılık yapılmasına son verilmelidir. Hacı Bektaş Dergahı'nın aynen müze olarak kalmasını istiyoruz veyahut da Hacı Bektaş Belediyesi'ne devrini öngörüyoruz.

MODERATÖR - Hocam toparlıyorsunuz yavaş yavaş, çünkü süreniz doldu.

MEHMET ÇAMUR - Toparlıyorum. Madımak Oteli'nin yerine müze veya anıt yapılması hepimizin ortak arzuları arasındadır. Şunu söylemek istiyorum, Sayın Veliyeddin Ulusoy dedemiz Şahkulu Sultan Vakfı'nın aynı zamanda mütevelli üyesidir. Söylediklerine aynen katılıyoruz.

Saygılarımla arz ederim.

MODERATÖR - Çok teşekkürler sağ olun. Şimdi Muharrem Ercan dede. Buyrunuz.

1. Alevi alıştayı

MUHARREM ERCAN - Sayın Bakanım, Sayın Divan, Alevi-Bektaşi kuruluşları önde gelen başkanları ve dedeleri, hepinizi ayrı ayrı sevgi, saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Canlar, seneler sonra da olsa böyle bir güzel ortamı yaratıp buraya kadar geldiğimiz için, emeği geçen tüm canları kutluyorum. Böyle bir toplantıya bizim ihtiyacımız vardı. Çünkü bir araya gelemiyorduk. Sürekli şu söyleniyordu; siz bir olun buraya gelin, biz hallederiz. Biz işte geldik bir araya, ufak tefek farklılıklarımız olacak bu da doğaldır.

Bugün, her zaman bize bu lafı söylersiniz, efendim bir olun ve gelin. Ama Sünni cemaatine bu söylenmiyor. Nurcular ayrı, Nakřiler ayrı, Süleymancılar ayrı, Fethullahcılar ayrı, ama onlara hiç demiyor ki, siz niye ayrı ayrısınız diye. Söylenmiyor, ama bizim řu şöyle, bu böyle... Olacak bunlar. Bunlar bizim her řeyi daha rahat görmemiz veyahut günün şartlarına göre... Peygamber efendimiz ne diyor, zaman sana uymazsa sen zamana uy. Zamana uymak şeyiyle mecburuz. ... veyahut da farklılıklarımız, dűřüncelerimiz olacaktır. Olmazsa zaten olmaz diye dűřünüyorum.

Aslında Alevilerin istekleri yapılmayacak bir istekler değil. Gerçekten masumane istekler. Ben sayıyorum, demin zaten arkadaşlar da saydı. Zamanınızı da fazla almak istemiyorum, cemevlerinin yasal hale dönüştürölmesi. Bu olsa ne olacak? Sayın Subaşı demin bahsettiği gibi aynen katılıyorum sizin sözünüze. Bunlar artık daha yani o grupta, bu grupta şurada burada deseniz dahi bunlar hepsi tarafından kabul edilen bir olay.

Bir de zorunlu din derslerinin kaldırılması. Gerçekten de 1980, demin bir canımız söyledi, 80'den önce yani millet gavur mu oldu, Hıristiyan mı oldu? Hani dersler görmedi, zorunlu ders olmayınca, yok... Zorunlu din dersleri kaldırılınsın. Eğer kaldırılmazsa tek dileğim şu, Alevi akademisyenler var, Alevi dedeleri var, Alevi bilim adamları var, bunlar bir araya gelir, çünkü bunda çok zorluk çekeriz. Bunun müfredatını eğer ilahiyatıya teslim ederseniz, ben ilahiyatılara falan karşı değilim,

1. Alevi Çalıştayı

sen hocam bakma, peki anlatacak kişi kim olacak? Tabi anlatacak kişi de ister istemez imam hatip mezunu olan kişiler. Bu ne olacak kendisine göre anlatacak. Kendi düşüncesine göre. Çünkü Aleviliği yaşamamış. Aleviliği yaşayan, ancak Aleviliği kendi şeyine göre anlatması lazım. Ama o Sünni arkadaşımız kendi içtihadına göre zorunlu din dersini anlatacak, burada bir çelişki doğar. Daha ben biraz ileri gideyim. Mesela müşterek verildiği zaman o diyecek ki beş vakit namaz var, Alevi diyecek ki beş vakit namaz yok. O diyecek ki Ramazanda oruç var, Alevi diyecek ki Ramazanda oruç yok. Yani böyle bir çelişkiler olur diye düşünüyorum. Onun için en azından seçmeli olsun. Yani bilmiyorum tabi karar, mühür kimdeyse Süleyman o misali, mühür sahibinde.

Madımak'ın müze olması. Gerçekten Madımak insanlık suçu işlenen bir yer. Bırak Alevi, Sünni, Hıristiyanı, Budizmi, Şamanizmi tüm insanlık suçudur bu. Bu Solingen'de beş kişi yanmasına rağmen Alman Hükümeti ve bizim devletimiz gitti oraya sahip çıktı. Rica ediyorum tekrar gerçekten burası utanç müzesi veyahut da en azından bir daha insanların şey yapmaması için buranın güzel bir isim konulabilir, müze yapılması.

Hacı Bektaş Veli Dergahı. Gerçekten Hacı Bektaş Veli Dergahı da hele şu anda daha da üzüntüyle şey yaptım, gazeteler de şu anda yanımda. Maalesef orası özel sektöre devredilmiş. Orası yani bırak özel sektörü ben 17 Mayıs'ta Hacı Bektaş'taydım. Mahsuni anma törenlerine katıldım. Dergahı ziyarete gittim. Vatandaşlar orada güzel, evlerin yüzde 90'ı şu anda Sünni vatandaşlar. Saygı duyarım tabi görevli girebilirler. Ama vatandaş diyor ki, ... kim diyor, orada görevli o cevabı vermiyor. Kırk budak ne bilmiyor, bu meydan evi ne demek bilmiyor. ... kısmı var bilmiyor. Yani oraya atanacak kişilerimiz en azından rehberlik yapacak insan, kimin ne olduğunun cevabını verecek kişiler olsun ki, rahat rahat oraya gelen vatandaş da tatmin olsun diye düşünüyorum.

Tabi Diyanet'le ilgili sorunumuz var. Bunu söylememe gerek yok. Bu Diyanet'in de laik ülkede olmaması gerekir. Ama olcaksa da kesin

1. Alevi Çalıştayı

kes özerk bir hale dönüştürülmesi. Çünkü bunu biz Sayın Cumhurbaşkanını Ahmet Necdet Sezer'i ziyaretimizde de aynı şeyi söyledi. Ona dedi, ne senin gücün yeter ne de benim gücüm yeter dedi. Kalkmayacağına biliyoruz, ama en azından 130 bin personeli, yüz bin camisi olan bir yerin daha da olgunlaştırılması, daha özerk olmasını diliyorum.

Cemlevlerinin biliyorsunuz elektrik, su, telefon paraları var. Dün Sayın Subaşı'yla şey yaptığımızda, biz gittik Karacaahmet Sultan Dergahı, her ne kadar ufak bir dergahsak da öyle ufak şeyimiz falan yok. Bizim örgütümüz, ama her hafta 20 bin kişiye yakın insan Karacaahmet Şahkulu gelip ziyaret eder. Yani gelerseniz görürsünüz, şu anda da daha da fazla, çünkü ÖSS sınavları var. Her hafta 100, 150 tane kurban kesilir, adaklar kesilir. Biz öyle güçlü bir örgüt değiliz yani onu da söyleyeyim size. Bizi kimse tanımaz da ama 3.5 milyar elektrik parası öduyoruz Sayın Bakanım. İnanın yılbaşında TRT'nin falan da oradan canlı yayın yapması neticesinde inanın 5.5 milyar ödedim. Ben tek kuruluşuna kadar ödüyorum. Benim şu anda devlete tek kuruluş borcum yok. Ne örtülü ödenekten, ne örtüsüz ödenekten, ne resmi gazeteden ne de resmî gazeteden ... kontrol edebilirsiniz. Bir kuruluş, trilyona katrilyona kadar almış bir kuruluş değilim. Yani onu da bilsinler lütfen.

Son sözüm, Muharrem ayında gerçekten, bu sene TRT'ye teşekkür ediyorum. Beğenirler, beğenmezler, İbrahim Şahin arkadaşımıza, bize büyük katkı sağladı ve canlı yayını falan bizim oradan yaptı aynı zamanda. Ama bu tabii yeterli mi, yeterli değil. Ben isterdim ki, dün de bir arkadaşımız söyledi, TRT 1'de sürekli Sünni dostlarımız veya Sünni ilahiyatçılarımız veyahut o düşünceye sahip olan canlarımız şey yapıyor. Orada Alevi dedeleri, bilinçli insanlar var, çok var. Kusura bakmayın ben tahsilsizim yani o kadar tahsilim olmadığı için, ama tahsillilerimiz var. Dedelerimiz, akademisyenlerimiz, yazarımız, çizerimiz, oraya davet edilsin, TRT1'de, TRT 2'de, TRT 3'de biz her akşam... Cuma akşamları mesela cemimiz var. Özel televizyonlar hariç yani o da Alevi kuruluşu olan Cem TV veyahut işte Su TV, Yol TV gibi... Geri kalanları ve en azından bizim cemlerimiz de TRT'den gösterilmesi gerektiğini düşünüyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Böyle bir ortam da yarattığınız için sana tekrar teşekkür ediyorum. Hepinize saygılar sunuyorum. Yolumuz açık olsun diyorum. ... duasını etmiş oluyoruz. İyi günler.

MODERATÖR - Çok sağ olun, çok sağ olun hocam. Şimdi Binali bey, Binali Doğan dede.

BİNALİ DOĞAN - Teşekkür ederim başkanım. Sayın Bakanım, sayın divan, Sevgili İzzettin dedem ve dedelerim, değerli katılımcılar cümledenizi hak aşkıyla, insanlık sevgisiyle, Yunus'un hoş görüşüyle, Mevlana'nın da çağrısıyla selamlıyorum. Hepinize sevgiler, saygılar sunuyorum.

Efendim, Erikli Baba Dergâhı kurum dedesi olarak katılıyorum. Bunu da önemsiyorum, çünkü temsil noktasında önemsiyorum. Erikli Baba Dergâhında Alevilik yaşanıyor ve yaşatılıyor. Bu çok önemlidir, Aleviliğin yaşanması ve yaşatılması çok önemlidir. Biz orada ibadetlerimizle yaşıyoruz Aleviliği. Ve yüz binlere hizmet veriyoruz. Temsil noktasında da bu çok önemlidir.

Bir de tabi çok şey konu görüşüldü. Ama asıl konu Alevilikti. Soru neydi, Kelime bacımız burada güzel bir şey söyledi, Allah'ım benim günahım neydi ki beni Alevi olarak yarattın. Neydi bu günah, bu günah Alevi olmaktı. Neden Alevi olmaktı, sebep neydi, inancından dolayı. İnancından dolayı Aleviydi ve inancından dolayı bin yıldır bu topraklarda Alevi çile çekiyor.

Tabi çok sorunlar var, Madımak var, Çorum var, ama bunlar olmadan önce Alevilik sorunu var. İnancından dolayı bunlar işlenildi. Yani önemli olan Aleviliğin inancı bizi bu duruma getirdi. İnanç farklılığı. Onun için öne çıkan ve önemsenen de hak talebi olarak da ve ortak kabul gören de ve Alevinin sorununu büyük ölçüde çözecek olan ve büyük bir adım olarak belirlenen şu anda cemevlerinin yasal statüye kavuşması. Bu çok önemli çünkü cemevleri tanındığı zaman Alevilik tanınacak, inanç tanınacak ve orada önemli ölçüde sorunun çözüleceğine ben inanıyorum. Çünkü burada hem fikiriz. Ufak tefek ayrılıklarımız da olsa burada hem fikiriz.

1. Alevi alıştayı

Sadece ayrışmalar işte cemevi olsun, dede olmasın, ama kusura bakmayın bu neye benzer, bu aynı okul olsun ama öğretmen istemiyoruz. Bu buna benzer, çünkü bu yolun taşıyıcıları inanç önderleridir. Ve Velayeddin Ulusoy dedemin de yine saygı duyuyorum burada bir şeyine katılmıyorum. Bu işi örgütlere havale etti. Hayır dedem, bu iş sizin işiniz, bizim işimiz. Şimdiye kadar örgütler getirmede Alevilikleri. Örgütlerimizle de gurur duyuyoruz yani öyle şey yapmıyoruz, ama siyasi yönünü götürebilirler, ama özellikle inanç yönünü. Bu bizim işimiz. Burada şeyler değil, saygılar sunuyorum, ama bizim işimiz bu.

MODERATÖR - Veliyeddin bey size hemen bir cevap versin, devam edelim mi?

VELİYEDDİN ULUSOY- Galiba yanlış anlaşıldım ben maaş konusunda. Aynı şeyi ısrarla söylüyorum. Kendi kuruluşlarımız dedelerimize eğer gerekiyorsa maaş versinler. Bazı kurumların dile getirdiği gibi bu vergi şeklinde de olabilir. Artık bir çözüm bulunur. Ama devletten kesinlikle maaş almaya karşıyım.

BİNALİ DOğAN - Şimdi sevgili dedem, eğer inanç, Alevi ibadethanesi cemevi olarak kabul gördüğü zaman, devlet nezdinde bir cemevi ne ifade ediyorsa, ona nasıl bir hizmet verilecekse, onu devlete bırakalım. Bu sade dedeyle de sınırlı değil. Niye sade dedeyi alıyoruz ki? Bakın bugün elektriğini, suyunu ödeyemiyoruz. Personel çalıştırıyoruz, yüzlerce insana biz görev veriyoruz. Sade dedeyle sınırlı değil bu. Diğer personelimiz de var. Onu sade dedeye indirgemeyelim. Ve çünkü olay orada sanki sapıyor. Ve yine aynı şekilde de değişik mecralara da çekmek istemiyoruz. Bir siyasi istismar konusu olsun istemiyoruz. Bu bin yıldır Anadolu'da Selçuklu'dan başlar, Osmanlı'dan başlar. Bu bir siyasi sorun değil, ideolojik sorun değil, bu bir inanç sorunu. Alevilik bir inanç sorunu, bu çok iyi bilinmelidir. Burada yine haklı olarak Aleviliğin tanınması istendi, bu çok önemlidir. Aleviliği tanımada da ben bir sakınca görmüyorum. Aleviliği tanımlamada ben bir sakınca görmüyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi Alevilik bir inancın adıdır. Alevi, inancından ötürü Alevidir. Ali'den ötürü Alevidir daha doğrusu. Tabi bu İslam'ın içinde midir dışında mıdır, yakını mıdır, bunu da çok rahat bir şekilde fazla zamanınızı almadan... İslam demek Allah'a inanmak demektir. La ilahe illallah diyen herkes İslam'dır, evrenseldir. Hazreti Musa, İsa, Davut hepsi İslam'dır. İslam Hazreti Muhammed'den başlamamıştır. Hak katında din İslam'dır. Adem'den başlar Hatem'e kadar. İslam tek kelimeyle Allah'a inanmaktır. Allah'a teslim olmaktır. La ilahe illallah bütün peygamberlerin tevhididir. Eğer biz İslam yani Allah'a inanıyoruz. İslam'ın dışında dersek, demek ki biz inanmıyoruz demektir ki, haşa, biz inanıyoruz. Allah'a, Muhammed'e, Ali'ye. Farklılığımız var, biz bir şeyin dışındayız. Neyin dışındayız? Emevi İslam anlayışının dışındayız, Sünni İslam anlayışının dışındayız. Ama İslam olarak İslam'ız.

Alevinin önü açık, Alevinin sahası çok geniş. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunu şöyle de kullanabiliriz, İslam da Alevinin içindedir. Yani İslam dahi Alevinin içindedir. Bunda da bir sakınca görmüyorum. Çünkü inanç Alevinin içerisinde.

Tabi burada farklılıklarımız var. Cemevi neden cemevi, ne zaman başladı. Buna tabi şeyler, şunu açıklıkla söyleyeyim, cemevi Anadolu'ya erenlerin geldiği gün itibarıyla başladı. Bugün Sucuettin Veli Dergâhı'na gittiğimiz zaman orada 800 yıllık cemevinin olduğunu görüyoruz. Ahmet Yesevi Dergâhı'nda yine meydan evi, cemevi var. Ve yine bir televizyon programında eski Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in böyle bir konuşmasını teyit de ettirebiliriz. Ve bunun Türkistan'da da olduğunu, cemevini ve İran'da da cemhane olarak böyle bir ibadet yerimizin olduğu da belli, aşıkardır yani. Köylerde ne vardı, köylerde de cemevlerimiz vardı. Büyük bir ev cemevi olarak tahsis edilirdi. Orada cemevlerimiz yapılırdı. Yani cemevi nereden çıktı, İslam'ın içinde yoktu! Bu soru, bu cami için de geçerlidir. Öyle ya cami de Hazreti Peygamberin zamanında yoktu. O zaman ne vardı işte mescid vardı. Mescitlerde sade ibadet için değil, bir karargah gibiydi, kararlarını aldığı yer. Yani orada bir...

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Evet toparlıyoruz. Toparlıyoruz Sayın hocam.

BİNALİ DOĞAN - Onun için benim ibadethanemi, gerçekten devletimin bir başka yerde yani cemevi midir, değil midir, teyit ettirmek, referans göstermek... bundan biz inciniriz. Yani açık konuşayım, yani bir Diyanet'e eğer sorarsanız cemevi ibadethane midir, değil midir, bu bizi incitir. Aynı soru cami için de geçerlidir. Çünkü Peygamber zamanında olmayan, ikisi de Peygamber zamanında olmayan daha sonra ihtiyaç üzerine yapılmış geliştirilmiş.

Peygamber efendimizin zamanında da öyle görkemli camiler hiç yoktu, hele hele minareler hiç yoktu, değil mi yani, ama ihtiyaç duyuldu oldu. Onun için cemevlerimiz köydeyken küçüktü, ama burada artık büyük bir kitleye hitap ettiği için büyük cemevlerimiz yapılıyor. Bunun dönüşünün de olacağını artık zannetmiyorum. Dönüşü olmayan bir yola girilmiştir. Devletimiz de bunun farkındadır. Yani bu cemevlerini kapatmak herhaldeki kabil değildir, yani bir kaos yaratır. Onun için işin ciddiyetinin de zaten hepiniz farkındasınız. Bunu şey üzerine odaklayıp, Alevinin öncelikle, yine bizim dün de Sayın Saraçoğlu'nun söylediği çok güzel bir şeydi, gelin tek bir şeyi kabul edelim, cemevimiz ibadethanedir. Bunun üzerine bütün sorunların çözüleceğine, fazla yayılmadan çözüleceğine ben inanıyorum.

Hepinize sevgiler ve saygılar sunuyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler sağ olun. Bir dakika lütfen, bir dakika.

KATILIMCI - Evet, değerli dostlar, demin Sayın Velayeddin Ulusoy dedi ki, dedelere devlet maaş vermesin de örgütler versin. Yani şimdi örgütler devletten daha mı çok güvencelidir. Yani devletin, ben devletten yıllarca maaş aldım.

MODERATÖR - Ne demek o orada güvencede olmak ne demek?

KATILIMCI - Diyor ki, devlet maaş verirse, devletin memuru olur. Devlet dedenin maaşını verirse, devletin memuru olur. Peki, örgüt ve-

1. Alevi alıştayı

rirse kimin memuru olur? Örgütün memuru olur. Örgütün emrine göre çalışacak. Aleviliği de Alevilikten ıkaracak. Şimdi bu çok yanlıştır.

Biz burada, lütfen, Şimdi Sayın Başkan böyle bir durum var. Biz sadece cemevlerinde dedelere maaş değildir. Orada cenaze hizmeti gören insanlarımız var. Kadın olsun, erkek cenazesinde olsun görev yapan insanlarımız var. Aynı zamanda zakirlerimiz var. Onun yanı sıra diğer personel var. Yani bu sadece bir dede için istenilen bir hak değildir.

İkincisi nedir yani devletimiz o kadar ufak, cılız bir devlet midir ki, örgütlere birtakım ne olduğu belli olmayan şahıslara şeylere bırakmak.

KATILIMCI - Sözüünüzü geri alın. Örgütlerimize, buradaki arkadaşlarımıza yüz yıllardır mücadele veren arkadaşlarımıza böyle diyemezsiniz.

KATILIMCI - Biz kimseye bir şey söylemedik. Kendi üzerinize alıyorsunuz ayrı konu.

KATILIMCI - Hayır üstüme almıyorum. Bütün arkadaşlarımız mücadeleden geliyorlar.

KATILIMCI - Devletin aleyhinde çalışan örgütler de var. Bunlar görülüyor. Teşekkür ediyorum kusura bakmayın.

KATILIMCI - Vallahi ben söze girmemeye çalışıyorum, ama yani insanın sabrı bitiyor yani. Devletin aleyhinde çalışan örgütler.

KATILIMCI - Lütfen gündem dışı konuşulmasın. Yani herkesin konuşma hakkı var. Böyle ikide birde bazı arkadaşlar...

MODERATÖR - Buyrun işiği yakın.

KATILIMCI - Bazı arkadaşlar, gözlemlediğim o... yani bazı insanlar konuşur konuşmaz, hemen sanki onların tabi olarak onlara cevap verme hakkı varmış gibi müdahale ediyorlar. Lütfen herkes burada konuşuyor, fikrini söylüyor. Fikrini söyleyenin dışında kalanların görevi onun fikrine hürmet etmektir, o kadar. Kimseye söz vermeyin lütfen.

1. Alevi Çalıştayı

KATILIMCI - Hocam bir dakika, burada fikirlere karşı kesinlikle bir ön yargıda ve onlara karşı, evet onlara karşı kesinlikle bir ön yargı ve karşı duruş olarak söylemiyorum. Tam tersine sanki biz Alevi-Bektaşî kurumları, dernekleri, vakıfları, bunlar hangi isimle kurulmuşsa kurulmuş, sanki devlete karşı bir görevleri varmışçasına lanse edilmesi, arkadaşlarımızın yıllardır, yüz yıllardır getirmiş oldukları çalışmayı bir polemik olarak göstermeleri ve bir karşı duruş yani karşı duruş derken sanki devleti yıkmak gibi bir pozisyona getirmelerini şiddetle kınıyorum. Bu çok doğru bir şey değildir.

MODERATÖR - Biz onu öyle anlamadık. Mesela ben bakın bir dakika, ama bir dakika Ercan bey. Yani siz şimdi topluluğun içinden birtakım frekanslardan haberdar olduğunuz için doğal olarak bu sizde hemen bir ... oluşuyor. Mesela ben şunu anladım, bir dede bir örgütün kontrolünde o örgütün sınırlanmış bir parçası mı olsun, yoksa daha laik olduğuna, daha güvenilir olduğunu düşünebileceğimiz devletle mi irtibatlı olsun? Bu devlet kavramı aslında bir çalıştay gerektiriyor. Devlete yönelik tanımlamalar, onun için, ama biz mesela ben şahsen o kadar şiddetli bir şey anlamadım. Ama içeride galiba bunların anlamları farklı.

KATILIMCI - Bunu da çok bilinçli olarak bazı arkadaşlarımız, bazı arkadaşları tarif ederek konuşmalar yaptılar. Bu çok tehlikeli bir davranış.

KATILIMCI - Hıdır Temel beyefendi neyi temsilen burada konuşmaktadır. Hepimizin boynunda bir şeyler astınız.

MODERATÖR - Buyrun Hıdır Bey, açıklayın kendiniz.

HIDIR TEMEL - Hubyar Eğitim Vakfı'nın başkanıyım. Aynı zamanda Hubyar Ocağı postnişinin oğlu Mustafa Temel dedenin de oğluyum, kendim de dedeyim. Yetti mi efendim? Teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Buyrun devam edin. Eleştirilerin gelmesi doğal, buyrun.

1. Alevi Çalıştayı

HIDIR TEMEL - Estağfirullah. Hayır ben daha gireyim mi diye söyledim. Teşekkür ederim, sağ olun müsaade ettiğiniz için.

Zaman kaybetmeden isterseniz konuya direk girmek istiyorum. Konuştuğumuz şey, sonuçların sonuçları. Yani sonuçların getirdiği sonuçları burada tekrar konuşuyoruz. O yüzden esas soruna yönelmenin gerektiğini düşünüyorum. Çünkü esas sorunu tespit edip, esas sorunu çözmediğimiz sürece detaylarda boğuluruz ve bu detaylar bizi çözüme götürmez.

Tabi bu sorunu saptamak tek başına yetmiyor. Sorunu da asıl muhataplarıyla çözmek gerekiyor. Alevilik sorunu da Kürt sorunu da Türkiye'nin iki büyük sorunudur. Kürt sorununda olduğu gibi Alevilik sorununu da Türkiye'nin insan hakları, demokrasi ve özgürlük sorunundan ayrı görmek son derece yanlış olur.

Burada, tanımlarımız yerli yerine oturmadığı için zaman zaman lüzumsuz tartışmalara giriyoruz. Bu taleplerimize de yansıyor. Devletten talep edilen şeyler bazen çok haklı talep olmasına rağmen uygulanabilir nitelikte. Bazıları da uygulanma şansı olmayan talepler.

Şimdi bu nereden kaynaklanıyor? Bu, devletin kendi çelişkili yapısından kaynaklanıyor. Sanırım Aleviler de dahil olmak üzere Türkiye'deki laiklik tanımı konusunda tam net bir görüş yok. Yani sekülerizm ile laikliğin birbirine çok karıştırıldığı, seküler ülkelerde olabilecek taleplerin zaman zaman laik bir ülkeden istendiğine tanık oluyoruz. Demek ki, devlet önce kendi çarpık yapısını düzeltmek zorunda. Yani bu devlet seküler bir devlet mi, laik bir devlet mi ki bu iddia ediliyor... Laik devletse bunun kurallarını yerine getirmesi gerekiyor.

Efendim, buna bağlı olarak da tabi eğitim sorunu çıkıyor. Aslında talepleri konuşurken ve talep ederken yani devletten bir şey isterken, bunu biraz terse çevirmek gerek diye düşünüyorum. Şöyle ki, devletten bir şey talep etmek değil, bir şey yapmamasını istemek gerekir diye düşünüyorum. Örneğin devlet bugün zorunlu din dersini yapmasın. Zorla camileri yapmasın. Bir sürü buna benzer sıralayabileceğimiz

1. Alevi Çalıştayı

sorunları yapmaktan vazgeçerse, hem büyük bir tasarruf eder, hem sorunların birçoğu da kendiliğinden ortadan kalkmış olur.

Şimdi, sorunların bu kadar yığılmış olması yüzyıllardan kaynaklanıyor. Ne son on yılın sorunu, ne de son Cumhuriyetin sorunu. Bir kere Aleviler son üçyüz, dörtyüz yıldır kendi başlarına, kendi sorunlarıyla baş başa bırakıldıkları için, bu yetmezmiş gibi de dışarıdan etkiye, katliamlara maruz kaldığı için kendi çelişkileriyle yaşamak zorunda kalmış ve kendi sorunlarını kendi çözerek çare aramaya kalmış bir topluluk olarak iç çelişkileriyle yaşamaya mahkûm edilmiş bir topluluktur. Öncelikle bu sorunun ortadan kaldırılması gerekiyor. Ki bu adımı atması gereken taraf, eğer burada iki taraf varsa, devletin kendisidir diye düşünüyorum.

Sorunların devletten kaynaklandığını, milletten yani bu ülkede yaşayan halklardan kaynaklandığını ve Alevilerin kendinden kaynaklandığını düşünürsek, üç gruba ayırırsak, çözümlerin de devlete düşen çözümler, millete düşen çözümler ve Alevilerin kendilerine düşen çözümler olarak sınıflamak gerektiğini düşünüyorum.

Devlete düşen çözümlere piramidal çözümler dersek, yani devletin zorunlu yapısından kaynaklanan çözümler olarak bakarsak, bir iki küçük bir değişiklikle, şu anda sözünü ettiğimiz ve çok tartıştığımız sorunların yüzde 70'inin kendiliğinden ortadan kalkacağı görülmektedir. Alevi yapılanması, Alevi ocak sistemi yatay bir yapılanmadır. Dolayısıyla çözümleri de yatay çözümler olarak düşünmek zorundayız. Yani, kabaca milletin ve Alevilerin çözmesi gereken sorunlara yatay sorunlar, devletten kaynaklanan piramidal çözümler ve sorunlar diyebiliriz.

Millet nasıl çözecek? Yani Alevilerin dışında olan halk bunu nasıl çözecek? Çok kolay efendim, eğer dini, inancı vicdan meselesi yaparsak kendiliğinden sorun çözülmüş olur. Dünyanın neresine bakarsanız bakın, şeriatla yönetilen ülkelere de bakın, faşizmle yönetilen ülkelere de bakın, hepsinde ekonomiyi ekonomistler, hukuku hukukçular ve buna benzer kendi ihtisas sahipleri olan insanlara çözdürürler.

1. Alevi Çalıştayı

İran'ın da Ekonomi Bakanı bugün ekonomi okumuş hatta Amerika'da okumuş bir insandır. Almanya'da da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'yı yeniden kuran insanlar papazlar değillerdi, ekonomistlerdi, hukukçulardı. Dolayısıyla dini devlet yapılanmasından çıkarır, vicdan meselesi yaparsak sorunların birçoğu kendiliğinden ortadan kalkacaktır ve bu dolayısıyla beraberinde de toplum içerisinde Alevilere karşı oluşmuş olan ön yargıların da kalkmasını beraberinde getirecektir.

Şimdi Alevilerin kendi içlerinde üç grup büyük sorunları vardır. Birincisi, mitolojiye dayanan teolojilerini daha çok reellemektir, güne uygulamak durumundadırlar.

İkincisi tarih sorunları var. Alevilerin elinde olan tarih bugün sözel tarih, kendilerine ulaşan sözel tarih ve Osmanlı tarihinin çerçevesinde kendilerine ne sunulduysa odur. Bunun dışında kalan Anadolu'daki Alevilik tarihi henüz aydınlığa kavuşturulmuş bir tarih değildir. Dolayısıyla bu iki konunun çözülmesi gerekmektedir. Yani teoloji problemiyle, tarih probleminin Alevilerin kendisi tarafından çözülmesi gerekmektedir. Bu iki problemin çözümü ise, dedelik kurumunun yeniden inşa edilmesinden geçer. Var olan dedelik kurumu, yani ortaçağdan bu yana gelen, günümüze kadar ulaşan dedelik kurumu günümüz Aleviliğinin sorununu kaldırmaya yetmiyor. Çünkü sadece Aleviliğin yanı sıra sanayileşmenin getirdiği, şehirleşmenin getirdiği bir sürü sorun da beraberinde gelmiştir ki, bunları mutlaka birbiri ardına çözmek gerekiyor diye düşünüyorum.

Bunun yanı sıra az önce yine devletin bazı şeyleri yapmaktansa, yapmamasının bir yardım olacağını söylemiştim. Yine bu konuda, bu bağlamda devlet, cemevlerine karşı çıkıyor. Cemevleri sorunu bir türlü erteleniyor. Sebebi ne, çünkü Aleviliğin en büyük sorunu, günümüzdeki en büyük sorunu, belki şöyle bir tarifle toparlayabiliriz, kendini yeniden ifade edememesi, yeniden yaratamamasıdır. Yani son üçyüz yıldır Alevilik kendisini yeniden yaratamıyor. Tarihten gelen gelenekle idare etmeye çalışıyor. İşte her toplumun, her kültürün, her inancın kendini yeniden üretebileceği yerler kendinin özel, kendine özel mekanlardır.

1. Alevi alıştayı

Dolayısıyla Aleviliğin kendini üreteceği mekanların başında da cem, meydan evi, cemevi gelir. Bu yüzden cemevlerinin acilen kurulması gerekmektedir.

MODERATÖR - Hıdır bey özür dilerim, ama bir frekans uyarısı aldık. Canlı yayın ekibinin erkenden girebilmesi gerekiyor. Çok hızlı toparlarsanız, bütün katılımcılara karşı zor durumdayız. Lütfen yardımcı olursanız.

HIDIR TEMEL - Tamam hemen toparlıyorum.

Bu sorunların çözümünde mağdur olan tarafın Aleviler olduğu kesinlikle unutulmamalıdır. Türkiye'de Alevi sorununu zebilemek için Türk'n hakkını Kürt, Kürt'n hakkını Türk, Alevinin hakkını Sünni, Sünninin hakkını ise Alevilerin savunması gerekmektedir. Sosyal barış, toplumsal barış ancak böyle zmlenebilir. Bunun yolu, altını çizerek tekrar etmek istiyorum, sorunun asli sahipleriyle mutabakata varılarak üzüleceğini düşünüyorum.

Varlık nedeni, sorunların kendisi olan kurumların Alevilik sorunlarını zmesini ya da zebileceğini düşünmüyorum. Aleviliğin temel dinamiklerini bilmeden, Aleviliğin temel dinamiklerini yaşama geçirmeden Alevi sorunları da zlemez.

Nedir Aleviliğin temel dinamikleri, sadece dört tanesine değinmek istiyorum. Ezel ebed, yani evveli ve nsz ve sonsuzdur. Batıl ve zahirdir. Aleviliğin darı vardır, Aleviliğin müzik, sanat ve edebiyat dalları vardır. Bu dört temel ilke, Aleviliğin vazgeçilmez unsurlarından biridir.

Evet, asıl sorunun devletten kaynaklandığını söyledim. Bunun zm ise, nereden geçmekte? Bunun zm şuradan geçmekte. Bu sorunu ne zaman, nerede, kimlerle ve nasıl zmemizden gerekiyor? Kimlerle olacağını saptamamızdan geçiyor. Bu yüzden de peki buraya varırken nasıl varacağız, burada ne yapacağız, burada da bir Alevi de-yimiyle nasıl hareket etmemiz gerektiğini söylemek, dile getirmek istiyorum. Bir Alevi de-yimi, hakka bilimle, halka hilimle varılır diyor. Yani

1. Alevi Çalıştayı

bilim yol gösterir olacak ki, gerçeği bulacağız, insanlarla ilişkilerimizde de hoşgörölü olacağız. Yoksa samimi olmayan, vitrine oynayan, sadece siyasi çıkar kaygılarıyla hareket edersek bu sorunun çözülemeyeceğini düşünüyorum.

Burada üç temel noktaya dikkat etmek istiyorum. Hemen toparlıyorum.

MODERATÖR - Hocam lütfen, üç beş gidiyoruz lütfen.

HIDIR TEMEL - Peki efendim, peki. Bakın bizim iletişim sorumuz var, bugün olduğu gibi. İletişimi sağladıktan sonra uzlaşmayı yaratmak durumundayız. Uzlaşmayı da yarattıktan sonra bunun paylaşımını, yani bu üç noktayı iletişim, uzlaşma ve paylaşımı mutlaka yaşama geçirmemiz gerekir diye düşünüyorum.

Burada problemin inançsal mı politik mi olduğunu da tespit etmemiz gerekiyor ki, bana kalırsa Alevilik sorunu Türkiye’de hem inançsal hem siyasaldır. Bu yüzden de biraz karmaşık hale gelmekte. Çünkü Alevilik tarihsel sürecinden dolayı Anadolu’da yalnız bir inanç olarak kalmamış, aynı zamanda davranış ve düşüncenin de bir prensibi olarak doğmuştur.

Şimdi, Aleviliğin objektif olarak Türkiye’de kullanıldığı ve subjektif olarak kullanıldığına çok basit...

MODERATÖR - Özetleyin lütfen.

HIDIR TEMEL - Peki, ben Aleviliğin objektif ve subjektif olarak Türkiye’de araç olarak, başka şeylerin hedefi olarak kullanıldığını düşünüyorum. Bunların da neler olduğunu zaten katılımcıların bildiğini düşünüyorum. Saygılar sunarım, sağ olun.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz Hıdır Bey. O demin söylediğiniz şeyi tekrarlayabilir misiniz? Hakka bilimle, halka...

HIDIR TEMEL - Hilimle, hilim.

1. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Burada ne tür bir fark var?

HIDIR TEMEL - Hayır biri bilim, biri hilim. Biri hoşgörü, biri gerçek yani. H harfiyle, Hakkari'nin H'si.

METİN TARHAN - Evet ben toplantının son derece verimli geçtiğini düşünüyorum. Gelecekte yapılması gereken de bu burada konuşulanların yani Alevi toplumunun sorunlarının taleplerinin diğer toplum kesimleriyle de konuşulması gerekiyor. Onun da zannedersen bu çalışmanın ikinci bölümünde olacağı söylendi. Bunu uygun ve olumlu karşılıyorum.

Çok yakın, devleti yönetenlerin bir adım attığını, topluma mesaj olarak verebilmek anlamında bir çalışma başlatıldı. Bu da zorunlu din dersleri kapsamında Aleviliğin de öğretilmesiyle ilgili. Bu konuda yetkin olduğuna inandığımız, yeterli olduğuna inandığımız bir hocaya da fiili olarak bir görev verildiğini düşünüyorum. Hocamızın da bu bilgileri toplayarak paylaşarak bir şekilde hazırlayacağı bir metni Hükümete sunması durumunda bu yılki müfredata alınmasını istiyorum. Ve bunun gerçekten de diğer sorunların çözümünde Hükümetin çok sıcak ve doğru davrandığının bir teyidi olacak diye düşünüyorum.

Özetle, çok dile getirildiği için ben sadece toplantıyı önemsendiğimi ve geleceğe taşınmasında da çok önemli subapların olduğunu, güvencesinin olduğunu ve başarıyla sonuçlanacağını bu sürecin düşünüyorum.

Bir önerim de şu; mümkünse Sayın Bakanım da dahil önde gelen Alevi kuruluşlarının ziyaret edilerek, oradaki halkla görüşerek belki sorunları yerinde tespit etmek anlamında bir önem ifade edeceğini düşünüyorum. Bu anlamda Erikli Baba'ya da davet ettiğimi ve o konuda halkla buluşmasını sağlayacağımızı ifade etmek istiyorum.

Ben toplantıyı düzenleyen, katılan herkese teşekkürlerimi sunuyorum. Hayırlı olsun efendim.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Teşekkür ediyoruz Sayın Metin Tarhan. Şimdi, Veli Gülsoy ikinci sırada, hemen kısa, çok kısa, bunu uyarmak gereğini duyuyorum, kusura bakmayın.

VELİ GÜLSOY - Evet, ben de toplantıyı çok verimli gördüm. Bütün katılımcılara teşekkür ediyorum. Ve yapılan tartışmanın sonucunda, bizde biliyorsunuz aşure lokması çok önemlidir, ... aynı aşure gibi bir havuzda toplayıp bir netlik kazanacağına inanıyorum. Ve başarıya ulaşacağına inanmak istiyorum. Hükümetimizin de böyle bir adım atmasından çok mutluluk duydum.

Ama Metin beyin dediği gibi de keşke o büyük hizmet eden yüzlerce insanlara, hizmet eden cemevlerini devlet düzeyinde de ziyaret etseler ve bir cemevlerine bazı cenazelerin gelmesini söyleyen arkadaşlar oldu, en çok cenazeleri kaldıran cemevi bizim cemevimiz. Ama bir insan öldürülmüş veya ölmüş cemevine gelirse, senin cenaze hizmeti vermen var, hocan var, bu hizmeti verebiliyorsun. Bunu reddetme hakkın var mı, böyle bir hakkın var mı, olamaz. Onun için başarılar diliyorum, teşekkür ederim.

KATILIMCI - Çok kısa başlıklarla birtakım şeylere değineceğim. Bir tanesi bu Alevi köylerine cami yapılması meselesinde Erzincan Refahiye Küvelik köyünü örnek olarak size gösterebilirim. 500 imzalı dilekçe olduğu halde, iki tane cami var, iki tane imam çekilmemiş durumda orada ve bir kişi gidip dilekçe vermiş, onun dilekçesine istinaden iki tane cami ve iki tane imam duruyor.

Diğer taraftan dedelerin maaş alma yönteminde sanırım Alevi vakıflar kanadıyla, Alevi Bektaşî Federasyonu kanadı aslında bir yerde uzlaşmış durumda. Bu da bu maaşın Alevi kurumları üzerinden sağlanabileceği konusunda, ben en azından böyle gördüm.

Dedelerin yetiştirilmesi konusunda ve Alevilik dersleri konusunda da şunu söylemek istiyorum. Bunun bütün örneklemeyle ortaya konulduğu gibi doğrusunun örgün öğretim değil, yaygın eğitim yani Alevi kurum kuruluşlarında ve diğer taraftan da Sünniler açısından da Kur'an kurslarında olacağı konusunun öne çıkması gerektiğini düşünüyorum.

1. Alevi alıştayı

Talepler konusunda 9 Kasım'da 135 bin kişiyle dile getirdiğimiz ve yine Ankara'da, İstanbul'da, İzmir'de yüzlerce, binlerce dedenin katılımıyla, dönmüyorum o zaman topluyorum, tamam, Aleviliğin tanımı konusunda da Binali dedenin söylediklerine katılıyorum. Yani biz neyin dışındayız söylemi doğrudur. Eğer İslam bu Diyanet'in algıladığı, devletin algıladığı İslam ise, biz onun dışındayız. Sizinle o konuda hem fikirim.

şimdi, yaşamış olduğum din dersi konusunda bir şey söylemek istiyorum. Benim çocuğum din dersine girmiyor. Ama din dersi dışında dışarı çıktığı zaman orada saldırılara maruz kalıyor. Eğer bu din dersi seçmelik olduğu takdirde alternatifin bir kültürel ya da sanatsal derslerle tamamlanması gerekir.

KATILIMCI - Yok tamam, çok teşekkür ediyorum. İnanç önderleriyle ilgili birkaç kelime söyleyeceğim. Öncelikle teşekkür ediyorum Sayın Bakan ve Sayın Hocam ve tüm arkadaşlarımıza... Çok iyi bir toplantı geçti ve çok iyi bir sonuca geldiğimize inanıyorum.

Alevilikte inanç önderleri, dedeler ve kurumlar. şimdi, bazı arkadaşlarımız diyor ki, işte dedeler, ayrı kurumlar... Veliyeddin Ulusoy'a katılıyorum. Bir defa kurumlar güçlüdür. Kurumlar Aleviliği temsil etmektedir. İnanç önderleri illa dedeler değildir. İnanç önderleri yazarlardır, şairlerdir, bu alanda mücadele edenlerdir. Beş milyon insan kendine dede demektedir.

MODERATÖR - Tamam, Tekin bey bir dakika lütfen.

KATILIMCI - Beş milyon insan kendine dede demektedir. Onun için büyük bir kargaşa yaşanmaktadır Alevilikte.

MODERATÖR - Hocam, medya geliyor şimdi.

KATILIMCI - Tamam son kelime söylüyorum. Bir de arkadaşlardan benim bir tavsiyem vardır. Bakın ben bir örnek anlatacağım. Ben rahmetli İnönü döneminde SHP'de üst düzeyde ikinci adam çalışırken, birgün başkanlık divanını tespitinde ne yaptı biliyor musun, en sevdiği iki tane milletvekilini dışarıda bıraktı. Niye dedim? Toplantıda benim

1. Alevi Çalıştayı

yüzüme yağcılık yapıyorlar dedi. Bu büyük bir felakettir dedi. Yani yağcılık yaparak, yalakalık yaparak, kişiliğimizden kaybediyoruz, hem karışındaki insanı, bunu bırakın yani.

MODERATÖR - Her şeyi tamamlayamayız.

KATILIMCI - Ben de bir iki dakikalık sınırı aşmamaya çalışarak... Bir kere temel isteğimiz eşit yurttaşlık ve vatandaşlıktır. Devletin bizi bu anlamıyla değerlendirmesi, bağımızın da bu anlamda kurulması gerekiyor. Bu anlamda zorunlu din dersleri gibi mahkûm edilmiş hem uluslar arası hukukta hem Danıştay'ın 8. Dairesi tarafından onun bir tarafına bir şekilde monte edilmek, aslında onu tekrar meşrulaştırmak ve hukuksuzluğu teşvik etmektir. Herhangi bir şekilde buna metin hazırlamak bile doğru bulmuyoruz. Bu anlamıyla eşit yurttaşlık esastır. Meselemiz para pul meselesi değil, kamusal ....

MODERATÖR - Çok hızlı bir şekilde kamera kayıt işlemleri yaparken biz tamamlamaya çalışıyoruz. Necdet Saraç Bey. Çok hızlı. Yok, yetişir, yetiştireceğim.

NECDET SARAÇ – Birincisi, bizler açısından söylüyorum, Aleviler açısından bir profil değiştirmek zorundayız. Bu toplantı da dahil olmak üzere, özel olarak minnetin altını çizmeye gerek yok, bu bir haktır. Bu ülkede yaşayan 25 milyon Alevinin bu hakkıdır, bu son derece doğaldır. O anlamıyla da özellikle ak saçlıların, o klasik profili biraz da gençlere bırakması gerekiyor. Çünkü ak saçlılar bakın demin de söyledim, valinin araması önemlidir. Bir protokol gibi gözükebilir, ama valinin araması belirleyici değildir. Çünkü siz bir örgüt temsilcisisiniz.

Bitiriyorum tamam, güçlü olmamız gerekiyor. Bu anlamda da bu profilin değişmesi son derece önemli. Hara adım atmamızı bilmemiz gerekiyor. Bu ülkenin bütçesinden pay istememiz gerekiyor. Ülkenin yerel bütçesinden pay istememiz gerekiyor.

Bir cümle daha tamam, peki, devlet ve siyasi iktidar özel olarak da AKP gerçeklerle yüzleşmelidir, çözümleyici olmalıdır. Önemli olan iyi niyet ve samimiyet tartısı değildir. Böyle bir tartı yoktur. Adımlar belli-

1. Alevi Çalıştayı

dir. Cemevleridir, Madımak'tır. Bir diğer örnek, onunla bitiriyorum, çok somut örnek, İstanbul 2010 yılında Kültür Başkenti. Aleviler ve Bektaşiler İstanbul'da hep vardı, projenin içinde yok. Samimiyet budur. Projeye Alevileri dahil etmek, samimiyetin ölçüsüdür, icraatın ölçüsüdür.

MODERATÖR - İzzettin Bey lütfen buyrun. Çok kısa.

İZZETTİN DOĞAN - Teşekkür ederim. Çok kısa, ama şunu söylemek istiyorum Sayın Subaşı. Bu kadar önemli bir toplantı, tarihsel niteliği olan bir toplantı, başlı başına önemli olan bir toplantı giderayak sadece şu bu televizyonlar gelecek diye aceleye getirmemek lazım, sonuç çıkarmak lazım. Kamuoyu buradan bir sonuç bekliyor. Onun için de sizin deyimizle ayrı frekansta olan arkadaşların bile mutabık kaldıkları birtakım önemli noktalar var. Onların altını çiziceğim. Onlarda eğer mutabık iseler, sizler lütfen, özellikle Sayın Bakanın işini kolaylaştırıyorum, kamuoyuna açıklamayı yaparken söyleyin.

MODERATÖR - O zaman arzu ederseniz, çekimden sonra...

İZZETTİN DOĞAN - Hayır şöyle diyorum, çekimden önce. Aleviliğin tanımıyla ilgili olarak İslam'ın tasavvufi Türkmen yorumu olduğu konusunda hemen hemen mutabakat var. Bazı arkadaşlar bunu başka türlü yorumlamak isteyebilirler, onlar da burada parmak kaldırarak ya muhalefetlerini ifade edecekler ya da daha doğrusu farklı bir yaklaşım.

Bir, bu yorumu kabul edenlerin ihtiyaçlarını gidermek üzere derhal, yani ipe un sermeden Hükümetin samimiyetine ve ciddiyetine güvenerek söylüyorum Sayın Bakanın huzurunda, derhal, bütçeden ek bir yasayla bir payın ayrılmasının sağlanması. Yani yıllara bırakılmaması artık.

İki, bir binanın tahsisi, Alevi İslam anlayışının kendi içindeki meselelerinin hallinde, devletle ilişkilerinde bir yere sahip olması ve bu binada hizmetlerin görülmesi. Belirli bir kadronun tahsisinin yapılacağı bu toplantı sonunda Sayın Bakan marifetiyle tabi belki Hükümetle görüşmeden söylemesi zordur, ama takdirine sunuyorum, bunun sağlanmasını istiyoruz.

1. Alevi Çalıştayı

Dört, cemevlerinin hukuki statüsünün yasal düzenlemeyle derhal sağlanması.

Beş, Madımak Oteli'nin derhal kamulaştırılması. Tahsis cihetinin sonra kararlaştırılması. Yani bir müze mi olacak, yoksa bir anıt şeklinde mi olacak, onu hem arkadaşların hem Sünni aydınların belki de katılacakları ortak konsensüsle sağlayabiliriz.

Altıncısı, TRT'de yayın hakkının düzenlenmesidir.

MODERATÖR - Mehmet Yaman dedeyle kapatıyoruz.

ALİ BALKIZ - Bana söz verecektiniz bir dakika.

Şimdi Sayın Bakan, değerli arkadaşlar, Alevi Bektaşi Federasyonu ve onun bileşenleri olarak biz bu çalışmaya hazırlanarak geldik. Mutluyuz, biz konuştuk, biz birbirimizi dinledik. Sayın Bakan bizi dinledi. Hoş bir muhabbet oldu, ama bu çalışma bizi çok daha fazla beklenti içine soktu. İşinizi daha da zorlaştırdı. Bir adım attınız artık, ikincisini atmak zorundasınız. Arkadaşlarımızın konuşmalarından sonuç itibarıyla özet şu oldu, şu konularda hepimiz anlaştık.

Madımak müze olsun, şekli şeması konuşulur. Alevi köylerine cami yapılmaktan vazgeçilsin, imamlar geri çekilsin, hepimiz mutabık kaldık. Cem ve kültür evlerimiz yasal statüye kavuşturulsun, üç hepimiz mutabık kaldık. Zorunlu din dersleri kaldırılınsın. İçeriği nasıl olsun, nasıl uygulansın tartışmasıyla birlikte mutabık kaldık. Mutabık kalmadığımız iki şey var bunu da belirtelim. Birincisi bu dedelere maaş-özlük hakları. Biz federasyon olarak, bileşenleri olarak asla böyle bir şey istemiyoruz. Bu Alevilerin birliğinin, bütünlüğünün içerisine atılmış ateş olacaktır diye değerlendiriyoruz ve kabul etmiyoruz.

Bir başka konu da Diyanet İşleri Başkanlığı'nın statüsü idi. O konuda tartışmalıdır, bizim tezlerimiz var, arkadaşlarımızın tezleri var. Elbet Hükümetin de bir tezi olacak. Süreç içerisinde bunlar da hallolur. Biz bekliyoruz. Bir mitingle de belki Kasım'da bir milyon kişiyle bir mitingle de bunları beklediğimizi bir kez daha Hükümetimize, kamuoyumuza...

1. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Sağ olun o mitingde biz de olacağız. Mehmet Yaman bey buyrun.

MEHMET YAMAN - Eyvallah. Göl yüzlü güzel insanlar, güzel kardeşler. En mutlu günümüzü yaşıyoruz bugün. Devletimiz var olsun, Hükümetimiz sağ olsun, sizler sağ olun.

Dualarımızın kabulü için ve bu çalıştayların devam etmesi, sonunda da meyvelerini, ürünlerini almamız için, öz gönöl birliğiyle canı gönülden diyelim bir Allah Allah. Allah Allah Allah, Muhammed, Ali, pirim Hünkar Hacı Bektaş Veli... cümlemizi, milletimizi saklaya, bekleye, göre, gözete, neyleyim, nideyim dedirtmeye.

Evlat isteyene hayırlı evlatlar, kısmet isteyene hayırlı kısmetler ihsan eyleye. Derya da denizde, top ... ağzında, darda askerde kalıp da ya boz atlı Hızır ... imdadıma yetiş diyenlerin ... imdadına yetişesin.

Dertlerimize devalar, hastalarımıza hayırlı şifalar, borçlarımıza edalar ihsan eyle. Cümle geçmişlerimize rahmet eyleye, mekanlarını cennet eyleye, cennette Muhammed Mustafa'nın bayrağı altında toplanmamızı nasip eyleye. Ağzımızın tadını bozmaya, ağrı, acı, elem, keder vermeye. Cumhuriyet devletimizi ilelebet payidar eyleye. Dil ve dileklerimizizi ihsan eyleye, sizler hepiniz sağ olun, var olun boz atlınız da yardımcımız ola, yoldaşımız ola. Dem Ali, sır Veli, pir Hünkar Bektaş Veli gerçek erenler derneği. ...Vaktimizin hayrı gelsin, hak razı olsun cümlemizden.

MODERATÖR - Arkadaşlar hazır mısınız? Sayın Bakan kapanış konuşması yapacak. Buyurun Sayın Bakanım.

DEVLET BAKANI SAYIN FARUK ÇELİK'İN KAPANIŞ KONUŞMASI

Değerli Konuklar, Değerli Basın Mensupları;

Bakanlığımız nezdinde kamuoyunda Alevi BektaŐı açılımlı olarak bilinen ve Alevilerin belli başlı taleplerinin demokrasi ve insan hakları temelinde yeniden ele alıp değerlendirme amacı güden bir dizi toplantının ilkini hep birlikte gerçekleŐtirmiŐ bulunuyoruz.

Bu toplantıda Şimdiye kadar değişik platformlarda görüş ve düşüncelerini açıklamak durumunda kalan Alevi-BektaŐı vatandaşlarımızın istek ve temennilerinin doğrudan belirlenmesi ve atılacak adımların neler olabileceği müzakere edilmiştir.

Siyasi, dini ve entelektüel eğilimlerine bakılmaksızın tüm Alevi-BektaŐı söylemlerinin bu çalıŐtaya davet edilmesine zen gösterilmiştir. Kırkın üzerinde kanaat önderi, bu tarihi toplantıda yer alarak, düşünce, öneri, dilek ve temennilerini alıŐtay boyunca karşılıklı hoşgörü ve demokratik olgunluk çerçevesinde ortaya koymuŐlardır.

Bu ereveden Alevi ve Bektaşilerin belli başlı sorunlarının ele alınıp çözüm yollarının tartiŐıldıęı ve bizim açımızdan fevkalade geliştirici yönlendirici bir alıŐtayı gerçekleŐtirmiŐ olmaktan duyduğumuz sevinci sizlerle paylaşmak isterim.

Değerli Katılımcılar ve Değerli Basın Mensupları;

Bu alıŐtayı gerçekleŐtirirken Alevi-Bektaşilerin belli başlı sorunlarını topluluk temsilcilerinden herhangi birini dışarıda bırakmaksızın

1. Alevi Çalıştayı

ifadelendirilmesine fırsat vermek, toplumsal yapıda meydana gelen ve genellikle insan hakları ve laiklik uygulamalarına ilişkin iddia ve eleştirilerden beslenen sorunlarla yüzleşme, sorunlarının tespit edilmesi ve uygulanabilirliğine ilişkin açık çözüm önerileriyle konuşmak, devlet ile Aleviler arasında güven ve samimiyet esasına dayalı bir dil kurulmasına öncülük ve rehberlik etmek, somutlaşan sorunların çözüm çerçevesi ve imkanları ölçüsünde paylaşmak gibi hususları göz önünde bulundurduk.

İnançlar her zaman olduğu gibi çağımızın da etkin bir olgusudur. Değişik inançları benimseme ve inanç içerisinde farklı yorumlarla dini hayatı anlama ve yaşama her insanın doğal ve özgür tercihidir. İnsan haklarına dayalı, laik hukuk devletinde inançlara baskıdan inançlar üzerinde hakimiyet alanı oluşturmaktan bahsedilemez.

Devlet inanç sahiplerine eşit uzaklıkta ve yakınlıkta olmalıdır. Bunun inanç sahiplerinin, azlığı, çokluğu ve yoğunluğuyla bir ilgisi olmaz, olmamalıdır. Demokratik hak talebi söz konusu olduğunda, bu talebi ifade edenlerin biri de bindir, bini de birdir. Çoğulcu demokratik yapılarda, az olanların hukukunun korunması her zaman daha öncelikli olagelmıştır.

Hak, ne demokratik tablolarla karşılanır, ne de iktidarı elinde tutanların gücünden lütuf ve ihsanla bahşedilir. Toplulukların dini hizmet alanları sosyal bir gerçekliktir. Sadece bireyler tarafından karşılanmasına imkan yoktur. Bunun içindir ki çağdaş hukuk metinleri inanç ve ifade hürriyetinin yanında, bunların örgütlenme haklarını da doğal ve kaçınılmaz görmektedir.

Siyaset, toplumsal talepleri önceden öngörebilmeli ve her türlü kompleksten arınarak, gelecek tasavvuru geliştirebilmelidir. Kaldı ki, küresel düzeyde etkisi her zaman imkan dahilinde olan dini tezahürler karşısında tutarlı ve kalıcı politikalar geliştirmeye modern zamanlarda daha çok ihtiyaç vardır.

1. Alevi alıştayı

Değerli Katılımcılar, Değerli Basın Mensupları;

Biz demokrasisi gcl olan toplumların kardeşlik ve dayanışma bağlarının da o derece gcl olacağına inanıyoruz. Her zaman ifade ettiğimiz gibi demokrasi, milletimize bahşedilen bir lütuf değildir. Bu yüzden iktidar olduğumuz günden bu yana, demokrasi ve insan haklarına dayalı yönetim modelini kurumsallaştırmak için yoğun bir gayret içerisindeyiz. Sadece yükümlülüklerde değil, haklarda da eşit vatan-daşlık ilkelerini hayata geçirmeye çalışıyoruz.

Bizim amacımız, kim olursa olsun, herkesin bu ülkede eşit, adil, kardeşçe, huzur içerisinde yaşamasını temin etmektir. Bu alıştayı da özünde bu anlayış yatmaktadır. Sorunlarımızı görmezden gelmek yerine, kabullenmek ve üzüm için seferber olmak, hedeflerimizle aramızdaki mesafeyi daha da kısaltacaktır.

Geçmişte yaşananlara sünger çekelim, unutalım, unutturalım anlayışında değiliz. Aksine geçmişten ders alalım, kederlerimizi, acılarımızı değil, sevincimizi, birlik ve beraberliğimizi ebedileştirmek, ayrılıklarımızı demokratik çoğulculuğa dönüştürmek istiyoruz. Arzumuz budur.

Bu noktada siyaset messessine çok büyük sorumluluk düştüğünün de bilincindeyiz. Siyaseti toplumsal sorunları istismar etmek için değil, zmek için işletmemiz halinde enerjimizi ve zamanımızı da boşa harcamamış olacağız. Yeter ki hep birlikte samimi olalım.

Toplumumuzda güzel bir söz vardır, aslında alıştay boyunca da burada da ifade edildi. Niyet hayır olursa, akıbet de hayırlı olur diye ifade edildi. Aynen bu görüşü paylaşıyorum. Çok samimi ve içtenlikli bir şekilde bu masa etrafında hep birlikte oturduğumuzun bir kez daha bilinmesinde yarar görüyorum.

Bu vesileyle, bu çalıştaya katılımlarınızdan dolayı sizlere, ilgisinden dolayı değerli basın mensuplarına çok teşekkür ediyorum. alıştayımızın ve bundan sonra gerçekleştireceğimiz devamındaki çalıştayların ise, hepimize hayırlı olmasını temenni ederek, hepinize saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum.

1. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Değerli basın mensupları, size ayrılan bölüm sona erdi. Onun için tekrar salonu terk etmenizi rica edeceğiz.

Arkadaşlar bizim beş dakika daha içeride görüşmemiz olacak.

Değerli katılımcılar, öncelikle bu hızlı trafik için özür dileriz.

Sayın Bakanım size konuşmalarınızla ilgili bir iç kapanış konuşması yapacak, ama birdenbire medya girince, Sayın Bakanın konuşması ertelenmiş oldu. Şimdi devam ediyoruz. Buyrun Sayın Bakanım.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Evet, gerçekten kusura bakmayın. Kendimiz bir değerlendirme yapıp, aslında o çerçevede belki bir açıklama ilaveleri olabilirdi. Saygının gereği onun olması gerekirdi, bilemiyorum böyle bir telaş yaşadık. İnşallah çok ciddi bir yanlışlık olmamıştır.

Şimdi, bir iki hususa değinmek istiyorum. Bir kere bu masanın etrafında birleşen bizler, bugünün, dünün sorunu değil, asırların sorununu tartışıyoruz. Yani sıradan bir konu olmadığını hepimiz bilincindeyiz. Şahsen ben sorumlu birisi olarak, bu yükün altında ezilmeme, o ciddiyet içerisinde, o samimiyet içerisinde iki gündür burada oturuyorum. Hepinize de ayrı ayrı saygı duyuyorum, onu da bilmenizi istiyorum.

Çok zor bir konu, çok önemli bir konu, üzerimize aldığımıza göre, böyle bir görev tevdi edildiğine göre, bunun üstesinden gelme stratejisini, planını, programını da çok ciddi yapma ve ciddi bir şekilde yol alıcı bir program dahilinde yürümemiz gerekiyor.

Yani günümüz günümüze, ayımız veya yılımız yılımıza eşit olmayacak şekilde, karınca misali de olsa, daha hızlı bir örnek de verirseniz, mutlaka bir mesafe almamız gerekiyor yani. Ama konunun ağırlığının, zorluğunun hepiniz ve hepimiz bilincindeyiz. Birincisi bu. Onun için bu olaya yaklaşımımızda yüzeyselliği ben kabullenemiyorum. Yani böyle günü birlik bir şeyler söyleyelim, kurtaralım... Bilemiyorum cümlelere

1. Alevi Çalıştayı

dikkat ettiniz mi, aslında cümleler siyaseti de sıkıntıya sokan cümleler var, bizim ifade ettiğimiz cümlelerde. Ama şaşıracaksınız, yani ben size onu söyledim. Çok ön yargılarla oturuyoruz işin başında. Birbirimizi tanıdıkça göreceksiniz ki, hepimiz bu ülkenin en çok seven insanlarıyız. Hepimiz birlikte yaşamının gereklerini yerine getirme konusunda... Zaman her şeyin ilacı oluyor. Zaman birçok şeyi çözecek. Hani bazı şeyler söylenmeli, söylenmeli, ama bu söylerken de tahrip etmeden söylenmeli. Birlikteliği bozucu değil, birlikte yürümeyi, netice almayı engelleyici olmamalı söyleyeceklerimiz, netice almaya dönük olmalı.

Bakınız ben uzun yıllardır siyasetin içerisindeyim. İçinizde bulunan bazı derneklerden randevu istedim, tanımak istediğim için randevu istedim, randevu vermeyen dernekler oldu içinizde. Evet, yani burada o kadar çok şey konuşuldu ki, o kadar çok şey konuşuldu burada. Şimdi bana o kadar güzel teklif geldi ki, cemevlerine gelseniz de buluşsak. İnşallah gelmeye çalışacağım yani fırsat bulunca geleceğiz, bütünleşeceğiz. Ama randevu alamadığım derneklerin olduğunu da bilmenizi istiyorum. Halbuki benim gidişim, yanlış yapıyorsunuz diyecektim birilerine. İşte şimdi 71 milyon insan. 71 milyon insana sahip çıkmak demek, herkese eşit değer vermek demek.

Onun için bu eleştiriler başladığı zaman karşılıklı ön yargılar ve yanlış anlamalar, yanlış bilgi kaynakları, bir sürü sorunun ortaya çıkmasına vesile olmuş. Onları tümünden biz kaldırıp atamayız. O yanlışları yapmaya devam edecek insanlar çıkacak. Alevi-Bektaşilerden çıkacak, Sünnilerden çıkacak. Onların minimize edilmesi, bizim hedefimiz olmalıdır. Bulduğumuz ortamlarda, uygun şekilde ikazlar yapmamız, bizim için çözüm yoludur diye düşünüyorum.

Bir de şu akla gelebilir; Neler konuşuldu neler kardeşim ya. Bunları biz kaç kere konuştuk başbakanlarından cumhurbaşkanlarına kadar kaç kere konuştuk. Neticede, netice yine aynı, kasnak gibi aynı yere dönüp duruyoruz yani mesafe falan alındığı yok... Bu saygıdeğer bir görüş, doğru. Ama bu toplantı dikkat ederseniz, hepimiz konuşurken, birçoğunuz ilk olarak böyle bir şey oldu dediniz. Hepimiz bir masa etrafında buluştuk.

1. Alevi alıştayı

Bakınız, bütün faydalarını bir kenara atacak olursak, ben sizlerden bir Şey istiyorum. Bizsiz, devlet yokken de siz bu Şekilde bir araya gelin. Kendinizi organize edin. Bunu biz organize ettik. Biz yokuz, ama siz ne olur bir araya gelin. Madem ilk oldu yıllar sonra, bunu devam ettirelim yani. Biz netice itibarıyla gerçekten kardeşiz.

Sizler çok daha iyi birbirinizi iyi biliyorsunuz. Neden olumsuzluklar yönünden hep meseleler ele alınıyor? Neden bir yere kilitlemiyor? Mesela birçok konuşmayı izledim, laikliğe endeksli çok Şey söylendi burada. Laiklikle bizim tanışmamız 1937. Alevilikle laikliğin tarihi mukayese edilir mi? Alevilik dediğimiz olay, Bektaşilik dediğimiz olay asırlardan bahsediyoruz. Tabiki çok önemli laiklik, bunu kimse göz ardı edemez. Aleviliğin geçmişiyle baktığımız zaman yeni bir durum olduğu için söylüyorum.

Şimdi biz neyiz? Değerli arkadaşlar ben tarafım. Neyin tarafı, ben çözümden tarafım açık söyleyeyim. Çözümden tarafım, yoksa başka bir tarafta değilim yani başka bir tarafta da olmayacağım. Madem böyle bir önemli göreve başladık, çözümün tarafı olalım. Neyi çözeriz, nerelere buradaki bilgiler taşınmalı, mesela buraya gelmeden ben Kırğızistan, Tacikistan ziyaretim vardı. Yolda belki beş saate yakın Sayın Cumhurbaşkanıyla bu konuyu enine boyuna konuştuk.

Şimdi belki Bakanlar Kuruluna taşınacak ve önümüzdeki alıştayla ilgili ben arkadaşlarla istişare etmedim, ama devlette görev almış milletvekili, bakan olarak görev almış, gazeteci, entelektüel arkadaşlarımızdan kimler varsa, bildikleriniz, isimlerini de bırakıp bize vermenizde büyük fayda var. Yani bizde bir envanter, bizde bir isim listesi vardır ama, sizlerin de vereceği isimler varsa geniş bir katılımlı bir alıştay daha yapmamız gerekiyor.

Devletle i içe olmuş, devletle yüzleşmiş, sorunları içeride yaşamış, girişimlerde bulunmuş, nereden dönmüş, nasıl dönmüş bunlarla da bu konunun çok kısa süre içerisinde hemen tartışılması son derece önemli diye görüyorum.

1. Alevi Çalıştayı

Şimdi, tabi burada konuşulanlara cevap olsun diye, hiç öyle bir şey aklımdan oturduğum saatten beri geçmedi. Ama belli ki kendimize has da içimizde problemler var. Bunları işte, siz kimsesiz bir araya gelerseniz, o muhabbet gelişecek diye ben inanıyorum. Aradaki muhabbet gelişecek, ihtilaf konuların çok fazla öne çıkmayacağı düşüncesindeyim.

Peki, biz bir araya geldik ne olacak bundan sonra? Yapacağımız çalıştaylar var, hızlı bir şekilde onları sürdüreceğiz. Gerekirse bir araya tekrar gelebiliriz. Veya bizim ziyaretlerimiz de olabilir sizlere. Ama böyle bir şeye ihtiyaç duyulursa, bundan hiç kaçınmayacağımızı da bilmenizi istiyorum. Tekrar bir araya gelelim, tekrar enine boyuna değerlendirme yapalım veya hangi noktaya geldik, işte diyelim ki, ilk adım hemen gazete bugün yazmış, biz hiç konuşmadık. Madımak'la ilgili bir adım atılması gerekiyor. Bu işin uzaması rencide ediyor, gönüller kırıyor ifadesi haklı bir talep. Bununla ilgili diyelim ki, bir adım mı olacak veya devamında cemevleri, diğer konu eğitimle ilgili neyse, bunlarla ilgili ihtiyaç duyulursa bir araya yine gelebiliriz. Buna engel bir şey yok.

Toplandık, dağıldık efendim, yani böyle bir toplandık, dağıldık toplantısının olmadığını ben özellikle sizlerden böyle anlamamanızı rica ediyorum. Çünkü bu toplantı sonunda da başından itibaren üzerimde olan yükün bu toplantıyla birlikte daha ağırlaştığı inancındayım ben. Çok daha yükümüz ağırlaştı, sizlerin de bizlerin de yükü ağırlaştı. Paylaşarak bunu götürmenin doğru olacağı inancındayım.

Şu da var tabi herkes bu süreçte sınavını verecek. Yani biz taşınması gereken yerlere, değerlendirilmesi gereken yerlere götüreceğiz, sizlerle diyaloga devam edeceğiz. Mesafeler ne kadar alındı, niçin bu kadar alındı, onları da karşılıklı konuşacağız. Ama gelinen noktada bariz bir duruş varsa, bariz bir yerinde sayış varsa bunu da söyleriz açıklıkla. Yani bunu da esirgemeyiz. Deriz ki, şu gerekçeden dolayı yerinde sayılıyor, şu gerekçeden dolayı iki adım, bir adım ileri geri oluyor. Bunu da açık, şeffaf paylaşıyoruz.

1. Alevi alıştayı

Samimi olarak bir problem var, bir sorun var, yapabileceğimiz üzerine endekslenme toplantısıydı. Çok başarılı geçtiğine inanıyorum. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ediyorum. Ben en azından çok istifade ettim. Kendi iç sorunlarınıza inanın ben o boyutu... sizin aykırı gördüğünüz Şeyler bizim için de istifade yani karşılıklı aykırı gördüğünüz Şeyler bizim için de istifadeydi.

Ben tekrar çok teşekkür ediyorum. Telefonlarınız ve isimleriniz hepsi bizde mevcut. Hangi Őehirden geçersek, mutlaka bir selam vereceğimizi de bilmenizi istiyorum. Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

MODERATÖR - Sayın Bakanım çok teşekkür ederiz.

KATILIMCI - Sayın Bakana bir öneride bulunacağım müsaade ederseniz. Bu alıştayı mevcutluğunu ve gelişimini etkileyecek her türlü tasarruftan dışarıda basın organlarına karşı kaçınmamızı talep ediyorum. Çünkü kuvvetlendirmemiz lazım, kendi iç elişkilerimizden değil, anlaşamadığımız hususlardan değil, anlaştığımız hususlardan bahsederek. Hadisemize g ve kuvvet vermenizi hepimizden özellikle istirham ediyorum. Değerlendirin lütfen.

MODERATÖR - Değerli katılımcılar, hepimize çok teşekkür ederiz. Gerçekten büyük bir sabırla ve olgunlukla zor bir işi beraber başardık. Bizim de kaygılarımız doğrusu vardı, birtakım kaygılar taşıyarak geldik, ama bu kaygılarımızı boşa çıkardınız. Tek tek her birinize saygılar sunuyorum, teşekkür ediyoruz. Bu çalışmaların verimli bir Şekilde sürmesini, sizin katkılarınızla genişlemesini arzu ediyoruz.

Tekrar bundan sonraki yaşamınızda başarılar diliyoruz. Aleviler için iyi olsun efendim.

1. Alevi Çalıştayı

Çalıştay Katılımcıları (Alfabetik Sıra)

1. Ali Balkız (Alevi Bektaşî Federasyonu Başkanı-Ankara)
2. Ali Kenanoğlu (Hubyar Sultan Alevi Kültür Derneği- İstanbul)
3. Ali Rıza Selmanpakoğlu (Hacıbektaş Bel. Bşk.-Nevşehir Hacı Bektaş)
4. Ali Rıza Uğurlu (Cem Vakfı-Alevi Din Hizmetleri Başkanı-İstanbul)
5. Binali Doğan (Erikli Baba Dergâhı-İstanbul)
6. Cafer Solgun (Yüzleşme Derneği Başkanı-İstanbul)
7. Doğan Bermek (Cem Vakfı-İstanbul)
8. Doğan Kaplan (Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Öğretim Üyesi-Konya)
9. Dursun Gümüšoğlu (Yazar-İstanbul)
10. Ercan Geçmez (Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Genel Başkanı-Ankara)
11. Ertuğrul Aslan (Abdal Musa Vakfı-Sivas)
12. Fermani Altun (Ehl-i Beyt Vakfı-İstanbul)
13. Fevzi Gümüş (Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Başkanı-Ankara)
14. Hasan Meşeli (Malatya Hacı Bektaş Veli Kültür Merk. Vakfı Genel Bşk.)
15. Haydar Kaya (Cem Vakfı-Aydın)
16. Hıdır Temel (İstanbul)
17. Hüsniye Takmaz (Alevi Bektaşî Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı-İstanbul)
18. İrfan Çetinkaya (Hacı Bektaş-ı Veli Vakfı Başkanı-Eskişehir)
19. İzzettin Doğan (Prof. Dr. Cem Vakfı Başkanı-İstanbul)
20. Kelime Ata (Pir Sultan Abdal Derneği-Ankara)
21. Kurtcebe Noyan (İzmir)
22. Mehmet Çamur (Şahkulu Dergâhı-İstanbul)
23. Mehmet Yaman (Araştırmacı yazar-İstanbul)

1. Alevi alıştayı

24. Metin Tarhan (Alevi Dernekler Federasyonu Genel Başkanı-İstanbul)
25. Muharrem Ercan (Karacaahmet Sultan Dergâhı-İstanbul)
26. Murtaza Demir (Pir Sultan Abdal 2 Temmuz Kùltür ve Eğitim Vakfı-Ankara)
27. Naki Selman Pakođlu- (Ankara Hacı Bektaş Kùltür ve Eğitim Derneği)
28. Necdet Saraç (Yol Tv-İstanbul)
29. Osman Eğri (Prof. Dr. Hitit Üniversitesi Öğretim Üyesi-Çorum)
30. Remzi Özbalı (Atayolu Derneği Başkanı-Ankara)
31. şakir Keçeli (Babagan Kolu-Ankara)
32. Tekin Özdil (Hacı Bektaş Veli Kùltür ve Tanıtma Der. Genel Merkezi-Ankara)
33. Veli Güler (Samed Dede Külliyesi Yaptırma Yaşatma ve Cemevi Derneği Bşk.)
34. Veli Gülsoy- (Gazi Mahallesi Cemevi-İstanbul)
35. Veliyettin Ulusoy (Hacıbektaş-Nevşehir)
36. Yalçın Özdemir (Su Tv-Ankara)

